

Begroting 2024-2027

Begroting 2024-2027

Inhoudsopgave	
Aanbiedingsnota	2
Begroting 2024 - 2027.....	3
Leeswijzer.....	5
Financieel meerjarenperspectief	7
Programma's.....	20
Programma 1.....	21
Programma 2.....	26
Programma 3.....	32
Programma 4.....	50
Programma 5.....	53
Programma 6.....	61
Programma 7.....	67
Overzicht algemene dekkingsmiddelen.....	76
Overzicht overhead.....	83
Paragrafen.....	87
Bedrijfsvoering	88
Financiering.....	93
Grondbeleid	105
Lokale heffingen.....	109
Onderhoud kapitaalgoederen.....	123
Verbonden partijen.....	130
Weerstandvermogen en risicobeheersing.....	160
Wet open overheid	169
Recapitulatie	170
Financiële begroting.....	173
Bijlagen.....	222
Missie	223
Staat van reserves en voorzieningen	224
Prognose verloop reserves en voorzieningen.....	231
Meerjarig investeringsoverzicht	236
Begroting 2024 - 2027 op taakveld.....	242
Beleidsindicatoren	254

Aanbiedingsnota

Begroting 2024 - 2027

Inleiding

Hierbij ontvangt u de Begroting 2024-2027. Deze begroting is de uitwerking van de Kadernota 2024-2027 die u op 4 juli 2023 heeft vastgesteld. De kadernota gaf u een doorkijk naar de Begroting 2024-2027 en bevat zowel de kaders voor het verder uitwerken van de begroting als een vooruitblik voor de komende jaren.

Deze begroting laat voor 2024 een bescheiden positief beeld zien. Dit maakt het mogelijk om onze dienstverlening te continueren en om de voorgestelde plannen uit de kadernota en het collegewerkprogramma te realiseren. Daarnaast is sinds het vaststellen van de kadernota nog een aantal – deels autonome – wijzigingen geweest. Deze zijn ook verwerkt.

Tegelijkertijd blijven de onzekerheden onverminderd groot. Economische ontwikkelingen zoals inflatie hebben impact op iedereen en dus ook invloed op onze eigen begroting. Daarbij komt nog onzekerheid over het rijksbeleid. Dit is zichtbaar in het meerjarenperspectief. Na een positief beeld in 2024 en 2025 ontstaat in 2026 en 2027 een flink nadeel. Het tekort ontstaat voor een groot deel als gevolg van de keuzes die het Rijk heeft gemaakt in de algemene uitkering.

We presenteren u dus geen sluitende begroting over alle jaren. Wij hebben de lasten (en baten) in de meerjarenramingen voor 2026 en 2027 in beeld gebracht. Die zijn gebaseerd op de kennis die we nu hebben op basis van het huidige takenpakket, de noodzakelijke investeringen, de inflatie, de stijgende rente en geschatte mee- en tegenvallers. Wij volgen hierbij het advies dat de VNG gemeenten geeft om bewust en transparant de ontstane tekorten te laten zien. Door de gevolgen van de keuzes van het kabinet te laten zien, geven gemeenten een helder signaal af aan het inmiddels demissionaire kabinet en Tweede Kamer: de gemeentelijke financiën zijn momenteel onvoldoende voor het uitvoeren van het huidige takenpakket.

Midden-Delfland heeft en doet het...

De Begroting is voor de jaren 2024 en 2025 sluitend; in die jaren presenteren we een bescheiden positief beeld. Daarnaast beschikken we over een stevige buffer voor tegenvallers. Dit biedt ons de financiële ruimte om onze maatschappelijke opgaven te realiseren en onze gemeentelijke dienstverlening minimaal op peil te houden én om stappen te zetten in verdere ontwikkeling.

Wij kijken scherp naar onze structurele uitgaven. Het meerjarenbeeld blijft onzeker door de onduidelijkheid in de financiering van het Rijk. Daar hebben we beperkt invloed op. Desondanks kiezen we er niet voor om nu al te bezuinigen op bestaande voorzieningen. Dit om te voorkomen dat we onomkeerbare keuzes maken, die niet nodig blijken wanneer het Rijk over de brug is gekomen. We voeren wel zelf regie op de keuzes die we kunnen maken binnen de bestaande kaders, beleid, budgetten en investeringen. We kijken naar mogelijkheden om 'oud-voor-nieuw' keuzes te maken waardoor (op termijn) ruimte kan ontstaan, we tonen lef door te stoppen met zaken die onvoldoende bijdragen aan het realiseren van onze opgaven en we zijn realistisch bij het doen van investeringen. Daarnaast kijken we waar we met incidentele impulsen, die ook incidenteel gefinancierd worden, langdurig voordeel kunnen bereiken. Dat kan zijn op kwaliteit, op duurzaamheid, op efficiëntie of financieel voordeel.

De gemiddelde lastendruk houden we zo laag als mogelijk. De fors gestegen inflatie dwingt ons nu helaas deze tarieven te verhogen (afvalstoffenheffing +8%, rioolheffing +7,5%). Dit is nodig om

kostendekkend te blijven en de rekening niet naar de toekomst te schuiven. Na enkele jaren van tariefdalings komen de tarieven hiermee weer op het niveau van 2021.

Deze begroting is de verdere uitwerking van de Kadernota 2024-2027. Het collegewerkprogramma en het coalitieakkoord op hoofdlijnen 2022-2026 vormen de basis voor deze begroting. Deze is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

1. Een Bijzonder Provinciaal Landschap voor alle Zuid-Hollanders;
2. Een sterke sociale cohesie waar mensen naar elkaar omzien, met persoonlijke ondersteuning voor wie dat nodig heeft
3. Wonen in vitale dorpen, met een uitgebreid voorzieningenniveau;
4. Een professionele en lerende ambtelijke organisatie en bestuur: je zegt wat je doet en doet wat je zegt.
5. Financiën

Navigeren in de mist...

In deze begroting is rekening gehouden met alles wat we concreet weten en gebaseerd op realistische ramingen. Er zijn echter veel onzekerheden en ontwikkelingen die boven de markt hangen. Deze zijn veelal met elkaar verbonden en hebben onderlinge afhankelijkheid. Een belangrijk voorbeeld daarvan is de arbeidsmarktkrapte. Zonder goede personele invulling kan het werk niet (optimaal) worden gedaan. Dat geldt voor onze partners, voor onze leveranciers en voor onszelf.

Ondanks onze realistische ramingen, staat het dus op voorhand ook vast dat we geconfronteerd worden met veel onzekerheden. Met name in de slotjaren van deze begrotingsperiode. In die zin is het voor ons, maar feitelijk voor alle gemeenten, navigeren in de mist. Vanzelfsprekend blijven we u tijdig informeren en nemen u mee in de mogelijkheden om keuzes te maken.

Leeswijzer

Inleiding

De programmabegroting bestaat uit de beleidsbegroting (het programmaplan en de paragrafen), de financiële begroting en de ramingen en realisatiecijfers geclusterd naar taakvelden. Deze indeling is conform de wettelijke eisen die zijn vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Voorafgaand aan de programma's geven we de uitgangspunten voor deze begroting en het samenvattend financieel overzicht begroting 2022 – 2025 (inclusief financieel perspectief tot en met 2031). Dit staat in het Financieel meerjarenperspectief. Direct daarna volgt een toelichting op de zeven programma's en de paragrafen.

In de programma's zijn alle kosten opgenomen die direct verbonden zijn aan de gemeentelijke taken en activiteiten (het primaire proces). De baten en lasten van de overhead worden niet onder de afzonderlijke beleidsprogramma's geregistreerd en verantwoord, maar centraal gepresenteerd in een overzicht overhead.

Programma's

De begroting bestaat uit zeven programma's en twee overzichten, de indeling is als volgt:

- Programma 1: Vitale dorpen in Midden-Delfland® 2025
- Programma 2: Bestuur en dienstverlening
- Programma 3: Beheer, verkeer en milieu
- Programma 4: Onderwijs
- Programma 5: Sociaal Domein en Welzijn
- Programma 6: Economische en sociale zaken
- Programma 7: Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en volkshuisvesting
- Overzicht Algemene dekkingsmiddelen
- Overzicht Overhead

Per programma leest u het maatschappelijk doel en de koppeling met de 3 W-vragen; 'Wat willen we bereiken?', 'Wat gaan we ervoor doen?' en 'Wat mag dat kosten?'. Ook benoemen we per programma de verbinding met Cittaslow.

De indeling van de programma's is als volgt:

- Beleidsdoel (het gewenste maatschappelijke effect waar het programma als geheel zich op richt)
- Wat willen we bereiken? (Speerpunten en doelen binnen het programma)
- Wat is de relatie tussen Cittaslow en het beleidsveld?
- Wat gaan we daarvoor doen? (Concrete activiteiten voor 2024 om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken. Hierin staan ook de instrumenten en kader stellende documenten)
- Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?
- Wat mag het kosten? Hier leest u de financiële vertaling per programma.

Paragrafen

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op een aantal financiële en bedrijfsmatige zaken, die dwars door het beleid uit de programma's heen lopen. Deze zaken zijn:

- Lokale heffingen
- Verbonden partijen
- Grondbeleid
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Bedrijfsvoering
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Financiering
- Wet open overheid

Met de genoemde onderwerpen is een groot (financieel) belang gediend. De paragrafen geven daardoor extra informatie voor de beoordeling van de financiële positie op de korte en langere termijn.

Financiële begroting

Op grond van het BBV is de gemeente verplicht een overzicht van de financiële begroting (overzicht van baten en lasten) samen te stellen. De uiteenzetting van de financiële positie en het overzicht van baten en lasten vormen samen de financiële begroting. Verder wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de Financiële structuur. Aansluitend is een toelichting op het resultaat van de primitieve begroting opgenomen.

Financieel meerjarenperspectief

In het Financieel meerjarenperspectief geven wij de uitgangspunten voor deze begroting weer. Daarnaast staan onder de kop 'Samenvattend financieel overzicht Begroting 2024-2027' de financiële resultaten van deze begroting. Hierin geven wij onder meer kort de mutaties weer die de grootste invloed hebben op het resultaat van de primitieve begroting. De laatste paragraaf van dit hoofdstuk bevat het financieel perspectief tot en met 2032.

In de Financiële begroting gaan wij uitgebreid in op het resultaat van de primitieve begroting en de financiële structuur.

Uitgangspunten begroting

Zoals vermeld in het Coalitieakkoord op hoofdlijnen 2022-2026, streven wij naar een financieel duurzaam beleid met een begroting die op lange termijn in evenwicht is. We zorgen ervoor dat structurele uitgaven worden gedekt door structurele inkomsten. Hierbij staat het principe centraal dat de gemeente het geld beheert namens de samenleving. Daarom streven we ernaar om de belastingdruk voor onze inwoners, verenigingen en bedrijven beperkt te houden. Middelen die het weerstandsvermogen en de budgetbehoefte overstijgen kunnen ingezet worden voor de samenleving. We behouden daarbij het streven naar een weerstandsvermogen met een ratio dat zich minimaal tussen de 1,0 en 1,4 (dit kwalificeert als 'voldoende') bevindt.

Dit financiële beleid vormde ook de basis voor de Kadernota 2024-2027. In Bijlage I bij die kadernota stonden de wijzigingen die uiteindelijk zijn verwerkt in deze begroting. Overeenkomstig onze uitgangspunten waren deze wijzigingen grotendeels onvermijdelijk (noodzakelijk, onontkoombaar en niet te beïnvloeden) en er was nagenoeg geen sprake van nieuw beleid.

De Begroting 2024-2027 kent enkele financiële aanpassingen ten opzichte van de kadernota (zie onder Samenvattend financieel overzicht begroting 2024-2027). De financiële contouren voor 2024-2027 zijn hierdoor echter nagenoeg onveranderd. Dit houdt in dat we een begroting presenteren die in evenwicht is voor 2024 en 2025, maar dat er aanzienlijke tekorten zijn voor 2026 en 2027. Hoewel dit in lijn is met het begrotingsadvies van de VNG van 14 juli 2023 (zie hieronder), beperkt het wel onze mogelijkheden voor structurele beleidsintensivering of nieuw beleid. Dit zou de negatieve saldi voor 2026 en 2027 namelijk verder verslechteren. Voor incidentele uitgaven is er nog wel ruimte vanuit de begrotingsaldi van 2024 en 2025 en of vanuit reserves.

Begrotingsadvies 2024-2027 VNG

Op de Algemene Ledenvergadering van de VNG van 14 juni jl. is de resolutie 'Naar een rechtvaardig, duurzaam en solide meerjarig financieel perspectief' met grote meerderheid aangenomen. In deze resolutie is aangekondigd dat de VNG een begrotingsadvies uitwerkt voor het opstellen van uw programmabegroting 2024-2027. Dit begrotingsadvies hebben wij ontvangen op 14 juli en bestaat uit twee onderdelen:

- Presenteer voor 2024 en 2025 van de meerjarenraming 2025-2027 een sluitende begroting.
- Breng de lasten in de meerjarenramingen voor 2026 en 2027 in beeld, in de vorm van een realistische begroting. Baseer deze op het huidige takenpakket, de noodzakelijke investeringen, de inflatie, de stijgende rente, de ambities uit uw coalitieakkoord en geschatte mee- en

tegenvallers. Naar verwachting zullen de meerjarenramingen 2026 en 2027 dan duidelijk tekorten aangeven.

Hoewel het opvolgen van dit advies voor ons geen doel was, ontkomen we er niet aan dat dit voor ons de uitkomst is. Gelukkig deelt de VNG in de brief onze opvatting dat we door een sluitende begroting 2024 in aanmerking komen voor repressief toezicht.

De VNG schreef verder dat zij het kabinet hebben gevraagd om erkenning van de financiële opgave waar gemeenten zich, ook na de Voorjaarsnota van het Rijk, nog steeds voor gesteld zien. Gemeenten verwachten hierop een concreet en duidelijk antwoord van het kabinet, voordat de Miljoenennota verschijnt. Zodra het Rijk hierover communiceert, informeren we de gemeenteraad hier separaat over.

Financiële kaders

Voor de Begroting 2024-2027 hanteren wij de volgende kaders:

- a) De Begroting 2024 is materieel in evenwicht (ofwel: reëel sluitend); structurele lasten worden gedekt door structurele baten.
- b) We zien af van het structureel inzetten van reserves voor een sluitende begroting.
- c) Incidentele lasten kunnen gedekt worden door incidentele baten (veelal door onttrekking aan de algemene reserve).
- d) Wij baseren ons in de Begroting 2024-2027 op de indices uit de meicirculaire.
- e) De Begroting 2024-2027 bevat geen taakstellingen of stelposten.
- f) De Begroting 2024-2027 bevat in beginsel voortzetting van bestaand beleid en projecten en werkzaamheden opgenomen in het collegewerkprogramma.
- g) Voor de OZB handhaven we een structurele opbrengststijging van 3% per jaar.
- h) Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing stijgen de tarieven niet meer dan voor kostendekkendheid noodzakelijk.

Verder hebben wij in de Begroting 2024-2027 de volgende algemene uitgangspunten gehanteerd:

Inwoner- en woningprognose:

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Bevolkingsprognose	19.414	19.484	19.472	19.499	19.592	19.684	19.775
Aantal woningen	7.996	8.052	8.058	8.092	8.168	8.242	8.317
Gem. bezetting	2,43	2,42	2,42	2,41	2,40	2,39	2,38

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Toename woningen		56	6	34	76	74	75

Loonindexering personeelskosten

De huidige cao voor gemeenteambtenaren loopt tot en met 1 januari 2024. Vanaf 2 januari 2024 moet een nieuwe afgesloten worden. In de Begroting 2023-2026 zijn we, in afwijking van de Meicirculaire 2023, uitgegaan van een structurele jaarlijkse stijging van 2,5%. In de 2e Begrotingswijziging 2023-2026 (vastgesteld op 20 december 2022) heeft u ingestemd met ons voorstel dit percentage voor de jaren 2023 en 2024 te verhogen tot 4,5. Dit betrof een aanname gebaseerd op de onderhandelingsresultaten tussen VNG en vakbonden op dat moment.

Op basis van de vastgestelde cao 2023 bedraagt de gemiddelde loonstijging 9,1%. Dit is fors meer dan vorig jaar voorzien en daardoor is een bijraming van het salarisbudget noodzakelijk geweest. Die is opgenomen in de Kadernota 2024-2027.

Vooralsnog voorzien wij dat deze bijraming boven op de geraamde indexering (4,5% in 2024 en 2,5% vanaf 2025) volstaat.

Prijsontwikkeling

Voor de prijsontwikkeling hanteren wij, indien van toepassing, de Nationale consumentenprijsindex (CPI). In de Meicirculaire 2023 is de CPI geraamd op 3,1% voor 2024. Voor 2025, 2026 en 2027 is het respectievelijk 2,5%, 2,4% en 2,3%. Deze percentages passen wij (in basis) toe in de Begroting 2024-2027. Hierop zijn twee uitzonderingen: als op basis van individuele afspraken een andere (of geen) index wordt afgesproken, wordt die gevolgd. Daarnaast kan het zijn dat voor specifieke taakvelden door de aanhoudende inflatie hogere indexeringen verwacht worden. In dat geval zijn de ramingen daarop gebaseerd. Op deze manier proberen we zuinig, maar reële ramingen op te nemen.

Algemene uitkering

In de Kadernota 2024-2027 en de raadsinformatiebrief Meicirculaire gemeentefonds 2023 hebben we een uitvoerige toelichting gegeven op de Meicirculaire 2023 en de gevolgen daarvan voor onze gemeente. De voornaamste onderwerpen uit die stukken herhalen we voor een juist en volledig beeld.

Algemeen

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van het accres. In deze circulaire is een nieuwe accresraming opgenomen voor het jaar 2023 en verder. Op basis van de keuzes uit het coalitieakkoord van het Rijk en aanvullende afspraken met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is het accres voor de jaren tot en met 2025 gesplitst in een vaststaand volumedeel en een loon- en prijsdeel dat per circulaire bijgesteld wordt op basis van de laatste inzichten van het Centraal Planbureau (CPB) over de loon- en prijsontwikkeling. In deze meicirculaire wordt de loon- en prijstranche van 2023 vastgezet.

In het coalitieakkoord is besloten om het accres vanaf 2026 niet langer te koppelen aan de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Daarbij gold voor de groei van het gemeentefonds de methodiek dat wanneer de rijksuitgaven stegen, het gemeentefonds evenredig meegroeide ('trap op'). Bij een daling gold dezelfde systematiek: daalden de rijksuitgaven als gevolg van bezuinigingen, dan daalde het gemeentefonds evenredig mee ('trap af'). Voor 2026 en verder is het accres gesplitst in een vaststaand volumedeel en een loon- en prijsdeel dat per circulaire wordt geactualiseerd op basis van de laatste inzichten van het

CPB over de loon- en prijsontwikkeling.

Financieringssystematiek medeoverheden

In het coalitieakkoord heeft het kabinet een nieuwe financieringssystematiek voor medeoverheden aangekondigd met als doel een stabiele(re) financiering en meer autonomie voor medeoverheden. Bij Miljoenennota 2023 heeft het kabinet aanvullend eenmalig € 1 miljard voor gemeenten beschikbaar gesteld voor 2026, vooruitlopend op de nieuwe financieringssystematiek. Dit bedrag komt vanaf 2027 structureel beschikbaar. Daarnaast worden de fondsen vanaf 2027 geïndexeerd op basis van de ontwikkeling van het bbp. Hiermee wordt een stabiele, solide en duurzame financiële basis geboden. Voorlopig is hiervoor aanvullend budget gereserveerd van € 150 miljoen in 2027 en € 300 miljoen in 2028 voor gemeenten.

Bij het uitwerken van een nieuwe financieringssystematiek betreft het kabinet de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied. Op gemeentelijk niveau wordt in samenspraak met de VNG gezien welke mogelijkheden er zijn qua modernisering en uitbreiding van het belastinggebied, waarbij op basis van de uitkomsten een eventueel wetgevingstraject in gang wordt gezet.

Richtlijnen voor verwerking van de extra middelen jeugdzorg

Rijk en VNG werken al enige tijd aan de Hervormingagenda jeugdzorg. Onderhandelingen hierover zijn afgerond. Vooruitlopend op de uitkomsten van deze onderhandelingen zijn in de Meicirculaire 2023 voor de jaren 2022, 2023, 2024 en 2025 aanvullende, incidentele middelen toegevoegd aan het gemeentefonds, in lijn met de financiële reeks van de uitspraak van de Commissie van Wijzen (CvW). Naast de besparingsopgave die volgt uit de uitspraak van de CvW heeft het kabinet besloten tot het realiseren van een aanvullende besparing van structureel € 511 miljoen, welke een Rijksverantwoordelijkheid is gemaakt. Concreet betekent dit dat het aan de Rijksoverheid is om de besparing in te vullen met (wettelijke) maatregelen. Het gaat daarbij om maatregelen waardoor gemeenten minder middelen nodig hebben of waarbij alternatieve inkomsten gegenereerd kunnen worden. Ook draagt het Rijk het budgettaire risico ingeval (een deel van) deze maatregelen geen of niet tijdig doorgang vinden.

De provincies als financieel toezichthouder erkennen de noodzaak om op deze ontwikkelingen te anticiperen en hebben beoordeeld in hoeverre het ramen van de financiële reeks van de CvW na 2025 als reëel kan worden beoordeeld (artikel 203 lid 1 Gemeentewet). Zij hebben daarom gezamenlijk de volgende richtlijn uitgebracht:

- Gemeenten mogen in de jaarschijven 2026 en 2027 de middelen zoals die in de Hervormingsagenda zijn afgesproken als structurele en reële raming meenemen in hun meerjarenraming. Concreet gaat het om respectievelijk € 284 miljoen en € 211 miljoen.
- Daarnaast mogen gemeenten in hun begroting rekening houden met een besparing op de uitgaven van €500 miljoen in 2025, € 500 miljoen in 2026 en vanaf 2027 € 511 miljoen (structureel) als gevolg van maatregelen die het Rijk zal uitwerken.

Richtlijnen voor verwerking van de extra middelen klimaat- en energiemiddelen

Gemeenten spelen een belangrijke rol in de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid. Daarom is het essentieel dat zij over de benodigde kennis, expertise én uitvoeringscapaciteit beschikken. Het kabinet trekt voor de jaren 2023 tot en met 2025 geld uit om gemeenten hierbij te ondersteunen. Met dit geld kunnen zij extra personeel aantrekken, kennis vergroten en externe expertise in huis halen. Om

langjarige verplichtingen aan te kunnen gaan, hebben gemeenten echter ook langjarige zekerheid nodig van deze middelen. Voor het jaar 2023 verdeelt het Rijk ca. € 341 miljoen aan gemeenten. De verdeling van deze middelen over de gemeenten is zeker voor het jaar 2023.

Voor de jaren 2024 en 2025 is meer geld beschikbaar dan wat gemeenten in totaal in 2023 zullen ontvangen. Over de verdeling van dit extra geld (bovenop de ca. € 341 miljoen) is nog onzekerheid. Voor de verdeling van dit extra geld (via planfinanciering) komt namelijk nog een aanvullende regeling. Over het vervolg na 2026 zijn bestuurlijke afspraken gemaakt dat deze regeling wordt vastgelegd in een wet. Hoe dit verder vorm wordt gegeven is op dit moment nog niet duidelijk. Rijk, provincies en gemeenten overleggen over hoe vorm wordt gegeven aan de langjarige zekerheid na 2025. In de brief van minister Jetten (Klimaat en Energie) van 25 oktober 2022 aan gemeenten en provincies is de voorlopige verdeling aangegeven. Daarbij is aangekondigd dat de middelen na 2025 zullen worden gecontinueerd.

De provincies hebben in dit kader gezamenlijk de volgende richtlijn uitgebracht:

- Gemeenten kunnen gezien het bovenstaande erop rekenen dat ze voor de jaren na 2023 in ieder geval hetzelfde bedrag ontvangen als in 2023. Gemeenten mogen het bedrag wat zij in 2023 ontvangen voor de klimaat- en energiegelden opnemen als structurele baat in de begroting 2024 voor de jaren 2024 tot en met 2027. De provincies gaan er daarbij wel vanuit dat gemeenten een gelijk bedrag aan extra lasten opnemen voor de klimaat- en energietaken.

Reserves en voorzieningen

De provinciaal toezichthouder hanteert strikte regels ten aanzien van de inzet reserves. Dit om te voorkomen dat gemeenten in (te) hoge mate afhankelijk zijn van structurele bijdragen vanuit hun reserves om structureel en reëel evenwicht te realiseren. Conform de regels die hiervoor gelden, dekken wij in principe alleen incidentele lasten vanuit reserves. In dit kader dekken wij onderhoudslasten alleen vanuit een reserve voor zover deze incidenteel van aard zijn. Voor de dekking van enkele investeringskredieten dekken wij de kapitaallasten vanuit een zogenaamde dekkingsreserve. Dit is toegestaan zolang de volledige boekwaarde in de dekkingsreserve aanwezig is. Aan deze voorwaarde voldoen wij. Het egaliseren van tarieven is alleen mogelijk via voorzieningen. Voor de afvalstoffen- en rioolheffing volgen wij daarom deze lijn.

Samenvattend financieel overzicht begroting 2023 – 2026

De Kadernota 2024-2027 en de raadsinformatiebrief Meicirculaire gemeentefonds 2023 vormen het financiële uitgangspunt voor de Begroting 2024-2027. De Kadernota 2024-2027 bevatte de mutaties op basis van besluiten met financiële consequenties die verwerkt moesten worden, alsmede te verwachten exogene (niet-beïnvloedbare) mutaties (zoals de structurele doorwerkingen van mutaties uit de jaarrekening 2022). Deze mutaties zijn opgenomen in bijlage I bij de Kadernota 2024-2027.

	(bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
I)	Beginstand begroting 2024-2027	1.252	1.788	26	123

	(bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
II)	Mutaties Begroting 2024-2027	-2.181	-2.110	-1.901	-1.967
III)	Stand Kadernota Begroting 2024-2027	-929	-322	-1.876	-1.844
IV)	Saldo Meicirculaire 2023	1.316	1.335	664	1.411
V)	Financieel perspectief na Meicirculaire 2023	387	1.013	-1.212	-433

*Voor 2027 was er nog geen raming voor de algemene uitkering. De raming voor 2027 vanuit de meicirculaire is daarom vergeleken met de raming voor 2026 uit de voorlaatste circulaire.

De Begroting 2024-2027 bevat enkele mutaties (zie hierna onder I. Mutaties begroting) ten opzichte van de begrotingsaldi uit bovenstaand overzicht. In onderstaand overzicht staat per begrotingsjaar het saldo van deze mutaties en het begrotingsresultaat.

(Bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Financieel perspectief na Meicirculaire 2023	387	1.013	-1.212	-433
Mutaties Begroting	-176	-294	-53	-420
Resultaat Begroting 2024-2027	211	719	-1.265	-853

Om in aanmerking te komen voor repressief toezicht door de provincie moet de Begroting 2024 structureel en reëel in evenwicht zijn. Als dit niet het geval is, dient in de meerjarenbegroting (2025-2027) aannemelijk te worden gemaakt dat dit evenwicht alsnog tot stand wordt gebracht.

Na verwerking van de mutaties resulteren positieve begrotingssaldi voor 2024 en 2025. Hiermee voldoen we aan de begrotingsvoorwaarden van de provincie. In 2026 en 2027 sluit de begroting echter fors negatief.

I. Mutaties begroting

De 'Mutaties begroting' betreffen de mutaties ten opzichte van de Kadernota 2024-2027 en raadsinformatiebrief Meicirculaire gemeentefonds 2023. De voornaamste oorzaken van de 'Mutaties begroting' zijn:

	Mutatie (bedragen * € 1.000)	2024	2025	2026	2027
1	Kosten bijstand	261	261	261	261
2	Veiligheidsregio Haaglanden	38	38	38	38
3	Indexatie groenonderhoud	35	35	35	35
4	Dekking kosten inzet Scharnier	-68			
5	Kapitaallasten	-32	68	65	-11

Een positief bedrag is negatief voor het saldo en vice versa.

In de Financiële begroting is een nadere toelichting op de oorzaken van het saldo van de primitieve begroting 2024 opgenomen. De afzonderlijke mutaties zijn hieronder kort omschreven en worden nader toegelicht in de verschillende programma's.

1. Dit betreft een structurele doorwerking vanuit de 2e Periodieke Begrotingswijziging 2023. Als gevolg van de stijging van het wettelijk minimumloon en de toename van het aantal uitkeringen in 2022 stijgt de uitkeringslast.
2. De VRH heeft de jaarrekening 2022 en de ontwerp-meerjarenbegroting 2024-2027 (incl. herziene begroting 2023) aan de raden van de deelnemende gemeenten gestuurd. Hieruit blijkt dat de bijdrage van onze gemeente vanaf het jaar 2024 jaarlijks zal stijgen van € 1.217.000 naar € 1.255.000. Dit is een jaarlijkse stijging van € 38.000.
3. Voor het groenonderhoud is de indexatie die de aannemers doorberekenen hoger dan de in de begroting verwerkte indexatie.
4. De ambtelijke inzet voor 2024 voor het project De Scharnier kwam in eerste instantie ten onrechte ten laste van de gemeentelijke exploitatiebegroting. Dit is gecorrigeerd door deze kosten ten laste van het project te brengen.

5. De mutatie op de kapitaallasten betreft voornamelijk de structurele doorwerking van het doorschuiven, af-/bijramen en afsluiten van investeringskredieten vanuit de Jaarrekening 2022 en de 2e Periodieke Begrotingswijziging 2023 (beiden vastgesteld op 4 juli 2023).

Algemene reserve

Met ingang van de Begroting 2023-2026 presenteren we, conform het voorstel van de Commissie BBV, in de begroting de werkelijke begrotingssaldi. Dus de werkelijke saldi van lasten en baten. Deze saldi worden niet meer, zoals voor die tijd te doen gebruikelijk, geëgaliseerd naar € 0 door een storting in of onttrekking aan de algemene reserve.

De mutaties op de algemene reserve blijven in deze begroting daarom beperkt tot incidentele uitgaven. Uitgaven die nieuw in deze begroting zijn opgenomen en incidentele uitgaven waartoe de gemeenteraad eerder heeft besloten. De uitgaven die nieuw zijn opgenomen in de begroting betreffen onder meer de kosten voor projectleiding en implementatie van e-HRM (€ 25.000) en een impuls voor de verbetering van de dienstverlening (€ 20.000). Binnen het betreffende programma worden deze nieuwe incidentele uitgaven nader toegelicht.

Het geraamde saldo van de algemene reserve op 31-12-2024 bedraagt € 7,9 miljoen. Hierbij dient te worden aangetekend dat:

- Zoals hierboven benoemd, wordt het begrotingssaldo 2023 niet tussentijds onttrokken/toegevoegd aan de algemene reserve. Dit gebeurt pas in de Jaarrekening 2023. Het begrotingssaldo 2023 bedraagt na vaststelling van de 3e Periodieke Begrotingswijziging 2023 € - 3,5 miljoen.
- De onzekerheden ten aanzien van de structurele dekking van kosten voor onder meer jeugdzorg en de omgevingswet vangen wij nog altijd (grotendeels) zelf op in deze begroting. Dit betekent dat wij de lasten zo reëel mogelijk ramen en slechts de baten opnemen voor zover dit is toegestaan (zie ook onder III. Financieel perspectief tot en met 2032).
- De algemene reserve laten wij buiten beschouwing bij het bepalen van de ratio weerstandsvermogen (zie Paragraaf Weerstandsvermogen). Daarvoor zetten wij de reserve Weerstandsvermogen (saldo € 4 mln.) in. Fluctuaties in de algemene reserve hebben zodoende geen invloed op de ratio, die nog altijd de aanduiding 'uitstekend' heeft (ratio > 2,0).

III. Financieel perspectief tot en met 2032

Deze meerjarenbegroting beslaat de periode tot en met 2027. Naarmate we verder verwijderd zijn van het eerste jaar van de begroting, neemt de betrouwbaarheid van de schattingen af. Het verminderen van het aantal variabele kostenposten beperkt de mate van onzekerheid. Deze onzekerheidsbeperking is gebaseerd op de volgende factoren:

- een goede financiële structuur, zie de Financiële begroting;
- verwerking van het verloop van de afschrijvingen;
- verwerking van de verwachte ontwikkeling van de OZB-inkomsten.

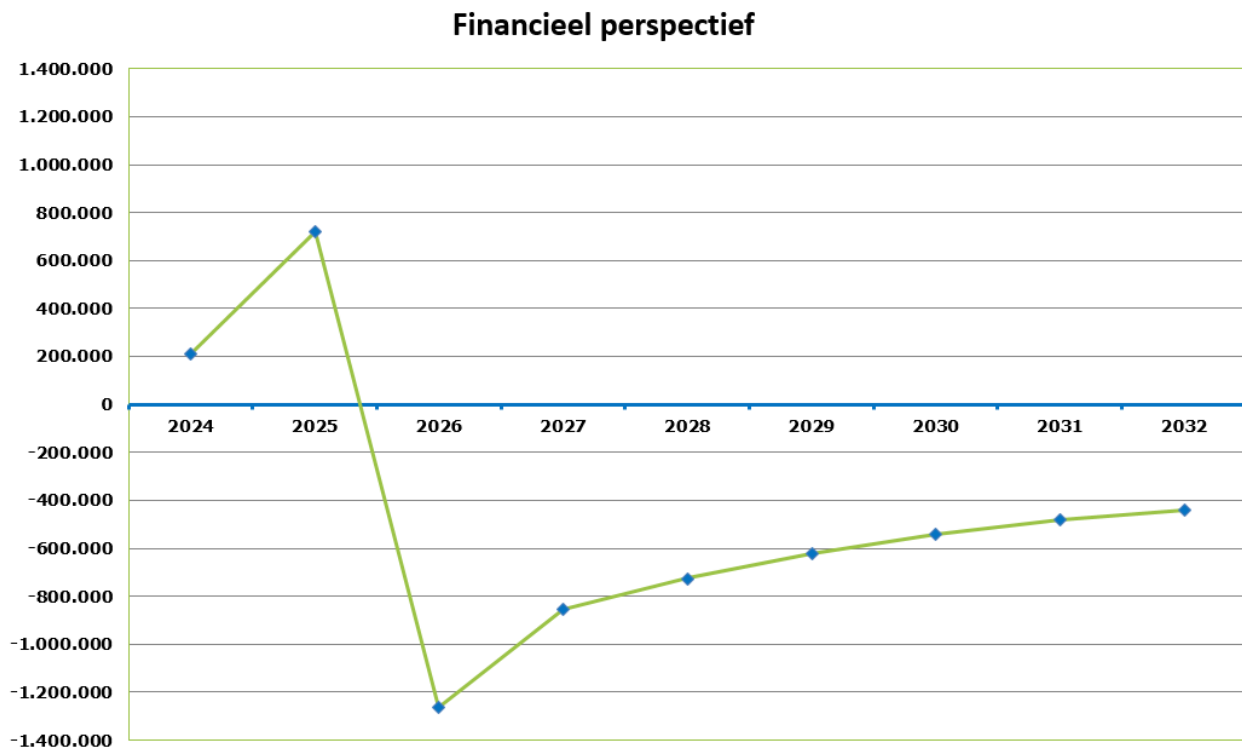
De informatie over het Gemeentefonds is beschikbaar tot 2027 en is gebaseerd op de meicirculaire van 2023 en de meest recente berekeningsgrondslagen. Voor de periode tot 2032 gaan we ervan uit dat de jaarlijkse correcties voor prijsstijgingen en salarissen gecompenseerd zullen worden door een verhoging van de uitkering uit het Gemeentefonds. Het blijft echter onzeker of het Rijk de daling in de algemene

uitkering vanaf 2026 in het Gemeentefonds zal compenseren.

Wat betreft de kosten met betrekking tot jeugdzorg en de omgevingswet, hanteren we in de meerjarige prognose vanaf 2028 een voortzetting van het niveau van 2027.

Op de lange termijn is er ook sprake van het wegvallen van overige inkomsten, met name de opbrengsten uit langlopende leningen tegen relatief hoge rentetarieven. Bovendien zal op een gegeven moment de reserve ter dekking van de kapitaallasten van het gemeentehuis uitgeput raken, wat de noodzaak voor nieuwe manieren van dekking van kapitaallasten met zich meebrengt. Ook bestaat er onzekerheid over de ontwikkeling van de dividendopbrengsten, waarbij momenteel al rekening is gehouden met een afname bij Juva.

Gebaseerd op deze uitgangspunten en zonder rekening te houden met mogelijke beleidsuitbreidingen of nieuw beleid, ziet het financiële vooruitzicht (het begrotingsresultaat voor de komende jaren) er als volgt uit tot en met 2032:

Het perspectief vanaf 2026, zoals dat blijkt uit bovenstaande grafiek, is grotendeels te verklaren door de verlaging van de algemene uitkering. Onze grootste inkomstenbron en daarmee voor een groot deel bepalend voor het meerjarig perspectief.

Hoewel de gemeente een stevige financiële buffer in de vorm van reserves heeft, is de inzet ervan punt van aandacht. Deze financiële buffer kan namelijk niet worden ingezet voor het realiseren van een structureel sluitende exploitatie. Overeenkomstig de uitgangspunten is aanwending van algemene reserve slechts mogelijk voor de dekking van incidentele uitgaven. Dit is voor 2024-2027 toegepast.

Overzicht structureel/ incidenteel begrotingssaldo	2024	2025	2026	2027
Saldo baten en lasten	-1.391.708	-657.038	-2.482.721	-1.889.587
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	1.602.392	1.376.381	1.217.825	1.036.480
Geraamd resultaat	210.684	719.343	-1.264.896	-853.107
Saldo incidentele baten en lasten	0	-116.000	0	0
Structureel begrotingssaldo	210.684	603.343	-1.264.896	-853.107

Overzicht begrotingsresultaat	2024	2025	2026	2027
<u>Saldo lasten -/- baten per programma</u>				
Programma 1: Vitale dorpen in Midden-Delfland® 2025	431.846	470.789	473.589	476.389
Programma 2: Bestuur en veiligheid	3.846.316	3.849.344	3.839.811	3.851.152
Programma 3: Beheer, verkeer en milieu	6.084.579	6.326.187	6.536.280	6.656.767
Programma 4: Onderwijs	1.573.692	1.584.757	1.586.305	1.600.704

Overzicht begrotingsresultaat	2024	2025	2026	2027
Programma 5: Sociaal Domein en Welzijn	13.373.248	13.386.240	13.536.875	13.550.090
Programma 6: Economische en sociale zaken	2.699.480	2.593.495	2.505.243	2.518.673
Programma 7: RO, ontwikkeling en volkshuisvesting	93.041	776.183	933.866	882.901
Totaal van de programma's	28.102.203	28.986.996	29.411.970	29.536.677
Algemene dekkingsmiddelen	-36.371.733	-38.191.403	-36.985.870	-37.732.403
Overzicht overhead	9.661.238	9.861.445	10.056.621	10.085.314
Bedrag heffing Vpb	0	0	0	0
Bedrag voor onvoorzien	0	0	0	0
Subtotaal programma's (Incl. algemene dekkingsmiddelen, Overhead, Vpb en onvoorzien)	1.391.708	657.038	2.482.721	1.889.587
<u>Reservemutaties:</u>				
Onttrekking	2.007.835	1.433.532	1.267.611	1.083.843
Stortingen	405.443	57.151	49.786	47.363
Saldo reservemutaties	-1.602.392	-1.376.381	-1.217.825	-1.036.480

Overzicht begrotingsresultaat	2024	2025	2026	2027
Begrotingsresultaat	-210.684	-719.343	1.264.896	853.107

Conclusie

In juni 2022 stuurden we u de Prognosebrief Begroting 2023-2026 toe. Hierin gaven we aan dat de Begroting 2023-2026 langs drie scenario's kon ontwikkelen:

1. De Begroting 2023-2026 is een voortzetting van de (meerjaren)Begroting 2022-2025 met weinig financiële afwijking. Er is daarbij geen sprake van grote financiële tekorten en er is weinig financiële ruimte voor nieuw - of intensivering van beleid.
2. We stevenen af op een fors (structureel) financieel tekort, waarbij aanvullende bezuinigingen noodzakelijk zijn. Dit scenario geeft aanleiding voor een raadsbespreking voorafgaand aan de begrotingsbehandeling.
3. De Begroting 2023-2026 en verdere jaren laat een stevige 'plus' zien, met name in het laatste begrotingsjaar. Hierbij ontstaat ruimte voor nieuwe voorstellen. Hierbij kan de gemeenteraad tijdens de begrotingsbehandeling voorstellen doen voor inzet van deze 'plus'.

Op basis van de begrotingsaldi is voor deze Begroting 2024-2027 sprake van scenario 1 voor de jaren 2024 en 2025 en scenario 2 voor 2026 en 2027. Omdat de Begroting 2024 structureel en reëel in evenwicht is, komen wij voor dat jaar in aanmerking voor repressief toezicht door de provincie. Het meerjarenperspectief is echter minder rooskleurig. De begrotingsjaren 2026 en 2027 sluiten met stevige tekorten. Zoals wij schreven in Kadernota 2024-2027 streven wij weliswaar naar een structureel sluitende meerjarenbegroting, maar hebben daar nu niet krampachtig op ingezet. Dit om te voorkomen dat we voor de jaren 2026 en verder bezuinigen op bestaande voorzieningen, terwijl dat niet nodig bleek wanneer het Rijk over de brug is gekomen voor een structurele oplossing. De VNG heeft in de ledenbrief 'Begrotingsadvies 2024-2027' van 14 juli jl. deze lijn ook voorgesteld.

Overigens heeft het Rijk van een structurele oplossing vanaf 2026 nog altijd geen blijk gegeven. Om het structurele tekort vanaf 2026 niet nog verder op te laten lopen, bevat deze begroting geen ruimte voor nieuw of intensivering van beleid. Slechts voor incidentele uitgaven is er nog ruimte vanuit de begrotingsaldi van 2024 en 2025 en of vanuit reserves.

De Begroting 2024-2027 is gebaseerd op en bevat daarmee alle lasten en baten die onontkoombaar zijn en/ of redelijkerwijs te verwachten. Dit betekent dat de begroting reëel en volledig is. We werken daarbij niet met stelposten. Dit neemt niet weg dat we adequaat kunnen en zullen reageren als dat nodig is. Een beroep op bijvoorbeeld bijstand of kwijtschelding is niet gebonden aan een budgettair plafond, het zijn zogenaamde openeinderegelingen. Zij die hier recht op hebben, kunnen hier hoe dan ook een beroep op doen. Ook zetten wij er actief op in om vroegtijdig passend hulp te verlenen door middel van vroegsignalering en schuldpreventie.

Aan de inkomstenkant begroten we niet op basis van aannames, maar van reële verwachtingen.

Al met al betekent deze Begroting 2024-2027:

- Positieve saldi voor 2024 en 2025;

- Stevige begrotingstekorten vanaf 2026;
- Een beperkte opbrengststijging voor de OZB met 3%;
- Tariefstijgingen van 8% respectievelijk 7,5% voor afvalstoffenheffing en rioolheffing;
- Voldoende middelen om de voorzieningen in deze gemeente in stand te houden en te investeren in onze organisatie en het onderhoud van onze kapitaalgoederen;
- Geen ruimte voor structureel nieuw of intensivering van beleid, wel incidenteel;
- Een solide financiële positie met onze solvabiliteit en ons weerstandsvermogen.

Hoewel onze begroting in lijn is met het begrotingsadvies van de VNG zijn de begrotingsjaren vanaf 2026 zorgwekkend. Dit is een beeld dat door veel gemeenten gedeeld wordt. Mede daarom vertrouwen we erop dat het Rijk vatbaar is voor het signaal van de VNG dat de gemeentelijke financiën momenteel onvoldoende zijn voor het uitvoeren van het huidige takenpakket. Vooruitlopend op een reactie van Rijk onderzoeken wij desondanks de mogelijkheden voor een verbetering van ons financieel perspectief van 2026.

Programma's

Programma 1

Beleidsdoel

Versterken en behouden van de kwaliteit van

1. het open agrarisch cultuurlandschap van Midden-Delfland en
2. de vitale dorpen en de buurtschappen in Midden-Delfland.

Wat willen we bereiken?

Hernieuwde focus en energie

In de afgelopen twintig jaar is gekoesterd en ontwikkeld wat Midden-Delfland uniek maakt; het landschap, de fijschaligheid en de prettige manier van leven. De bevestiging van het belang van deze eigenschappen vinden wij in het Cittaslow-lidmaatschap en de toekenning van de status van Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL). De zichtbaarheid, de toegevoegde waarde en de herkenning van Midden-Delfland komt mede door de speerpunten uit de gebiedsvisie Midden-Delfland 2025. Op dit moment werken wij aan het vervolg en ontwikkelen wij een hernieuwde visie.

We doen dit samen met betrokkenen. Dat zijn primair de inwoners maar ook ondernemers, verenigingen, buurgemeenten en partners. Onze insteek is om gezamenlijk met hernieuwde focus en energie voort te zetten waar wij ons al twintig jaar voor inzetten.

Dit betekent niet dat doelen en uitgangspunten in de huidige Gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025 en de Visie Vitale Dorpen niet meer voldoen. Door een nieuw proces te doorlopen willen we bereiken dat alle betrokkenen de waarden van Midden-Delfland herkennen en uitdragen. Bij de totstandkoming van de Toekomstvisie 2050 gaat eenieder zich 'eigenaar' voelen van de vraagstukken die in Midden-Delfland spelen.

Behouden en versterken van het waardevolle agrarische cultuurlandschap

Midden-Delfland heeft verschillende functies en waarden. Het heeft recreatiegebieden aan de randen van steden, natuurgebieden in het zuidelijke deel en een agrarisch kerngebied. Het landschap is belangrijk voor de regio en vereist een gevarieerde aanpak waarbij de gemeente en partners van de Landschapstafel samenwerken.

Er worden verschillende programma's, projecten en initiatieven ontwikkeld om de doelen te bereiken. Het BPL Midden-Delfland blijft een levendig landschap waar mensen kunnen recreëren. Het benadrukt de waarde van het open cultuurlandschap met erfgoed en landbouwactiviteiten. Gebiedsmarketing wordt gebruikt om het landschap en de streekproducten bekend te maken en het voortbestaan van Midden-Delfland te bevorderen. Het duurzame economische verdienmodel voor de landbouw, voornamelijk melkveehouders, in het agrarisch kerngebied is erg belangrijk. Het programma Duurzaam Boer Blijven stimuleert kringlooplandbouw en betaalde landschapsdiensten om de landbouwsector duurzaam te maken en beter aan te laten sluiten bij de stedelijke omgeving. Financiële middelen en de groei van productie en afzet van lokaal voedsel zijn essentieel om boeren in staat te stellen goed voor het landschap te zorgen en er meerwaarde uit te halen.

Wij dragen samen met onze partners van de Landschapstafel actief bij aan het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Dit programma richt zich op het behalen van doelstellingen op het gebied van natuur,

water en klimaat. Het toekomstperspectief van de landbouw speelt een belangrijke rol bij het realiseren van deze maatschappelijke uitdagingen. De gemeente heeft al veel bijdragen geleverd en zal dit ook in de komende jaren blijven doen.

Vitale dorpen

Omzien naar elkaar, sociale cohesie en bestaanszekerheid zijn cruciale voorwaarden voor – in sociaal-economisch opzicht - vitale dorpen. We streven naar een passende ontwikkeling met kwaliteit van de historische dorpen en buurtschappen in Midden-Delfland met het doel deze nog aantrekkelijker te maken om in te leven, te ondernemen en te recreëren.

Voorzieningen moeten zoveel mogelijk op orde blijven. Wij faciliteren ondernemers, organisaties en verenigingen die door hun activiteiten bijdragen aan de identiteit, het voorzieningenniveau, de onderlinge saamhorigheid, de levendigheid en de leefbaarheid van de dorpen. Onder met name programma 7 vertalen we deze ambitie naar concrete doelen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Midden-Delfland is lid van de internationale beweging Cittaslow die nadruk legt op de authentieke waarden van gemeenten, op aandacht voor de kwaliteit van leven en voor eerlijk en gezond voedsel. Lid zijn van Cittaslow betekent voor Midden-Delfland een bewuste oriëntatie op de lokale kracht van de samenleving, fijschaligheid, duurzaamheid vanuit een optimaal evenwicht tussen economische, ecologische en sociale aspecten en de eigen authentieke waarden. De komende jaren wordt meer ingezet op de samenwerking met het Cittaslow-netwerk in onze gemeente en op de 'branding' van Midden-Delfland als een 'slow' en vooral 'Bijzonder Provinciaal Landschap' met vitale dorpen.

Wat gaan we daarvoor doen?

[1] Bijzonder provinciaal Landschap

We gaan door met de ingezette lijn zoals destijds omschreven in de Gebiedsvisie 2025 en nu in de visie voor het Bijzonder Provinciaal Landschap:

1. **Duurzame Landbouw:** We zetten maximaal in op het verder ontwikkelen en uitbouwen van het duurzame economische verdienmodel voor de duurzame landbouw van Midden-Delfland als drager van het waardevolle agrarische cultuurlandschap. We stimuleren en belonen kringlooplandbouw op bedrijfsniveau, we investeren in de nieuw generatie jonge boeren, we bevorderen de toekomstbestendige verkaveling van het agrarisch kerngebied, we bouwen de korte ketens van duurzaam lokaal voedsel verder uit, we bevorderen het opwekken van duurzame energie op boerenerven en we versterken waterkwaliteit, bodemkwaliteit en biodiversiteit in relatie tot het agrarisch bedrijf. Dit doen wij door middel van het programma Duurzaam Boer Blijven en het Grondinstrument (IODS).
2. **Ruimtelijke kwaliteit:** We beschermen en versterken de ruimtelijke kwaliteit van het open polderlandschap samen met betrokken partijen. Bij ruimtelijke kwaliteit gaat het om het evenwicht tussen gebruikswaarde, belevingswaarde, toekomstwaarde en herkomstwaarde. Wij betrekken deze doelstelling bij het opstellen van ruimtelijke plannen en bij de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving.

3. Biodiversiteit: We zetten in op verbetering van de weidevogelstand, de insectenstand en versterking van kruidenrijkdom. Op verschillende manieren geven we hier vorm aan. Bijvoorbeeld door het programma Duurzaam Boer Blijven (kringlooplandbouw), de deelname aan de Stichting Groenfonds Midden-Delfland en door het uitvoeringsplan voor het Bijzonder Provinciaal Landschap (bijvoorbeeld Aanvalsplan Grutto).
4. Water en Klimaat: We zetten in op waterkwaliteit en op water vasthouden in relatie tot droogte, veenoxidatie, bodemdaling en wateroverlast. De instrumenten die hiervoor worden ingezet zijn onder andere het uitvoeringsplan Bijzonder Provinciaal Landschap (zoals de pilot in de Holierhoekse Zouteveense polder) en het programma Duurzaam Boer Blijven.
5. Energie: Wij faciliteren naast het opwekken van duurzame energie op boerenerven ook het kleinschalig opwekken van zonne-energie voor eigen gebruik op de erven van burgerwoningen en niet-agrarische bedrijven in het buitengebied met opstellingen met zonnepanelen op het maaiveld, mits er geen of onvoldoende mogelijkheden zijn voor het plaatsen van zonnepanelen op daken van gebouwen en de opstelling ruimtelijk en landschappelijk goed kan worden ingepast. Wij doen dat door ons kruimelgevallenbeleid aan te vullen met beleidsregels die gericht zijn op het eenvoudig en snel kunnen beoordelen van verzoeken om zo'n opstelling te plaatsen.
6. Bekendheid en Recreatie: Samen met betrokken partijen zorgen we ervoor dat recreatie waarde toevoegt aan het landschap, de natuur en het cultureel erfgoed in Midden-Delfland. Gezamenlijk zetten deze partijen zich in voor voldoende beheer- en ontwikkelbudget, waarmee de kwaliteit van het landschap gegarandeerd kan worden. De bekendheid van Midden-Delfland verbetert door als gemeente bij te dragen aan gebiedsmarketing.

[2] Vitale dorpen

Binnen deze begroting vinden we diverse programma's die actief bijdragen aan het versterken van vitale dorpen. De uitvoering van projecten en initiatieven die de vitaliteit van onze dorpen bevorderen, maken deel uit van deze programma's. Wij werken verder aan de centrumplannen en woningbouwprojecten om de dorpen vitaal te houden. Daarnaast dragen we bij aan een rijk verenigingsleven en goede sportvoorzieningen voor een gezond en vitaal Midden-Delfland.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De Stichting Groenfonds Midden-Delfland ondersteunt de agrarische sector door te werken aan:

- instandhouding van het open agrarisch cultuurlandschap;
- verbetering van de relatie stad en platteland.

Bij de Coöperatie Coöperatief beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG) werken zes gemeentelijke overheden samen om te komen tot een goed beheer van groengebieden in het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland. Staatsbosbeheer is de uitvoeringsorganisatie.

De Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland ondersteunt het behoud, versterking en verdere ontwikkelingen van het landschap door financiële doorsluiting van subsidies.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 706.099	€ 1.326.550	€ 1.124.898	€ 1.128.198	€ 1.131.398	€ 1.134.598
Midden-Delfland en Vitale dorpen	€ 706.099	€ 1.326.550	€ 1.124.898	€ 1.128.198	€ 1.131.398	€ 1.134.598
Toerisme en recreatie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	- € 389.333	- € 817.713	- € 693.052	- € 657.409	- € 657.809	- € 658.209
Midden-Delfland en Vitale dorpen	- € 389.333	- € 717.713	- € 593.052	- € 557.409	- € 557.809	- € 558.209
Toerisme en recreatie	€ 0	- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000
	€ 316.766	€ 508.837	€ 431.846	€ 470.789	€ 473.589	€ 476.389

Wijziging budget 2024 ten opzichte van 2023

Lasten

Midden-Delfland en Vitale Dorpen (€ -201.652)

De afname van de lasten op dit taakveld is met name het gevolg van in 2022 doorgeschoven budgetten naar 2023 voor uitvoering van de beleidsevaluatie gebiedsmarketing (€ -45.000) en het infrastructuurproject 'Maatregelen sluipverkeer A4'(€ -65.000). Hiernaast zijn in 2023 begroot de lasten (én baten) voor de landschapstafel bijzonder provinciaals landschap (€ -110.000). Het restant betreft een verschuiving van werkgeverslasten (€ 15.256).

Baten

Midden-Delfland en Vitale Dorpen (€ -124.661)

De afname van de baten worden hoofdzakelijk veroorzaakt doordat de baten (én lasten) begroot zijn in 2023 voor de Landschapstafel bijzonder provinciaals landschap (€ -110.000). Het restant betreft een uit 2022 naar 2023 doorgeschoven budget ten behoeve van de Willemsoordseweg (€ -15.000).

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 50.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	- € 45.000	- € 95.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	€ 5.000	- € 95.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Wijzingen reserve 2024 ten opzichte van 2023

Baten - € 95.000

Uit de Algemene Reserve worden in 2023 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:

- Doorschuijbudget maatregelen sluipverkeer A4 € 50.000
- Doorschuijbudget Beleidsevaluatie gebiedsmarketing € 45.000

Programma 2

Beleidsveld bestuurlijke organisatie

Beleidsdoel

Het hebben van een herkenbaar en toegankelijk bestuur, dat aanspreekbaar is op de kwaliteit van dienstverlening aan onze inwoners.

Wat willen we bereiken?

Het college heeft goed contact met de samenleving.

De gemeenteraad heeft hierin een belangrijke rol. Zij is de vertegenwoordiging van onze samenleving. Maandelijks bespreekt het college de kaders met de gemeenteraad.

Inwoners en ondernemers kunnen de collegeleden aanspreken. Dit loopt bij voorkeur via de portefeuilles. Het college luistert naar de belangen die onder de aandacht gebracht worden vanuit de samenleving en reageren daar adequaat op. Ons doel hierbij is dat er effectieve aandacht is voor het behoud en de versterking van de identiteit van de gemeente Midden-Delfland, haar dorpen en gemeenschappen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Kenmerkende elementen die voortvloeien uit Cittaslow zijn kwaliteit, sociale cohesie, duurzaamheid, cultuurhistorie, gastvrijheid en ondernemerschap. Deze elementen passen bij onze identiteit. Deze onderwerpen beïnvloeden in belangrijke mate de keuzes binnen de andere beleidsvelden van deze programmabegroting.

De lokale samenleving vormt de identiteit van gemeenschappen. Het authentieke veenweidelandschap bepaalt de identiteit van de gemeente Midden-Delfland. Behouden en versterken van de kwaliteit van het landschap is voor ons een belangrijke taak. De identiteit van de dorpen is zeer waardevol. Onze gemeenschappen zijn Cittaslow, zonder dit altijd bewust te beseffen. Doel van Cittaslow is het als bestuur en organisatie verbeteren van de kwaliteit van leven om te voldoen aan de behoeften van de mensen en hun leefomgeving.

Bewuste gemeenschappen houdt voor de gemeente in eerst nadenken over het maatschappelijk probleem en de daarbij doeltreffende oplossing. Vervolgens daarna handelen om gezamenlijk een optimaal resultaat voor de langere termijn te bereiken. Bij de oplossingsrichting wordt gekeken naar de mogelijkheden van innovatie en participatie, waarbij gestreefd wordt naar een optimaal evenwicht tussen sociale en ecologische opgaven mede vanuit een economisch-financieel perspectief. Hierbij werkt de gemeente in gezamenlijkheid vanuit de identiteit van de gemeenschappen, die is ontstaan vanuit het landschap en (cultuur)historie. Gaat om bewust zijn waar je vandaan komt, thuis voelen en het handelen niet alleen vanuit financiën benaderen maar ook baseren op (maatschappelijke) waarden en opbrengsten. Het lidmaatschap van Cittaslow is voor de gemeente het vaandel waarbinnen deze waarden richting geven aan het eigen handelingsperspectief.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

We zijn een aansprekende en aanspreekbare gemeente.

Concrete doelen/acties voor 2024

Dit doen we door aanspreekbaar te zijn:

- Vertegenwoordiging van de samenleving door de raad.
- We zijn zichtbaar en aanspreekbaar voor de inwoners in de gemeente
- Mogelijkheid om afspraken te maken

Dit doen we door duidelijk te zijn:

- We geven invulling aan onze wettelijke taken
- We werken op basis van vastgesteld beleid
- Afronden proces Toekomstvisie 2050

Specifiek inhoudelijke doelen voor de uitvoering van dit programma zijn opgenomen in de beleidsprogramma's van deze begroting. Rode draad hierbij vanuit de bestuurlijke organisatie is de aanpak van maatschappelijke vraagstukken vanuit het belang van de inwoners in een regionale context. De komende periode is de inzet gericht op het versterken van onze regionale positie. Hierbij moet de regionale samenwerking een meerwaarde opleveren voor de aanpak van maatschappelijke doelen en lokale opgaven.

Instrumenten

- Inspraakverordening
- Klachtenverordening
- Reglement van orde voor de raadsvergaderingen (spreekrecht)
- Verordening op de commissies (spreekrecht)
- Beleidskader communicatie
- Nota burgerparticipatie
- Social Media
- Interbestuurlijk Programma (www.overheidvannu.nl)
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten
- Cittaslow
- Fonds GGU
- Verbonden partijen (paragraaf 3.2) en informele regionale afspraken (o.a. Landschapstafel Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland, Bestuurlijk overleg uitwerking Handreiking Haagse regio ruimtelijke puzzel, Bestuurlijke Tafel Wonen en Regionale Regietafel Opvang Asielzoekers Haaglanden)

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) werkt met de 21 deelnemende gemeenten aan het verbeteren van de mobiliteit en het versterken van het economisch vestigingsklimaat van de regio Rotterdam Den Haag. Naast deze formele taken vervult de MRDH in beperkte mate ook een netwerkfunctie, zoals bij de Regionale Energiestrategie (RES), groenblauwe leefomgeving en advisering provincie bij ruimtelijke procedures werklocaties.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 1.958.130	€ 1.986.898	€ 2.196.134	€ 2.215.395	€ 2.258.175	€ 2.290.816
Bestuurlijke samenwerking	€ 131.673	€ 100.650	€ 112.224	€ 114.517	€ 116.817	€ 119.117
Bestuursondersteuning raad	€ 210.413	€ 225.170	€ 235.097	€ 237.797	€ 240.397	€ 242.897
Bestuursorganen	€ 444.841	€ 564.698	€ 581.794	€ 586.088	€ 590.496	€ 595.039
Burgerzaken	€ 824.862	€ 768.230	€ 933.813	€ 941.887	€ 973.459	€ 994.857
Raad en raadcommissie	€ 346.341	€ 328.150	€ 333.206	€ 335.106	€ 337.006	€ 338.906
I	- € 319.114	- € 219.625	- € 394.490	- € 414.523	- € 470.636	- € 495.636
Bestuurlijke samenwerking	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bestuursondersteuning raad	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bestuursorganen	- € 21.600	- € 19.400	- € 19.400	- € 19.400	- € 19.400	- € 19.400
Burgerzaken	- € 297.514	- € 200.225	- € 375.090	- € 395.123	- € 451.236	- € 476.236
Raad en raadcommissie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	€ 1.639.016	€ 1.767.273	€ 1.801.644	€ 1.800.872	€ 1.787.539	€ 1.795.180

Wijziging budget 2024 ten opzichte van 2023

Lasten

Burgerzaken (€ 165.583)

De lasten (én baten) voor wat betreft reisdocumenten nemen vanaf 2024 fors toe (€ 97.031). Hiernaast zijn er hogere automatiseringskosten (€ 13.412) en een verschuiving van werkgeverslasten (€ 18.845).

Baten

Burgerzaken (€ 174.865)

De inkomsten (én lasten) vanuit leges reisdocumenten nemen vanaf 2024 fors toe (€ 168.832).

Beleidsveld openbare orde en veiligheid

Beleidsdoel

Dat de gemeente Midden-Delfland een veilige gemeente is om in te wonen, werken en recreëren.

Wat willen wij bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Dat inwoners, ondernemers en bezoekers zich veilig voelen in Midden-Delfland. Wanneer er een incident, ramp of crisis is of deze zich dreigt voor te doen, merken inwoners dat de gemeente dit adequaat oppakt.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Een goede en veilige leefomgeving is een basisvoorwaarde bij de beleving van de kwaliteit van leven in een gemeente. Cittaslow besteedt bij de fysieke leefomgeving aandacht aan herstel en herbestemming van vervallen locaties en leegstaande panden. De aandacht voor de fysieke leefomgeving draagt bij aan de leefbaarheid en veiligheid in een gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

We zetten in op het continueren van ons veiligheidsniveau. We zetten lopende activiteiten voort. De meeste aandacht gaat uit naar de veiligheidsaspecten die we noemen in het geldende actieprogramma veiligheid. Het operationele doel staat eveneens in dit actieprogramma.

Concrete doelen/acties

Veiligheid waarborgen is een steeds complexer wordende kerntaak van de overheid. Veiligheidsproblemen worden groter en dringender. Zo nemen criminaliteit, zoals ondermijning en cybercriminaliteit, en fysieke veiligheidsrisico's, toe. De effectieve aanpak van de veiligheidsvraagstukken vraagt bovendien steeds vaker integrale samenwerking, bijvoorbeeld tussen zorg en veiligheid en tussen private en publieke partijen.

Zo zullen er continu Beleids- en programmaontwikkelingen rond integrale veiligheid (zoals het IVP/Integraal Veiligheidsbeleid) plaatsvinden en rond specifieke veiligheidsthema's zoals Ondermijning, Cybercrime en Informatiebeveiliging.

Wat gaan we daarvoor doen?

Maken van (Risico-)analyses, evaluatie en benchmarks van veiligheidsvraagstukken en de aanpak daarvan (met o.a. ondersteuning van het RIEC), zoals enquêtes veiligheid en leefbaarheid, de benchmark integrale veiligheid.

- Ontwikkeling en implementatie van instrumenten, interventies en onderdelen van een veiligheidsaanpak zoals Toezicht en handhaving Openbare Ruimte;
- Het Integraal Veiligheidsbeleid 2025 - 2028 opstellen met bijbehorende uitvoeringsplannen;
- Organisatie- en netwerkontwikkeling van actoren in het veiligheidsdomein;

- Versterkingsgelden van het rijk inzetten om een ‘aanpak ondermijning op bedrijventerreinen’ op te zetten voor bedrijventerrein Harnaschpolder;
- O.a. het evenementenbeleid actualiseren met extra vrijgemaakte middelen;
- In 2024 willen we de BOA functie versterken door een tweede BOA aan te stellen. De werving voor deze functie wordt gestart als de middelen door de raad ter beschikking worden gesteld. Met deze versterking worden de BOA's aanzienlijk effectiever en zichtbaarder binnen de gemeente. Bovendien kunnen de BOA's, indien nodig, gezamenlijk worden ingezet en elkaar ondersteunen.

Instrumenten

- IVB (integraal veiligheidsbeleid)
- Uitvoeringsprogramma IVB
- Algemene Plaatselijke Verordening Midden-Delfland (en bijzondere wetten)
- Evenementenbeleid
- Horecabeleid
- Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Haaglanden
- Regionaal Crisisplan Haaglanden
- Onze handhaver/BOA
- Veiligheidshuis– en kamer
- VTH beleid (vergunning-, toezicht- en handhavingsbeleid)
- Het RIEC en Bibob (van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur)
- Bemiddeling & Mediation

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) is ontstaan op basis van de Wet veiligheidsregio's die gemeenten verplicht een gemeenschappelijke regeling aan te gaan voor het organiseren van de samenwerking op het gebied van brandweerbijstand, rampenbestrijding en crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening. De integrale aanpak van gebiedsgebonden overlastgevendende thema's ontwikkelen we in samenwerking met politie, zorg en het Veiligheidshuis Haaglanden.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 1.574.316	€ 1.901.933	€ 2.066.872	€ 2.071.272	€ 2.075.672	€ 2.079.972
Brandweer en rampenbestrijding	€ 1.214.266	€ 1.320.149	€ 1.329.028	€ 1.329.828	€ 1.330.628	€ 1.331.428
Overige openbare orde	€ 360.050	€ 581.783	€ 737.844	€ 741.444	€ 745.044	€ 748.544

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
I	- € 12.331	- € 21.700	- € 22.200	- € 22.800	- € 23.400	- € 24.000
Brandweer en rampenbestrijding	- € 12.546	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overige openbare orde	€ 215	- € 21.700	- € 22.200	- € 22.800	- € 23.400	- € 24.000
	€ 1.561.985	€ 1.880.233	€ 2.044.672	€ 2.048.472	€ 2.052.272	€ 2.055.972

Lasten

Overige openbare orde (€ 156.061)

Betreft een verschuiving van werkgeverslasten (€ 133.180) en toename van de kosten (€ 20.207) handhaving (BOA).

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	- € 12.381	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	- € 12.381	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Programma 3

Beleidsveld beheer openbare ruimte

Beleidsdoel

Het leveren van een kwalitatieve bijdrage aan de aanleg, de verbetering en de instandhouding van de boven- en ondergrondse infrastructuur, de leefbaarheid van de woonomgeving en de natuur-ontwikkeling.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Binnen de kaders van wat financieel mogelijk is handhaven van een onderhoudsniveau van de openbare ruimte waarbij inwoners zich prettig voelen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De inrichting van de openbare ruimte draagt bij aan de beleving van de kwaliteit van de dorpen en het landschap. Cittaslow ondersteunt bewustwording van de inrichting van die ruimte, waarbij rekening wordt gehouden met de directe omgeving. Een historische omgeving vraagt om een ander bestratingsmateriaal en om andere inrichtingselementen dan een nieuwbouwwijk. In het open veenweidegebied wordt rekening gehouden met zichtlijnen en het voorkomen van lichtvervuiling door bijvoorbeeld groene ledverlichting toe te passen. Aandacht voor duurzaamheid door bijvoorbeeld het gebruik van milieuvriendelijke materialen, hergebruik van bestratingsmateriaal en relinen van riolering is bij de inrichting van de openbare ruimte een belangrijk aspect. Ook wordt er bij vervanging van voertuigen voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte zoveel mogelijk ingezet op elektrische voertuigen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wegen

Concrete acties voor 2024

- De kwaliteit van wegen verhogen door een extra structurele financiële impuls op basis van het nieuwe wegenbeheerplan.
- De wegen binnen enkele jaren op een hoger kwaliteitsniveau brengen en houden.
- Klimaat adaptief inrichten van wegen bij nieuwbouw en reconstructies.
- Benutten van meekoppelkansen bij infrastructurele projecten van andere overheden zoals de N468 of de N223.
- Intensiveren van afstemming en samenwerking met het Hoogheemraadschap van Delfland voor wegen op kades.
- Intensiveren van integrale aanpak wegen en nutsvoorzieningen.
- Optimaliseren van vegen en onkruidbestrijding in afstemming met groenbeheer.
- Beheer van wegmeubilair, markering en bebording volgens het nieuwe beheerplan.
- Opschoonactie van bebording en wegmeubilair (sanering, afronding van in 2023 gestarte werk).
- Opstellen van onderhoudsplan halfverharding.
- Opstellen van beheernotitie onkruidbestrijding en vegen.

- Opstellen van beheerplan halfverharding.
- Actualiseren van gemeentelijke regelgeving kabels en leidingen.

Instrumenten

- Wegenbeheerplan 2024-2028. Vaststelling staat gepland in 2023.
- Gladheidsbestrijdingsplan
- Wegenlegger
- Beheerplan wegmeubilair 2024-2028 (inclusief bebording en markering)

Civiele kunstwerken

Concrete acties voor 2024

- Vaststellen van geactualiseerd beheerplan bruggen

Instrumenten

- Beheerplan bruggen 2024-2028

Openbare verlichting

Concrete acties voor 2024

- Vervangen van afgeschreven armaturen en verbeteren van de lichttechnische kwaliteit.
- Gebruik maken van dimmers, Telemangement units en (groene) ledverlichting.
- Verlichten van achterpaden (sociale veiligheid).

Instrumenten

- Keuzenotitie openbare verlichting 2024-2028

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 2.999.481	€ 4.368.624	€ 3.937.632	€ 4.216.421	€ 4.374.001	€ 4.379.709
Binnenhavens en waterwegen	€ 317.770	€ 540.244	€ 498.973	€ 536.007	€ 566.440	€ 573.440
Waterkering, afwatering en landaanwinning	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Wegen	€ 2.681.711	€ 3.828.380	€ 3.438.659	€ 3.680.414	€ 3.807.561	€ 3.806.269
I	- € 90.886	- € 157.352	- € 82.000	- € 153.600	- € 85.800	- € 87.600
Binnenhavens en waterwegen	- € 4.724	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
Waterkering , afwatering en landaanwinning	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Wegen	- € 86.162	- € 152.352	- € 77.000	- € 148.600	- € 80.800	- € 82.600
	€ 2.908.595	€ 4.211.272	€ 3.855.632	€ 4.062.821	€ 4.288.201	€ 4.292.109

Wijziging budget 2024 ten opzichte van 2023

Lasten

Wegen, kunstwerken en openbare verlichting (€ -389.721)

In 2023 is vanuit de reserve Grondexploitatie dekking gevonden voor uitvoeringswerkzaamheden aan de Bouwmare (€ -70.000) en zijn er incidentele budgetten voor wegmeubilair (€ -150.000) en bebording (€ -300.000) geweest. Verder is het bedrag voor het inlopen van achterstanden MJOP's in 2024 hoger geweest dan in 2023 (€ 170.000) en zijn er bij de jaarrekening doorgeschoven budgetten van 2022 naar 2023, betreft belijning en markering (€ -67.000) en onderhoud asfaltverhardingen (€ -150.000). Hiernaast zijn er hogere kapitaallasten (€ 188.557) en budget ten behoeve van groepsremplace (€ 16.264). Het gevolg van een verschuiving van werkgeverslasten (€ -19.510) geeft een verklaring voor het restant.

Binnenhavens en waterwegen (€ -41.271)

De afname ontstaat hoofdzakelijk vanwege een in 2022 naar 2023 doorgeschoven budget voor baggerwerkzaamheden (€ -67.000). Hiernaast is er een stijging van de kapitaallasten (€ 23.295) en een verschuiving van werkgeverslasten (€ -4.317).

Baten

Wegen, kunstwerken en openbare verlichting (€ -75.352)

De afname aan inkomsten is vanwege een incidentele bijdrage MRDH voor de Bouwmare (€ -77.200) in 2023.

Investeringsoverzicht

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ecnut
Reconstructie en dijkverzwaring Dijkshoornsekade	€ 670.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Reconstructie verharding	€ 970.000	€ 0	€ 0	€ 0	M

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ec.nut
deel Westlander, Schouw, Aak en Praam					
Reconstructie Hoornseweg (metropolitane fietsroute)	€ 550.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Woudselaan	€ 350.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Reconstructie wegen Woudselaan & Lookwatering Den Hoorn	€ 262.500	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten 2024	€ 121.333	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2024	€ 60.667	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten 2025	€ 0	€ 123.667	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2025	€ 0	€ 61.833	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten 2026	€ 0	€ 0	€ 123.667	€ 0	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2026	€ 0	€ 0	€ 61.833	€ 0	M
Vervangen lichtmasten 2026	€ 0	€ 0	€ 0	€ 123.667	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2026	€ 0	€ 0	€ 0	€ 61.833	M
Vervangen brug S019	€ 277.100	€ 0	€ 0	€ 0	M

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ec.nut
Zouteveenseweg					
Renoveren Hodenpijlbrug S0028	€ 182.300	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug Zuidkade-Zouteveenseweg (S022)	€ 192.100	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug S020 Zouteveenseweg	€ 202.300	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug S021 Zouteveenseweg	€ 267.700	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug Hoornseweg DH 003	€ 1.521.800	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen burg DH019 Woudseweg thv Lookwatering	€ 0	€ 241.740	€ 0	€ 0	M
Vervangen burg DH010 Noordelijke brug Looksingel	€ 0	€ 93.024	€ 0	€ 0	M
Vervangen burg DH009 Zuidelijke brug Looksingel	€ 0	€ 103.224	€ 0	€ 0	M
Vervangen beschoeiingen /damwanden 2024	€ 350.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen beschoeiingen /damwanden 2025	€ 0	€ 350.000	€ 0	€ 0	M
Vervangen beschoeiingen	€ 0	€ 0	€ 350.000	€ 0	M

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ec.nut
/damwanden 2026					
Vervangen beschoeiingen /damwanden 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 350.000	M
Vervanging duiker Baanderheer (M030) (2021)	€ 160.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
	€ 6.137.800	€ 973.488	€ 535.500		

Wat gaan we daarvoor doen?

Groen

Concrete acties voor 2024

- Ondersteunen van bewonersinitiatieven voor vergroening van de wijken.
- Klimaatadaptieve inrichting realiseren met meer groen.
- Uitvoeren van ecologisch plus groenbeheer met eigen groendienst.
- Uitbreiden van ecologisch bermbeheer.
- Kwaliteitsimpuls groen Harnaschpolder.
- Actualiseren van groenbeleidsplan.
- Optimaliseren van afstemming groenbeheer en onkruidbestrijding op verharding en veggen.

Instrumenten

- Groenbeleidsplan Midden-Delfland

Begraafplaatsen

Concrete acties voor 2024

- Actualiseren van beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen.
- Opstellen van beheerplan begraafplaatsen.
- In stand houden van het huidige kwaliteitsniveau van de begraafplaatsen

Instrumenten

- Beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen 2009

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 1.435.233	€ 1.611.969	€ 1.687.716	€ 1.703.945	€ 1.717.064	€ 1.727.546

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
Begraafplaatsen	€ 204.667	€ 244.094	€ 253.306	€ 254.571	€ 254.469	€ 255.594
Openbaar groen	€ 1.230.567	€ 1.367.875	€ 1.434.411	€ 1.449.373	€ 1.462.595	€ 1.471.951
I	- € 370.765	- € 167.430	- € 171.000	- € 174.800	- € 178.500	- € 182.200
Begraafplaatsen	- € 209.828	- € 144.304	- € 147.800	- € 151.500	- € 155.100	- € 158.700
Openbaar groen	- € 160.937	- € 23.126	- € 23.200	- € 23.300	- € 23.400	- € 23.500
	€ 1.064.469	€ 1.444.539	€ 1.516.716	€ 1.529.145	€ 1.538.564	€ 1.545.346

Wijziging budget 2024 ten opzichte van 2023

Lasten

Openbaar groen (€ 66.535)

De kosten voor groenonderhoud zijn toegenomen, vanwege onder andere een hogere indexatie van aannemers (€ 55.053). Hiernaast is er een bij de jaarrekening 2022 naar 2023 doorgeschoven bedrag voor behandeling plagen en ziekten van bomen (€ -50.000). Het restant is een verschuiving van werkgeverslasten (€ 64.087).

Investeringsoverzicht

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ec.nut
Herinrichting openbaar groen 2024	€ 50.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Herinrichting openbaar groen 2025	€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 0	M
Herinrichting openbaar groen 2026	€ 0	€ 0	€ 50.000	€ 0	M
Herinrichting openbaar groen 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 50.000	M
	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	

Wat mag het kosten?

Speelplaatsen

Concrete acties voor 2024

- Meer aandacht voor natuurlijk spelen en spelen in het groen bij herinrichting van speelplaatsen;
- Vergroenen van verharde (grijze) speelplaatsen;
- Bij speelplaatsen die weinig gebruikt worden niet opnieuw speeltoestellen plaatsen, maar wel de speelruimte behouden en speelaanleidingen toevoegen;
- Actualiseren Nota spelen.

Instrumenten

- Nota spelen

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 183.325	€ 116.264	€ 224.899	€ 213.510	€ 210.761	€ 211.773
Speelvoorzieningen	€ 183.325	€ 116.264	€ 224.899	€ 213.510	€ 210.761	€ 211.773
I	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Speelvoorzieningen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	€ 183.325	€ 116.264	€ 224.899	€ 213.510	€ 210.761	€ 211.773

Wijziging budget 2024 ten opzichte van 2023

Lasten

Speelvoorzieningen (€ 108.635)

De toename op dit taakveld komt met name door hogere kapitaallasten (€ 93.960). Het restant betreft een verschuiving van werkgeverslasten (€ 13.372).

Investeringsoverzicht

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ec.nut
Speelvoorzieningen 2024	€ 110.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Speelvoorzieningen 2025	€ 0	€ 130.000	€ 0	€ 0	M
Speelvoorzieningen 2026	€ 0	€ 0	€ 100.000	€ 0	M
Speelvoorzieningen 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 110.000	M

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ec.nut
	€ 110.000	€ 130.000	€ 100.000	€ 110.000	

Beleidsveld verkeer

Beleidsdoel

Het hoofddoel van het verkeersbeleid blijft het terugdringen van de overlast van het gemotoriseerde verkeer in de dorpen. Dit doen we via drie routes:

- het actief ontmoedigen van het gebruik van de wegen in Midden-Delfland voor doorgaand verkeer;
- het verbeteren van de alternatieve vervoersmogelijkheden, zoals openbaar vervoer, fiets en wandelen;
- verduurzamen van het wagenpark door het aanleggen en faciliteren van oplaadpunten voor elektrische voertuigen.

Verder blijft het verkeersbeleid van de gemeente erop gericht om:

- de veiligheid voor alle verkeersdeelnemers te verbeteren, met een extra prioriteit voor schoolroutes;
- de recreatiemogelijkheden in Midden-Delfland te vergroten door het verbeteren van fiets- en wandelverbindingen.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

De afwikkeling van het verkeer op een zodanige wijze organiseren dat voor de inwoners beperkte overlast wordt veroorzaakt.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Het stimuleren van alternatieve vervoersmethoden vloeit voort uit de uitgangspunten van Cittaslow. Binnen de dorpen wordt rekening gehouden met veilige routes voor fietsers en voetgangers. Fietsroutes zijn beschikbaar voor recreatie en woon-werkverkeer. Binnen de MRDH is een actieve inzet om voor fietsverkeer metropolitane fietsroutes te creëren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete acties voor 2024

- In stand houden openbaar vervoer op minimaal het huidige niveau, in Midden-Delfland.
- Belang van onze gemeente inbrengen in infrastructurele projecten van het rijk en de provincie.
- Aanpassen van de parkeersituatie en verkeercirculatie in het centrum van Den Hoorn.
- Terugdringen van doorgaand verkeer door de dorpen.
- Mobiliseren van bedrijven tot duurzame mobiliteit.
- Opstellen van de visie verkeersveiligheid.
- Herinrichting Maassluiseweg voor verbetering verkeersveiligheid.
- Verbeteren verkeersveiligheid Zouteveenseweg.

Instrumenten

- Verkeersplan Den Hoorn 2016
- Nota parkeernormen Midden-Delfland 2020
- Beleid laadinfrastructuur 2022
- Routestructuurplan (Recreatieschap Midden-Delfland)
- Structuurschets Harnaschpolder e.o. 2002
- Bestuurlijke overeenkomst IODS
- Uitvoeringsagenda Bereikbaarheid MRDH 2016-2025
- Regionaal Investeringsprogramma
- Regionale aanbesteding laadinfrastructuur
- Strategisch Plan Verkeersveiligheid

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 257.893	€ 409.341	€ 428.979	€ 432.079	€ 434.701	€ 437.631
Parkeren	€ 9.372	€ 28.678	€ 12.782	€ 13.014	€ 13.196	€ 13.396
Verkeer en vervoer	€ 248.521	€ 380.663	€ 416.197	€ 419.065	€ 421.505	€ 424.235
I	- € 76.348	- € 41.730	- € 42.600	- € 43.500	- € 44.400	- € 45.300
Parkeren	- € 13.630	- € 10.859	- € 11.000	- € 11.100	- € 11.200	- € 11.300
Verkeer en vervoer	- € 62.717	- € 30.871	- € 31.600	- € 32.400	- € 33.200	- € 34.000
	€ 181.545	€ 367.611	€ 386.379	€ 388.579	€ 390.301	€ 392.331

Wijziging budget 2024 ten opzichte van 2023

Lasten

Verkeer en vervoer (€ 35.534)

De toename op dit taakveld vanwege een uit 2022 naar 2023 doorgeschoven budget voor verbetering verkeerssituaties (€ -25.000) en verkeersborden (€ -10.000). Hiernaast is er incidenteel budget in 2024 voor het beheerplan verkeersborden (€ 30.589). Het restant betreft een verschuiving van werkgeverslasten (€ 41.669).

Beleidsveld milieu

Beleidsdoel

Het versterken en behouden van een duurzame, veilige, gezonde en aangename leefomgeving voor inwoners en bezoekers gebaseerd op de uitvoering van de Wet milieubeheer, de waarden van Cittaslow en de *Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties (Global Goals)*.

Wat willen we bereiken?

Het realiseren en in stand houden van een veilige, gezonde en aangename leefomgeving en bijdragen aan een duurzaam Midden-Delfland, vanuit een duurzame ontwikkeling. Een duurzame ontwikkeling van de fysieke leefomgeving is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van huidige generaties zonder daarmee de mogelijkheden voor de toekomstige generaties in gevaar te brengen ook in hun behoeften te voorzien (VN-commissie Brundtland, 1987).

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Duurzaamheid is één van de basisprincipes van Cittaslow. Hierbij gaat het om de regelgeving op deze terreinen en zorgen voor bewustwording, zodat inwoners en bedrijven meer maatregelen treffen dan wettelijk voorgeschreven. Hierdoor zijn inwoners en bezoekers zich er meer bewust van dat zij zich bevinden in een groen landschap van hoge kwaliteit.

Maatregelen om minder energie te gebruiken en meer duurzame energiebronnen te gebruiken sluiten nauw aan bij Cittaslow. Bijvoorbeeld de onderdelen die betrekking hebben op klimaatadaptatie en klimaatmitigatie. Voor klimaatadaptatie (aanpassen aan klimaatverandering) wordt vanuit het nationale Deltaprogramma gewerkt aan een klimaatbestendig Midden-Delfland. Denk daarbij aan maatregelen met betrekking tot droogte, hitte en wateroverlast voor de diverse gebieden in Midden-Delfland. Daarnaast is aandacht voor maatregelen met betrekking tot klimaatmitigatie (verminderen emissies broeikasgassen). De Regionale Energie Strategie (RES), de Warmtetransitie visie vormt daarvoor een kader voor maatregelen. In het aan de Warmtetransitie visie gekoppelde Meerjarig Uitvoeringsprogramma staan projecten opgenomen om het verminderen van energiegebruik bij inwoners en de verdere energietransitie van fossiele brandstoffen naar duurzaam opgewekte energie te ondersteunen. Andere onderdelen komen terug bij de desbetreffende beleidsterreinen, zoals het beheer van de openbare ruimte en Duurzaam Boer Blijven. Doelstelling daarbij is dat Midden-Delfland in 2050 CO2 neutraal is.

Afvalbeleid is een ander onderdeel dat binnen dit beleidsveld en Cittaslow belangrijk is. Cittaslow roept op tot voorkomen van verspilling, preventie op het ontstaan van afval en bij het ontstaan van afval dit zoveel mogelijk gescheiden te verwerken.

Wat gaan we daarvoor doen?

De Wet milieubeheer wordt voor een groot deel geïntegreerd in de Omgevingswet. De gemeentelijke verplichtingen (en daarmee onze doelen) zijn uitgewerkt in operationele plannen en (toetsings)kaarten die gebaseerd op de regelgeving van de Wet milieubeheer. Per beleidsveld zijn operationele doelen vastgesteld en kosten inzichtelijk gemaakt. De bestaande plannen en kaarten hebben betrekking op de volgende milieu gerelateerde thema's:

- Riolering
- Afval en circulaire economie
- Handhaving, toezicht en vergunningverlening
- Bodem
- Geluid (Geluidsactieplan/Geluidskaat) en stiltebeleid
- Luchtkwaliteit
- Externe Veiligheid

- Klimaat, energie en warmte
- Water
- Groen en natuur

Concrete doelen/acties voor 2024

Handhaving en vergunningverlening

De milieubelastende activiteiten worden door Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) getoetst aan en gecontroleerd op de voorschriften van de Wet milieubeheer, de Omgevingswet met de daarbij behorende Algemene Maatregelen van Bestuur en andere milieuregelgeving. De ODH doet dit vooral op basis van een jaarlijks door het college vast te stellen uitvoeringsplan. De jaarlijkse bijdrage aan de ODH wordt bepaald op grond van voorcalculatie. Daadwerkelijke afrekening van de kosten van de ODH vindt plaats op basis van werkelijke gepleegde inzet (output financiering).

Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Dat kan zorgen voor aanpassing van de jaarlijkse bijdrage aan ODH.

Bodem

Met het vaststellen van de bodemfunctiekaart is gekozen voor het principe dat de bodem in Midden-Delfland niet vuiler mag worden. De bodemfunctiekaart maakt de gewenste bodemkwaliteit inzichtelijk. Voor de Harnaschpolder is een aparte bodemkwaliteitskaart vastgesteld.

Uitgangspunt van het Rijk is dat per 1 januari 2024 een deel van de huidige bodemtaken van de provincie worden overgedragen aan gemeenten. De ODH zal deze taken namens ons uitvoeren. Op nationaal niveau vindt nog discussie plaats over de vergoeding van deze extra taak voor gemeenten. In de begroting is nog geen aanvullende raming opgenomen omdat de kosten en vergoeding ervan nog onbekend zijn. Door het ministerie, het IPO en de VNG wordt gewerkt aan meerjarige afspraken over financiering voor de periode 2024-2030.

Geluid

- Voldoen aan de wettelijke verplichtingen voor omgevingslawaai en geluid belaste bedrijven.
- Ondersteunen van het provinciale beleid voor stiltegebieden en hier rekening mee houden in de vergunningverlening.
- Geen nieuwe overlast gevende activiteiten zoals helikoptervluchten en wegverkeerslawaai.

Het Actieplan Geluid is een wettelijke verplichting van de Europese commissie. Het gemeentelijk actieplan bestaat uit een geluidskaart en een actieplan voor de aanpak van de knelpunten. Het actieplan dient elke vijf jaar herzien te worden. Het huidige actieplan is vastgesteld in 2018. Aan de hand van de in 2022 geactualiseerde geluidskaart wordt gewerkt aan een nieuw Actieplan Geluid dat in 2024 aan de raad ter vaststelling zal worden voorgelegd.

Luchtkwaliteit

Onder de Omgevingswet wordt de luchtkwaliteit jaarlijks gemonitord in aandachtsgebieden van stikstofoxide en fijnstof. Omdat de gemeente Midden-Delfland in een aandachtsgebied ligt, monitoren wij jaarlijks de luchtkwaliteit langs relevante gemeentelijke wegen. Bij nieuwe planontwikkelingen nemen wij het aspect luchtkwaliteit mee. Wij ondersteunen regionale plannen die de luchtkwaliteit verbeteren.

Externe Veiligheid/Omgevingsveiligheid

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt het begrip Externe Veiligheid vervangen door het begrip Omgevingsveiligheid.

Bij omgevingsveiligheid gaat het onder meer om risico's van het gebruik en transport van gevaarlijke stoffen, veiligheid van milieubelastende activiteiten en veiligheid van zich snel ontwikkelende technieken. Daarnaast worden aandachtsgebieden en voorschriftgebieden geïntroduceerd om de omgevingsveiligheid te beheersen. Omgevingsveiligheid binnen Midden-Delfland is gericht op:

- Binnen de mogelijkheden, situaties voorkomen die kunnen leiden tot een verhoogd veiligheidsrisico.
- Risicovolle bedrijven en activiteiten weren uit woonomgeving en waar nodig verplaatsten.
- Voorbereid blijven op risico's.
- Structurele borging van omgevingsveiligheid in beleid ruimtelijke ordening en milieu.

Klimaatadaptatie

De doelstelling is een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van de leefomgeving in 2050. Daarvoor zijn maatregelen nodig om nadelige gevolgen van wateroverlast, droogte (met kans op versnelde bodemdaling), overstromingen en hittestress tegen te gaan. Klimaatadaptatie is opgenomen als één van de speerpunten in het Duurzaamheidsprogramma fysiek domein Midden-Delfland 2020-2023.

In de Strategie Klimaatadaptatie Midden-Delfland 2021-2026 is uitgewerkt welke aanpak nodig is om klimaatadaptatie in de gemeente te implementeren. Deze aanpak is gestoeld op de 7 ambities uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) en bestaat uit twee fasen. Het streven is om in 2024 fase 1 af te ronden: kwetsbaarheden in beeld brengen, risicodialogen voeren en een beknopte strategie maken, en opstellen van het meerjarig uitvoeringsprogramma. Fase 2 is het uitvoeren van projecten uit het uitvoeringsprogramma. Indien dit structurele consequenties heeft voor de meerjarenbegroting, wordt dit separaat aan de raad voorgelegd.

Klimaatmitigatie

In de Transitie Visie Warmte (TVW) van de gemeente Midden-Delfland (2021) is als doel gesteld om in 2050 een CO₂-neutrale gemeente te zijn. Ons streven is om in 2030 de transitie naar definitieve fossielvrije alternatieven mogelijk te maken.

Binnen het raamwerk van de TVW is het meerjarig uitvoeringsprogramma (MJUP) verduurzaming koopwoningen Midden-Delfland 2023 -2026 vastgesteld (juni 2023). Het MJUP draagt bij aan de doelstelling van het Nationaal Isolatieprogramma, namelijk het versneld isoleren van slecht geïsoleerde woningen en daarbij ondersteuning bieden aan de doelgroepen die dat het hardst nodig hebben. Het programma draagt direct bij aan de gemeentelijke doelstelling om inwoners te helpen met energiebesparing, energiearmoede te bestrijden en energie- en CO₂-neutraal te zijn in 2050.

Toezicht energie label C kantoren

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft per 1 januari 2023 de energielabel C-verplichting ingevoerd voor kantoren. Dit geldt ook voor gemeentelijke vastgoed. Deze verplichting is opgenomen in het bouwbesluit waarvoor de gemeente bevoegd gezag is. Ook in 2024 zullen wij uitvoering geven aan toezicht op de energielabel C verplichting bij kantoren.

Deze taak is als 'plustaak' ondergebracht bij de ODH. Dat heeft extra kosten tot gevolg. Hierom is de jaarlijkse bijdrage aan de ODH voor de jaren 2024 en 2025 verhoogd met € 11.000.

Water:

- In het kader van het afsprakenkader Emissieloze kas 2027 wordt samen met andere glastuinbouwgemeenten, waterschappen en de glastuinbouwsector gewerkt aan het voorkomen van emissies van bestrijdingsmiddelen en meststoffen vanuit de glastuinbouw naar het oppervlaktewater.
- Onder leiding van het Hoogheemraadschap van Delfland wordt samen met andere gemeenten gewerkt aan de maatregelen ten behoeve van de (chemische en ecologische) doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn Water in 2027. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de resultaat verplichte oppervlaktewaterlichamen (grote wateren zoals vaarten en kanalen) en inspanningsverplichte overige, kleinere wateren. Concreet moet bijvoorbeeld gedacht worden aan de maatregelen die voortkomen uit het Afsprakenkader Emissieloze Kas, BPL en Kringloopboeren.
- Daarnaast is in 2023 een kleinschalige pilot van een toezichtproject gestart specifiek gericht op indirecte lozingen van de glastuinbouw en daarmee verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater. In dit project werkt de Omgevingsdienst nauw samen met het Hoogheemraadschap om indirecte lozingen op te sporen. Doel van de pilot is het opdoen van kennis van de materie en vaststellen van mogelijkheden tot opsporing van indirecte lozingen. Bij positief resultaat zal de pilot in 2024 worden voortgezet. In dat geval zal het project grootschaliger opgezet worden dat naar verwachting resulteert in een extra bijdrage aan de ODH.
- Vanuit BPL wordt ook ingezet op terugdringen van emissies van de glastuinbouw.

Groen/natuur

Ons natuurbeleid is verwoord in programma 1, bij het beleidsveld 'groen'. Daarnaast voeren we het volgende uit:

- Waar mogelijk ecologisch beheer van wegkanten en oevers vanuit het gemeentelijk beheer en in samenwerking met de Coöperatie Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland u.a..
- Toetsen van omgevingsvergunningen aan de Wet natuurbescherming (per 1 januari 2024 Omgevingswet).
- Interne en externe communicatie over het milieu.
- Waar mogelijk subsidie aanvragen ter ondersteuning van projecten.
- Participatie in regionale projecten, zoals de emissie van meststoffen en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater door de glastuinbouwsector te verminderen.
- Actieve participatie bij het realiseren van nieuwe geothermielocaties in Midden-Delfland.
- Actieve deelname aan WarmtelinQ (voorheen Leiding door het Midden).

Instrumenten

- Wet Milieubeheer
- Omgevingswet (inwerkingtreding 1 januari 2024)
- Regionaal bodembeleid Zuid-Holland (tot gedeeltelijke taakoverheveling naar gemeente)
- Omgevingsvisie Provincie Zuid-Holland
- Stiltebeleid Provincie Zuid-Holland
- Bodemkwaliteitskaart bedrijfsterrein Harnaschpolder
- Bodemfunctiekaart gemeente Midden-Delfland

- Duurzaamheidsprogramma fysiek domein Midden-Delfland 2020-2023
- Regionale Energiestrategie MRDH (RES)
- Regionale energieloket
- Uitvoeringsplan Transitievisie Warmte
- Omgevingsvisie 1.0
- Regelgeving bruidsschat Omgevingswet
- Geurverordening Midden-Delfland 2009/geurhinderbeleid
- Gebiedsvisie Midden-Delfland®2025 en visie Behoud door Ontwikkeling (Vitale Dorpen in Midden-Delfland 2025)
- LOP Midden-Delfland®2025

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Met de deelname aan Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de wettelijke verplichtingen op het gebied van afvalinzameling.

Het doel van de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) is het uitvoeren van de wettelijke milieutaken. Hierbij wordt voldaan aan landelijke kwaliteitscriteria, wordt gezorgd voor specialismevorming op inhoud en wordt een bijdrage geleverd aan een constante en eenduidige taakuitvoering in de regio. Deelname aan deze gemeenschappelijke regeling is opgelegd vanuit de Wet milieubeheer.

De gemeente neemt deel aan de Coöperatie coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland U.A. Primaire doelstelling van deelname aan de coöperatieve vereniging is het creëren van een efficiënte en beleidsarme organisatie voor het beheer van recreatieve groengebieden.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 4.767.046	€ 5.310.614	€ 5.352.910	€ 5.488.451	€ 5.654.633	€ 6.020.135
Afvalverzameling en -verwerking	€ 2.370.256	€ 2.217.513	€ 2.289.421	€ 2.378.267	€ 2.490.137	€ 2.675.342
Milieubeheer	€ 965.521	€ 1.383.403	€ 1.299.338	€ 1.318.477	€ 1.335.137	€ 1.496.053
Riolering	€ 1.431.270	€ 1.709.698	€ 1.764.152	€ 1.791.707	€ 1.829.358	€ 1.848.740
I	- €	- €	- €	- €	- €	- €
	4.630.417	5.062.101	5.282.375	5.364.665	5.554.486	5.813.189
Afvalverzameling en -verwerking	- €	- €	- €	- €	- €	- €
	2.855.719	2.694.051	2.799.422	2.906.748	3.042.348	3.266.403
Milieubeheer	- € 5.567	- € 358.067	- € 361.315	- € 364.564	- € 364.564	- € 364.564

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
Riolering	- € 1.769.131	- € 2.009.983	- € 2.121.638	- € 2.093.353	- € 2.147.574	- € 2.182.222
	€ 136.630	€ 248.513	€ 70.535	€ 123.786	€ 100.147	€ 206.946

Wijziging budget 2024 ten opzichte van 2023

Lasten

Afvalinzameling en verwerking (€ 71.908)

De toename van de lasten ontstaat hoofdzakelijk door hogere kosten voor afvalinzameling (€ 59.916). Het restant zit in de lagere raming van de compensatie verenigingen ten opzichte van 2023 (€ -25.000) en verschuiving van werkgeverslasten (€ 36.130).

Milieubeheer (€ -84.065)

De afname wordt met name veroorzaakt vanwege uit 2022 naar 2023 doorgeschoven budgetten voor de energietransitie (€ -102.564) en advieskosten (€ -21.625). Hiernaast is er een toename van de lasten als gevolg van een verschuiving van werkgeverslasten (€ 42.274).

Baten

Afvalinzameling en verwerking (€ 95.273)

Ondanks een toename van het aantal aansluitingen en inkomsten afvalinzameling (€ 50.580) nemen de kosten sterker toe, met een hogere onttrekking aan de egalisatievoorziening als gevolg (€ 44.693).

Investeringsoverzicht

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ec.n ut
Vervangen pompunits drukriolering (GRP) 2024	€ 205.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompunits drukriolering (GRP) 2025	€ 0	€ 205.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompunits drukriolering (GRP) 2026	€ 0	€ 0	€ 205.000	€ 0	E
Vervangen pompunits drukriolering (GRP) 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 205.000	E

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ec.nut
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2024	€ 200.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen vrijvervalriolering 2024	€ 400.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2025	€ 0	€ 124.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen vrijvervalriolering 2025	€ 0	€ 400.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2026	€ 0	€ 0	€ 124.000	€ 0	E
Vervangen vrijvervalriolering 2026	€ 0	€ 0	€ 460.000	€ 0	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 88.000	E
Vervangen vrijvervalriolering 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 460.000	E
Vervangen persleidingen 2024	€ 403.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2025	€ 0	€ 403.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2026	€ 0	€ 0	€ 403.000	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 403.000	E
	€ 1.208.000	€ 1.132.000	€ 1.192.000	€ 1.156.000	

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 2.367.575	€ 29.584	€ 29.955	€ 30.332	€ 25.864	€ 26.252
I	- € 2.396.267	- € 733.211	- € 282.099	- € 225.987	- € 205.987	- € 185.987
	- € 28.692	- € 703.626	- € 252.143	- € 195.655	- € 180.122	- € 159.735

Wijzigingen reserves 2024 ten opzichte van 2023

Baten € -451.112

Uit de algemene reserve worden in 2023 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:

- Compensatieregeling verenigingen € 50.000
- Doorschuifbudget groot onderhoud asfaltverharding € 150.000
- Doorschuifbudget onderhoud markeringen € 67.000
- Doorschuifbudget onderhoud wegmeubilair € 19.000
- Doorschuifbudget inkoop nieuwe verkeersborden € 10.000
- Doorschuifbudget verbeteren verkeerssituaties € 25.000
- Doorschuifbudget (assistent) projectleiding luchthavenbesluit € 30.000
- Doorschuifbudget juridische begeleiding luchthavenbesluit € 8.625
- Doorschuifbudget controleren onderzoeken invoering omgevingswet € 13.000
- Doorschuifbudget werkzaamheden ODH € 22.257
- Doorschuifbudget projecten energietransitie € 72.564
- Doorschuifbudget baggerwerkzaamheden € 67.000
- Doorschuifbudget project injecteren bomen € 50.000

Uit de algemene reserve wordt in 2024 de volgende incidentele onttrekking gedaan:

- Compensatieregeling verenigingen € 25.000

Uit de reserve afwikkeling complexen wordt in 2023 de volgende incidentele onttrekking gedaan:

- Uitvoering van de reconstructie van de twee paden € 70.000

Uit de reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen worden in 2023 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:

- Onderhoudsbudget lijkbezorging € 2.077
- Onderhoudsbudget dierenparkje € 36

Uit de reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen wordt in 2024 de volgende incidentele onttrekking gedaan:

- Onderhoudsbudget lijkbezorging € 447

Uit de reserve onderhoud kapitaalgoederen wordt in 2024 de volgende incidentele onttrekking gedaan:

- Kwaliteitsimpuls kapitaalgoederen € 180.000

Programma 4

Beleidsveld Onderwijs

Beleidsdoel

Passend onderwijs voor alle jongeren. Dat streven wij na in Midden-Delfland. Zo dichtbij mogelijk, maar indien nodig in de regio. Zo ondersteunen wij de optimale ontwikkeling van jongeren.

De gemeente zet zich ervoor in dat alle jongeren een startkwalificatie behalen. En de gemeente spant zich in om kinderen met een onderwijsachterstand of een risico daarop extra (taal)ondersteuning te bieden. Zodat zij het onderwijs kunnen volgen dat het best aansluit op hun ontwikkelingsmogelijkheden.

De gemeente zorgt voor goede huisvesting voor de basisscholen, behorend bij het aantal leerlingen uit de eigen dorpen.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

We willen optimale deelname aan de maatschappij en de arbeidsmarkt bereiken. En daarnaast onderwijshuisvesting, behorend bij het aantal leerlingen uit de eigen dorpen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De mogelijkheid om onderwijs te volgen en daarmee kansen op de arbeidsmarkt te vergroten is een toetsingscriterium van Cittaslow. De percentages kinderen met een (onderwijs)achterstand en jeugdwerkloosheid zijn in Midden-Delfland lager dan het landelijke en regionale gemiddelde. Niet het bepalen van de keuzes van mensen, maar mensen bewust maken van de gevolgen van hun eigen keuzes is onderdeel van de filosofie van Cittaslow.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

De gemeente, kinderopvang en scholen zorgen voor Voor- en Vroegschoolse Educatie. De gemeente en de scholen zorgen voor extra ondersteuning van kinderen van inburgeraars en statushouders. De gemeente biedt leerlingenvervoer aan kinderen die daarop aangewezen zijn. Alle jongeren die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten, krijgen een oproep voor een gesprek. Dit gesprek moet leiden tot een passend traject naar scholing of werk.

Concrete doelen/acties voor 2024

- Actualisering van het Beleidskader Voor- en Vroegschoolse Educatie in overleg met onze samenwerkingspartners
- Actualisering van de Verordening Leerlingenvervoer
- Oplevering van het meerjarig Integraal Huisvestingsplan voor onderwijshuisvesting en kinderopvang
- Uitvoering van de regionale Beleidsagenda 2021-2024 RMC (regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten)

- Uitvoering van het Lokaal Onderwijsbeleid
- Uitvoering van het Convenant LEA

Instrumenten

- Integraal Huisvestingsplan
- Huisvestingsverordening onderwijs
- Leerlingenprognose
- Verordening leerlingenvervoer
- Convenant LEA
- Wet passend onderwijs
- Wet Educatie en Beroepsonderwijs

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 2.198.705	€ 2.222.185	€ 1.904.487	€ 1.915.952	€ 1.917.900	€ 1.932.699
Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs	€ 1.074.609	€ 1.043.327	€ 997.637	€ 1.006.475	€ 1.014.995	€ 1.022.894
Huisvesting onderwijs	€ 1.124.096	€ 1.178.858	€ 906.850	€ 909.477	€ 902.905	€ 909.805
I	- € 521.883	- € 431.358	- € 330.795	- € 331.195	- € 331.595	- € 331.995
Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs	- € 327.326	- € 244.961	- € 144.068	- € 144.168	- € 144.268	- € 144.368
Huisvesting onderwijs	- € 194.557	- € 186.397	- € 186.727	- € 187.027	- € 187.327	- € 187.627
	€ 1.676.822	€ 1.790.827	€ 1.573.692	€ 1.584.757	€ 1.586.305	€ 1.600.704

Wijziging budget 2024 ten opzichte van 2023

Lasten

Huisvesting basisonderwijs (€ -272.008)

De aframing op dit taakveld komt voornamelijk vanwege een lager budget voor de tijdelijke huur gebouwen (€ -81.235) en tevens een lagere bijdrage aan de Vereniging Van Eigenaren/Multi Functionele Accommodatie (€ -102.466). Daarnaast is er een uit 2022 naar 2023 doorgeschoven budget huisvestingsprogramma (€ -21.836), kosten VVE MFA 't-Lint (€ -46.000) en in 2023 incidenteel budget integraal huisvestingsplan (€ -21.750). Het restant zit in lagere kapitaallasten (€ -28.050) en een verschuiving van werkgeverslasten tussen taakvelden (€ 23.034).

Gemeenschappelijke baten en lasten onderwijs (€ -45.690)

Betreft in 2023 aanwezige lasten (én baten) voor het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) (€ -100.656). Het restant zit in de verschuiving van werkgeverslasten tussen taakvelden (€ 59.677).

Baten

Gemeenschappelijke baten en lasten onderwijs (€ -100.893)

Betreft de lagere raming, toegezegde Rijksbijdrage NPO voor 2023 (€ -100.656) zie ook lasten.

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 57.326	€ 52.500	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	- € 186.105	- € 325.820	- € 252.374	- € 252.374	- € 252.374	- € 252.374
	- € 128.779	- € 273.320	- € 252.374	- € 252.374	- € 252.374	- € 252.374

Wijzigingen reserves 2024 ten opzichte van 2023

Lasten € -52.500

In de algemene reserve wordt in 2023 de volgende incidentele storting gedaan:

- NPO gelden € 52.500

Baten € -73.446

Uit de algemene reserve worden in 2023 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:

- Doorschuifbudget kosten VVE MGA 't Lint € 46.000
- Doorschuifbudget huisvestingsprogramma € 21.836

Het overige verschil wordt verklaard door diverse kleine mutaties.

Programma 5

Beleidsveld Sociaal Domein

Het programma 5 is onderverdeeld in een onderdeel Sociaal Domein en een onderdeel Welzijn. Het Sociaal Domein bevat onze ambities op het gebied van zorg en ondersteuning, zoals is vastgelegd in de Wmo, de Jeugdwet en de Wet Publieke Gezondheid. Onder het programmadeel Welzijn valt het brede lokale welzijnsbeleid op gebieden als preventie, cultuur, sport, verenigingsleven en bibliotheken.

Beleidsdoel

Met dit programma trachten we iedere inwoner -zelfstandig- te laten participeren in de maatschappij. Hierbij gebruik makend van eigen kracht en netwerk. Centrale notie hierin is het faciliteren, versterken en benutten van de eigen kracht van zowel individuele inwoners, als de netwerken en sociale verbanden in de gemeente. Daarnaast is een belangrijk doel het stabiliseren en terugdringen van de kosten in met name de jeugdzorg.

Wat willen we bereiken?

- Iedereen neemt deel aan de samenleving.
- Jeugdigen groeien gezond en veilig op met voldoende mogelijkheden tot ontplooiing.
- Inwoners kunnen zo lang als mogelijk zelfstandig thuis wonen.
- Ondersteuning van de zelfredzaamheid en participatie van onze inwoners.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Midden-Delflanders zijn gewend om binnen hun eigen omgeving naar oplossingen te zoeken. Zij maken daarbij veelal gebruik van de algemene maatschappelijke voorzieningen die aanwezig zijn. Deze houding is de identiteit van de inwoners en past goed in de beleidsdoelen binnen het sociaal domein. We willen dat inwoners vanuit hun eigen kracht handelen. Wanneer inwoners daar ondersteuning bij kunnen gebruiken, organiseren wij met één plan maatwerk dichtbij de (sociale) omgeving van de inwoners. De inwoner houdt daarbij zelf de regie in handen en zet in op de aanwezige kwaliteiten. Op deze manier maken wij gebruik van de ondernemende identiteit van de inwoners.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

Waar mogelijk de zorg dichtbij de inwoners organiseren. In partnerschap en co-creatie hierbij een schakel vormen tussen burgers en zorgaanbieders. Daarbij inzetten op preventie en kwalitatief goede zorg wanneer dat nodig is.

Concrete doelen/acties voor 2024

Wmo:

- Uitvoering geven aan onze wettelijke taken op het gebied van de Wmo voor inwoners die daarop aangewezen zijn. In concreto: het bieden van hulp bij het huishouden, Woonaanpassingen, Begeleiding en overige dienstverlening.

- Voortzetten traject decentralisatie van de beleidstaken Beschermd Wonen/Beschermd Thuis en Maatschappelijke opvang.
Uitvoering geven aan de uitvoeringsagenda Beschermd wonen en maatschappelijke opvang.
- Voortzetten toezicht WMO GGD.
- Uitvoering geven aan jaarlijks cliëntervaringsonderzoek.
- Uitvoering geven aan gezamenlijk ambities in het kader van GALA en IZA/RIGA met ketenpartners waaronder DSW.
- Doorontwikkeling regionale informatievoorziening (regionale dashboard).

Jeugd:

- Implementatie en uitvoering van het nieuwe beleidskader jeugd dat eind 2023 is/wordt vastgesteld.
- Regionaal uitvoering geven aan het jaarplan volgend uit de regiovisie.
- Doorontwikkeling van de lokale informatievoorziening (dashboard).
- Starten regionale voorbereidingen voor de nieuwe inkoopperiode.
- Voortzetten professionalisering Maatschappelijk Team.

Instrumenten

- Algemene Subsidieverordening (ASV)
- Calamiteitenprotocol Sociaal Domein Midden-Delfland
- Verordening en beleidsregels Wmo-Jeugd
- Beleidskader Jeugd 2024-2028
- Beleidskader VVE Midden-Delfland Subsidieregeling Kwaliteit Peuteropvang en Voor- en Vroegschoolse Educatie
- Cliëntervaringsonderzoek Wmo en jeugd
- Regiovisie Jeugdzorg Haaglanden 2021-2026

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

GR GGD en VT Haaglanden.

De GGD bewaakt en monitort de publieke gezondheid in de regio Haaglanden. Zij bevordert de gezondheid en beschermt door toezicht of actief ingrijpen tegen natuurlijke en/of opzettelijke bedreigingen van de volksgezondheid. Veilig Thuis Haaglanden draagt bij aan het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Het Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden sluit in opdracht van de 10 gemeenten in Haaglanden onder meer de contracten met de aanbieders van jeugdhulp die medeverantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het door de raad vastgestelde inkoopplan Jeugd. Inzet van het servicebureau beperkt de administratieve last van partners en gemeenten. Gezamenlijk inkopen ondersteunt de kwaliteit en het behoud van de zorginfrastructuur.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 10.721.757	€ 11.860.091	€ 11.960.959	€ 11.963.271	€ 12.080.776	€ 12.145.005
Jeugd	€ 4.412.022	€ 4.846.789	€ 4.938.921	€ 4.844.009	€ 4.848.707	€ 4.853.376
Jeugdgezondheidszorg (uniform)	€ 635.181	€ 702.932	€ 722.008	€ 724.618	€ 741.718	€ 758.518
Kinderopvang	€ 119.419	€ 155.493	€ 198.136	€ 199.636	€ 201.136	€ 202.536
Maatschappelijk team	€ 769.130	€ 1.003.887	€ 799.125	€ 804.605	€ 812.305	€ 819.905
Openbare gezondheidszorg	€ 326.576	€ 298.058	€ 375.234	€ 379.099	€ 383.011	€ 386.971
Overig sociaal-cultureel werk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
WMO	€ 3.953.780	€ 4.167.177	€ 4.209.222	€ 4.277.307	€ 4.344.402	€ 4.410.202
WMO en jeugd	€ 505.650	€ 685.755	€ 718.313	€ 733.997	€ 749.497	€ 713.497
I	- € 377.175	- € 147.980	- € 113.725	- € 114.025	- € 114.325	- € 114.625
Jeugd	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Jeugdgezondheidszorg (uniform)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Kinderopvang	- € 8.040	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Maatschappelijk team	- € 21.852	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Openbare gezondheidszorg	- € 11.224	- € 34.500	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overig sociaal-cultureel werk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
WMO	- € 336.060	- € 113.480	- € 113.725	- € 114.025	- € 114.325	- € 114.625
WMO en jeugd	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	€ 10.344.582	€ 11.712.111	€ 11.847.234	€ 11.849.246	€ 11.966.451	€ 12.030.380

Wijziging budget 2024 ten opzichte van 2023

Lasten

Maatschappelijke team (€ -203.941)

Deze aframing wordt deels veroorzaakt door in 2022 naar 2023 doorgeschoven budget Dienstverlening WMO-schuldhelpverlening (€ -84.418) en hoger geraamd budget Dienstverlening maatschappelijk team (€ -126.040). Daarnaast een hoger inhuurbudget 2023 (€ -100.000) en een verschuiving van de werkgeverslasten (€ -94.303). Afsluitend is er een hoger budget voor de stijgende kosten Jeugdhulp (€ 200.000) in 2024.

Wmo (€ 42.045)

Een toename vanwege een hoger budget WMO huishoudelijk hulp (€ 30.836) en een verschuiving van werkgeverslasten (€ 181.491). Daar tegenover staat een afname van de vervoerskostenvergoeding (Regiotaxi) (€ -26.700) en uitvoeringskosten beschermd wonen/thuis (€ -139.217).

Jeugd (€ 92.132)

Deze bijraming is voornamelijk het gevolg van een in 2023 lager budget voor jeugd en opvoedhulp (€ 100.000).

Wmo en jeugd (€ 32.558)

Betreft met name een hoger budget preventie sociaal domein (€ 10.000), van 2022 naar 2023 doorgeschoven budget Eenzaamheid ouderen (€ -35.286) en een verschuiving van werkgeverslasten (€ 46.855).

Kinderopvang (€ 42.643)

Deze bijraming is hoofdzakelijk vanwege een verschuiving van werkgeverslasten (€ 46.857).

Openbare gezondheidszorg (€ 80.176)

Deze bijraming is hoofdzakelijk vanwege een verschuiving van werkgeverslasten (€ 81.949).

Baten

Openbare gezondheidszorg (€ -34.500)

Dit betreft de reserve vrijval GGD tbv Maatschappelijk team in 2023 (€ 34.500).

Beleidsveld Welzijn

Beleidsdoel

De bedoeling is dat iedere inwoner de kans krijgt zichzelf optimaal te ontwikkelen en te ontplooiën, zodat hij volwaardig aan de maatschappij kan deelnemen. Het behoud van ons erfgoed draagt bij aan het behoud van de eigen identiteit en de beleving van de dorpen en het buitengebied en daarmee ook aan het welzijn van de inwoners. Het culturele- en verenigingsleven in Midden-Delfland draagt in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid in de dorpen in onze gemeente. De gemeente ondersteunt organisaties zodat zij in staat zijn hun activiteiten zo goed mogelijk uit te voeren.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Om iedere inwoner mee te kunnen laten doen in de maatschappij is het belangrijk als gemeente te

beschikken over goede basisvoorzieningen, een vitaal verenigingsleven. Daarnaast is het belangrijk dat er aandacht is voor sport en cultuur. Het lokaal welzijnswerk is hierin een belangrijke partner. Een onderdeel van het cultuurbeleid is het erfgoedbeleid. Op het gebied van erfgoed willen we de cultuurhistorische kwaliteiten van het landschap en de dorpen en buurtschappen behouden, versterken en beleefbaar maken. Dit is onderdeel van diverse beleidsvelden in het fysieke domein. Behoud, bescherming en de verbetering van de kwaliteit van Rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten, archeologische vindplaatsen, cultuurhistorische elementen in het landschap, het trekvaartverleden en het veenweidelandschap zelf behoren tot het gemeentelijk erfgoed en dragen bij aan de gemeentelijke identiteit. Deze elementen zijn onderdeel van de Omgevingsvisie 1.0 en worden integraal betrokken bij het landschappelijk en ruimtelijk beleid uit de programma's 1 en 7.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Cittaslow vraagt specifiek aandacht voor toegang tot maatschappelijke voorzieningen en het behoud van culturele, lokale evenementen (het immateriële erfgoed). De identiteit van het landschap van Midden-Delfland en de dorpen Den Hoorn, Maasland en Schipluiden wordt medebepaald door cultuurhistorie en sterke maatschappelijke verbinding. Erfgoed en beleefbaarheid zijn belangrijke waarden van Cittaslow om vanuit de eigen identiteit te werken aan ruimtelijke kwaliteit binnen de lokale gemeenschappen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

- Taalvaardigheid verbeteren, waardoor een beter functioneren in het maatschappelijk leven en kansen op de arbeidsmarkt verbeteren.
- Verenigingen ondersteunen door o.a. bekendheid te geven aan de vele mogelijkheden voor sport en cultuur en hen te informeren over belangrijke ontwikkelingen.
- Erfgoed (rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten, kerkgebouwen, cultuurhistorie en het landschap) behouden en beleefbaar maken en de kwaliteiten waar mogelijk versterken.
- Stimuleren en faciliteren van vrijwilligerswerk en sociale verbinding
- Bijdragen aan goede sportvelden en bevorderen van sport/bewegen voor jong en oud

Concrete doelen/acties voor 2024

- Voorbereiding van de herontwikkeling Hoornbloem waaronder alternatieven voor huidige gebruikers Hoornbloem. De herontwikkeling behelst ten minste het bouwen van zorgwoningen en een sociaal-maatschappelijke ruimte
- Uitvoering geven aan het lokaal sportakkoord, waarbij we bewegen voor jong en oud stimuleren.
- Doorzetten van het Cultuurmenu voor scholen in het kader van Cultuureducatie met Kwaliteit.
- **Herijken van de subsidieregeling Kunst, Cultuur en Sociale Verbinding.**
- Waarborgen voldoende plekken VVE in 2024 conform het beleidskader, tevens actualiseren van het beleidskader.
- Uitvoering preventieakkoord, mogelijk in een nieuwe vorm gezien ontwikkeling rondom onder andere GALA.
- Vervolg uitvoering van projecten die kwaliteit en beleving van het trekvaartverleden versterken en waarvoor de provincie in 2020 een subsidie heeft toegekend.

- Het actualiseren van de beleidsregels voor subsidie voor het onderhoud van gemeentelijke monumenten.
- Het uitvoeren van de aanbevelingen uit de kerkenvisie over de toekomst van de monumentale kerkgebouwen in onze gemeente. Hiervoor hebben wij subsidie ontvangen van de rijksoverheid.

Instrumenten

- Maatschappelijke verenigingen en organisaties
- Lokaal Sport- en preventieakkoord
- Subsidieverordening (raad), subsidieregelingen (college)
- Uitvoeringsprogramma's/samenwerkingsovereenkomsten rond subsidiëring
- Erfgoedverordening
- Handboek Erfgoed
- Open monumentendag en Kindermonumentendag
- Notitie Delflandse Trekvaarten
- Gemeentelijke Kerkenvisie
- De visie over het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland
- Verordening Omgevingskwaliteit

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologisch onderzoek en het scheppen van de mogelijkheid om vondsten uit opgravingen in een eigen depot onder te brengen. Dit is een zogenaamde 'lichte' gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten Delft en Midden-Delfland op basis waarvan de stadsarcheoloog Delft tegen vergoeding de wettelijke taken van een archeoloog in Midden-Delfland mag verrichten.

Vanuit de gemeenschappelijke regeling GGD en Veilig Thuis Haaglanden biedt de afdeling gezondheidsbevordering ondersteuning bij de uitvoering van het lokale sport- en preventieakkoord.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 1.616.299	€ 1.654.944	€ 1.602.366	€ 1.615.994	€ 1.652.332	€ 1.604.273
Kunst	€ 106.163	€ 115.617	€ 121.907	€ 123.028	€ 123.890	€ 124.830
Openbaar bibliotheek werk	€ 397.454	€ 414.908	€ 399.800	€ 409.800	€ 419.600	€ 429.200
Oudheidkunde/monumenten	€ 176.115	€ 212.702	€ 211.589	€ 213.428	€ 224.728	€ 227.328
Sport	€ 917.414	€ 886.897	€ 842.740	€ 842.950	€ 857.016	€ 795.407

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
Volksfeesten	€ 19.154	€ 24.820	€ 26.330	€ 26.788	€ 27.098	€ 27.508
I	- € 328.206	- € 229.991	- € 214.946	- € 218.246	- € 221.853	- € 225.209
Kunst	- € 19.338	- € 20.664	- € 21.200	- € 21.700	- € 22.200	- € 22.700
Openbaar bibliotheekwerk	€ 0	- € 18.271	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Oudheidkunde/monumenten	- € 3.937	- € 1.357	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400
Sport	- € 304.931	- € 189.699	- € 192.346	- € 195.146	- € 198.253	- € 201.109
Volksfeesten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	€ 1.288.093	€ 1.424.953	€ 1.387.420	€ 1.397.748	€ 1.430.479	€ 1.379.064

Wijziging budget 2024 ten opzichte van 2023

Lasten

Sport (€ -52.229)

Betreft een incidenteel in 2023 begroot bedrag voor compensatie beheerskosten maatschappelijke instellingen (€ -50.000).

Investeringsoverzicht

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ec.nut
Onderhoud Tavenu	€ 25.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Onderhoud Kerktoren	€ 0	€ 43.000	€ 0	€ 0	E
	€ 25.000	€ 43.000	€ 0	€ 0	

Mutaties reserve

Mutaties reserves	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 419.905	€ 593.777	€ 12.088	€ 8.144	€ 4.965	€ 1.870
I	- € 431.532	- € 640.119	- € 421.033	- € 340.345	- € 331.626	- € 163.858

Mutaties reserves	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
	- € 11.627	- € 46.343	- € 408.946	- € 332.202	- € 326.661	- € 161.988

Wijzigingen reserves 2024 ten opzichte van 2023

Lasten € -583.473

In de reserve sociaal domein worden in 2023 de volgende incidentele stortingen gedaan:

- Er is in 2023 incidenteel een bedrag van € 836.281 beschikbaar gesteld vanuit het rijk. Hiervan wordt € 591.281 gestort in de reserve.

Het overige verschil wordt door diverse kleine bedragen verklaard.

Baten €- 219.086

Uit de algemene reserve worden in 2023 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:

- Doorschuifbudget opstellen kerkervisie € 10.000
- Doorschuifbudget aanpak eenzaamheid onder ouderen € 35.286
- Doorschuifbudget uitvoeringsbudget inburgering € 90.549
- Doorschuifbudget POK gelden € 84.418
- Doorschuifbudget implementatie resultaatgericht werken € 34.000
- Doorschuifbudget uitvoering van MOBW € 139.217
- Doorschuifbudget integrale vroeghulp € 21.852
- Doorschuifbudget cultuurmenu € 8.560

Uit de reserve sociaal domein wordt in 2024 de volgende incidentele onttrekking gedaan:

- Geraamde onttrekking bedraagt € 200.000

Het overige verschil wordt verklaard door diverse kleine mutaties.

Programma 6

Beleidsdoel

Versterking en behoud van de gemeentelijke economische infrastructuur op basis van een actieve bijdrage aan het regionaal economisch vestigingsklimaat en lokaal maatwerk.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

- Bijdragen aan een duurzame economie in 2050.
- Het zijn van een bereikbare en betrouwbare partner voor in Midden-Delfland gevestigde ondernemers.
- (Bijdragen aan het) Verhogen van de regionale brede welvaart.
- Verbeteren van het bieden van laagdrempelige dagrecreatie in het landschap aan de regio.
- Behoud en versterking van de vitaliteit van de dorpen door middel van een goed voorzieningenaanbod.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Het gemeentelijk lidmaatschap van Cittaslow biedt lokale ondernemers een instrument om zich te onderscheiden op duurzaamheid vanuit een innovatieve en maatschappelijk verantwoorde ontwikkeling. Bedrijven en organisaties die werken volgens deze principes en daarmee bijdragen aan de doelstellingen van Cittaslow en de Sustainable Development Goals, kunnen zich als 'Supporter Cittaslow Midden-Delfland' aanmelden en vanuit de gemeente het daarbij behorende certificaat ontvangen. Medio 2022 waren er 58 supporters en het aantal groeit gestaag.

Wat gaan we daarvoor doen?

Structureel

- Deelnemen aan provinciale en regionale samenwerkingen, zoals Greenport West-Holland, Metropoolregio Rotterdam Den Haag en aan in die verbanden geïnitieerde programma's.
- Heffen van toeristenbelasting.
- Gebiedsmarketing.

Incidenteel

- Inrichten uitvoering gebiedsmarketing 2025-2029 op basis van resultaten evaluatie najaar 2023.
- Opstellen detailhandelsbeleid ten behoeve van vitale dorpen.
- Verkennen toekomstvastheid glastuinbouwclusters.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Zie voor nadere toelichting paragraaf # Verbonden partijen

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 673.053	€ 685.618	€ 799.195	€ 738.075	€ 746.114	€ 754.714
Economie	€ 673.053	€ 685.618	€ 799.195	€ 738.075	€ 746.114	€ 754.714
I	- € 474.007	- € 318.583	- € 325.816	- € 334.929	- € 342.440	- € 349.040
Economie	- € 474.007	- € 318.583	- € 325.816	- € 334.929	- € 342.440	- € 349.040
	€ 199.046	€ 367.035	€ 473.379	€ 403.146	€ 403.674	€ 405.674

Wijziging budget 2024 ten opzichte van 2023

Lasten

Economie (€ 113.577)

De toename ontstaat met name vanwege een verschuiving van werkgeverslasten (€ 45.674), de voorgenomen bezuiniging op dorpshuizen/sportlocaties (€ -50.000) en hoger geraamde kosten voor bouwkundig onderhoud (€ 103.504).

Beleidsveld participatiewet en minimabeleid

Beleidsdoel

Iedereen doet mee in Midden-Delfland. De inwoner die in staat is om betaalde arbeid te verrichten, stimuleren en ondersteunen wij zo snel mogelijk richting de reguliere arbeidsmarkt. De inwoner die (nog) niet in staat is om te werken, participeert naar vermogen in de samenleving. Wij ondersteunen de inwoner die tijdelijk niet in staat is om zelfstandig in het inkomen te voorzien, en voorkomen en/of bestrijden armoede onder onze inwoners. Belangrijke ambitie is het aantal mensen dat afhankelijk is van een gemeentelijke uitkering terug te dringen. Hiertoe voeren wij een actief en effectief re-integratiebeleid in combinatie met het handhaven van de wet- en regelgeving.

Binnen de gemeente Midden-Delfland heten wij inburgeraars welkom. Wij streven ernaar dat inburgeraars zich thuis voelen in onze gemeente, de weg leren kennen en de taal leren spreken. Met als doel dat de inwoner gaat participeren binnen onze maatschappij, met als uitgangspunt middels betaalde arbeid.

Wat willen we bereiken?

- Iedereen in Midden-Delfland werkt, werkt aan of werkt mee! Zoveel mogelijk inwoners van Midden-Delfland werken om te voorzien in hun eigen onderhoud.
- De inwoner die (nog) niet in staat is om te werken, werkt aan het vergroten van zijn/haar mogelijkheden en participeert naar vermogen in de maatschappij.
- Zo min mogelijk inwoners van Midden-Delfland leven in armoede.
- De stijgende lijn van het uitkeringenbestand willen we doorbreken.
- We werken eraan het bereik van onze minimaregelingen te verhogen onder de doelgroep.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Bestrijding van de sociale armoede is een belangrijk uitgangspunt van de filosofie van Cittaslow. Een eigen inkomen en maatschappelijke participatie dragen bij aan het vergroten van de kwaliteit van leven en de sociale cohesie. Het percentage uitkeringen en kinderen die leven in een 'uitkeringsgezin' is in Midden-Delfland lager dan het landelijke en regionaal gemiddelde. Tegelijkertijd is sprake van een hoger besteedbaar inkomen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

Ons motto is: Iedereen in Midden-Delfland werkt, werkt aan of werkt mee! Door extra inzet op bemiddeling naar werk, het ondersteunen bij re-integratie en het handhaven van wet- en regelgeving streven we naar daling van het bijstandsbestand. Onze inzet blijft er ook in 2024 op gericht de uitstroom naar (vervangend) werk zo groot mogelijk te houden. Meer mensen aan het werk en minder in de uitkering en het voorkomen van armoede en schulden.

In 2024 willen wij ons re-integratiebeleid en de inrichting van onze re-integratiewerkzaamheden herzien met als doel het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt bij onze bijstandsgerechtigde inwoners.

Concrete doelen/acties voor 2024

- We geven uitvoering aan het in 2023 vastgestelde programma armoede en schulden.
- Wij geven invulling aan onze wettelijke taken op het gebied van re-integratie. Hiermee leiden we inwoners met een uitkering toe naar werk, parttime werk of participatie.
- Wij werken samen binnen de arbeidsmarktregio aan het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt voor inwoners van de arbeidsmarktregio.
- Wij bieden de wettelijke dienstverlening aan zelfstandigen via inzet van het expertise centrum Regionaal Bureau Zelfstandigen.
- Voor de doelgroep jongeren zetten wij onze aanpak voort met de inzet van onze klantmanager Jongeren.
- Dienstverlening voor onze inburgeraars voeren wij uit conform het vastgestelde uitvoeringsplan inburgering. Alle statushouders die voor 2024 gekoppeld worden aan onze gemeente, worden in begeleiding genomen door de klantmanager.
- We zetten het kwaliteitsbeleid voort, gericht op het in stand houden en verhogen van de kwaliteit van de uitvoer van onze publieke taak.

Instrumenten

- Uitgangspuntennota Participatiewet
- Uitvoeringsprogramma Werk en Inkomen 2017-2019
- Actieplan versterken van de uitstroom naar werk
- Beleidsplan armoedebestrijding en schuldhulpverlening
- Handhavingsplan Sociale Zaken
- Re-integratieverordening en beleidsregels re-integratie
- Verordening tegenprestatie
- Handhavingsverordening
- Verordening cliëntenparticipatie
- Verordening individuele inkomenstoelage
- Verordening individuele studietoelage

- Maatregelverordening
- Beleidsregels beschut werk
- Beleidsregels bestuurlijke boete
- Beleidsregels terugvordering en verhaal
- Beleidsregels vrijlating inkomsten en giften
- Beleidsregels bijzondere bijstand
- Beleidsregels Collectieve Aanvullende Verzekering (1 januari 2018)
- Beleidsregels krediethypotheek en -pand
- Beleidsregels schuldhulpverlening
- Beleidsregels bijstandsverlening zelfstandigen
- Beleidsregels tegemoetkoming kosten kinderopvang SMI (sinds 1 maart 2021)
- Beleidsregel woonsituatie en commerciële verhuur
- Regionale toolbox
- Jeugdsportfonds/ Jeugdcultuurfonds
- Beleidsregels Tozo terug- en invordering gemeente Midden-Delfland 2022

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 5.347.379	€ 5.254.403	€ 4.759.944	€ 4.754.821	€ 4.768.699	€ 4.782.687
Bijstand	€ 4.069.884	€ 3.660.239	€ 3.348.302	€ 3.358.940	€ 3.366.860	€ 3.374.359
Minimabele id	€ 711.279	€ 866.791	€ 821.917	€ 805.446	€ 810.704	€ 815.962
Participatief onds	€ 356.967	€ 440.092	€ 344.300	€ 344.810	€ 345.310	€ 346.341
Sociale werkvoorziening	€ 177.180	€ 245.281	€ 245.425	€ 245.625	€ 245.825	€ 246.025
Vreemdelingen	€ 32.070	€ 42.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	- €	- €	- €	- €	- €	- €
	2.191.655	2.451.250	2.503.425	2.556.125	2.658.825	2.661.425
Bijstand	- €	- €	- €	- €	- €	- €
	2.089.408	2.333.250	2.427.425	2.480.125	2.582.825	2.585.425
Minimabele id	- € 35.609	- € 76.000	- € 76.000	- € 76.000	- € 76.000	- € 76.000
Participatief onds	- € 17.348	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Sociale werkvoorziening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
Vreemdelingen	- € 49.290	- € 42.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	€ 3.155.724	€ 2.803.153	€ 2.256.519	€ 2.198.696	€ 2.109.874	€ 2.121.262

Wijziging budget 2024 ten opzichte van 2023

Lasten

Bijstand (€ -262.791)

Deze afname ontstaat voornamelijk vanwege een in 2023 begroot bedrag voor de storting reserve BUIG (€ -225.000). Hiernaast een bij de jaarrekening 2022 doorgeschoven budget naar 2023 voor de ontwikkeling van een dashboard (€ -35.000).

Vreemdelingen (€ -182.451)

Deze aframing is mede vanwege een uit 2022 naar 2023 doorgeschoven uitvoeringsbudget inburgering (€ -70.209). Tevens is er in 2023 incidenteel budget voor huisvesting statushouders (€ -50.000) en leefgeld Oekraïners (€ -42.000) zie ook baten. Ter afsluiting een verschuiving van werkgeverslasten (€ -21.130).

Minimabeleid (€ -124.438)

Betreft het incidenteel in 2023 toegekende budget voor minimabeleid (€ -100.000). Daarnaast is er vanuit 2022 voor energiearmoede budget doorgeschoven naar 2023 (€ -49.146). Het restant zit onder andere in een verschuiving van werkgeverslasten (€ 22.966).

Participatiefonds (€ -95.792)

Vanuit 2022 zijn er budgetten doorgeschoven naar 2023 voor re-integratie (€ -27.019, primair budget (€ -27.032) en jongeren aanpak (€ -27.773). Een verschuiving van werkgeverslasten (€ -14.556) maakt de wijziging compleet.

Baten

Bijstand (€ 94.175)

Betreft een hogere Rijksbijdrage gebundelde uitkering (BUIG).

Vreemdelingen (€ -42.000)

Budget vanuit het Rijk voor leefgeld Oekraïners (zie ook lasten).

Mutaties reserve

Mutaties reserves	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 3.023	€ 345.000	€ 345.000	€ 0	€ 0	€ 0
I	- € 201.908	- € 527.260	- € 352.596	- € 115.817	€ 0	€ 0
	- € 198.885	- € 182.260	- € 7.596	- € 115.817	€ 0	€ 0

Wijzigingen reserves 2024 ten opzichte van 2023

Baten € -174.664

Uit de algemene reserve worden in 2023 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:

- Doorschuijbudget Energiearmoede € 49.146
- Doorschuijbudget Ontwikkeling dashboard € 35.000
- Doorschuijbudget Werkgeversdienstverlening H5 € 81.824

Het overige verschil wordt verklaard door diverse kleine mutaties.

Programma 7

Beleidsveld ruimtelijke ordening

Beleidsdoel

In de ruimtelijke ordening hebben diverse belangen en ontwikkelingen invloed op de bestaande en toekomstige leefomgeving van inwoners van onze gemeente. Wij willen mede door participatie van onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties ruimtelijke projecten tot ontwikkeling brengen. Op deze manier werken wij aan een groter maatschappelijk draagvlak voor ontwikkelingen van bijvoorbeeld woningbouwlocaties en bedrijfsterreinen. Daarnaast biedt het ruimtelijk beleid, dat met name is vastgelegd in de Omgevingsvisie 1.0, handvatten om tot goede belangenafweging te komen. Hierbij gaat het enerzijds om het bereiken en behouden van een veilige, gezonde en duurzame fysieke leefomgeving met omgevingskwaliteit, en anderzijds om het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften.

Wat willen we bereiken?

Het ruimtelijk ordeningsbeleid is ondersteunend aan de missie van de gemeente en de Gebiedsvisie Midden-Delfland®2025 en Vitale dorpen in 2025. Met beleid en regelgeving ondersteunen we een proces waarbij ruimte zodanig wordt bestemd dat gebruikers ervan zich maximaal kunnen ontplooiën. Daarnaast hebben we respect voor de medegebruiker en nemen we ieders verantwoordelijkheid voor de wet in acht (ruimte maken en ruimte delen). Ook willen we komen tot een harmonieuze, evenwichtige, duurzame en leefbare samenleving. De componenten wonen, werken, verzorgen, recreëren, verkeer, natuur en milieu moeten ieder voor zich en in gezamenlijkheid de juiste aandacht krijgen.

Wonen

Voor het in stand houden van de voorzieningen en daarmee de leefbaarheid in de dorpen in Midden-Delfland is wonen van groot belang.

Uitgaande van onze andere kerntaken, zoals het in stand houden van het landschap, zijn de mogelijkheden voor nieuwe woningbouwlocaties beperkt. Ook de dorpse uitstraling willen we behouden. Binnen de looptijd van deze meerjarenbegroting willen wij gemiddeld 75 -100 woningen per jaar realiseren.

In alle dorpen worden woningen aan de voorraad toegevoegd. In Den Hoorn worden onder andere woningen opgeleverd aan de Woudselaan. Voor centrum Den Hoorn, De Kreek fase IV en Equestrum worden de woningbouwplannen (verder) voorbereid. In Schipluiden zijn er onder andere plannen voor het toevoegen van woningen in het centrum, Keenenburg V en zuidrand Schipluiden. De planvoorbereiding en formele processen zijn opgestart. In Maasland komen er onder andere woningen bij in het centrum, aan de Maaslandse Zoom en op de Maaslandse Dam.

Omgevingswet

Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Dit is een transformatie die beleidsmatig en procedureel groter is dan de transitie in het sociaal domein. Deze wet bundelt 26 verschillende wetten in één wet en richt zich op het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. De hoofddoelen van deze wet sluiten aan op onze uitgangspunten voor het landschap, dorpen en buurtschappen:

1. Bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit;
2. Doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving voor de vervulling van maatschappelijke behoeften.

Op korte termijn is de implementatie gericht op de verplichte en noodzakelijke onderdelen die verbonden zijn aan deze stelselwijziging. Hiertoe is de Omgevingsvisie 1.0 vastgesteld in 2021. Het DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet) wordt ingevoerd per 1 januari 2024 om te kunnen voldoen aan de verplichting digitaal meldingen en vergunningen te kunnen ontvangen. De werkprocessen worden aangepast om aan de nieuwe wettelijke procedures te voldoen.

Tevens wordt gewerkt aan de voorbereiding van het Omgevingsplan. Dit plan moet uiterlijk in 2032 vastgesteld worden. In het Omgevingsplan moet alle gemeentelijke regelgeving voor de fysieke leefomgeving worden ingebracht, zoals de bestemmingsplannen en plaatselijke verordeningen. Voor het Omgevingsplan onderscheiden we vijf deelgebieden: het Bijzonder Provinciaal Landschap, de glastuinbouwgebieden en de dorpen Den Hoorn, Maasland en Schipluiden.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Cittaslow richt zich op behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteit van de (fysieke) leefomgeving. De Omgevingsvisie 1.0 is hierbij een belangrijk instrument. De visies Midden-Delfland® 2025 en Behoud door ontwikkeling kennen eveneens een belangrijke ruimtelijke component. Deze bestaat uit bescherming via het bestemmingsplan, herontwikkeling via een grondexploitatie en aanpak van vervallen of leegstaande locaties.

Wat gaan we daarvoor doen?

Midden-Delfland werkt vanuit ruimtelijke en landschappelijke samenhang tussen het Bijzonder Provinciaal Landschap en de daarin gelegen dorpen toe naar een Omgevingsvisie waarin kwaliteit van leven voor inwoners, ondernemers en bezoekers centraal staat vanuit een integrale afweging van de maatschappelijke belangen zoals die worden uitgewerkt in de Nationale Omgevingsvisie en Provinciale Omgevingsvisie en de samen met stakeholders te ontwikkelen toekomstvisie 2050.

Concrete doelen/acties voor 2024

Invoering Omgevingswet:

- Afronden implementatie Omgevingswet en voorbereidingen treffen voor de Omgevingsvisie 2.0 en het definitieve Omgevingsplan.
- Werken met nieuwe werkprocessen, zoals kortere procedures, meer maatwerk en participatie.
- Doorontwikkelen werkprocessen binnen het DSO en zorgen voor digitale koppelingen met nationale basisregistraties en gemeentelijke informatiesystemen.
- Voorbereiden van een geo-datafundament voor de geo-gerelateerde Basisregistraties (WOZ, BOR, BGT en BAG).
- Plan van aanpak Omgevingsplan 2.0.
- Evalueren raadsbesluiten advies met instemming en (verplichte) participatie.
- Evalueren nieuwe gemeentelijke adviescommissie omgevingskwaliteit (GAO).
- Op basis van praktijkervaring de structurele uitvoeringskosten vaststellen.

Gekoppeld aan de invoering Omgevingswet is de invoering van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb). De werkprocessen bouw- en woningtoezicht worden hiertoe aangepast. Kern van deze wet is dat de aanvrager een onafhankelijke kwaliteitsborger aanwijst. Deze instelling toetst aan de wettelijke bouwkundige eisen en houdt toezicht op de bouw. De gemeente mag alleen toetsen aan de overige bouwkundige en ruimtelijke thema's, zoals omgevingsplan, welstand e.d.. Tevens beoordeelt de gemeente het borgingsplan en de risicoanalyse. Daarna heeft de gemeente feitelijk alleen nog de rol van handhaver.

Ook vervolgen we de processen voor de centrumontwikkelingen in Den Hoorn, Maasland en Schipluiden. De processen zijn gericht op een integrale ontwikkeling van:

- woningbouwplannen gericht op diverse doelgroepen (zie ook programma 7, beleidsveld Volkshuisvesting);
- faciliteren van nieuwe en bestaande ondernemingen die passen in de dorpscentra en daarmee een bijdrage leveren aan de leefbaarheid en vitaliteit in de dorpen;
- aandacht in de planontwikkeling voor een optimale verkeersafwikkeling en daarbij anticiperen op vraagstukken over toekomstige mobiliteit en mogelijke mobiliteitsbehoeften;
- verbeteren van de langzaamverkeersverbindingen voor voetgangers en fietsers in de dorpen;
- inrichting van woonwijken en dorpscentra met aandacht voor klimaatadaptatie, -mitigatie en energietransitie.

Instrumenten

- Omgevingsvisie 1.0
- Midden-Delfland®2025
- Landschapsontwikkelingsperspectief
- Structuurvisie Midden-Delfland 2025 (5 juli 2011)
- Omgevingsbeleidsplan Midden-Delfland (2017)
- Bouwverordening Midden-Delfland 2007
- Welstandsnota Midden-Delfland 2018
- Erfgoedverordening Midden-Delfland 2024 (besluitvorming moet nog plaatsvinden)
- Handleiding Beeldkwaliteit Buitengebied 2016/Beeldkwaliteitsplannen
- Handboek Erfgoed Midden-Delfland
- Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht gemeente Midden-Delfland
- Grondbeleid inclusief grondexploitaties
- Aanwijzing Bijzonder Provinciaal Landschap (inclusief visie en uitvoeringsprogramma Gebiedstafel BPL)
- Grondinstrument (onderdeel Duurzaam Boer Blijven)

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Het doel van de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) is het uitvoeren van de wettelijke milieutaken. Hierbij wordt voldaan aan landelijke kwaliteitscriteria, wordt gezorgd voor specialismevorming op inhoud en wordt een bijdrage geleverd aan een constante en eenduidige taakuitvoering in de regio. Deelname aan deze gemeenschappelijke regeling is opgelegd vanuit de Wet milieubeheer.

Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland heeft als doel op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op

het gebied van archeologisch onderzoek en het scheppen van de mogelijkheid om vondsten uit opgravingen in een eigen depot onder te brengen. Dit is een zogenaamde 'lichte' gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten Delft en Midden-Delfland op basis waarvan de stadsarcheoloog Delft tegen vergoeding de wettelijke taken van een archeoloog in Midden-Delfland mag verrichten.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 1.493.593	€ 2.279.575	€ 1.508.443	€ 1.502.143	€ 1.143.043	€ 1.145.143
Ruimtelijke ordening	€ 1.493.593	€ 2.279.575	€ 1.508.443	€ 1.502.143	€ 1.143.043	€ 1.145.143
I	- € 282.844	- € 653.701	- € 422.251	- € 421.934	- € 133.074	- € 133.174
Ruimtelijke ordening	- € 282.844	- € 653.701	- € 422.251	- € 421.934	- € 133.074	- € 133.174
	€ 1.210.749	€ 1.625.874	€ 1.086.192	€ 1.080.209	€ 1.009.969	€ 1.011.969

Wijziging budget 2024 ten opzichte van 2023

Lasten

Ruimtelijke ordening (€ -516.812)

De afname van de lasten op dit taakveld heeft meerdere oorzaken:

Ruimtelijke ordening

Hoofdzakelijk het gevolg van een verschuiving van werkgeverslasten (€ 29.574) en een uit 2022 naar 2023 doorgeschoven budget voor bestemmingsplannen (€ -50.000).

Bouwplannen (niet zijnde grexen) particulier initiatief

Betreft een afname aan kosten (waaronder werkgeverslasten) begroot voor verschillende anterieure overeenkomsten (€ -21.022).

Bouwplannen (niet grexen) initiatief gemeente

Een afname voornamelijk vanwege naar 2023 doorgeschoven budgetten als de Hoornbloem (€ -45.000), Centrumplan Schipluiden herinrichting (€ -88.300) en voor de Omgevingswet (€ -297.119). Vanwege in 2023 geraamde kosten voor project Euterpe Maasland (€ -254.320). Daarnaast een afname als gevolg van een verschuiving van werkgeverslasten (€ 167.708).

Baten

Ruimtelijke ordening (€ -121.450)

Bouwplannen (niet zijnde grexen) particulier initiatief

In de begroting gaan wij ervan uit dat wij voor kosten voor onze inzet op particuliere initiatieven (bouwplannen niet zijnde grexen) kostenverhaal toepassen. Wij gaan er in de begroting van uit dat wij 80% van de te maken kosten daadwerkelijk kunnen verhalen. Vanwege een daling van de kosten nemen ook de inkomsten af.

Beleidsveld volkshuisvesting

Beleidsdoel

Wij streven naar een evenwichtige woningvoorraad, waarbij het accent per dorp verschilt. Dit beleidsveld heeft een sterke relatie met het sociaal domein (onder andere Wet maatschappelijke ondersteuning, statushouders, voorrangsverklaringen, langer zelfstandig wonen, sociale cohesie en veilige woonomgeving), locatieontwikkeling en ruimtelijke ordening (randvoorwaarden en planning nieuwe woningbouwlocaties).

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Een gedifferentieerde woningvoorraad en drie vitale dorpen, waarmee we een aantrekkelijke gezinsgemeente vormen. Een belangrijk gewenst maatschappelijk effect daarbij is voldoende aanbod van betaalbare woningen in de drie dorpen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Kwaliteit van leven en wonen liggen in elkaars verlengde. Vanuit Cittaslow gaat het bij dit beleidsveld om een kwalitatieve inrichting van de woon- en leefomgeving. Het lokale beleid is gericht op de persoonlijke omstandigheden van inwoners en verschillende doelgroepen in de gemeente. Bij de planvorming voor woningbouw zijn duurzaamheid, veiligheid en de bijdrage aan de vitaliteit van de dorpen belangrijke beleidsonderdelen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Met het woonbeleid beogen we behoud van vitale dorpen. We doen dit door te streven naar een evenwichtig woningaanbod en bevordering van doorstroming. Voor het in stand houden van voorzieningen en daarmee de leefbaarheid in de dorpen van Midden-Delfland is (betaalbaar) wonen van groot belang.

Concrete doelen/acties voor 2024

Samenwerking met Wonen Midden-Delfland

Wij blijven in 2024 intensief samenwerken met de woningcorporatie Wonen Midden-Delfland. Jaarlijks maken we prestatieafspraken met Wonen Midden-Delfland en de beide huurdersverenigingen.

Herziening Huisvestingsverordening

In 2023 en 2024 wordt gestart met opnieuw een herziening van de Huisvestingsverordening. De nieuwe Huisvestingswet, die naar verwachting ingaat op 1 januari 2024 heeft veel invloed op de inhoud van deze verordening. De huisvestingsverordening wordt afgestemd met de provincie en met de andere gemeenten in de regio.

Uitvoering Woningbouwprogramma

In alle drie de dorpen worden woningen aan de voorraad toegevoegd. Ons woningbouwprogramma is vastgelegd in de Regionale Realisatie Agenda (de Woondeal) en door de Provincie Zuid-Holland vastgesteld. Hierin is de realisatie van 474 woningen tot en met 2030 opgenomen. In Den Hoorn worden

onder andere woningen opgeleverd aan de Woudselaan. Voor centrum Den Hoorn, De Kreek fase IV, Equestrum en de Hoornbloem worden de woningbouwplannen (verder) voorbereid. In Schipluiden zijn er onder andere plannen in voorbereiding voor het toevoegen van woningen in het centrum, Keenenburg V en de Zuidrand. In Maasland worden er woningen opgeleverd in De Houve, de Maaslandse Zoom en op de Maaslandse Dam.

Aandacht voor wonen met zorg

De verwachte toename van het aantal ouderen maakt het noodzakelijk hier passende woningen voor te ontwikkelen. Voor het realiseren van deze woningen werken we samen met zorginstellingen en Wonen Midden-Delfland.

Maximaal benutten subsidiemogelijkheden voor woningbouw

Rijk en provincie bieden subsidiemogelijkheden aan voor stimulans woningbouwprogrammering. Het gaat hier om bijdragen die een impuls moeten geven aan het versnellen van woningbouw of het bijdragen bij een tekort. Het gaat om regelingen zoals de Vliegende Brigade, de Knelpuntenpot Sociale Woningbouw en de Startbouwimpuls. We bewaken welke projecten hiervoor in aanmerking komen en zorgen voor een tijdige aanvraag.

Instrumenten

- Herziene Woonvisie (2023)
- Motie van 8 november 2022, betreft het besluit om het bestaande beleid van 30% sociaal (waarvan 15% goedkope koop en 15% sociale huur) te wijzigen in: voortaan bij nieuwbouwprojecten 30% sociale huur en als uitgangspunt bij nieuwbouwprojecten minimaal 60% sociale en betaalbare woningen (tot NHG) toe te passen (incl. sociale huur)
- Omgevingsvisie 1.0
- Visie Behoud door ontwikkeling (Vitale Dorpen 2025)
- Huisvestingsverordening Midden-Delfland 2023
- Regionale Realisatie Agenda: gemeentelijk aandeel in regionale nieuwe woningmarktafspraken
- Prestatieafspraken met Wonen Midden-Delfland
- Wet maatschappelijke ondersteuning en de voorzieningen die daarop gebaseerd zijn (wonen, zorg en welzijn)
- Bestuurlijke Tafel Wonen (de ambtelijke en bestuurlijke samenwerking in de woningmarktregio Haaglanden)
- Anti-speculatiebeleid 2017
- Beleidsnotitie Afkoop Sociale Woningbouw (gekoppeld aan Omgevingsvisie)

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 1.264.915	€ 1.587.525	€ 1.817.375	€ 1.656.791	€ 1.490.671	€ 1.439.787
Bouw- en woningtoezicht	€ 1.264.915	€ 1.587.525	€ 1.817.375	€ 1.656.791	€ 1.490.671	€ 1.439.787

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
I	- € 666.410	- € 1.469.586	- € 1.457.962	- € 575.475	- € 159.663	- € 160.463
Bouw- en woningtoezicht	- € 666.410	- € 1.469.586	- € 1.457.962	- € 575.475	- € 159.663	- € 160.463
	€ 598.505	€ 117.939	€ 359.413	€ 1.081.316	€ 1.331.008	€ 1.279.324

Wijziging budget 2024 ten opzichte van 2023

Lasten

Bouw- en woningtoezicht (€ 229.850)

De toename is hoofdzakelijk het gevolg van een verschuiving van werkgeverslasten (€ 221.490). Het restant zit in de hogere toewijzing van onder andere automatiseringskosten (€ 13.412).

Beleidsveld grondzaken

Beleidsdoel

De gemeente wil een regierol vervullen bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Het grondbeleid is ondersteunend aan de beleidsvelden Midden-Delfland® 2025 en Vitale Dorpen in 2025.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Het beschikbaar hebben van gronden, tegen (maatschappelijk) acceptabele kosten, voor de doeleinden van andere programma's.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Het beleidsveld grondzaken heeft een indirecte relatie met Cittaslow. De grondexploitatie is gericht op het realiseren van voorafgaand geformuleerde doelstellingen vanuit andere beleidsvelden. Daarbij zijn de waarden van Cittaslow uitgangspunt, zoals het betrekken van inwoners, een hoogwaardige inrichting van de openbare ruimte, sociale woningbouw en duurzaam bouwen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het volgens planning beschikbaar hebben van gronden voor de doeleinden van andere programma's, zoals onderwijs en welzijn. De planningen zijn onderdeel van de door het college van B&W vastgestelde projectplannen.

Concrete doelen/acties voor 2024

Het voornemen is om in 2023 de Nota Grondbeleid te actualiseren. Het huidige beleid is uit 2019. Input voor de actualisatie is deels afhankelijk van de actualisatie van de woonagenda en de Omgevingswet.

Binnen de looptijd van deze meerjarenbegroting willen wij gemiddeld 75 -100 woningen per jaar realiseren.

Instrumenten

- Nota Grondbeleid;
- Jaarlijkse herziening grondexploitaties, en bijbehorende risicoanalyse en het meerjarenprogramma grondexploitaties (ontwikkeling reserve grondexploitaties).

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De deelname aan Bedrijvenschap Harnaschpolder heeft onder meer als doel de werkgelegenheid en de lokale en regionale economie een impuls te geven, een kwalitatieve invulling te geven aan het bedrijventerrein en zorg te dragen voor de beleidsmatige afstemming met de woningbouw in de Harnaschpolder. Nu de afronding van de bedrijvenlocatie nadert wordt de liquidatie van de stichting voorbereid. Deze zal in 2024 tot een afronding komen.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 4.251.100	€ 1.852.943	€ 4.295.120	€ 1.673.511	€ 1.558.692	€ 1.557.411
Grondexploitaties	€ 4.251.100	€ 1.852.943	€ 4.295.120	€ 1.673.511	€ 1.558.692	€ 1.557.411
I	- €	- €	- €	- €	- €	- €
	5.049.071	3.060.236	5.647.684	3.058.852	2.965.802	2.965.802
Grondexploitaties	- €	- €	- €	- €	- €	- €
	5.049.071	3.060.236	5.647.684	3.058.852	2.965.802	2.965.802
	- € 797.971	- €	- €	- €	- €	- €
		1.207.293	1.352.564	1.385.341	1.407.110	1.408.391

Wijziging budget 2024 ten opzichte van 2023

De lasten binnen het taakveld grondexploitaties zijn gebaseerd op prognose van werkzaamheden (in-en extern) ten aanzien van de grondexploitaties voor de komende jaren. Deze lasten worden budgettair neutraal verwerkt in de begroting. Het saldo tussen de lasten en baten (€ 1.352.564) betreft de (netto) opbrengst uit erfpacht.

Mutaties reserve

Mutaties reserves	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 936.305	€ 19.013	€ 18.248	€ 18.522	€ 18.800	€ 19.082
I	- € 491.975	- € 787.267	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	€ 444.330	- € 768.254	€ 18.248	€ 18.522	€ 18.800	€ 19.082

Wijzigingen reserves 2024 ten opzichte van 2023

Baten € -787.267

Uit de algemene reserve worden in 2023 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:

- Herontwikkeling gebied Euterpe Maasland woningbouw € 144.320
- Doorschuiwbudget omgevingswet € 57.855
- Doorschuiwbudget implementatie omgevingswet € 219.114
- Doorschuiwbudget achterstallig werk omgevingswet € 50.000
- Doorschuiwbudget herinrichting centrum Schipluiden € 88.300
- Doorschuiwbudget herontwikkeling Hoornbloem € 45.000
- Doorschuiwbudget verwerken BGT mutaties RVO € 10.000
- Doorschuiwbudget project Hoornbloem € 85.080
- Doorschuiwbudget opvang frictiekosten invoering nieuwe taken € 44.848
- Doorschuiwbudget omgevingswet uitvoeringsbudget € 42.750

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Het overzicht algemene dekkingsmiddelen is geen (beleids)programma en heeft daardoor een aparte plaats. De financiële middelen in al hun verschijningsvormen zijn dienstbaar aan het beleid. Tegelijkertijd zijn de financiële middelen de randvoorwaarden voor het te voeren beleid. Daarbij wordt een evenwicht gezocht tussen ambities en mogelijkheden.

In algemene termen kan gesteld worden dat het financiële beleid erop gericht is op korte en lange termijn te voorzien in voldoende financiële middelen om mogelijkheden en ambities met elkaar in evenwicht te houden. Omdat de voorgeschreven meerjarencijfers niet verder gaan dan het begrotingsjaar en de drie daaropvolgende jaren is een financieel perspectief opgesteld voor de langere termijn (zie Financieel meerjarenperspectief).

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen. Onder de tabel worden de onderdelen toegelicht.

Tabel Algemene dekkingsmiddelen (in €)	2024	2023
OZB	6.563.378	6.214.366
Algemene uitkering	28.344.569	26.148.345
Dividenden	1.353.500	1.560.500
Rente uitzettingen > 1 jaar	735.640	735.640
Opbrengsten grondverkoop	15.000	15.000
Vennootschapsbelasting	0	0
Onvoorzien	6.000	6.000
Overige eigen middelen	0	0
Subtotaal	37.018.087	34.679.851
Saldo financieringsfunctie	-1.111.251	-950.985
Totaal algemene dekkingsmiddelen	35.906.836	33.728.866

De gemeentelijke heffingen, ook wel lokale heffingen genoemd, vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. De lokale heffing die bij de algemene dekkingsmiddelen hoort, is de OZB. Daarnaast zijn er nog heffingen die niet tot de algemene dekkingsmiddelen worden gerekend. Deze zijn opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.

Onroerendezaakbelasting

Vanaf 2022 stelt de gemeenteraad jaarlijks de tarieven van de OZB vaststelt. Uitgangspunt nu is een verhoging van de OZB-opbrengsten met 3%. Zo ontstaat naast een evenwichtige ontwikkeling van de opbrengst, ook een evenwichtige lokale lastendruk.

De WOZ-waarde wordt bepaald aan de hand van gerealiseerde verkoopcijfers. De waardeontwikkeling wordt pas in de loop van een jaar duidelijk. Gebruik van landelijke cijfers is niet gewenst, omdat deze afwijken van de situatie in Midden-Delfland. Voorlopig wordt voor de woningen voor 2024 de verwachte marktontwikkeling van 3% aangehouden. Dit is gebaseerd op een overzicht van de taxateur waarin per kwartaal wordt bijgehouden hoe de verkoopcijfers zich ontwikkelen. Na een flinke stijging van de verkoopcijfers in 2021, ijkt de marktontwikkeling zich nu te stabiliseren. Onduidelijk is hoe en of deze ontwikkeling zich voort zal zetten. Dit wordt nauwlettend gemonitord.

In de volgende tabel staan de OZB-tarieven.

OZB - tarieven*	2024	2025	2026	2027
Tarief eigenaren woningen	0,1099%	0,1132%	0,1166%	0,1201%
Tarief eigenaren niet-woningen	0,2364%	0,2435%	0,2508%	0,2583%
Tarief gebruikers niet-woningen	0,1697%	0,1748%	0,1801%	0,1855%

** Jaarlijks worden de tarieven vastgesteld, waarbij rekening wordt gehouden met de waardeontwikkeling van het vastgoed en uitgaande van een opbrengststijging van 3% per jaar. De tariefstijging in deze tabel is 3% per jaar (bij een fictieve waardeontwikkeling van 0%). Wanneer de waardeontwikkeling > 0% per jaar is, worden de tarieven naar beneden bijgesteld en vice versa.*

Er bestaat een relatie tussen de OZB en de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De algemene uitkering wordt over de gemeenten verdeeld met behulp van verdeelmaatstaven die verschillen in kosten weerspiegelen, maar ook verschillen in belastingcapaciteit. De belastingcapaciteit is een afgeleide van de waarde van de onroerende zaken. Gemeenten die binnen de grenzen hooggewaardeerd onroerend goed hebben, ontvangen een lagere algemene uitkering dan soortgelijke gemeenten met minder waardevol onroerend goed. Van de waarde van de woningen wordt 80% meegerekend. Van de waarde van niet-woningen 70%. Op de uitkomsten daarvan wordt het zogenaamde rekentarief toegepast. Dit rekentarief is afgeleid van het landelijke gemiddelde OZB-tarief.

Het resulterende bedrag wordt als 'eigen inkomstenmaatstaf' afgetrokken van de algemene uitkering van de betreffende gemeente. Een hogere totale WOZ-waarde leidt hiermee dus ook tot een hogere korting op de algemene uitkering. Het OZB-tarief dat de gemeente hanteert, heeft overigens geen effect op deze aftrekpost.

Algemene uitkering

De raming van de algemene uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2022. De berekeningen van de algemene uitkering voor de begroting 2023-2026 zijn met behulp van de meicirculaire 2021 gemaakt. In onderstaande tabel ziet u het verschil met de ramingen zoals gemaakt voor de begroting 2022-2025.

De raming van de algemene uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2023. De berekeningen van de algemene uitkering voor de begroting 2024-2027 zijn met behulp van de meicirculaire 2023 gemaakt. In onderstaande tabel ziet u het verschil met de ramingen zoals gemaakt voor de begroting 2023-2026.

Raming algemene uitkering	2024	2025	2026	2027
Begroting 2024 - 2027	28.344.569	29.918.531	28.493.133	29.239.804
Begroting 2023 - 2026	27.028.667	28.583.763	27.829.256	-
Verschil	1.315.902	1.334.768	663.877	NVT*

(*) 2027 was niet begroot. Daar kan geen verschil voor worden berekend.

Dividenden

De gemeente ontvangt jaarlijks dividenduitkeringen uit hoofde van haar aandelenbezit bij de Bank Nederlandse Gemeenten, Waterbedrijf Evides en Westland Infra. Voor het dividend van JUVA wordt uitgegaan van een structureel lagere uitkering, gegeven het meerjarenplan van JUVA, de noodzakelijke investeringen en de ontwikkeling van de solvabiliteit. Gegeven de zeer volatiele situatie op de energiemarkt, de prijsontwikkeling en de lagere omzet is voor 2023 (gegeven de te verwachten resultaten in 2022) een dividenduitkering onzeker.

De gemeente ontvangt jaarlijks dividenduitkeringen uit hoofde van haar aandelenbezit bij de Bank Nederlandse Gemeenten, Waterbedrijf Evides en Westland Infra.

	2024	2023
Bank Nederlandse Gemeenten	121.500	121.500

	2024	2023
Juva N.V.	1.088.000	1.088.000
Waterbedrijf Evides	144.000	138.000
Totaal	1.353.500	1.347.500

Rente uitzettingen langer dan 1 jaar

Het betreft hier de rente die verkregen wordt van het langdurig uitgezette deel van de Nutsreserve (€ 735.640). Daarnaast wordt rendement gemaakt door de uitgifte van grond in erfpacht, welk (deels) wordt gefinancierd uit eigen overtollige financiële middelen.

Saldo financieringsfunctie

De gemeente heeft ter financiering van haar activiteiten in totaal € 72.266.908 aan langlopende geldleningen aangetrokken (saldo 1-1-2024). Het saldo van de totale werkelijk betaalde rentelasten is hoger dan het saldo van de verdeelde rentelasten over de boekwaarde van de investeringen op basis van een rente omslagpercentage van 0%. Dit levert een last van € 892.158 (werkelijke rente) op in de begroting van 2024. Daar komt een toevoeging van rentes aan de reserves bij van € 56.643. Per saldo komt de financieringsfunctie uit op een nadelig resultaat van € 948.801.

Onvoorzien

De raming van de post onvoorzien is bedoeld voor de dekking van niet voorzienbare uitgaven. Bij gemeenten die een sluitende begroting hebben, is de post onvoorzien meestal het positieve begrotingssaldo dat door de raad als dekkingsmiddel kan worden ingezet. In Midden-Delfland is dat zoals bekend niet het geval. In onze begroting is een bedrag voor onvoorziene uitgaven opgenomen van € 6.000 voor 2024.

Heffing vennootschapsbelasting

Vanaf 1 januari 2016 is de gemeente vennootschapsplichtig. Dit betekent dat voor elke activiteit van de gemeente beoordeeld wordt of er aan de ondernemingscriteria volgens deze wet wordt voldaan. Als dit het geval is, wordt de gemeente per activiteit door de belastingdienst aangeslagen voor 25% van het saldo batig (uitgaven minus inkomsten). Tot nu toe voldoet de gemeente Midden-Delfland niet aan de ondernemingscriteria voor de Vpb-plicht. Er zijn echter nog ontwikkelingen in de regelgeving die een onzekere factor vormen. Mocht de gemeente hierdoor aan de ondernemingscriteria gaan voldoen zal het nadeel gering zijn.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Het dienen van het maatschappelijk belang bindt de bank met de gemeente. Daarom houdt de gemeente een beperkt aantal aandelen in de bank.

Met de deelname aan Juva N.V. is een ongestoorde levering van gas en elektriciteit aan burgers en bedrijven binnen de gemeente gegarandeerd.

Het doel van Evides is het altijd kunnen leveren van schoon en hoogwaardig drinkwater en het continu beschikbaar hebben van industriewater dat aan strenge normen voldoen.

Voor de bovenstaande partijen geldt dat er naast het maatschappelijk belang eveneens sprake is van een financieel belang voor de gemeente. De jaarlijkse winstuitkeringen (dividend) vormt een relevante inkomstenpost.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 1.374.601	€ 1.569.557	€ 1.534.007	€ 1.524.316	€ 1.519.017	€ 1.515.451
Algemene baten en lasten	€ 0	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000
Algemene uitkering	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
OZB niet woning	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
OZB woning	€ 413.524	€ 462.572	€ 416.756	€ 421.417	€ 426.057	€ 430.555
Treasury	€ 961.077	€ 1.100.985	€ 1.111.251	€ 1.096.899	€ 1.086.960	€ 1.078.896
Uitk. Deelfonds sociaal domein	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	- € 36.207.555	- € 35.687.331	- € 37.905.740	- € 39.715.719	- € 38.504.887	- € 39.247.854
Algemene baten en lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Algemene uitkering	- € 26.450.552	- € 26.436.251	- € 28.344.569	- € 29.918.531	- € 28.493.133	- € 29.239.804
OZB niet woning	- € 2.201.785	- € 2.231.020	- € 2.298.833	- € 2.372.174	- € 2.447.908	- € 2.447.908
OZB woning	- € 3.836.755	- € 4.033.346	- € 4.264.545	- € 4.390.682	- € 4.533.007	- € 4.533.007

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
Treasury	- € 3.718.463	- € 2.986.714	- € 2.997.793	- € 3.034.332	- € 3.030.839	- € 3.027.135
Uitk. Deelfonds sociaal domein	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	- € 34.832.954	- € 34.117.774	- € 36.371.733	- € 38.191.403	- € 36.985.870	- € 37.732.403

Wijziging budget 2024 ten opzichte van 2023

Lasten

OZB Woningen (€ -45.816)

De oorzaak van deze aframing zit voornamelijk in een verschuiving van werkgeverslasten (€ -63.483) en in mindere mate in de toename van doorbelaste automatiseringskosten (€ 14.745).

Baten

Algemene uitkering (€ 1.908.318)

De berekeningen van de algemene uitkering voor de begroting 2024-2027 zijn met behulp van de meicirculaire 2023 gemaakt. Hierin is de herverdeling van het gemeentefonds verwerkt en de extra toegezegde Rijksmiddelen voor diverse onderwerpen. Voor onze gemeente pakt dit fors voordeliger uit. Voor het jaar 2026 echter moet worden uitgegaan van een veel lagere uitkering (ca. € 1,4 mln. minder dan 2025) op basis van het huidige kabinetsbeleid.

OZB-woningen (€ 231.199) en OZB niet-woningen (€ 67.813)

Uitgangspunt is een verhoging van de OZB-opbrengsten met 3% per jaar voor zowel woningen als niet-woningen, zoals reeds in de Begroting 2023-2026 in de ramingen is opgenomen. Daarnaast wordt de hogere opbrengst veroorzaakt door waardeinstijging en areaaluitbreiding.

Mutatie reserve

Mutaties reserves	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 990.915	€ 149	€ 151	€ 154	€ 156	€ 158
I	- € 1.533.893	- € 699.617	- € 529.900	- € 499.009	- € 477.624	- € 477.624
	- € 542.978	- € 699.468	- € 529.749	- € 498.855	- € 477.468	- € 477.466

Wijzigingen reserves 2024 ten opzichte van 2023

Baten € -169.717

Uit de algemene reserve wordt in 2023 de volgende incidentele onttrekking gedaan:

- Correctie op begrotingswijziging 6 € -111.640

Uit de reserve investeringsprogramma wordt in 2023 de volgende incidentele onttrekking gedaan:

- Kwaliteitsimpuls ambtelijke organisatie € 270.556

Het overige verschil wordt verklaard door diverse kleine mutaties.

Overzicht overhead

In het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) worden baten en lasten van de overhead niet meer onder de afzonderlijke programma's geregistreerd, maar centraal onder een afzonderlijk taakveld. Hiermee vervalt de noodzaak van een complexe en veelal ondoorzichtige kostentoekening aan alle gemeentelijke taken en activiteiten.

Hiermee wint de begroting en verantwoording aan transparantie. De gemeenteraad kan beter sturen op de bedrijfsvoering. Bovendien kan door het hanteren van een eenduidige systematiek een betere vergelijking worden gemaakt met andere gemeenten.

Om te voorkomen dat er verschillen gaan optreden in de wijze van toerekening van overhead is een algemene definitie van overhead voorgeschreven:

Alle bedrijfskosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Uitgangspunt van deze definitie is dat kosten zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken/activiteiten.

Volgens deze nieuwe methodiek wordt in de begroting en verantwoording niet meer gerekend met de integrale kostprijs. In een aantal gevallen speelt het hanteren van een integrale kostprijs nog wel een rol. Dit om te voorkomen dat dit voor deze gevallen leidt tot een tekort in de begroting. Als voorbeelden kunnen worden genoemd: de grondexploitaties, investering en andere (subsidie)trajecten, die gepaard gaan met activering en afschrijving, waar vaak specifieke dekkingsposten voor bestaan. Voor deze gevallen is het toerekenen van overhead en (eventueel) rente wel toegestaan.

Ten aanzien van taken/activiteiten en daarmee samenhangende diensten waarvoor kostendekkende tarieven berekend mogen worden (bijvoorbeeld afval en riolering), geldt dat het niet meenemen van overhead betekent dat voor die producten een positief resultaat kan ontstaan. Dit komt doordat gemeenten overhead wel mogen meenemen in de berekening van de tarieven. Om die reden is in het gewijzigde BBV de verplichting opgenomen om in de paragraaf lokale heffingen toe te lichten hoe de algemene overhead zich verhoudt tot taken/activiteiten/heffingen volgens een nader omschreven systematiek.

Hieronder volgt in lijn met het format van onze begroting het overzicht van de overhead:

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling archiefbeheer Midden-Delfland wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke verplichtingen als bedoeld in de Archiefwet 1995.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 9.068.300	€ 11.503.111	€ 9.745.788	€ 9.948.095	€ 10.145.371	€ 10.175.964
Overhead ambtelijke organisatie	€ 5.873.155	€ 7.691.399	€ 5.075.789	€ 5.204.002	€ 5.272.524	€ 5.307.319
Overhead bestuursorgaan	€ 878.914	€ 941.272	€ 1.190.868	€ 1.192.782	€ 1.193.982	€ 1.199.182
Overhead D,C en I	€ 2.339.566	€ 2.729.018	€ 3.317.806	€ 3.399.802	€ 3.525.055	€ 3.513.353
Overhead openbare werken	- € 23.336	€ 141.422	€ 161.324	€ 151.510	€ 153.810	€ 156.110
I	- € 227.435	- € 165.258	- € 84.550	- € 86.650	- € 88.750	- € 90.650
Overhead ambtelijke organisatie	- € 197.259	- € 163.008	- € 82.300	- € 84.400	- € 86.500	- € 88.400
Overhead bestuursorgaan	- € 2.250	- € 2.250	- € 2.250	- € 2.250	- € 2.250	- € 2.250
Overhead D,C en I	- € 13.854	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overhead openbare werken	- € 14.071	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	€ 8.840.866	€ 11.337.853	€ 9.661.238	€ 9.861.445	€ 10.056.621	€ 10.085.314

Wijziging budget 2024 ten opzichte van 2023

Lasten

Overhead ambtelijke organisatie (€ -2.615.609)

Betreft voornamelijk een verschuiving van werkgeverslasten. Sinds het begrotingsjaar 2024 is een groter deel van de werkgeverslasten op overhead verdeeld naar de verschillende taakvelden, met een afname op overhead als gevolg.

Overhead voorlichting en informatievoorziening (€ 588.788)

Betreft lagere kapitaallasten (€ -104.985) en een incidenteel in 2023 beschikbaar gesteld bedrag voor de implementatie Office 365 (€ -265.000). Daarnaast is er een toename van de kosten samenwerking Westland (€ 135.000), voorlichting (€ 48.987) en verschuiving van werkgeverslasten (€ 740.205).

Overhead bestuursondersteuning (€ 249.596)

Betreft het in 2023 opgenomen budget voor Nieuwe Visies 2025 (€ -125.000). Daarnaast een verschuiving van werkgeverslasten (€ 373.461).

BatenOverhead ambtelijke organisatie (€ -80.708)

Vanwege het stop zetten van Werken in Haaglanden vervalt de inkomst (€ -74.151).

Investerings Overhead

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ec.nut
Vervanging installaties gemeentehuis 2024	€ 25.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
IPv6 migratie (2021)	€ 25.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Basisregistraties BAG, BGT, WOZ en BRT	€ 10.000	€ 50.000	€ 0	€ 0	E
Oracle migratie 2024	€ 50.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervanging Centric applicaties naar SaaS	€ 90.000	€ 90.000	€ 0	€ 0	E
Informatiebeleidsplan 2024	€ 25.000	€ 25.000	€ 0	€ 0	E
Schilderwerk gemeentehuis	€ 0	€ 140.000	€ 0	€ 0	E
Vervanging hardware MTCs en randapparatuur	€ 0	€ 300.000	€ 0	€ 0	E
Vervanging mobiele telefoons	€ 0	€ 80.000	€ 0	€ 0	E
Upgrade office 365 2025	€ 0	€ 20.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen VW Crafter Pick-up V-590-DH	€ 54.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
	€ 279.000	€ 705.000	€ 0	€ 0	

Mutaties reserve

Mutaties reserves	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 326.153	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	- € 425.871	- € 249.093	- € 169.833	€ 0	€ 0	- € 4.000
	- € 99.718	- € 249.093	- € 169.833	€ 0	€ 0	- € 4.000

Wijzigingen reserves 2024 ten opzichte van 2023

Baten € -79.260

Uit de algemene reserve worden in 2023 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:

- Doorschuifbudget inhuur samenleving beleidsfuncties € 91.264
- Doorschuifbudget inhuur ambtelijke organisatie € 90.000

Het overige verschil wordt verklaard door diverse kleine mutaties.

Paragrafen

Bedrijfsvoering

Organisatie en personeel

Arbeidsmarkt

We sloten 2022 af met landelijk een zeer krappe arbeidsmarkt. Sindsdien zijn er voorzichtige signalen dat de landelijke arbeidsmarkt afkoelt. De arbeidsmarktkrapte gaat echter voorlopig niet verdwijnen. Dit is merkbaar in samenwerking met andere gemeenten, in regionale samenwerking en met overige (maatschappelijke) partners en leveranciers. Ook wij kenden een zeer hoge uitstroom. Wij zijn echter ook behoorlijk in staat gebleken om nieuwe medewerkers aan te nemen. Op het moment van schrijven is dan ook weer sprake van een meer normale balans tussen uit- en instroom. We merken wel de effecten van afgelopen jaar en op een aantal plekken in onze organisatie is het moeilijk om vacatures met vaste medewerkers in te vullen. Daarnaast laat onderzoek zien dat van alle nieuwe gemeentemedewerkers (landelijk) één op de drie binnen drie jaar weer uitstroomt. Dat is de nieuwe werkelijkheid waar wij als organisatie actief op moeten investeren. We geven prioriteit aan uitvoeringskracht en de kwaliteit van onze organisatie.

Talentontwikkeling

Onze aandacht gaat naar ontwikkelen van talent en behoud van medewerkers. Dat kan betekenen dat we medewerkers aannemen met minder of geen gemeentelijke werkervaring, die wel graag willen leren en ontwikkelen. Dit betekent ook dat we investeringen (moeten) blijven doen in aantrekkelijk werkgeverschap, arbeidsmarktcommunicatie op maat en passende ontwikkeling, training en opleiding, zowel op inhoud als op vaardigheden en persoonlijke effectiviteit. Op dit moment lijkt het gemeentebrede opleidingsbudget hierin niet meer helemaal te kunnen voorzien. Mogelijk dat in een later stadium hiervoor een aanvullende budgetvraag komt.

Duurzame inzetbaarheid

Wij gaan meer inzetten op de vitaliteit van onze medewerkers. Vitaliteit speelt een belangrijke rol bij de duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers. Hierin investeren is belangrijk voor de toekomstbestendigheid van onze gemeente. Het betekent dat medewerkers in staat zijn om productief, gezond en gemotiveerd te blijven werken. Onderzoeken laten steeds weer zien dat medewerkerstevredenheid en betrokkenheid positief worden beïnvloed als medewerkers zich gewaardeerd voelen en de mogelijkheid krijgen om te groeien en zich te ontwikkelen. Uiteindelijk zorgt investeren in duurzame inzetbaarheid op termijn voor kostenbesparing. Gezonde en gemotiveerde medewerkers zijn minder vaak ziek en zijn productiever.

Hybride werken

Na twee jaar van veelvuldig thuiswerken in het kader van de pandemiebestrijding, is hybride werken onderdeel geworden van het organiseren van ons werk. Hybride werken sluit aan op de wens van veel werkenden en past in een moderne cultuur. We willen deze verandering in de manier waarop we ons werk organiseren structureel vorm geven. Daarbij horen heldere afspraken. We brengen daarbij ook in kaart welke aanvullende maatregelen nodig en verplicht zijn. In 2024 willen we dat realiseren. Dan is ook bekend of hier extra kosten mee zijn gemoeid en zo ja welke dat zijn.

Inhuur

Voldoende uitvoeringskracht en goede kwaliteit van onze organisatie vinden wij belangrijk en zijn nodig om onze opgaven te realiseren. In de huidige markt betekent dat ook dat we vaker dan voorheen een beroep moeten doen op inhuur van personeel. Ons uitgangspunt blijft ongewijzigd: inhuur ter overbrugging om de basisbezetting op orde te houden, zowel bij vacatures als bij afwezigheid door ziekte. Of inhuur voor tijdelijke projecten of specifieke expertise.

De gemiddelde duur dat vacatures open staan, is toegenomen. Er zijn enkele uitschieters in moeilijk vervulbare vacatures waarbij functie meer dan een half jaar vacant blijft. Dat heeft tot gevolg dat inhuur langer nodig is en de kosten toenemen. Dit is een gevolg van de huidige arbeidsmarkt en niet uniek voor onze gemeente. Daar waar inhuur wordt ingezet voor vervanging tijdens (ziekte)verlof is sprake van eenmalige uitgaven om de continuïteit te borgen.

De verwachting is dat deze krapte op de arbeidsmarkt voorlopig nog aanhoudt. Dat dit gevolgen heeft voor onze uitgaven is duidelijk. Welke dat precies zijn, kunnen we nog niet voorzien en kan per periode verschillen. Wij informeren u periodiek bij de begrotingswijzigingen.

regionale samenwerking

We werken op veel beleidsterreinen nauw samen in de regio. Dit doen we omdat een aantal gemeentelijke taken eenvoudigweg niet door individuele gemeenten kunnen worden opgepakt. Wij zijn alert op mogelijkheden en kansen voor samenwerking. We beoordelen of samenwerking of uitbesteden van taken leidt tot betere dienstverlening, meer continuïteit of lagere kosten. Of dat het juist beter is om het werk 'in huis' te organiseren. Daarnaast is het van belang dat wij regionaal de belangen van Midden-Delfland blijven vertegenwoordigen en een sterke partner zijn in deze samenwerkingen.

Dienstverlening

De gemeente streeft het behoud van een hoge kwaliteit van dienstverlening na. De vragen en behoeften van onze inwoners staan hierin centraal. Wij vinden het belangrijk dat onze inwoners zich gehoord en begrepen voelen. Op uiteenlopende terreinen meten wij periodiek de klanttevredenheid van onze inwoners (te denken valt aan de jaarlijkse cliënttevredenheidsonderzoeken in het sociaal domein, zoals voor de Wmo). Dergelijke onderzoeken bevestigen dat de dienstverlening in onze kleinschalige organisatie nabij en op orde is. In het kader van de dienstverleningsvisie heeft eind 2023 een breder onderzoek plaatsgevonden naar de dienstverlening. Met de uitvoeringsagenda die daarop volgt, werken we concreet aan de verbetering van dienstverlening. Ook de telefonische bereikbaarheid heeft blijvend onze aandacht nodig, zeker in de tweede lijn. De kwaliteit van de dienstverlening staat centraal.

Informatiemanagement en digitalisering

Digitalisering

Digitalisering is cruciaal voor gemeenten. Het draagt bij aan het verbeteren van de dienstverlening aan inwoners en ondernemers, efficiënter werken, bevorderen van transparantie en gegevens-gestuurd beleid te voeren. Daarvoor is digitale transformatie nodig. Dit brengt naast kansen, ook uitdagingen met zich mee. Onze aandacht gaat de komende jaren uit naar hoe we deze digitale transformatie kunnen vormgeven en welke rollen en taken we zelf uitvoeren en welke we uitbesteden.

Zo is steeds meer data beschikbaar om gegevens-gestuurd te werken. Dit vraagt om (meer) koppelingen tussen applicaties en dat maakt ook de infrastructuur complex. Om wendbaar te blijven, is het belangrijk om goed inzicht te hebben en te houden. Onze focus de komende periode ligt op het vinden van evenwicht vinden tussen digitalisering, uitbesteding en regievoering voor goede, effectieve dienstverlening. Dat vindt onder meer zijn weerslag in de samenwerking(svorm) met de gemeente Westland en andere partners dan wel leveranciers.

VerSAASing

VerSAASing, het gebruik van het SaaS-model (Software as a Service), is nu en de komende jaren een belangrijke (en onontkoombare) trend voor gemeenten. Het biedt ons voordelen zoals schaalbaarheid, flexibiliteit, eenvoudig onderhoud en updates, en verbeterde toegankelijkheid en samenwerking. Deze verandering vereist echter ook een aanpassing van onze organisatie, met nieuwe functies, rollen en vaardigheden voor medewerkers. Het vraagt ook dat we zorgvuldig onze serviceproviders selecteren en samenwerken, rekening houdend met de afhankelijkheid en het minimaliseren van risico's. Denk hierbij aan risico's voor beveiliging. Met name Centric heeft een koers aangegeven om de nog lokaal geïnstalleerde applicaties te migreren. Hier zijn we al mee gestart en continueren we ook in 2024 en 2025.

In 2024 beleggen we een aantal uitvoerende taken in lijn met de verSAASing van applicaties extern. Zo kijken we bijvoorbeeld hoe we business intelligence als dienst kunnen afnemen om data-analyses te kunnen uitvoeren waarmee we data kunnen combineren om inzichten te verkrijgen en daar gericht op te sturen. Ook onderzoeken we hoe we de specialistische taken in het monitoren van koppelingen en het gegevensverkeer het beste kunnen beleggen.

Dienstverleningsovereenkomst ICT met Westland

We willen de overeenkomst met de gemeente Westland al enige tijd herzien. Vanwege de razendsnelle ontwikkelingen op ICT hebben we de huidige overeenkomst tweemaal voor beperkte periode verlengd. De nieuwe overeenkomst is gericht op het beheer van de cloud-omgeving waarin systeemsoftware draait en af te nemen diensten voor bestaande en nieuwe uitvoerende ICT-beheertaken. In 2024 wordt de nieuwe aangepaste dienstverleningsovereenkomst vastgesteld. Hierbij behouden we de mogelijkheid om zowel in technische als organisatorische zin te kunnen ontvlechten als blijkt dat een andere contract vorm of samenwerking beter past bij de ontwikkelingen.

Programma Eigentijdse ICT

Wij werken samen met de gemeente Westland aan het overkoepelende, omvangrijke programma Eigentijdse ICT (EICT). Doel van EICT is een stabiele, veilige, flexibele en schaalbare omgeving voor medewerkers waarbij de continuïteit geborgd is. Veel lopende en geplande projecten maken hiervan onderdeel uit. Onderdelen van dit programma bestaan o.a. uit de cloud-omgeving van Microsoft Azure en het moderniseren van de (digitale) werkplek.

In 2024 brengen we ons datacenter naar de cloud. Dat betekent dat we geen investering meer doen in hardware, maar dienstverlening vanuit exploitatiebudgetten gaan afnemen. Dit betekent ook dat we in 2023 al starten met dit proces terwijl de hardware nog niet compleet is afgeschreven. We starten in 2024 ook met nieuwe digitale werkplekken en er wordt al rekening gehouden met nieuwe vormgeving van bedrijfscontinuïteitsmanagement zoals uitwijk bij storingen of uitval van ICT.

Er ligt bij dit programma een relatie met het lopende project voor de transitie naar Office365. Het geheel heeft grote impact op de werkwijze van onze medewerkers. We geven daarom op dat vlak extra aandacht in de vorm van training en ondersteuning.

Europese aanbesteding vervanging storageomgeving naar cloud

De storageomgeving moet worden vervangen. Hiervoor zijn in de meerjarenbegroting al middelen opgenomen voor 2025. Nieuwe ontwikkelingen leiden ertoe dat het aantrekkelijker (en uiteindelijk goedkoper is) om dit project in 2024 uit te voeren. We werken hierin samen met de gemeente Westland. De voorbereiding hiervoor is in 2023 gestart.

Informatieveiligheid en privacy

Beveiliging informatie en continuïteit bedrijfsvoering

Technologische ontwikkelingen blijven elkaar razendsnel opvolgen. Daarbij volgt elke keer de roep van inwoners en ondernemers, maar ook van medewerkers, college en raad om er gebruik van te maken. Tegelijkertijd wordt de informatiebeveiliging steeds complexer, zowel het technische als het organisatorische deel, door het aantal digitale toepassingen in de organisatie.

Gemeentelijke informatievoorzieningen bevatten veel vertrouwelijke en privacygevoelige gegevens. Dat maakt ze erg interessant voor kwaadwillende. Al die systemen, gemeentelijke applicaties, registraties, koppelingen ertussen, netwerkapparatuur en werkplekken in een gemeente hebben ieder hun eigen eisen en uitdagingen als het gaat om informatieveiligheid. Het is een open deur dat wij onze informatiebeveiliging op orde moeten hebben.

SIEM-SOC

Om cyberaanvallen tijdig op te sporen en af te wenden is intelligente monitoring van ons IT-landschap dan ook noodzakelijk. Hiervoor bestaan SIEM- (Security Information & Event Management) en SOC - oplossing (Security Operations Center. Een SIEM is de technische oplossing en het SOC is de organisatie van specialisten die alle IT-security gerelateerde taken uit het SIEM kan begeleiden en uitvoeren. In het vierde kwartaal van 2023 startten we samen met de gemeente Westland een aanbesteding voor een dergelijke oplossing. Deze is naar verwachting eerste kwartaal 2024 gereed waarna het SIEM-SOC ingericht en operationeel wordt.

Uitwijk bij calamiteiten

We zijn verplicht om onze bedrijfscontinuïteit te waarborgen. Dat betekent dat we na een verstorend incident, de vereiste dienstverlening kunnen blijven leveren. We beschikken over een uitwijkcontract, deze voorziet in het minimale, maar herziening is nodig. In 2023 onderzochten we de uitwijkmogelijkheden voor de verplichte processen. Hieronder vallen onder meer de fysieke klant contact werkzaamheden voor de processen van burgerzaken. We richten ons niet op de vervanging van een uitwijksysteem voor onze fysieke ICT omgeving. We willen dit ondervangen door voor deze processen versneld te migreren naar de cloud en verSAASing van applicaties. Beheer, veiligheid, de bedrijfscontinuïteit met standaard inclusieve diensten als back-up en uitwijk maken standaard onderdeel uit van cloud diensten.

Privacy

We hebben inmiddels een stevig privacy fundament en we bouwen daar in 2024 verder aan. We hebben een privacy-organisatie die het management, de medewerkers en bestuurders ondersteunt en adviseert over privacy. De komende jaren blijft het privacy bewustzijn een belangrijk aandachtspunt, evenals de verdere professionalisering en het detecteren van risico's. Specifiek aandacht heeft ook de verdere implementatie van de Wet open overheid. Eveneens heeft de Wet politiegegevens (Wpg) onze aandacht. Werkgevers van boa's met opsporingstaken (onder andere gemeenten) zijn verplicht om jaarlijks een interne audit uit te voeren. Ook is er elke vier jaar een externe audit nodig.

Communicatie

Aandacht voor doelgroepgerichte communicatie en participatie blijft onverminderd groot. Voor een open oriëntatie naar de samenleving is het vroegtijdig betrekken van inwoners van belang. De belangen, meningen en creativiteit van inwoners en ondernemers komen daardoor eerder op tafel. Participatie maak daarom inmiddels onderdeel uit van onze manier van werken. Concrete projecten in de directe leefomgeving met een korte doorlooptijd én duidelijk verwachtingsmanagement lenen zich het best voor participatie. We zijn daarom vooraf eerlijk over de invloed die inwoners hebben en we zijn duidelijk over wie welke rol heeft in het proces.

Onze dienstverlening moet goed zijn en blijven. Dat betekent in ieder geval dat wij begrijpelijke taal gebruiken in onze communicatie. Klantgerichte en begrijpelijke communicatie maakt onderdeel uit van ons inwerkprogramma voor nieuwe medewerkers. We willen hieraan een extra impuls geven. Dit doen we in 2024 voor alle medewerkers. Daarna borgen we educatie op dit gebied door dit op te nemen in ons opleidingsprogramma voor permanente educatie.

In de communicatiebudgetten zijn middelen beschikbaar voor 'business as usual'. Zoals budget voor publicaties in De Schakel Midden-Delfland en de kosten voor systemen. Daarbij was weinig ruimte voor het updaten van onze communicatiemiddelen. Wij hebben een unieke identiteit en het is belangrijk om de meerwaarde hiervan en de kracht van ons landschap te blijven communiceren. Onze voorraad stockfoto's waaruit wij putten voor alle mogelijke uitingen is geactualiseerd en hierna volgt een aantal basis (corporate) communicatiemiddelen.

Het is van belang onze unieke identiteit ook goed tot uitdrukking te laten komen in de arbeidsmarktcommunicatie. De komende jaren gaat hier meer aandacht naar uit.

Financiering

Kaders en beleid

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido), zijn de kaders gesteld voor een professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van decentrale overheden.

Onder de treasuryfunctie vallen o.a. het beheer van geldstromen, liquiditeit, renterisico's en de financiering van en in de gemeente (zowel lenen als uitzetten van gelden). De kaders hierbij zijn:

- Het treasurystatuut. Een beleidsmatige financiële infrastructuur, waarin verantwoordelijkheden en spelregels voor de gemeentelijke treasury zijn opgenomen.
- De financieringsparagraaf die jaarlijks wordt aangeboden bij de begroting en het jaarverslag.

Treasury houdt zich bezig met alle toekomstige kasstromen en daarmee samenhangende risico's. Deze risico's komen voort uit de financieringsbehoefte. Het treasurybeleid is primair gericht op het waarborgen van financiële continuïteit door maatregelen te treffen zodat de activiteiten van de gemeentelijke organisatie financierbaar blijven. Voor de renterisico's en risico's uit financiële posities treffen we beheersmaatregelen (vermijden, spreiden). We gaan in de uitwerking verder dan de wettelijke kaders.

In principe zijn de uitgangspunten als volgt:

- Zorgdragen voor voldoende financierbaarheid op korte en lange termijn.
- Bewerkstelligen van passende financieringsvoorwaarden.
- Beheersen van rente- en of financieringsrisico's.
- Risicomijdend uitzetten van gelden en afgeven van garanties.
- Zorgdragen voor een effectief, veilig en efficiënt betalingsverkeer.
- Actief onderhouden van contacten met marktpartijen om toegang tot de financiële markten open te houden.

Door het schatkistbankieren kan de gemeente niet meer vrij beschikken over haar liquide middelen. Er is een verplichte rekening-courant verhouding met het Rijk. Er wordt geen rentevergoeding ontvangen. Met de introductie van het instrument erfpacht beogen we de gronduitgiften te stimuleren. Door het toepassen van erfpacht is er een rendement op het geïnvesteerde vermogen en (indien aanwezig) de liquide middelen van de gemeente.

De risico's van lenen worden beperkt doordat gemeenten zich moeten houden aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Renterisico op kortlopende schuld (kasgeldlimiet)

De Wet FIDO bevat instrumenten en regels die de risico's beperken die gemeenten lopen bij het lenen. De kasgeldlimiet (voor leningen met looptijd <1 jaar) zorgt ervoor dat niet te veel kortlopende leningen worden aangetrokken. De kasgeldlimiet geeft weer tot welk bedrag de gemeente maximaal in haar korte financieringsbehoefte mag voorzien.

Deze limiet is gesteld op 8,5% van de totale omvang van de begroting per 1 januari. Op basis van deze norm is de kasgeldlimiet voor onze gemeente circa € 5 miljoen. Als blijkt dat de kasgeldlimiet wordt overschreden, moet een deel van de kortlopende schuld omgezet worden in langlopende schuld

(=lening). Als de kasgeldlimiet gedurende drie opeenvolgende kwartalen wordt overschreden moet Gedeputeerde Staten worden geïnformeerd.

De liquiditeitspositie van de gemeente Midden-Delfland is inmiddels minder sterk. Het beleid is erop gericht om de financieringsbehoefte af te dekken met kortlopende schulden omdat de rente op de kortlopende middelen in het algemeen lager is dan de rente op langlopende middelen. De afgelopen jaren zijn enkele leningen met een looptijd < 1 jaar aangetrokken met een negatieve rente. Er is dus een vergoeding ontvangen van de bank. De geldmarkt is in 2022 veranderd. De ECB heeft haar opkoopprogramma gestopt. Eerder opgekochte obligaties worden weer verkocht. Inflatie wordt bestreden met het laten stijgen van rentes. Vanaf 2023 moet voor korte geldleningen weer rente betaald worden.

Modelstaat A

	KASGELDLIMIET (= KGL x 1.000)	Rekening 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
	Berekening KGL regeling						
	Omvang begroting/rekening	€ 52.021	€ 59.021	€ 57.661	€ 55.150	€ 55.261	€ 55.715
	Percentage regeling KGL	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
	KGL	€ 4.422	€ 5.017	€ 4.901	€ 4.688	€ 4.697	4.736
(1)	Vlottende schuld	€ 25.327	€ 25.617	€ 25.607	€ 25.580	€ 25.580	€ 25.480
(2)	Vlottende middelen	- € 31.188	- € 29.188	- € 28.188	- € 27.188	- € 26.188	- € 25.188
(3)	Netto vlottende (+) of overschot middelen (-)	- € 3.861	- € 3.571	- € 2.581	- € 1.608	- € 608	€ 292
(4)	Kasgeldlimiet	€ 4.422	€ 5.017	€ 4.901	€ 4.688	€ 4.697	€ 4.736
	Ruimte KGL (4>3)	€ 8.283	€ 8.588	€ 7.482	€ 6.296	€ 5.305	€ 4.444
	Overschrijding KGL (3>4)						

De limiet wordt bepaald voor korte financiering met een rente-typische looptijd van maximaal 1 jaar en wordt gerelateerd aan het begrotingstotaal.

Renterisico op langlopende schuld (renterisiconorm)

Op grond van de Wet FIDO mag een gemeente van haar langlopende schulden (looptijd >1 jaar) in enig jaar maximaal 20% van het begrotingstotaal aflossen en/of herfinancieren, wat overeenkomt met een aflossingsperiode van ten minste vijf jaar. Dit is de zogenoemde renterisiconorm. Het doel van de renterisiconorm is de herfinanciering van leningen in omvang en tijd te spreiden waardoor de (eventuele) gevolgen van een rentestijging beperkt blijven en de (mogelijke) renterisico's worden ingeperkt.

In 2024 wordt totaal € 978.537 aan langlopende leningen afgelost. Dat is ca. 1,9% van het begrotingstotaal. Er wordt dus ruimschoots voldaan aan de renterisiconorm.

Modelstaat B

	RENTERISICONORM (= RRN x 1.000)	Rekening 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
	Berekening RRN regeling						
	Omvang begroting/rekening	€ 52.021	€ 59.021	€ 57.661	€ 55.150	€ 55.261	€ 55.715
	Percentage regeling RRN	20%	20%	20%	20%	20%	20%
	RRN						
(1)	Renteherzieningen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
(2)	Aflossingen	€ 516	€ 974	€ 979	€ 946	€ 4.197	€ 900
(3)	Renterisico (1 + 2)	€ 516	€ 974	€ 979	€ 946	€ 4.197	€ 900
(4)	RRN	€ 10.404	€ 11.804	€ 11.532	€ 11.030	€ 11.052	€ 11.143
	Ruimte RRN (4>3)	€ 9.888	€ 10.830	€ 10.553	€ 10.084	€ 6.855	€ 10.243
	<i>Overschrijding RRN (3>4)</i>						

Het renterisico op de vaste schuld mag de renterisicovorm in beginsel niet overschrijden. Het overzicht laat zien dat de renterisiconorm van 20% van het begrotingstotaal in meerjarenperspectief niet wordt overschreden.

Renteontwikkeling

De rente op de geld- en kapitaalmarkt is in 2023 wederom gestegen. De inflatie in de Eurozone is uitzonderlijk hoog. Rentestijgingen kunnen worden toegeschreven aan het inrijzen van ECB-renteverhogingen.

De vrees is echter dat de economie van de Eurozone zal stagneren. De kans op een recessie in de Eurozone is verhoogd vanwege het vooruitzicht op krasser ECB-beleid; het voedsel-, grondstoffen- en energieprijsschok; uit de hand gelopen inflatie; de oorlog in de Oekraïne en bredere geopolitieke spanningen.

Genomen maatregelen in 2022 en 2023 door de ECB hebben een stijging van de marktrente tot gevolg. Dit effect zal naar verwachting blijven doorwerken in de rentetarieven van 2024 en volgende jaren.

De refirente is per 21 juli 2022 verhoogd van 0% naar 0,5%. Inmiddels is deze per 21 juni 2023 gestegen naar 4%. Refirente is de rente die banken elkaar onderling in rekening brengen (herfinancieringsrente).

Inzicht rentelasten/-baten

Op het gebied van de rente wordt er volgens de richtlijnen veel meer dwingend voorgeschreven dan voorheen. Enkele uitgangspunten zijn:

- Het aantrekken en verstrekken van een lening betreft een treasury activiteit. De met deze activiteit gepaarde rentelasten en rentebaten behoren op het taakveld Treasury.
- Aanbeveling is om geen rentevergoeding te rekenen over het eigen vermogen en de voorzieningen.
- Als de werkelijke rentelasten in euro's die over een jaar aan taakvelden hadden moeten worden doorbelast, afwijken van de rentelasten in euro's die op basis van de voor gecalculerde renteomslag aan de taakvelden zijn toegerekend, kan de gemeente besluiten tot correctie. Correctie wordt verplicht gesteld als deze afwijking groter is dan 25%.
- De commissie BBV adviseert het renteschema in de paragraaf Financiering van de gemeentelijke begroting en jaarstukken op te nemen. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.
- Verder zijn wijzigingen voor de rente van het grondbedrijf/grondexploitaties doorgevoerd. Aan grondexploitaties mag alleen de rente van externe financiering worden doorberekend. Omdat er geen leningen voor grondexploitaties zijn aangetrokken betekent dit dat er geen rente wordt doorberekend.
- Via de kapitaallasten mogen alleen werkelijke rentelasten naar de taakvelden worden doorbelast over de boekwaarden van investeringen. Wanneer er geen leningen zijn aangetrokken dan mag er helemaal geen rente worden toegerekend aan de taakvelden. Dit houdt in dat er geen rente meer kan worden doorbelast. De kapitaallasten bestaan dan alleen nog uit afschrijvingen.

Toerekening rente

Als de gemeente een geldlening aantrekt in het kader van projectfinanciering, wordt de werkelijk te betalen rente conform het BBV naar het desbetreffende taakveld doorbelast. Dit is van toepassing op de geldleningen voor de aankoop van erfpachtgronden. De rente van deze leningen moet rechtstreeks worden doorbelast naar het taakveld beheer overige gebouwen en gronden.

Financieringspositie en rentekosten

Het rente-omslagpercentage wordt ingezet om rentekosten toe te wijzen aan vaste activa. Dit percentage vertegenwoordigt het gemiddelde van zowel betaalde als ontvangen rente.

Verschillende factoren spelen een rol in de bepaling van het omslagpercentage. Een significante factor is het schatkistbankierenbeleid, waarbij publieke middelen gecentraliseerd worden bij de overheid. Dit beleid kan rentetarieven beïnvloeden, wat op zijn beurt effect heeft op het omslagpercentage. Daarnaast zijn aanpassingen in de BBV-voorschriften van belang. De BBV bevat richtlijnen over het toewijzen van rentekosten. Deze voorschriften kunnen de berekening en het gebruik van omslagpercentages in gemeenten beïnvloeden.

Bovendien hebben de algemene renteomstandigheden invloed. De huidige rentetarieven op aangepane en uitgezette leningen kunnen direct invloed uitoefenen op het omslagpercentage. Lagere rentetarieven op aangepane leningen en hogere rentetarieven op uitgezette leningen kunnen het omslagpercentage verlagen, terwijl het tegenovergestelde hetzelfde effect kan hebben.

Samengevat hebben deze ontwikkelingen geleid tot een situatie waarin het omslagpercentage op 0% gehandhaafd blijft.

Renteschema jaarrekening 2024

Rente schema	2024				
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering				€ 1.055.658
b.	De externe rentebaten (idem)			-/-	<u>€ 724.006</u>
	Saldo rentelasten en rentebaten				€ 331.652
c.	De rente die aan de grondexploitatie	-/-	€ -		

Rente schema	2024				
	moet worden doorberekend				
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend (rente aankoop gronden)	-/-	<u>€ 853.060</u>		
				-/-	<u>€ 853.060</u>
					- € 521.408
d.1	Rente over eigen vermogen				€ 56.643
d.2	Rente over voorzieningen				<u>€ -</u>
	Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente				- € 464.765
e.	De aan taakvelden toe te rekenen rente (rente omslag)			-/-	€ -
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury				- € 464.765

Leningenportefeuille

Een belangrijk onderdeel van het financieringsbeleid vormt de omvang, flexibiliteit, gemiddelde looptijd en rentegevoeligheid van de leningenportefeuille. De leningenportefeuille langer dan één jaar heeft per 1 januari 2024 een omvang van € 72,2 miljoen (waarvan 67,5 miljoen direct gekoppeld aan erfpacht).

Het grootste gedeelte van de leningenportefeuille zijn projectfinancieringen voor aankoop gronden. Aangekochte gronden bedrijvenschap HarnaschPolder zijn in erfpacht uitgegeven (zie raadsbesluiten 2015-23980 en 2016-32705). Voor deze financiering van aankoop gronden en de betaling van de overeengekomen afkoopsommen voor rentevershillen zijn leningen aangetrokken. Het financieel risico is beperkt omdat erfpachtinkomsten (canon) hoger zijn dan de rentekosten.

Overzicht van schulden O/G 2024 met een looptijd langer dan één jaar.

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2024	Rente 2024 Valutair	Aflossing 2024	Restantbedrag geldleningen 31-12-2024
<u>Onderhandse leningen</u> <u>N.V. Bank Nederlandse Gemeenten:</u>							
BNG 40.89594	€ 907.560	1-3-2024	4,670%	Naar kortlopend			
BNG 40.91485.01	€ 408.402	26-10-2025	3,470%	Naar kortlopend			
BNG 40.92017	€ 680.670	14-2-2026	5,500%	€ 81.680	€ 3.180	€ 27.227	€ 54.454
BNG 40.115448	€ 5.000.000	15-2-2032	0,835%	€ 4.500.000	€ 33.926	€ 500.000	€ 4.000.000
Totaal				€ 4.581.680	€ 37.106	€ 527.227	€ 4.054.454
<u>Projectfinancieringen</u> <u>N.V. Bank Nederlandse Gemeenten:</u>							
BNG 40.111437	€ 7.429.045	2-7-2029	1,245%	€ 7.429.045	€ 92.492	€ 0,-	€ 7.429.045

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2024	Rente 2024 Valutair	Aflossing 2024	Restantbedrag geldleningen 31-12-2024
BNG 40.111438	€ 1.566.123	1-7- 2029	0,800%	€ 954.607	€ 7.007	€ 155.949	€ 798.658
BNG 40.112090	€ 0,00	1-7- 2052	1,770%	€ 6.751.680	€ 119.505	€ 0,-	€ 6.751.680
BNG 40.112091	€ 0,00	1-7- 2052	1,570%	€ 2.153.466	€ 33.341	€ 59.203	€ 2.094.264
BNG 40.112379	€ 15.983.210	1-7- 2044	1,760%	€ 15.983.210	€ 281.305	€ 0,-	€ 15.983.210
BNG 40.112494	€ 1.621.575	3-1- 2039	1,598%	€ 1.621.575	€ 25.913	€ 0,-	€ 1.621.575
BNG 40.112836	€ ,00	1-7- 2053	1,360	€ 13.293.280	€ 180.789	€ 0,-	€ 13.293.280
BNG 40.112837	€ 0,00	1-7- 2053	1,140%	€ 6.133.495	€ 68.930	€ 172.630	€ 5.960.865
BNG 40.113745	€ 10.000.000	1-4- 2070	0,500%	€ 10.000.000	€ 50.000	€ 0,-	€ 10.000.000
BNG 40.114899	€ 3.274.113	25-6- 2026	- 0,190%	€ 3.274.113	€ 6.221	€ 0,-	€ 3.274.113
Totaal				€ 67.594.471	€ 853.060	€ 387.781	€ 67.206.690
Totaal vaste schulden:				€ 72.176.151	€ 890.166	€ 915.008	€ 71.261.144

Overzicht van schulden O/G 2024 met een looptijd korter of gelijk aan één jaar.

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2024	Rente 2024 Valutair	Aflossing 2024	Restantbedrag geldleningen 31-12-2024
<u>Onderhandse leningen</u> <u>N.V. Bank Nederlandse Gemeenten:</u>							
BNG 20.240315	€ 5.000.000	15-3-2024	3,270%	€ 5.000.000	€ 33.148	€ 5.000.000	€ 0,-
Begroot vanaf 16-3-2024		31-12-2024	3,270%		€ 130.352		€ 5.000.000
BNG 40.89594 (van langlopend)	€ 907.560	1-3-2024	4,670%	€ 36.302	€ 274	€ 36.302	€ 0,-
BNG 40.91485.01 (van langlopend)	€ 408.402	26-10-2025	3,470%	€ 54.453	€ 1.719	€ 27.227	€ 27.227
Totaal				€ 5.090.755	€ 165.493	€ 5.063.529	€ 5.027.227

Leasing

Voor vervoermiddelen en printers zijn leasecontracten afgesloten. In het leasebedrag is een rentebedrag verdisconteerd.

Uitgezette geldleningen

In 1988 heeft de voormalige gemeente Schipluiden een bedrag van € 7,7 mln. uitgeleend aan de ABN-AMRO. De lening is later overgegaan naar de Royal Bank of Scotland (RBS). De RBS is grotendeels in handen van de Britse overheid. De vooruitzichten van de bank zijn de laatste jaren verbeterd. De lening is voor 50 jaar fixe en heeft een rente van 8,15% (ACT/360). De lening aan de RBS levert nu jaarlijks € 637K aan rente op. Het verstrekken van een lening brengt risico's met zich mee. Het omvallen van de Icesavebank tijdens de kredietcrisis staat nog vers in het geheugen. Binnen ons huidige treasurybeleid past het verstrekken van een dergelijke lening niet. Op het moment van uitzetten van de lening was er

nog geen sprake van een vastgesteld treasurybeleid. Onderzocht is om te verkopen. Door de verbetering van de situatie van RBS en het financieel nadelige effect is afgezien van verkoop. In 2017 realiseerde de bank winst voor het eerste sinds bijna tien jaar, met als gevolg nog betere winsten in de volgende jaren. Op basis van het toen geldende beleid is een correcte afweging gemaakt en een goed besluit genomen.

Bij de Nederlandse Waterschapsbank is voor € 1,4 mln. uitgezet met een rente van 7% (€ 95K exploitatie-inkomsten per jaar tot 2043).

Overzicht van leningen U/G 2024 met een looptijd langer dan één jaar.

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2024	Ontvangen rente 2024	Aflossing 2024	Restantbedrag geldleningen 31-12-2024
Leningen U/G							
Royal Bank of Schotland (RBS)	€ 7.714.264	1-7-2038	8,150%	€ 7.714.264	€ 628.712	€ -	€ 7.714.264
Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)	€ 1.361.341	1-9-2043	7,000%	€ 1.361.341	€ 95.294	€ -	€ 1.361.341
Totaal	€ 9.075.604			€ 9.075.604	€ 724.006	€ -	€ 9.075.604

Liquiditeit

De liquiditeit geeft aan in welke mate de gemeente aan haar lopende betalingsverplichtingen kan voldoen. Fluctuatie van de liquiditeitspositie heeft te maken met inning gemeentelijke belastingen, de algemene uitkering inkomsten van het Rijk, het ontvangen van subsidies, het aantrekken/ aflossen van leningen en meer of minder exploitatie uitgaven in een periode (begrotings)jaar.

Voor de komende jaren kan uitgegaan worden van een beperkte liquiditeitspositie. Gevolg hiervan is dat er naar verwachting kasgeldleningen (maximaal € 5 mln. <1jaar) en langlopende liquiditeitsleningen aangetrokken moet worden.

Liquiditeitsplanning	2024	2025	2026	2027
Prognose aan te trekken kasgeld	Max. 5 mln.	Max. 5 mln	Max. 5 mln	Max. 5 mln
Langgeld (incl. projectfinanciering)	€ 76,3 mln	€ 70,3 mln	€ 67,1 mln	€ 65,2 mln

Kredietrisico en garanties

Naast de eerdergenoemde renterisico's heeft de gemeente ook te maken met kredietrisico's. Dit zijn de risico's die verband houden met de nakoming van de betalingsverplichting van rente en aflossing op eerder door de gemeente verstrekte geldleningen in het kader van de publieke taak en aanspraken op verleende gemeentegaranties.

Volgens de subsidieregeling zijn de verenigingen en maatschappelijke instellingen verplicht jaarlijks de begroting en jaarrekening in te dienen. Door deze maatregelen wordt de vinger aan de pols gehouden en kunnen risico's worden beperkt. Bovendien wordt in het kader van de samenstelling van de gemeentelijke jaarrekening een saldo opgave bij de instellingen, waaraan een lening is verstrekt, opgevraagd.

De aanspraken op verleende gemeentegaranties zijn onderverdeeld in enerzijds garanties die zijn verstrekt voor geldleningen die zijn aangetrokken door maatschappelijke instellingen in onze gemeente, zoals (sport)verenigingen en anderzijds verleende garanties voor de bevordering van het eigen woningbezit (zowel particulieren als woningbouwcorporaties)

Woningcorporaties trekken leningen aan om het bouwen en onderhouden van sociale huurwoningen te financieren. Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) staat hiervoor borg. Als een corporatie niet meer kan voldoen aan haar betalingsverplichtingen, neemt het WSW de leningen over. Het WSW heeft verschillende buffers en vangnetten. Als deze niet toereikend zijn, vraagt WSW renteloze leningen op bij Rijk en gemeenten. Gemeenten nemen voor deze leningen een achtervangpositie in door middel van het sluiten van een achtervangovereenkomst met het WSW. Midden-Delfland heeft met het WSW altijd al een achtervangovereenkomst gehad.

De VNG, BZK en WSW hebben gewerkt aan een nieuwe achtervangovereenkomst. De wijzigingen komen erop neer dat de kans (nog) kleiner moet zijn dat de achtervangers – het rijk en de gemeenten – in de bres moeten springen om WSW overeind te houden. In plaats daarvan moeten de WSW en de corporatiesector zich vooral zelf zien te bedruipen als de borging van schulden in het geding komt.

Deze nieuwe overeenkomst geldt voor alle geborgde geldleningen die een deelnemer van het WSW aangaat vanaf 1 augustus 2021. Onze gemeente is deze nieuwe overeenkomst aangegaan met WSW. Daarmee is het ook in de toekomst mogelijk dat Stichting Wonen Midden-Delfland leningen kan aantrekken tegen een aantrekkelijk rentetarief om te investeren in sociale huurwoningen.

Voor het uitoefenen van de publieke taak neemt de gemeente ook deel in het aandelenkapitaal van een aantal vennootschappen. Dit betreft aandelen van N.V. Bank Nederlandse Gemeenten, B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides en N.V. JUVA. Deze aandelen zijn in de balans opgenomen tegen nominale waarde. Doordat er een groot positief verschil bestaat tussen de werkelijke waarde en de nominale waarde is van een kredietrisico op deze aandelen geen sprake.

De gemeente staat (mede) garant voor de leningen van HVC. De gemeente ontvangt hiervoor jaarlijks een garantstellingsprovisie van HVC (jaarlijks ca. € 37.000). De deelname aan HVC vloeit voort uit het feit dat Midden-Delfland deel uitmaakt van de verbonden partij Avalex.

Relatiebeheer

Voor het reguliere betalingsverkeer maakt de gemeente gebruik van de diensten van de BNG Bank. Onderdeel van deze dienstverlening is een kredietfaciliteit van € 2 miljoen. Tot deze limiet kan de gemeente tegen een gunstig rentepercentage daggeld opnemen. Daarnaast is er nog een rekening bij de Rabobank.

Overig

De gemeente Midden-Delfland maakt geen gebruik van complexe financiële producten zoals derivaten.

Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid is een vast onderdeel van de begroting en de jaarrekening. In deze paragraaf geven wij u informatie over:

- De visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen in de begroting;
- Relevante ontwikkelingen en kaders waarbinnen wij ons grondbeleid uitvoeren;
- Onze projecten en activiteiten, met inzicht in de financiële resultaten;
- Het risicoprofiel behorend bij de gemeentelijke grondexploitaties;
- De financiële gevolgen van de gemeentelijke projecten voor de begroting (de reserve Grondexploitatie).

Met onderstaande informatie voldoen wij aan de eisen die artikel 16 van het BBV stelt aan deze paragraaf.

Inleiding grondbeleid

Visie op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen in de begroting

Het grondbeleid is geen doel op zich, maar draagt bij aan het realiseren van maatschappelijke doelen. Het gaat hierbij om o.a. het realiseren van woningbouw, werklocaties (bedrijven-detailhandel-kantoren), versterking van de glastuinbouw, horeca en sociale voorzieningen gerelateerd aan onderwijs, zorg, sport en cultuur.

Wijze waarop wij grondbeleid uitvoeren

Als gemeente kunnen wij bij het uitvoeren van grondbeleid verschillende rollen kiezen. Er zijn grofweg drie keuzes als het gaat om het realiseren van gewenste bestemmingen: actief, facilitair of publiek-private samenwerking. Bij actief grondbeleid kiezen wij als gemeente voor een ondernemende, risicodragende rol bij gebiedsontwikkeling. Wij produceren bouwrijpe grond voor uitgifte en richten de openbare ruimte in, al dan niet in samenwerking met andere partijen. Bij faciliterend grondbeleid heeft de gemeente een faciliterende rol. Wij stellen randvoorwaarden op, zodat initiatiefnemers op eigen grond een ontwikkeling kunnen realiseren. Onze rol is hierbij beperkt tot het faciliteren van bestemmingsplanprocedures en aanleg/afname van voorzieningen van openbaar nut. De risico's zijn voor de initiatiefnemer en de inspannings- en investeringskosten verhalen wij, meestal via een anterieure overeenkomst, op de initiatiefnemer. Aanvullend op actief en facilitair grondbeleid zijn ook tussenvormen mogelijk waarbij deze rollen verstrengeld zijn. Er is dan sprake van publiek private samenwerking (PPS). Ook bij deze samenwerking zijn verschillende vormen mogelijk.

In de Nota Grondbeleid (2019) staan de voor- en nadelen van de verschillende rollen beschreven en gaan we in eerste instantie uit van facilitair grondbeleid. Bij facilitair grondbeleid gaan we er vanuit dat de doelstellingen helder beschreven zijn en initiatiefnemers in veel gevallen zelf in staat zijn om de gewenste ontwikkeling ter hand te nemen. In de gevallen waarbij ontwikkelingen niet spontaan tot stand komen is in de nota bepaald dat er een mogelijkheid is om over te gaan op actief grondbeleid. De vraag of de ontwikkeling belangrijk genoeg is om als gemeente de risico's te dragen staat hierbij centraal.

Ambities

In het collegeprogramma (2022-2026) is de ambitie uitgesproken om gemiddeld 75 woningen per jaar te realiseren. Kijkend naar de (voorlopige) cijfers van het CBS hebben wij vanaf 2022 9 woningen aan de woningvoorraad toegevoegd. De komende twee jaar staan er 212 woningen op de planning om opgeleverd te worden. We streven ernaar om de ambities uit de Woonagenda voor wat betreft de kwantitatieve en kwalitatieve opgave waar te maken.

Grondexploitatie

Ieder jaar worden de lopende grondexploitatieberekeningen en projecten in voorbereiding geactualiseerd en ter vaststelling aangeboden aan de raad. Dit gebeurt voor de vaststelling van de jaarrekening. De raad wordt dan expliciet om besluitvorming gevraagd. Voor de actualisatie van de berekeningen is gebruik gemaakt van de volgende parameters:

- Kostenstijging civiel (incl. sloop en sanering): 3% (2025 e.v. 2%)
- Kostenstijging voorbereiding en toezicht (plankosten): 3% (2025 e.v. 2%)
- Opbrengstenstijging woningbouw: 1,5%
- Rekenrente: 0%

De gehanteerde parameters zijn gebaseerd op de Notitie parameters 1-1-2023. Op dit moment is er geen aanleiding deze parameters bij te stellen.

Per 1 januari 2024 zijn er zeven lopende grondexploitaties: Centrum den Hoorn, Centrum Maasland, Bedrijventerreintjes Hooipolder, Keenenburg V, Kreekzone, Maaslandse Dam en Woudselaan.

Bouwgronden in exploitatie	prognose eindresultaat				
	begroting 2023		mutatie	begroting 2024	
	eindwaarde*	einde looptijd		eindwaarde*	einde looptijd
Actieve grondexploitaties					
Kreekzone	€ 289.672	2026	€ -	€ 289.672	2026
Keenenburg V	€ -1.132.565	2025	€ -	€ -1.132.565	2025
Ruimte voor Ruimte	€ -982.931	2026	€ -	€ -982.931	2026
Centrum Den Hoorn	€ -1.263.368	2026	€ -	€ -1.263.368	2026
Bedrijventerreintjes Hooipolder	€ 498.931	2025	€ -	€ 498.931	2025
Centrum Maasland	€ -406.319	2023	€ -	€ -406.319	2023
Woudselaan	€ -71.570	2026	€ -	€ -71.570	2026

* eindwaarde saldo is inclusief tussentijdse winstnemingen

Tabel: mutaties eindwaarde saldi

Faciliterend grondbeleid

Wij verhalen kosten in beginsel op de initiatiefnemers. Deze gemeentelijke kosten worden op de balans als vordering geboekt. Het uitgangspunt is dat we 80% van de kosten die we maken terugverdienen door kostenverhaal dat geregeld is via een anterieure overeenkomst (of exploitatieplan).

Samenwerkingsverbanden

De financiële gevolgen van deelname Harnaspolder worden nader toegelicht in de paragraaf 'verbonden partijen'.

Ontwikkellocaties

Als gemeente bezitten wij strategische gronden die in de toekomst mogelijk in ontwikkeling kunnen worden genomen. Deze eigendommen staan op de balans als materiële vaste activa met als uitgangspunt de boekwaarde of lagere marktwaarde. Op dit moment betreft dit de volgende locaties:

- Doelpad 5 (voormalige Euterpe);
- Maaslandse Poort (voormalige Kistenfabriek).

Wij zijn voornemens om Doelpad 5 tijdelijk te verhuren aan Wonen Midden-Delfland voor huisvesting van vluchtelingen, jongeren en spoedzoekers.

Wanneer uiteindelijk gekozen wordt om deze gronden als gemeente actief te ontwikkelen dan zal dit leiden tot het openen en vaststellen van een grondexploitatie.

Risicoprofiel

Vanwege het risicodragende karakter en de grote omvang van de grondexploitaties vormt een risicoanalyse een wezenlijk onderdeel bij de beoordeling van de projecten en de informatievoorziening naar de raad. Een overzicht met een beschrijving van de algemene risico's van de projecten - en voor enkele projecten ook nog een aantal project specifieke risico's - is schriftelijk onder geheimhouding bij de actualisatie van de grondexploitaties aan de raad voorgelegd. Het grootste (negatieve) risico is dat we niet altijd voldoende (ingehuurd) personeel hebben op de betrokken disciplines om ervoor te zorgen dat we de planning van de grondexploitaties halen. Het gevolg hiervan is vertraging in het realiseren van woningen.

Uit de risicoanalyse blijkt dat de geraamde exploitatiesaldi en de geschatte risico's op langere termijn binnen de reserve Grondexploitatie opgevangen kunnen worden en dat er dus geen aanvullende middelen uit de algemene reserve nodig zijn. Om het optreden van risico's zo veel als mogelijk te voorkomen en te sturen op aanwezige optimalisaties (positieve risico's), worden binnen de projecten passende beheermaatregelen gekozen en toegepast. Periodiek wordt de risicoanalyse op grond van nieuwe inzichten geactualiseerd. Dat kan resulteren in bijstelling van de benodigde risicodekking. Het actualiseren van de risico's en een mogelijke bijstelling van de benodigde risicodekking vindt plaats bij het actualiseren van de grondexploitaties.

Reserve Grondexploitatie

Zie in onderstaande tabel de prognose van de reserve grondexploitatie op basis van de actualisaties van de grondexploitaties bij de jaarrekening 2022. De reserve Grondexploitatie blijft eind 2023 naar verwachting op € 2,7 miljoen. Eind 2026 is de verwachting dat de reserve Grondexploitatie op € 3,4 miljoen uitkomt. Wanneer de Reserve zich ontwikkelt conform de bij de herziening opgenomen prognoses ontstaat er naar verwachting financiële ruimte om het beslag op de Algemene Reserve dividenden en huuropbrengsten (€ 2,5 miljoen) terug te storten. Het op termijn terugvloeien van het positieve saldo van de grondexploitaties is niet in de begroting opgenomen. Hierdoor lopen we geen risico als de prognoses tegenvallen en het positieve saldo van de grondexploitaties uiteindelijk lager uitvalt.

Prognose verloop reserve Grondexploitatie	
Stand reserve per 1 januari 2024*	€ 2.653.500
Begrote onttrekkingen (2024)	€ -
Begrote toevoegingen (2024)	€ -
Prognose stand per 31 december 2024	€ 2.653.500

Prognose stand op basis van einde looptijd grexten**	€ 3.442.103
Minimaal weerstandscapaciteit op basis van bekende risico's***	€ 2.490.000

* *winstnemingen op basis van actualisaties per 1-1-2023 min € 1 miljoen onttrekking (de algemene middelen)*

** *prognose stand per 31 december 2023 plus begroting positieve grondexploitaties*

*** *weerstand op basis van einde looptijd grexten (2026)*

Lokale heffingen

De gemeentelijke belastingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. Van deze lokale heffingen horen de onroerendezaakbelastingen (OZB) en de toeristenbelasting bij de algemene dekkingsmiddelen. Daarnaast zijn er heffingen die niet tot de algemene dekkingsmiddelen behoren. Afvalstoffenheffing en rioolheffing zijn hiervan de voornaamste twee.

Nota lokale heffingen

De raad stelde op grond van de 'Financiële verordening gemeente Midden-Delfland' op 26 april 2016 de nota Lokale heffingen Midden-Delfland 2016 vast. Deze nota beschrijft de samenstelling van de gemeentelijke belastingen en heffingen. Ook andere zaken die nauw samenhangen met de heffing en inning van deze belastingen en heffingen staan in de nota.

In deze paragraaf beschrijven wij de actuele stand van zaken.

Onroerendezaakbelasting (OZB)

De opbrengst van de OZB behoort tot de algemene dekkingsmiddelen. Dit betekent dat de opbrengst van de OZB wordt gebruikt voor kosten van voorzieningen zoals openbare verlichting, onderwijs, sport, cultuur, onderhoud aan wegen en plantsoenen.

De grondslag van de OZB is de waarde van de onroerende zaken in de gemeente. De OZB bestaat uit een eigenarenbelasting voor woningen en niet-woningen en een gebruikersbelasting voor niet-woningen. Voor de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) worden de onroerende zaken jaarlijks getaxeerd. Voor het belastingjaar 2023 geldt de waarde van peildatum 1 januari 2022.

De Waarderingskamer controleert en beoordeelt gemeenten op de uitvoering van de Wet WOZ. De score wordt uitgedrukt in sterren, waarbij 1 ster de laagste score is (met als toelichting 'moet dringend verbeterd worden'). 4 sterren kwalificeert als 'goed'. De maximale score is 5 sterren. Deze score wordt bereikt wanneer de beoordeling meerjarig goed is. In 2018 heeft de Waarderingskamer haar algemeen oordeel voor Midden-Delfland verhoogd naar 5 sterren vanwege de stabiel goede kwaliteit. In augustus 2022 heeft de Waarderingskamer laten weten het algemeen oordeel blijft staan op 5 sterren. Wederom een fijne waardering voor de inzet, betrokkenheid en enthousiasme van de medewerkers van het team Belastingen.

De Waarderingskamer heeft besloten om per 1 januari 2022 alle gemeenten en uitvoeringsorganisaties de woningen verplicht te laten taxeren op basis van de gebruikersoppervlakte in plaats van op inhoud. De belangrijkste reden hiervoor is dat dit beter aansluit bij de markt. In de verkoopadvertenties wordt bijv. melding gemaakt van de gebruiksoppervlakte van woningen. Daarnaast wordt de gebruikersoppervlakte ook gebruikt in de basisregistraties.

Ook Midden-Delfland is overgegaan van kubieke meters naar vierkante meters in de WOZ-administratie. Hierbij is uitgegaan van de criteria die de Waarderingskamer hanteert.

In 2020 is een benchmark woonlasten ingevoerd. Naast de OZB worden hierin ook de riool- en afvalstoffenheffing vergeleken. Door vergelijking van de gemeentelijke woonlasten en de tariefontwikkeling met landelijke en provinciale gemiddelden, moeten de onderlinge verschillen tussen gemeenten inzichtelijker worden. Ook is het de bedoeling dat de benchmark het lokale debat over de keuzes voor ontwikkelingen, zoals de stijging van de lasten, bevordert.

Met ingang van begrotingsjaar 2022 stelt de gemeenteraad jaarlijks de tarieven van de OZB vast. Hierbij wordt uitgegaan van een verhoging van de OZB-opbrengsten met 3% per jaar, zoals reeds in de Begroting 2021-2024 in de ramingen is opgenomen. Het uitgangspunt is zo weer een evenwichtige ontwikkeling van de totale opbrengst geworden en niet de (nu sterk stijgende) marktontwikkeling van de onroerende zaken die leidt tot een relatief hogere lastendruk voor de belastingbetalers.

De WOZ-waarde wordt bepaald aan de hand van gerealiseerde verkoopcijfers. De waardeontwikkeling wordt pas in de loop van een jaar duidelijk. Gebruik van landelijke cijfers is niet gewenst, omdat deze afwijken van de situatie in Midden-Delfland. Voorlopig wordt voor de woningen voor 2024 de verwachte marktontwikkeling van 3% aangehouden. Dit is gebaseerd op een overzicht van de taxateur waarin per kwartaal wordt bijgehouden hoe de verkoopcijfers zich ontwikkelen. Na een flinke stijging van de verkoopcijfers in 2021, ikt de marktontwikkeling zich nu te stabiliseren. Onduidelijk is hoe en of deze ontwikkeling zich voort zal zetten. Dit wordt nauwlettend gemonitord.

In de volgende tabel staan de OZB-tarieven.

OZB - tarieven*	2024	2025	2026	2027
Tarief eigenaren woningen	0,1099%	0,1132%	0,1166%	0,1201%
Tarief eigenaren niet-woningen	0,2364%	0,2435%	0,2508%	0,2583%
Tarief gebruikers niet-woningen	0,1697%	0,1697%	0,1801%	0,1855%

** Jaarlijks worden de tarieven vastgesteld, waarbij rekening wordt gehouden met de waardeontwikkeling van het vastgoed en uitgaande van een opbrengststijging van 3% per jaar. De tariefstijging in deze tabel is 3% per jaar (bij een fictieve waardeontwikkeling van 0%). Wanneer de waardeontwikkeling > 0% per jaar is, worden de tarieven naar beneden bijgesteld en vice versa.*

Hierna wordt de lastendruk weergegeven op basis van het huidige beleid en op basis van onze voorstellen.

Lastendruk bij huidig beleid

Uitgangspunten:

- eigen woning WOZ-waarde € 418.000 (2023), € 430.000 (2024)
- meerpersoonshuishouden

Belasting	Stijging	2023	2024
OZB-eigenaar	3%	€ 446,00	€ 459,38
Afvalstoffenheffing	8%	€ 343,90	€ 371,41
Rioolheffing	7,5%	€ 209,40	€ 225,11
Totaal		€ 999,30	€ 1.055,90

Een huishouden zonder eigen woning betaalt geen OZB-eigenaar, de totale lastendruk voor huurders is dus lager.

Toeristenbelasting

In de vergadering van 25 oktober 2022 heeft de gemeenteraad besloten tot de invoering van toeristenbelasting in Midden-Delfland. Met het heffen van toeristenbelasting wordt beoogd extra inkomsten te genereren waarmee onder meer een bijdrage kan worden geleverd aan 'Midden-Delfland'. De opbrengsten blijven door toevoeging aan de Bestemmingsreserve Midden-Delfland beschikbaar voor dit doel.

De tarieven voor 2023 en 2024 bedragen € 0,85 per persoon per overnachting op een camping (in een kampeermiddel) en € 1,25 per persoon per overnachting in de overige accommodaties. Deze tarieven worden tweejaarlijks herzien. De verwachte opbrengst in 2024 bedraagt op basis van deze tarieven € 100.000 - € 125.000.

Afvalstoffenheffing

Uitgangspunt van de afvalstoffenheffing is de kosten van de afvalinzameling en -verwerking voor 100% te dekken door de opbrengst van de afvalstoffenheffing. Door nieuwe ontwikkelingen (invoering zijbelading, andere wijze ophalen oud papier) was het mogelijk om het tarief voor de afvalstoffenheffing in 2022 te laten dalen met circa 4% ten opzichte van 2021. Op basis van de geactualiseerde kostenraming van Avalex is de afvalstoffenheffing in 2023 nog eens met 4% verlaagd ten opzichte van 2022. Voor het jaar 2024 is een verhoging van 8% noodzakelijk. Dit vanwege de fors gestegen inflatie. Voor de jaren 2025 t/m 2027 wordt op basis van ongewijzigd beleid uitgegaan van gelijkblijvende tarieven. Bij elke nieuwe begroting wordt dit getoetst aan het uitgangspunt van 100% kostendekking.

Vanaf 2021 is een uitsplitsing van de inkomsten uit afvalinzameling opgenomen in de 'Begroting in één oogopslag'. Het gaat hierbij om de inzameling glas, papier/karton en PMD. Het totaaloverzicht van de inkomsten afvalinzameling begroot voor 2024 is als volgt:

Uitsplitsing inkomsten uit afvalinzameling	Rekening 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Afvalstoffenheffing	2.644.615	2.533.809	2.767.365
Afvalinzameling	135.000	234.000	205.000
Inzameling glas	20.000	6.000	6.000
Inzameling karton	2.000	90.000	78.000
Inzameling PMD	113.000	129.000	113.000
Inzameling overige	-	9.000	8.000

In de volgende tabel staan de tarieven voor 2023 tot en met 2027.

Afvalstoffenheffing	2023	2024	2025	2026	2027
Tarief meerpersoonshuishouden	€ 343,90	€ 371,41	€ 371,41	€ 371,41	€ 371,41
Tarief eenpersoonshuishouden	€ 259,20	€ 279,94	€ 279,94	€ 279,94	€ 279,94

Kostendekking en egalisatievoorziening afvalstoffenheffing

Verloop egalisatievoorziening afvalstoffenheffing	2024	2025	2026	2027
Stand per 1 januari	171.429	179.372	106.130	-76.572
Onttrekking / storting	7.943	-73.242	-182.701	-380.616

Verloop egalisatievoorziening afvalstoffenheffing	2024	2025	2026	2027
Stand per 31 december	179.372	106.130	-76.572	-457.187

Rioolheffing

De opbrengsten van deze heffing dekken de lasten van het rioolstelsel. De kosten van de uitvoering van het water en rioleringsprogramma en het daarmee samenhangende investeringsprogramma zijn verwerkt in programma 3 Beheer, Verkeer en Milieu. In het Water- en rioleringsprogramma 2024-2030 (WRP) zijn (onder meer) de geactualiseerde kostenraming en benodigde kostendekking voor de wettelijke taken (zorgplichten) op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater en beleidstaken voor klimaatadaptatie opgenomen. Op basis van dit WRP is in 2024 een tariefstijging van 7,5% voor de rioolheffing noodzakelijk. Dit komt enerzijds door de doorrekening van de maatregelen die nodig zijn om te komen tot het wensbeeld voor de toekomst. Anderzijds door de flinke kostenstijging van de afgelopen jaren.

Het uitgangspunt is dat dit tarief gedurende de planperiode van het WRP, behoudens correctie voor inflatie, onveranderd blijft. Wel wordt dit bij elke nieuwe begroting getoetst aan het uitgangspunt van 100% kostendekking.

In de volgende tabel staan de tarieven voor 2023 tot en met 2027.

Rioolheffing	2023	2024	2025	2026	2027
Tarief	209,40	225,11	225,11	225,11	225,11

Kostendekking en egalisatievoorziening rioolheffing

De totale kosten voor riolering, inclusief BTW, worden geraamd op € 2.121.638. De totale opbrengst uit rioolheffing en overige baten riolering bedragen € 1.896.975. Het dekkingspercentage voor de rioolheffing is minder dan 100. Het bedrag onder de 100% onttrekken wij aan de egalisatievoorziening. Deze wordt ook ingezet voor toekomstige investeringen. De volgende tabel verduidelijkt het verloop van de egalisatievoorziening.

Verloop egalisatievoorziening rioolheffing	2024	2025	2026	2027
Stand per 1 januari	7.185.468	6.960.805	6.781.409	6.564.776
Onttrekking / storting	-224.663	-179.396	-216.634	-234.299
Stand per 31 december	6.960.805	6.781.409	6.564.776	6.330.476

Kwijtscheldingsbeleid

De gemeente voert een actief kwijtscheldingsbeleid. Op het aanslagbiljet staat informatie over de kwijtscheldingsmogelijkheid en de procedure voor het verkrijgen van kwijtschelding. De voorschriften voor het beoordelen of een burger in aanmerking komt voor kwijtschelding zijn vastgelegd in de Invorderingswet 1990 en de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990. Het is voor gemeenten niet mogelijk van deze centrale regeling af te wijken. De enige mogelijkheid die gemeenten hebben om meer burgers in aanmerking te laten komen voor kwijtschelding is de normen voor de kosten maximaal te verruimen. De gemeente Midden-Delfland heeft deze normen (bijvoorbeeld kwijtscheldingsnorm, vermogensnorm) maximaal verruimd. Dit is terug te vinden in de Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen Midden-Delfland. Beoordeling van een verzoek gebeurt op basis van het vermogen en het netto besteedbare inkomen van de volledige huishouding.

Bij een eerste verzoek om kwijtschelding worden relevante gegevens automatisch getoetst bij de Belastingdienst, het Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen (UWV) en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW). Blijkt uit deze toetsing dat belastingplichtige in aanmerking komt voor kwijtschelding, dan krijgt hij dat meteen. Aanvullende gegevens van de belastingplichtige zijn dan niet nodig.

Voor belastingplichtigen die daar toestemming voor geven, worden ook in de komende jaren de relevante gegevens automatisch getoetst. Het invullen van een kwijtscheldingsformulier is dan niet nodig.

Kwijtschelding kan tot 100% worden toegekend voor de onroerendezaakbelasting, de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en de leges voor de kosten van een Nederlandse identiteitskaart. In de begroting 2024-2027 is rekening gehouden met kwijtschelding tot de volgende bedragen.

Verloop kwijtscheldingsbeleid	2024	2025	2026	2027
Afvalstoffenheffing	65.460	65.460	65.460	65.460

Verloop kwijtscheldingsbeleid	2024	2025	2026	2027
Rioolheffing	37.992	37.992	37.992	37.992
Totale kwijtschelding	103.452	103.452	103.452	103.452

De meerjarige kosten blijven (vooralnog) gelijk vanwege de gelijkblijvende tarieven voor afvalstoffenheffing en rioolheffing. Door de huidige economische omstandigheden is het denkbaar dat de bedragen voor kwijtschelding zullen stijgen. Omdat dit op voorhand moeilijk te ramen is, monitoren wij dit in de loop van het jaar nauwgezet en indien nodig tijdens het jaar in de PBW's opnemen.

Opbrengst leges en belastingen

De verwachte opbrengsten voor leges en belastingen zijn in de meerjarenbegroting verwerkt.

Overzicht geraamde inkomsten	2024	2025	2026	2027
Leges inzake vergunningen/ontheffingen	13.980	14.303	14.303	13.500
Burgerlijke stand	61.154	62.587	64.300	65.900
Rijbewijzen en reisdocumenten	293.236	311.236	365.236	388.236
Leges gehandicaptenparkeerkaarten	6.600	6.800	7.000	7.200
BRP	4.400	4.500	4.600	4.700
Overige leges burgerzaken	9.600	9.800	10.000	10.100
Bruggelden	5.000	5.000	5.000	5.000
Bijzondere transporten	2.700	2.800	2.900	3.000
Verhaal kosten welstandstoezicht	27.130	27.800	28.500	29.200

Overzicht geraamde inkomsten	2024	2025	2026	2027
Volkshuisvesting	110	112	114	114
Monumenten	1.400	1.400	1.400	1.400
Afvalstoffenheffing	2.562.375	2.586.580	2.610.784	2.634.989
Bouwleges	1.427.822	544.563	127.949	127.949
Rioolheffing	1.743.883	1.759.588	1.775.293	1.790.998
Algemene plaatselijke verordening	12.800	13.100	13.400	13.700
OZB	6.563.378	6.762.856	6.980.915	6.980.915
Begrafenisrechten	65.700	67.300	68.900	70.500
Totaal	12.801.268	12.180.425	12.080.594	12.147.401

Nieuwe begrotingsvoorschriften en kostenonderbouwing heffingen

Met ingang van 1 januari 2017 zijn de begrotingsvoorschriften in het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) aangepast. Deze wijziging heeft ook invloed op de berekening van de kostenonderbouwing van gemeentelijke heffingen. Door deze aanpassing is de methode waarmee overhead kan worden toegerekend gewijzigd. Dit zorgt voor hogere toe te rekenen bedragen aan overhead bij de diverse heffingen.

De overhead is bepaald als percentage van de toe te rekenen werkgeverslasten op een taakveld. Dit percentage bedraagt 98%. Dit betekent dat wanneer een bedrag aan werkgeverslasten als directe kosten aan de heffing wordt toegerekend, 98% van de werkgeverslasten van dit taakveld als overhead wordt toegerekend.

Bij de rioolheffing is op een andere wijze de overhead toegerekend. Hier is de overhead als percentage van alle lasten op alle taakvelden (exclusief overhead) gebruikt. Dit heeft als reden dat de rioolheffing vooral kapitaalintensief is. Bij een toerekening op basis van de werkgeverslasten zou er relatief weinig overhead toegerekend worden.

Beleidsuitgangspunten Gemeentelijke heffingen

De gemeentelijke heffingen die Midden-Delfland kent zijn onroerendezaakbelasting (OZB), afvalstoffenheffing, rioolheffing, toeristenbelasting, begrafenisrechten en leges. Bij deze heffingen, behalve de OZB en toeristenbelasting, mogen de geraamde opbrengsten de geraamde lasten niet overstijgen. In deze aanvulling vindt u de kostendekkendheidspercentages van de verschillende heffingen.

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	2.293.905
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-/- 40.000
Netto kosten taakveld	2.253.905
<u>Toe te rekenen kosten:</u>	
Overhead	70.848
BTW	460.733
Totale kosten	2.785.485
Opbrengst heffingen	2.767.365
Dekkingspercentage	99,35%

Bij de kosten voor dit taakveld zijn de kosten (gedeeltelijk) meegenomen van:

- Straatvegen, dit houdt de openbare ruimte vrij van veeg- en zwerfafval.
- Kwijtschelding van de afvalstoffenheffing.
- Kosten van toezicht en handhaving van de aanbiedingsregels.
- Kosten van het taakveld afval.

Kostendekkendheid rioolheffing

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	1.660.969

Omschrijving	Bedrag
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-/- 22.244
Netto kosten taakveld	1.638.725
<u>Toe te rekenen kosten:</u>	
Overhead	337.762
BTW	210.447
Totale kosten	2.186.934
Opbrengst heffingen	1.874.674
Dekkingspercentage	85.72%

Bij de kosten voor dit taakveld zijn de kosten (gedeeltelijk) meegenomen van:

- Aanleg en onderhoud van openbaar water, vijvers en kleine watergangen.
- De kosten van het schoonhouden en onderhouden van taluds. Een deel van deze kosten is toe te rekenen aan de gemeentelijke watertaken.
- Straatvegen, het bladafval zorgt voor verstoppingen van kolken. Straatvegen voorkomt dit.
- Kwijtschelding van de rioolheffing.
- Kosten van het taakveld riolering.

Kostendekkendheid legesverordening

De tarieventabel bij de legesverordening bestaat uit drie titels. De eerste titel bevat de algemene dienstverlening, zoals bijvoorbeeld het verstrekken van een paspoort. De tweede titel bevat de dienstverlening die samenhangt met de omgevingsvergunning en de derde titel de dienstverlening die valt onder de Europese dienstenrichtlijn. Hieronder vindt u eerst de kostendekking van de gehele legesverordening. Daarna volgt een overzicht per titel.

Kostendekkendheid totaal

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	1.665.441
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-/- 8.200

Omschrijving	Bedrag
Netto kosten taakveld	1.657.241
<u>Toe te rekenen kosten:</u>	
Overhead	884.187
BTW	137.241
Totale kosten	2.678.668
Opbrengst heffingen	1.859.552
Dekkingspercentage	69,42%

Kostendekkendheid titel 1 Algemene dienstverlening

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	300.289
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-/- 1.700
Netto kosten taakveld	298.589
<u>Toe te rekenen kosten:</u>	
Overhead	93.095
BTW	40.504
Totale kosten	432.188
Opbrengst heffingen	387.390
Dekkingspercentage	89.60%

Kostendekkendheid titel 2 Dienstverlening omgevingsvergunningen

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	1.217.712
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-
Netto kosten taakveld	1.217.712
<u>Toe te rekenen kosten:</u>	
Overhead	660.825
BTW	93.706
Totale kosten	1.972.242
Opbrengst heffingen	1.456.352
Dekkingspercentage	73,84%

Kostendekkendheid titel 3 Dienstverlening Europese dienstenrichtlijn

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	147.440
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-/- 6.500
Netto kosten taakveld	140.940
<u>Toe te rekenen kosten:</u>	
Overhead	130.267
BTW	3.030
Totale kosten	274.238
Opbrengst heffingen	15.810
Dekkingspercentage	5,77%

Er is sprake van kruissubsidiëring tussen de verschillende titels doordat er sprake is van verschillende dekkingspercentages. Dit is echter geen bewuste beleidskeuze. Het uitgangspunt is een titel maximaal 100% kostendekkend te maken. Er is dus geen sprake van bewust meer dan 100% opbrengst op een titel genereren om met deze opbrengst de lasten op een andere titel te dekken.

Bij de leges omgevingsvergunning (titel 2) is er wel sprake van kruissubsidiëring tussen de onderdelen. Door de manier waarop de tarieven zijn opgebouwd kost een bouwvergunning voor bijvoorbeeld een dakkapel meer dan deze aan leges opbrengt. Bij grotere bouwprojecten is dit andersom. Dit is een bewuste keuze. Hierdoor blijven vergunningen voor kleine verbouwingen van de burger betaalbaar.

Bij het bepalen van de toe te rekenen kosten en overhead is gebruik gemaakt van de handreiking van de VNG. Omdat dit om nieuwe regelgeving gaat en er nog ontwikkelingen zijn in de uitleg hiervan kunnen er de komende tijd nog wijzigingen optreden. Het kan daarom voorkomen dat de toe te rekenen overhead dit jaar afwijkt van de in komende jaren toe te rekenen overhead.

Kostendekkendheid begrafenisrechten

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	218.793
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-
Netto kosten taakveld	218.793
<u>Toe te rekenen kosten:</u>	
Overhead	123.265
BTW	0
Totale kosten	342.059
Opbrengst heffingen	144.304
Dekkingspercentage	42,19%

Bij deze heffing zijn alleen de kosten van het taakveld lijkbezorging toegerekend. De compensabele btw is bij deze heffing al verwerkt in de lasten van het taakveld. Dit heeft als oorzaak dat niet alle btw van deze post compensabel is.

Kostendeckendheid bruggelden

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	28.000
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-
Netto kosten taakveld	28.000
<u>Toe te rekenen kosten:</u>	
Overhead	-
BTW	5.880
Totale kosten	33.880
Opbrengst heffingen	5.000
Dekkingspercentage	14,76%

Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf gaan wij in op het onderhoud van de kapitaalgoederen en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties. De kwaliteit van de openbare ruimte is belangrijk voor het woongenot van inwoners. De kapitaalgoederen dragen bij aan dit woongenot. Het gaat hierbij om wegen, riolering, water, groen, speelplaatsen, openbare verlichting, civiele kunstwerken, begraafplaatsen en gebouwen.

Beleids- / beheerplannen	Jaar van vaststelling	Einde looptijd beleids- /beheerplan	Gepland jaar van actualisatie/opstellen	Financiële vertaling in begroting
Beheerplan wegen	2023	2028	2027	ja
Water en rioleringsprogramma	2023	2030	2029	ja
Groenbeleidsplan	2007	2022	2024	ja
Nota spelen	2016	2024	2024	ja
Keuzenotitie openbare verlichting	2015	2024	2024	ja
Beheerplan bruggen	2015	2024	2024	ja
MJOP's gebouwen	verschillend	driejaarlijks	jaarlijks een dorpskern	ja
Beheerplan gebouwen (<i>nieuw</i>)	2023	2028	2027	
Beheerplan beschoeiingen, damwanden en kades (<i>nieuw</i>)	2023	2032	2032	
Beheerplan stuwen (<i>nieuw</i>)	2023	2032	2032	
Beheerplan wegmeubilair, markeringen en bebordingen (<i>nieuw</i>)	2023	2028	2027	
Baggerplan (<i>nieuw</i>)	2023	2032	2031	

Beleids- / beheerplannen	Jaar van vaststelling	Einde looptijd beleids- /beheerplan	Gepland jaar van actualisatie/opstellen	Financiële vertaling in begroting
Beheerplan begraafplaatsen (nieuw)	2024	n.n.b.	2024	

In ieder beleids-/beheerplan werken wij met één of meerdere vastgestelde kwaliteitsniveaus.

De ramingen voor het onderhoud zijn opgesteld op basis van deze niveaus. In verband met bezuinigingen en omdat de lopende beheerplannen voldoende 'doorkijk' geven om tot 2024 verantwoord onderhoud uit te voeren is er eerder voor gekozen om de herziening van vier plannen uit te stellen tot 2024. De herziening van deze plannen is deels naar voren gehaald. Daarbij worden ook beheerplannen opgesteld voor de vakgebieden waar nu nog geen beheerplannen voor zijn. De beheerplannen worden vertaald in de begroting. In 2023 worden naar verwachting geactualiseerde beheerplannen vastgesteld voor wegen en riolering. Daarnaast worden er in 2023 naar verwachting nieuwe beheerplannen vastgesteld voor wegmeubilair (inclusief bebording en markering), oeverbescherming (beschoeiingen, damwanden en kades), baggeren en gebouwen. In bovenstaande tabel is de planning voor het actualiseren en opstellen van de plannen aangegeven. Met de actualisatie van de beheerplannen is er voor een aantal taakvelden een onderhoudsvoorziening ingesteld voor het groot onderhoud.

In hoofdlijnen worden het beheer en onderhoud gesplitst in:

- nieuwe investeringen (activering, dekking kapitaallasten via exploitatie)
- groot onderhoud (dekking via exploitatie en voor enkele taakvelden via de voorziening)
- klein (regulier) onderhoud (dekking via exploitatie).

Het groot onderhoud en de investeringen worden zoveel mogelijk integraal en in afstemming en samenwerking met andere overheden en netbeheerders uitgevoerd.

Financieel

Voor de wijze van activering van de kapitaalgoederen wordt verwezen naar de financiële verordening 2017 van de gemeente Midden-Delfland. In de verordening is onderscheid gemaakt tussen activa met maatschappelijk nut, zoals wegen, en activa met economisch nut, zoals gebouwen en riolering. In de notitie is beschreven hoe met de activa wordt omgegaan. Ook de zogenaamde rehabilitatiekosten van wegen en grotere vervangingsinvesteringen worden geactiveerd. Als groot onderhoud plaatsvindt, komt dit ten laste van de exploitatie. Voor enkele taakvelden komt er een voorziening voor het groot onderhoud.

Nieuwe en vervangingsinvesteringen in de periode 2024 t/m 2027:

Programma	Taakveld	2024	2025	2026	2027
3	Wegen	2.802.500	0	0	0
3	Riolering	1.208.000	1.132.000	1.192.000	1.156.000
3	Groen	50.000	50.000	50.000	50.000
3	Speelplaatsen	110.000	130.000	100.000	110.000
3	Openbare verlichting	182.000	185.500	185.500	185.500
3	Bruggen	2.643.300	437.988	0	0
3	Beschoeiingen	510.000	350.000	350.000	350.000
3	Verkeer	0	0	0	0
	Totalen	7.505.800	2.285.488	1.877.500	1.851.500

Exploitatiekosten voor groot en regulier onderhoud van de kapitaalgoederen (inclusief kapitaallasten en manuren) in de periode 2024 t/m 2027:

Programma	Taakveld	2024	2025	2026	2027
3	Wegen	2.338.803	2.456.892	2.568.009	2.544.476
3	Riolering	1.626.923	1.678.585	1.713.581	1.729.725
3	Binnenhavens & waterwegen	424.228	459.261	486.995	491.395
3	Groen	1.304.489	1.322.335	1.333.966	1.341.952
3	Speelplaatsen	117.567	118.418	119.312	120.108
3	Openbare verlichting	412.296	405.930	428.881	416.981
3	Bruggen	531.134	574.784	578.972	585.772

Programma	Taakveld	2024	2025	2026	2027
	Totalen	6.755.440	7.016.205	7.229.716	7.230.409

Wegen

Het reguliere preventieve onderhoud aan asfalt- en elementverhardingen wordt uitgevoerd conform het onderhoudsplan. Dit onderhoudsplan wordt gemaakt op basis van de resultaten van de jaarlijkse wegininspecties. Het onderhoud vindt zoveel mogelijk plaats volgens de methode van wegvakonderdeel gericht onderhoud[1]. Ondanks deze gerichte aanpak is door het doorvoeren van structurele bezuinigingen op het wegenonderhoud de kwaliteit aanzienlijk achteruitgegaan.

De CROW-richtlijn is dat 90-92% van het areaal van voldoende en matige kwaliteit is (beeldkwaliteit A+, A en B). Dit percentage is een landelijk gemiddelde. Op dit moment voldoet ongeveer 80% van ons areaal aan deze kwaliteit. Het doel is om onze wegen (+ meubilair als verkeersborden) binnen enkele jaren weer op een verantwoord kwaliteitsniveau te brengen en behouden.

Een inhaalslag in de investeringen en het nieuwe wegenbeheerplan met een juiste financiële vertaling in de begroting moeten het percentage wegen dat onvoldoende kwaliteit heeft weer op een aanvaardbaar niveau brengen. In de exploitatiekosten voor wegen is ook budget voor onkruidbestrijding op verharding en voor het onderhoud van wegmeubilair opgenomen.

Financiering

In de budgetten voor beheer en onderhoud van de wegen zijn een aantal ingroeivarianten opgenomen waarmee het budget de komende jaren substantieel hoger wordt. Na de wegininspectie begin 2024 wordt opnieuw berekend op het beschikbare budget toereikend is voor het uitvoeren van het wegenbeheerplan 2024-2028. Voor het groot onderhoud van de wegen is het de bedoeling om een voorziening in te stellen. Met het beheer en onderhoud is in 2024 een bedrag gemoeid van € 2.338.803,- inclusief vaste lasten zoals kapitaallasten, verzekering, manuren, tractie. De direct inzetbare middelen voor het dagelijks beheer en onderhoud aan wegen bedragen in 2024 circa € 1.313.430,-. Dit is exclusief investeringen.

Riolering

In 2023 wordt naar verwachting het nieuwe Water- en Rioleringsprogramma (WRP) vastgesteld. Jaarlijks wordt het WRP uitgewerkt in een operationeel jaarprogramma. Hierin worden de concrete plannen voor aanleg, onderzoek, maatregelen, reparaties, vervanging en verbetering voor het betreffende jaar opgenomen. In het Operationele Programma (OP) wordt ook aangegeven of alle in vooraf-gaande OP's beschreven taken zijn uitgevoerd (een evaluatie). Achtereenvolgende OP's geven dus een volledig beeld van alle activiteiten die in de planperiode van het WRP zijn uitgevoerd.

De belangrijkste onderhoudsmaatregelen betreffen:

- vervanging en reling vrijvervalriolering;
- vervanging persleidingen;

- vervanging versleten pompen en pompunits van de drukriolering;
- onderzoeken functioneren riolering (onder andere meten aan overstorten);
- onderhoud aan gemalen en pompen drukriolering en vrijvervalriolering (niet vooraf in te plannen reparaties).

Financiering

Om de uitvoer van de klimaatadaptatiestrategie te borgen, is binnen de rioleringsbudgetten voor de periode 2023-2030 een bedrag van € 50.000,- per jaar vrijgemaakt. Dit wordt gebruikt voor aanvullende onderzoeken, ondersteuning van initiatieven, opstellen van richtlijnen en ondersteuning in de uitvoer van de klimaatadaptatiestrategie. De kosten voor de uitvoering van klimaatadaptatieve maatregelen zijn ondergebracht in de investeringen van de vrijvervalriolering. Het reguliere preventieve onderhoud aan rioleringen gebeurt op basis van het operationeel plan. Met dit onderhoud is in 2024 een bedrag gemoeid van € 1.626.923,- (inclusief kapitaallasten, manuren en tractie).

De geplande investeringen in 2024 zijn: € 460.000,- voor vrijvervalriolering, € 124.000,- voor rioolgemalen, € 205.000,- voor de pompunits en € 403.000,- voor de persleidingen.

Water

Het Hoogheemraadschap van Delfland is, binnen haar beheergebied, verantwoordelijk voor de waterkwantiteit en -kwaliteit. Daarom eist het hoogheemraadschap met de regelgeving in de zogenaamde 'keur' dat alle watergangen voldoen aan de normen die zij daaraan stelt. Deze normen bepalen onder meer de diepte van de watergang en de hoeveelheid plantengroei die is toegestaan. Afhankelijk van het type watergang en de daarvoor geldende normen moet het onderhoud minder of meer frequent uitgevoerd worden. De eigenaren en/of aangelanden van de watergangen zijn voor deze uitvoering verantwoordelijk. De gemeente is eigenaar en aangelande van een groot aantal watergangen of delen daarvan. Voor de gemeente betekent dit dat zij hieraan jaarlijks onderhoud moet uitvoeren. In 2023 wordt er een nieuw beheerplan baggeren vastgesteld dat de basis is voor het planmatig uitvoeren van dit onderhoud. Voor het maaiwerk lopen er meerjarige onderhoudscontracten.

De belangrijkste onderhoudsmaatregelen betreffen:

- uitmaaïen van de watergangen;
- bagger-werkzaamheden;
- maaïen van de slootkanten;
- verwijderen van drijfvuil en overhangende takken.

Financiering

Het reguliere preventieve onderhoud aan water gebeurt op basis van het onderhoudsplan en meerjarige onderhoudsbestekken. In 2023 wordt er naar verwachting een nieuw baggerplan vastgesteld. Met dit onderhoud is in 2024 een bedrag gemoeid van circa € 210.000,-.

Groen

De gemeenteraad heeft het 'Groenbeleidsplan Midden-Delfland 2007-2022', zoals uit de titel blijkt, vastgesteld voor de periode 2007-2022. Bij de vaststelling is bewust gekozen voor een lange looptijd van het plan. De reden daarvan is dat ontwikkelingen in het openbaar groen vaak langjarig zijn. Bestendigheid in beleid is belangrijk om het groenbeheer goed uit te kunnen voeren. In 2024 wordt er een nieuw groenbeleidsplan vastgesteld.

De groenvoorzieningen in Midden-Delfland worden door de eigen dienst en door aannemers onderhouden. Het overgrote deel van het onderhoud is uitbesteed aan aannemers. De afspraken met de aannemers over planmatige uitvoering van het onderhoud zijn vastgelegd in meerjarige onderhoudscontracten (groenbestekken).

Financiering

Met het groenonderhoud is een bedrag gemoeid van € 1.304.489,- in 2024, inclusief vaste lasten zoals kapitaallasten, manuren en tractie. De direct inzetbare middelen voor het dagelijks beheer en onderhoud van het openbaar groen bedragen in 2024 € 1.125.423,-. Dit is exclusief investeringen.

Speelplaatsen

Het beleidsplan (Nota spelen) is gericht op een ontwikkeling van het aanbod van speelvoorzieningen. Het areaal speelplekken verandert geleidelijk. Aanpassingen leiden tot een betere spreiding van het aanbod. Speeltoestellen verouderen en zijn in principe na 10 tot 15 jaar afgeschreven, afhankelijk van het materiaal. Door het opstellen en bijhouden van een beheer-, vervangings- en onderhoudsprogramma kunnen de speelterreinen kwalitatief in goede conditie worden gehouden en voldoen deze aan de veiligheidseisen. In het beleidsplan is op basis van wetgeving en de kwaliteit van de speelplaatsen een vervangingsoverzicht opgesteld. Het reguliere preventieve onderhoud aan speelvoorzieningen gebeurt op basis van het beleidsplan. In 2024 wordt er een nieuw beleidsplan vastgesteld.

De gemeente voert het onderhoud aan speelterreinen zelf uit. Maandelijks controleren wij de toestellen en terreinen. Ook voeren wij jaarlijks een algemene veiligheidsinspectie uit. Bij gebreken en/of schade nemen wij direct maatregelen. De controles en verrichte reparaties tekenen wij op in een logboek.

Financiering

Met dit onderhoud is een bedrag gemoeid van € 46.474,- in 2024. In 2024 is voor het uitvoeren van reconstructies aan speelvoorzieningen een investeringskrediet geraamd van € 110.000,-.

Openbare verlichting

Het verbeteren en het energiezuiniger maken van de openbare verlichting vindt plaats aan de hand van het actuele beheerplan (Keuzenotitie openbare verlichting), dat in 2024 wordt vastgesteld. Het reguliere preventieve onderhoud aan openbare verlichting vindt plaats op basis van het onderhoudsplan. Afgeschreven verlichting vervangen wij voor zuinige, slimme en innovatieve verlichting. In het (landelijke) energieakkoord voor duurzaam energiebeleid zijn doelstellingen op het gebied van energiebezuiniging beschreven. Aan de hand van het beheerplan willen we bereiken dat de openbare verlichting:

- conform de ROVL-2011 richtlijnen in goede staat van onderhoud blijft;
- wanneer mogelijk wordt verbeterd;
- conform de doelstelling energiezuiniger en slimmer wordt.

Financiering

Met het onderhoud is in 2024 een bedrag gemoeid van € 412.296,- inclusief vaste lasten. De direct inzetbare financiële middelen voor het laten branden van en het dagelijks beheer en onderhoud aan de openbare verlichting bedragen in 2024 circa € 257.504,-. Dit is exclusief investeringen.

Civiele kunstwerken

Onder de civiele kunstwerken verstaan wij bruggen, brugduikers, kades, damwanden, stuwen en beschoeiingen. De bruggen en brugduikers worden driejaarlijks geïnspecteerd. De laatste inspectie was in 2023. Het onderhoud wordt uitgevoerd conform de inspectieresultaten. Voor de kades, damwanden, stuwen en beschoeiingen worden naar verwachting in 2023 beheerplannen vastgesteld. Voor de bruggen wordt in 2024 het geactualiseerde beheerplan vastgesteld.

Financiering

Met het preventieve en correctieve onderhoud is in 2024 een bedrag gemoeid van € 531.134,- inclusief vaste lasten zoals kapitaallasten, manuren en tractie. De direct inzetbare middelen voor het dagelijks beheer en onderhoud van de civiele kunstwerken bedragen in 2024 € 405.143,-.

Gebouwen

De huidige vastgoedportefeuille is grotendeels historisch gegroeid en niet ontstaan vanuit een overkoepelende visie op het gemeentelijke vastgoed. Een aantal gebouwen heeft niet tot nauwelijks een maatschappelijke of commerciële functie, zoals de kerktoren in Maasland. Losse grond, de openbare ruimte, renovaties en (school)gebouwen waarop de gemeente nog een economisch claimrecht heeft, vallen buiten de scope van het beheer van de gemeentelijke gebouwen.

In 2023 wordt er naar verwachting een (nieuw) beheerplan onderhoud gemeentelijke gebouwen 2024 – 2028 vastgesteld. Dit plan onderbouwt de voorziening die we voornemens zijn in te stellen voor het meerjarig groot onderhoud van het gemeentelijk vastgoed. In het beheerplan wordt het te hanteren beheer voor een doelmatig en efficiënt onderhoud van deze gebouwen beschreven. Daarnaast is de verduurzaming van de gemeentelijke gebouwen onderdeel van het beheerplan. Op dit moment heeft de gemeente 34 gebouwen in beheer en eigendom, waarbij aan 28 gebouwen groot onderhoud wordt uitgevoerd.

Financiering

Voor het groot onderhoud van de gemeentelijke gebouwen zijn we voornemens om vanaf 2024 een voorziening in te stellen. Deze voorziening moet de kosten dekken voor het groot onderhoud in de komende 10 jaar inclusief verduurzaming. Het restant van de reserve groot onderhoud gebouwen en de reeds toegekende kredieten voor groot onderhoud worden eenmalig in de voorziening gestort.

Verbonden partijen

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording moet inzicht gegeven worden in de zogenaamde 'verbonden partijen'. Het gaat hierbij minimaal om rechtspersonen waar de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Aan deze paragrafen kunnen eventueel ook publieke of privaatrechtelijke rechtspersonen toegevoegd worden als dit vanuit het gemeentelijk belang wenselijk is. Gemeentelijke deelname aan een rechtspersoon is een middel om het publieke belang te dienen of een publieke taak uit te voeren. Bij publiekrechtelijke rechtspersonen gaat het om bijvoorbeeld gemeenschappelijke regelingen. Bij privaatrechtelijke rechtspersonen gaat het o.a. om vennootschappen en stichtingen.

De paragraaf 'verbonden partijen' ondersteunt de gemeenteraad bij het uitoefenen van zijn toezichthoudende functie. Daarnaast is de verbonden partij betrokken bij de uitvoering van een gemeentelijke taak. Als onderdeel van een programma van de begroting blijft de gemeente in beginsel verantwoordelijk voor de uitvoering van die taak. Deze paragraaf ondersteunt de gemeenteraad bij zijn kaderstellende en controlerende functie op die programma's. Beleidsmatige informatie is daarmee onderdeel van de specifieke programma waar de verbonden partij bij betrokken is.

Overzicht verbonden partijen

1. Gemeenschappelijke regelingen

- Bedrijvenschap Harnaschpolder
- Metropoolregio Rotterdam – Den Haag
- Veiligheidsregio Haaglanden
- GGD en VT Haaglanden
- Servicebureau jeugdhulp haaglanden
- Gemeenschappelijke regeling Archiefbeheer Midden-Delfland
- Gemeenschappelijke regeling Archeologie Midden-Delfland
- Omgevingsdienst Haaglanden
- Regionaal reinigingsbedrijf Avalex

2. Vennootschappen en coöperaties

A. Besloten vennootschappen

- B.V. Evides

B. Naamloze vennootschappen

- NV Bank Nederlandse Gemeenten
- NV Juva

C. Coöperatieve vereniging

- Coöperatief beheer groengebieden Midden-Delfland U.A.

3. Stichtingen en verenigingen

A. Stichtingen

- Stichting Groenfonds Midden-Delfland
- Stichting Businesspark Haaglanden

- Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland

1. Gemeenschappelijke regelingen

Naam	Bedrijvenschap Harnaschpolder									
Vestigingsplaats	Schipluiden									
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR)									
Financieel belang gemeente	De gemeenten Midden-Delfland en Den Haag participeren beiden risicodragend. Een tekort wordt verdeeld in de verhouding 15% (Midden-Delfland) en 85% (Den Haag). De laatst vastgestelde grondexploitatieberekening is van prijspeil 01-07-2022. Het tekort wordt door het Bedrijvenschap op prijspeildatum 1-1-2023 geschat op € 11,45 miljoen. Het aandeel voor gemeente Midden-Delfland bedraagt daarbij € 1,72 miljoen. Dit tekort hebben wij afgedekt in de 'Voorziening bijdrage te kort Bedrijvenschap'. Daarnaast draagt de gemeente zorg voor het afdekken van haar aandeel van 15% van de risico's en kansen.									
Vermogenspositie	<table border="0" style="width: 100%; text-align: right;"> <thead> <tr> <th></th> <th><u>31-12-2022</u></th> <th><u>31-12-2021</u></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td>€ -11.450.000</td> <td>€ - 7.490.000</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td> <td>€ 42.391.150</td> <td>€ 47.917.000</td> </tr> </tbody> </table>		<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>	Eigen vermogen	€ -11.450.000	€ - 7.490.000	Vreemd vermogen	€ 42.391.150	€ 47.917.000
	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>								
Eigen vermogen	€ -11.450.000	€ - 7.490.000								
Vreemd vermogen	€ 42.391.150	€ 47.917.000								
Bestuurlijk belang gemeente	Lid van het Algemeen Bestuur zijn de portefeuillehouders: F.A. Voskamp, W. Renzen en M. Oderwald. De heer Voskamp is ook lid van het Dagelijks bestuur. Het voorzitterschap rouleert jaarlijks tussen beide gemeenten. De portefeuillehouder van de gemeente Midden-Delfland was in 2023 voorzitter van het DB en AB.									
Eventuele risico's	In de grondexploitatieberekening van het Bedrijvenschap zijn de positieve en negatieve risico's beschreven. De positieve risico's hebben voor Midden-Delfland een netto omvang van € 0,9 miljoen en de negatieve risico's bedragen voor Midden-Delfland netto € 0,2 miljoen.									

Naam	Bedrijvenschap Harnaschpolder
Overige informatie	<p><u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u></p> <p>Met de deelname wordt onder meer beoogd de werkgelegenheid en de lokale en regionale economie een impuls te geven, een kwalitatieve invulling te geven aan het bedrijventerrein en zorg te dragen voor de beleidsmatige afstemming met de woningbouw in de Harnaschpolder. Verder is de gemeente Midden-Delfland een volwaardig partner bij de ontwikkeling, waarmee een sterke externe oriëntatie vanuit de gemeente Midden-Delfland is gewaarborgd.</p> <p><u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u></p> <p>Via de deelname aan het Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur geven wij invulling aan de bovengenoemde uitgangspunten. Daarnaast stelt de gemeentelijke organisatie capaciteit beschikbaar om de genoemde doelstellingen te bereiken (via detachering).</p> <p>Wij gaan ervan uit dat de Gemeenschappelijke regeling medio 2024 in liquidatie kan gaan. Het bedrijvenschap heeft dan bindende afspraken over de verkoop van de resterende uit te geven bedrijfskavels (eventueel met de deelnemende gemeenten). Voor die tijd zullen de deelnemende gemeenten afspraken maken over de verdeling van rechten en verplichtingen van het bedrijvenschap en de afhandeling van eventueel lopende procedures.</p>

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
Vestigingsplaats	Rotterdam

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR)
Activiteiten	<p>Deelnemende gemeenten bij de MRDH zijn: Albrandswaard, Barendrecht, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Voorne aan Zee, Wassenaar, Westland en Zoetermeer. De provincie Zuid-Holland heeft in de regeling de positie van agenda lid.</p> <p>Centrale doelstelling van de MRDH is het verbeteren van de mobiliteit en het economisch vestigingsklimaat. De MRDH werkt met de 21 gemeenten, de provincie Zuid-Holland, samenwerkingsverbanden, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan deze doelen. Taken op het terrein van mobiliteit (verkeer en vervoer) zijn benoemd als Vervoersautoriteit (VA). De VA voert taken uit op het terrein van het openbaar vervoer en verbetering van interne en externe verkeerskundige verbindingen gericht op het versterken van de agglomeratiekracht.</p>
Financieel belang gemeente	<p><i>Totale omvang begroting</i> De totale omvang van de begroting in 2024 is 642,9 miljoen euro. De omvang van het programma exploitatie verkeer en openbaar vervoer is 476,8 miljoen euro en het programma infrastructuur verkeer en openbaar vervoer is 145 miljoen euro. Het programma economisch vestigingsklimaat is begroot op 5,7 miljoen euro.</p> <p><i>Inkomsten MRDH</i> De MRDH heeft twee permanente inkomstenbronnen. Voor de taken Economisch vestigingsklimaat is dat de inwonersbijdrage. Voor de taken op het terrein van verkeer en openbaar vervoer ontvangt het rechtstreeks vanuit het Rijk</p>

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)									
	<p>budget, genaamd BDU (brede doeluitkering) verkeer en vervoer. Aanvullend ontvangt de MRDH inkomsten van andere overheden en een opbrengst financiering ov-bedrijven (marktconformiteitsopslag).</p> <p><i>Versterken economisch vestigingsklimaat</i> Dit programma wordt volledig gefinancierd vanuit de gemeentelijke bijdragen. Het aandeel van Midden-Delfland is ongeveer 1%. De inwonersbijdrage 2024 is € 2,97. Deze bijdrage is bestemd voor de gezamenlijke activiteiten gericht op het versterken van het regionaal economisch vestigingsklimaat. Van de inwonersbijdrage is maximaal € 1,21 bestemd voor de apparaatslasten. Het restant van deze bijdrage is bestemd voor concrete maatregelen en subsidies die bijdragen aan het versterken van de regionale economische ontwikkeling en innovatie.</p> <p>De totale bijdrage van de Gemeente Midden-Delfland bedraagt in 2024: € 57.820</p>									
Vermogenspositie	<table border="0"> <thead> <tr> <th></th> <th style="text-align: right;"><u>31-12-2022</u></th> <th style="text-align: right;"><u>31-12-2021</u></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td style="text-align: right;">€ 33.843.976</td> <td style="text-align: right;">€ 32.507.907</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td> <td style="text-align: right;">€ 1.550.055.080</td> <td style="text-align: right;">€ 1.435.141.064</td> </tr> </tbody> </table>		<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>	Eigen vermogen	€ 33.843.976	€ 32.507.907	Vreemd vermogen	€ 1.550.055.080	€ 1.435.141.064
	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>								
Eigen vermogen	€ 33.843.976	€ 32.507.907								
Vreemd vermogen	€ 1.550.055.080	€ 1.435.141.064								
Bestuurlijk belang gemeente	<p><i>Gemeentelijke vertegenwoordiging</i> De burgemeester is lid van het Algemeen Bestuur. Wethouder Voskamp is lid van de Bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat. Wethouder Oderwald-Ruijsbroek is lid van de Bestuurscommissie Vervoersautoriteit.</p> <p>De raadsleden mevrouw D. Langeveld en de heer R.E. Vieira zijn benoemd in de Adviescommissie Vervoersautoriteit. Mevrouw S.A. Koppert en de heer J.J.C. Moerman zijn benoemd in de adviescommissie economisch vestigingsklimaat. Afspraak is dat zij elkaar onderling kunnen vervangen, waardoor bij iedere adviescommissie</p>									

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
	<p>minimaal één lid uit Midden-Delfland is vertegenwoordigd.</p> <p>Het raadslid de heer R.H.P. Ringeling is benoemd in de Rekeningencommissie.</p> <p>In Midden-Delfland is de Bestuurlijke Regiegroep MRDH ingesteld. Dit is een inhoudelijk afstemmingsoverleg tussen de raadsleden uit de adviescommissies, de collegeleden en ambtelijk adviseurs. Deze regiegroep vergadert één week voorafgaand aan de vergaderingen van de adviescommissies.</p> <p><i>Inhoudelijk belang</i></p> <p>De formele taken van de gemeenschappelijke regeling MRDH zijn verlengd lokaal bestuur. Uit diverse onderzoeken blijkt dat de economische potentie binnen de regio groter is dan de feitelijke situatie. Doelstelling van de huidige samenwerking is om vanuit het faciliteren van de versterking van het economische vestigingsklimaat, met ondersteuning van een verbeterde bereikbaarheid, de regionale economie hoger dan het nationale gemiddelde te laten groeien. Dit moet een duurzame en innovatieve ontwikkeling zijn gericht op het versnellen van een digitale en circulaire economie. Hierbij is ook directe aandacht voor de sociale component, door onder andere aan te sluiten op de Human Capital Agenda en een regionale business driven campusontwikkeling voor MBO en HBO. In 2023 is de strategische agenda 2023-2027 'Met elkaar, voor elkaar' vastgesteld. Hierin wordt een focus aangebracht in regionale economische thema's en de versterking van de mobiliteit.</p> <p>De lokale economie en inwoners profiteren van een regionale economische groei. In het bijzonder geldt dit voor de Greenport. Het verbeteren van de mobiliteit en bereikbaarheid zijn erop gericht dat inwoners beter gebruik kunnen maken van</p>

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
	regionale voorzieningen. Extra aandachtspunt is om de financiering van het openbaar vervoer en voor Midden-Delfland beschikbaar blijven van een publieke vervoersvoorziening. Deze voorziening is van direct belang voor inwoners van Midden-Delfland en vice versa kunnen de omliggende stedelingen beter gebruik maken van de recreatieve faciliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap van Midden-Delfland.
Eventuele risico's	Binnen het programma Economisch Vestigingsklimaat zijn geen financiële risico's bekend. Financiële bijdragen voor fieldlabs, innovatieprogramma's en campusontwikkeling worden toegekend aan gemeenten op basis van de beschikbare financiële middelen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de gereed melding en financiële afwikkeling van de subsidies waar zij penvoerder voor zijn. Binnen de programma's 'Exploitatie verkeer en openbaar vervoer' en 'Infrastructuur en openbaar vervoer' is het risico dat vanuit het Rijk onvoldoende middelen voor de BDU worden toegekend. Actuele problematiek is de financiering van het ov, in het bijzonder het OV-bedrijf RET, door hogere uitgaven als gevolg van gestegen prijzen voor energie en materialen en inflatie die doorwerkt in de personele lasten. Door een lagere bezetting van het ov zijn er minder inkomsten, waarbij ongeveer voor 90% van de kostendekking aanwezig is. Hierdoor is de regio onvoldoende in staat om te blijven investeren in de kwaliteit en kwantiteit van het openbaar vervoer en infrastructurele maatregelen aan het wegennet. Mobiliteit komt daarmee onder druk te staan en beïnvloedt dit op een negatieve wijze het economisch vestigingsklimaat.

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Vestigingsplaats	Den Haag

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling Openbaar Lichaam
Activiteiten	<p>In de gemeenschappelijke regeling is ten aanzien van de doelstelling het</p> <p>volgende opgenomen:</p> <p>1. De Veiligheidsregio behartigt de belangen van de gemeenten op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing, en geneeskundige hulpverlening.</p> <p>2. Aan het Algemeen Bestuur zijn de taken overgedragen genoemd in artikel 10 van de Wet veiligheidsregio's. Dit zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het inventariseren van risico's van branden, rampen en crises; - het adviseren van het bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises in de bij of krachtens de wet aangewezen gevallen alsmede in de gevallen die in het beleidsplan zijn bepaald; - het adviseren van het college van burgemeester en wethouders over de taak, bedoeld in artikel 3, eerste lid (brandweezorg); - het voorbereiden op de bestrijding van branden en het organiseren van de rampenbestrijding en de crisisbeheersing; - het instellen en in stand houden van een brandweer; - het instellen en in stand houden van een GHOR; - het voorzien in de meldkamerfunctie; - het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel; - het inrichten en in stand houden van de informatievoorziening binnen de diensten van de veiligheidsregio en tussen deze diensten en de

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
	andere diensten en organisaties die betrokken zijn bij enkele genoemde taken.
Financieel belang gemeente	De Veiligheidsregio stelt jaarlijks een begroting op die door het Algemeen Bestuur wordt vastgesteld. Voorafgaand kan de raad haar zienswijze uitbrengen op de ontwerpbegroting. Op basis van de verdeelsleutel en (regionaal) inwonersaantal wordt onze bijdrage in 2024 € 1.257.000.
Vermogenspositie	De vermogenspositie van de VRH is in 2023 afgenomen. De middelen zijn ingezet om de stijgingen van loonkosten en vervangingskosten van materieel op te vangen. Er is een algemene reserve van 1,6 miljoen en een bestemmingsreserve van 0,5 miljoen. Voor 2024 is de verwachting dat de algemene reserve op het huidige niveau blijft. Alleen de bestemmingsreserve zullen worden aangewend. Deze worden ingezet voor de relevante bestemming. Op pagina 17 van de VRH begroting kunt u de details vinden.
Bestuurlijk belang gemeente	De burgemeester is lid van het Algemeen Bestuur.
Eventuele risico's	De ratio van het weerstandsvermogen is voldoende.

Naam	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD) en Veilig thuis
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	De Gemeenschappelijke regeling GGD en VT Haaglanden is sinds 1/1 2018 van kracht. De GGD en VT zijn als organisatie ondergebracht bij de gemeente Den Haag. Het Algemeen Bestuur van de GR GGD en VT Haaglanden stelt voor negen gemeenten in Haaglanden het takenpakket vast.

Naam	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD) en Veilig thuis
	Dit takenpakket bevat zowel wettelijke als regionale taken.
Financieel belang gemeente	De GR GGD en VT Haaglanden stelt jaarlijks een begroting op die door het Algemeen Bestuur wordt vastgesteld. Voorafgaand kan de raad haar zienswijze uitbrengen op de ontwerpbegroting. De gemeenten dragen deels bij op basis van een bedrag per inwoner en deels op basis van historisch gebruik. Sommige specifieke taken, zoals toezicht kinderopvang (tokin), worden op basis van p*q afgerekend. Daarnaast kunnen er lokale taken apart door de gemeente worden ingekocht bij de GGD. De totale bijdrage van de Gemeente Midden-Delfland bedraagt in 2023: € 338.000.
Vermogenspositie	Niet van toepassing, het betreft een dienstverleningsmodel.
Bestuurlijk belang gemeente	De wethouder Jeugdzorg, WMO en Volksgezondheid is lid van het Algemeen Bestuur. Het Algemeen Bestuur monitort de efficiency en effectieve uitvoering van de taken.
Eventuele risico's	Er zijn geen risico's op de bedrijfsvoering, om dat er sprake is van een dienstverleningsmodel. De jaarrekening van de gemeenschappelijke regeling is gelijk aan de begroting of reeds ingediende begrotingswijziging. Dit tenzij er acuut sprake is geweest van extra taken (zoals grootschalige vaccinaties ter afwendig van een infectieziekte-epidemie) of dat er meer of minder is afgenomen van producten die per prestatie worden afgerekend (zoals bij toezicht kinderopvang of lijkschouwing). Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling toetst jaarlijks de geleverde prestaties in relatie tot het afgesproken volume en kwaliteitsniveau.
Overige informatie	<u>Wat willen we met de deelname aan de GR bereiken?</u>

Naam	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD) en Veilig thuis
	<p>Efficiënter en effectiever regelen van de taken uit de WPG en veiligheid bij huiselijk geweld.</p> <p>De GGD voert taken uit die vermeld staan in de Wet publieke gezondheid (met uitzondering van jeugdgezondheidszorg zoals bedoeld in artikel 5, tweede lid onder a tot en met d), alsmede de taken die bij of krachtens andere wetten aan de GGD worden opgedragen en overige taken waarvan het algemeen bestuur heeft besloten dat zij tot het takenpakket behoren. De GGD bewaakt, beschermt en bevordert de (publieke) gezondheid van de bevolking. In 2023 zal er daarnaast uitvoering gegeven worden aan de uitvoering van het lokaal preventieakkoord.</p> <p>Veilig Thuis, bij wet het Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, voert de volgende taken uit: opstellen veiligheidsplan naar aanleiding van meldingen, geven van advies aan burgers en professionals, coördineren van tijdelijk huisverboden, geven van voorlichting aan ketenpartners, uitvoeren radarfunctie en monitoring.</p> <p>Daarnaast zal per 2023 de regionale visie huiselijk geweld 2019-2022 verlengd worden. Hieraan zal ook een uitvoeringsprogramma gekoppeld worden.</p>

Naam	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling in de rechtsvorm van een bedrijfsvoeringorganisatie met één verantwoordelijk bestuur.
Financieel belang gemeente	De gemeente draagt bij in de regionale taken op basis van een bedrag per inwoner. Het belang in de

Naam	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
	verbonden partij van Midden-Delfland is 1,69%. De gemeentelijke bijdrage in 2023 is € 65.202
Vermogenspositie	31-12-2021 31-12-2020 Eigen vermogen € 84.000 € 43.687 Vreemd vermogen € 1.338.000 € 958.756
Bestuurlijk belang gemeente	In 2015 is de gemeenschappelijke regeling omgezet van een GR openbaar lichaam naar een GR bedrijfsvoering organisatie met een ongeleed bestuur. Het bestuur bestaat uit drie leden. Midden-Delfland, Delft, Rijswijk en Westland zijn vertegenwoordigd met één lid. Besluitvorming vindt plaats met een gewogen stemverhouding, gebaseerd op inwonertal per gemeente. Overige deelnemers zijn Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer. Voorschoten is voornemens uit te treden per 1 januari 2024.
Eventuele risico's	Omdat het Servicebureau zelf niet beschikt over een weerstandsvermogen dient rekening gehouden te worden met het gemeentelijk aandeel in de benodigde weerstandscapaciteit.
Overige informatie	<u>Wat willen we met de deelname aan de GR bereiken?</u> Het Inkoopbureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken binnen het Sociaal domein, zoals gezamenlijke inkoop en contractering van de Jeugdzorg.

Naam	Gemeenschappelijke regeling archiefbeheer Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Delft
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling

Naam	Gemeenschappelijke regeling archiefbeheer Midden-Delfland
Financieel belang gemeente	Voor het beheer en het beschikbaar stellen van de overgebrachte archieven draagt de gemeente per m1 bij aan de gemeente Delft. De te verwachten kosten voor 2024 bedragen € 38.000. Deze regeling moet in de nabije toekomst worden herzien in verband met de overdracht van digitale archiefbescheiden naar het e-depot. Het is nog onduidelijk wat dit voor de kosten betekent.
Vermogenspositie	De vermogenspositie is in dit geval moeilijk te bepalen. Het zijn werkzaamheden die door gemeente Delft worden uitgevoerd. Er is niet een aparte entiteit voor gecreëerd.
Bestuurlijk belang gemeente	Vóór 1 mei van elk jaar informeert het gemeentebestuur van Delft het gemeentebestuur van Midden-Delfland over de uitvoering van de regeling.
Eventuele risico's	Op dit moment zijn er geen risico's bekend.
Overige informatie	<p><u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke verplichtingen als bedoeld in de Archiefwet 1995.</p> <p><u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u> Door gebruik te maken van de archiefbewaarplaats van de gemeente Delft, wordt voldaan aan de doelstelling van de deelname aan de gemeenschappelijke regeling. De archivaris van Delft is ook aangewezen als archivaris van de gemeente Midden-Delfland. Er zijn verder geen beleidsvoornemens op dit gebied. De verwachting is dat in de nabije toekomst deze gemeenschappelijke regeling wordt herzien.</p>

Naam	Gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Delft
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	De gemeente draagt jaarlijks een vast bedrag bij in de kosten van de archeoloog van de gemeente Delft. Dit bedrag wordt jaarlijks proportioneel verhoogd aan de hand van de toepasselijke salarisverhoging voor gemeenteambtenaren. De bijdrage voor 2024 bedraagt ongeveer € 31.950. Daarnaast wordt in voorkomende gevallen bijgedragen in de projectkosten voor opgravingen.
Vermogenspositie	De vermogenspositie is in dit geval moeilijk te bepalen. Het zijn werkzaamheden die door gemeente Delft worden uitgevoerd. Er is niet een aparte entiteit voor gecreëerd.
Bestuurlijk belang gemeente	Jaarlijks informeert het gemeentebestuur van Delft het gemeentebestuur van Midden-Delfland over de uitvoering van de regeling.
Eventuele risico's	Op dit moment zijn er geen risico's bekend.
Overige informatie	<p><u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologisch onderzoek en het scheppen van de mogelijkheid om vondsten uit opgravingen in een eigen depot onder te brengen.</p> <p><u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u> Door de benoeming van de archeoloog van Delft tot archeoloog van de gemeente Midden-Delfland en het creëren van een depot voor de vondsten uit opgravingen, is invulling gegeven aan de doelstelling van de deelname aan de gemeenschappelijke regeling met Delft. Op basis van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg doet de gemeente een beroep</p>

Naam	Gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland
	op de capaciteit van de archeologische dienst van Delft voor met name bouwplannen gesitueerd in het buitengebied, waarvoor archeologisch onderzoek nodig is.

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)									
Vestigingsplaats	Den Haag									
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling									
Financieel belang gemeente	De ODH voert als omgevingsdienst voor de provincie Zuid-Holland en de gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer een overeengekomen wettelijk en aanvullend takenpakket uit. Controle van de landelijke regelgeving en lokaal beleid is belegd bij de ODH. De doelstelling van de ODH is om bij de uitvoering van de genoemde taken te voldoen aan de landelijke kwaliteitscriteria, te zorgen voor specialismenvorming op inhoud en een bijdrage te leveren aan een constante en eenduidige uitvoering van VTH-taken (vergunningverlening, toezicht en handhaving) in de regio. Raming van de gemeentelijke bijdrage vindt plaats op de verwachte inzet. Afrekening gebeurt op daadwerkelijk gepleegde inzet en gemaakte kosten. De ODH bouwt geen extra reserves op. Jaarlijks vindt met alle deelnemers een afrekening plaats, waardoor de structurele baten en lasten met elkaar in evenwicht zijn. De totale bijdrage van de Gemeente Midden-Delfland bedraagt in 2024: € 637.896.									
Vermogenspositie	<table> <thead> <tr> <th></th> <th><u>31-12-2022</u></th> <th><u>31-12-2021</u></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td>€ 2.718.640</td> <td>1.817.085</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td> <td>€ 15.683.089</td> <td>19.539.936</td> </tr> </tbody> </table>		<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>	Eigen vermogen	€ 2.718.640	1.817.085	Vreemd vermogen	€ 15.683.089	19.539.936
	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>								
Eigen vermogen	€ 2.718.640	1.817.085								
Vreemd vermogen	€ 15.683.089	19.539.936								

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
Bestuurlijk belang gemeente	Midden-Delfland levert een lid voor het algemeen bestuur.
Eventuele risico's	<p>De ODH streeft ernaar om de impact van risico's te minimaliseren. Dit betekent dat een weerstandscapaciteit beoogd wordt die tenminste het predicaat 'voldoende' krijgt. Dat komt neer op een gewenst ratio voor de weerstandscapaciteit tussen de 1,0 en 1,4. In de jaarrekening 2022 ODH is het weerstandsvermogen € 1.312.200; ratio is 1,00.</p> <p>Aandachtspunten voor de risicobeheersing zijn een stijging van de personeelskosten als gevolg van krapte op de arbeidsmarkt en de generieke cao-stijging. Daarnaast is de invoering van de Omgevingswet een potentieel risico door de overheveling van provinciale taken op het terrein van bodem en invoering van nieuwe gemeentelijke taken (inhoudelijk programma 7). Onbekend is of het Rijk bij deze wetswijziging zorgdraagt voor een budgettair neutrale invoering van de controle- en overige uitvoeringstaken door de ODH.</p>
Overige informatie	<p><u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u></p> <p>We willen bereiken dat de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) op een efficiënte en kwalitatieve wijze milieutaken uitvoert voor de gemeente Midden-Delfland. De ODH is opgezet als een regionale uitvoeringsdienst voor de uitvoering van de vergunningverlening en handhavingstaken gerelateerd aan diverse milieuwetten, het Omgevingsplan (deels) en de groenblauwe wetgeving. De doelstelling van de ODH is om bij de uitvoering van de genoemde taken te voldoen aan de landelijke kwaliteitscriteria, te zorgen voor specialismenvorming op inhoud en een bijdrage leveren aan een constante en eenduidige taakuitvoering.</p> <p>De laatste jaren worden nieuwe taken vanuit het Rijk toegevoegd aan de basistaken van de ODH.</p>

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
	Een voorbeeld daarvan is het toezicht op de Europese Energie Efficiency richtlijn (EED) en de informatieplicht energiebesparing. Niet voor al deze taken kan ruimte gevonden worden binnen de bestaande capaciteit van de ODH. Met de invoering van de Omgevingswet zal een deel van de provinciale bodemtaken overgaan naar de gemeente. Deze taken zullen deels door de ODH worden uitgevoerd. Door toevoeging van nieuwe en uitbreiding van bestaande wettelijke taken is sprake van een stijging van de gemeentelijke bijdrage.

Naam	Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex									
Vestigingsplaats	Den Haag									
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling									
Financieel belang gemeente	Per aansluiting wordt een bijdrage gerekend voor het geheel van afvalinzameling en –verwerking op basis van een DVO. De totale inzamelingsbijdrage van de Gemeente Midden-Delfland bedraagt in 2024: € 2.071.862.									
Vermogenspositie	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th></th> <th style="text-align: right;"><u>31-12-2022</u></th> <th style="text-align: right;"><u>31-12-2021</u></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td style="text-align: right;">€ 4.643.000</td> <td style="text-align: right;">€ 4.594.000</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td> <td style="text-align: right;">€ 49.507.000</td> <td style="text-align: right;">€ 45.728.000</td> </tr> </tbody> </table>		<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>	Eigen vermogen	€ 4.643.000	€ 4.594.000	Vreemd vermogen	€ 49.507.000	€ 45.728.000
	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>								
Eigen vermogen	€ 4.643.000	€ 4.594.000								
Vreemd vermogen	€ 49.507.000	€ 45.728.000								
Bestuurlijk belang gemeente	Vanuit het college is Midden-Delfland vertegenwoordigd in het bestuur van Avalex en in het opdrachtgeversoverleg.									
Eventuele risico's	In de begroting van Avalex zijn de verwerkingskosten van het afval meegenomen. Als de te verwachten hoeveelheden afval (GFT, Restafval en Grofvuil) in de begroting sterk afwijken van de werkelijke hoeveelheden aangeleverd afval dan kan dit een risico									

Naam	Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex
	meebrengen. Dit geldt voor afwijkingen die hoger zijn dan begroot.
Overige informatie	Wij willen met de samenwerking een efficiënte en doelmatige invulling geven aan de wettelijke verplichtingen op het gebied van afval- en grondstoffeninzameling. Wij maken met Avalex toetsbare afspraken over de omvang en kwaliteit van te leveren producten en diensten. De afspraken worden vastgelegd in een Dienstverleningsovereenkomst.

2A. Besloten vennootschappen

Naam	B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides (GBE)									
Vestigingsplaats	Rotterdam									
Rechtsvorm	Besloten vennootschap									
Financieel belang gemeente	Evides is een NV die voor 50% eigendom is van PZEM en voor 50% eigendom van B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides (17 gemeenten in Zuid-Holland, waaronder Midden-Delfland). De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 23.980 aandelen (1,3% van het totaal). Jaarlijks ontvangt de gemeente dividend.									
Vermogenspositie	<table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;"><u>31-12-2022</u></td> <td style="text-align: center;"><u>31-12-2021</u></td> </tr> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td style="text-align: right;">€ 583,1 miljoen</td> <td style="text-align: right;">€ 558,2 miljoen</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td> <td style="text-align: right;">€ 798,8 miljoen</td> <td style="text-align: right;">€ 754,5 miljoen</td> </tr> </table>		<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>	Eigen vermogen	€ 583,1 miljoen	€ 558,2 miljoen	Vreemd vermogen	€ 798,8 miljoen	€ 754,5 miljoen
	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>								
Eigen vermogen	€ 583,1 miljoen	€ 558,2 miljoen								
Vreemd vermogen	€ 798,8 miljoen	€ 754,5 miljoen								
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Economie en Financiën, Water en Milieu. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.									

Naam	B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides (GBE)
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van € 1 miljoen op de balans staan.
Overige informatie	<p>De Drinkwaterwet versterkt de publieke verankering van drinkwaterbedrijven, stelt eisen aan het opereren van deze bedrijven en voorziet in een vorm van financiële regulering van de drinkwateractiviteiten.</p> <p><u>Wat willen we met deelname bereiken?</u> Wij verwachten dat er altijd schoon en hoogwaardig drinkwater geleverd wordt en dat er continu industriewater beschikbaar is dat aan strenge normen voldoet. Daarnaast verwachten wij een rendement op onze investering te ontvangen door goede bedrijfsvoering.</p>

2B. Naamloze vennootschappen

Naam	N.V. Bank Nederlandsche Gemeenten (BNG)									
Vestigingsplaats	Den Haag									
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap									
Financieel belang gemeente	<p>Eigenaar van de bank zijn gemeenten, Provincies en de Staat. De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 48.594 aandelen (0,087% van het totaal); de nominale waarde per aandeel bedraagt € 2,50.</p> <p>Jaarlijks ontvangt de gemeente dividend. Het dividend in 2022 bedroeg € 2,50 per aandeel (in 2021 € 2,28).</p>									
Vermogenspositie	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 60%;"></th> <th style="text-align: right;"><u>31-12-2021</u></th> <th style="text-align: right;"><u>31-12-2022</u></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td style="text-align: right;">€ 4.615.000.000</td> <td style="text-align: right;">€ 5.062.000.000</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td> <td style="text-align: right;">€ 107.459.000.000</td> <td style="text-align: right;">€ 143.995.000.000</td> </tr> </tbody> </table>		<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2022</u>	Eigen vermogen	€ 4.615.000.000	€ 5.062.000.000	Vreemd vermogen	€ 107.459.000.000	€ 143.995.000.000
	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2022</u>								
Eigen vermogen	€ 4.615.000.000	€ 5.062.000.000								
Vreemd vermogen	€ 107.459.000.000	€ 143.995.000.000								

Naam	N.V. Bank Nederlandsche Gemeenten (BNG)
	Achtergestelde schulden € 38.000.000 € 36.000.000
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Financiën. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van € 120.674 op de balans staan. De BNG Bank hoort tot de meest kredietwaardige banken ter wereld. Over 2022 realiseerde BNG Bank een nettowinst na belastingen van € 300 miljoen (2021: € 236 miljoen).
Overige informatie	<u>Wat willen we met deelname bereiken?</u> Deze deelneming is een duurzame belegging. BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.

Naam	Juva N.V.
Vestigingsplaats	Poeldijk
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Financieel belang gemeente	NV Holding Westland Infra (Juva N.V.) is gezamenlijk eigendom van de gemeenten Midden-Delfland en Westland. De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 272 aandelen (13,6% van het totaal). Jaarlijks ontvangt de gemeente dividend.
Vermogenspositie	<u>12-2021</u> <u>1-12-2022</u> <u>31-</u>

Naam	Juva N.V.
	Eigen vermogen € 136.100.000 € 134.700.000
	Vreemd vermogen € 129.800.000 € 127.600.000
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door portefeuillehouder duurzaamheid. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van € 123.428 op de balans staan.
Overige informatie	<p><u>Wat willen we met deelname bereiken?</u></p> <p>Met de deelname in Juva N.V. is een ongestoorde levering van gas en elektriciteit aan burgers en bedrijven binnen de gemeente gegarandeerd. Juva N.V. opereert volgens de vastgestelde Netbeheer+ strategie. Netbeheer+ houdt in dat de kerncompetenties die in de organisatie aanwezig zijn om de wettelijke, gereguleerde taken van de netbeheerder op een goede wijze uit te voeren, ook worden ingezet voor activiteiten in de vrije markt. Dit zijn de zogenoemde 'nevenactiviteiten'. De nevenactiviteiten zijn een integraal onderdeel van het netwerkbedrijf. De nevenactiviteiten zorgen voor extra inkomsten en ook voor extra dekking van kosten die de netbeheerder voor het uitvoeren van zijn wettelijke taken moet maken. De nevenactiviteiten zorgen voor een klantgerichte- en dynamische omgeving en voor prikkels tot productontwikkeling en innovatie. Dit beleid wordt door de aandeelhouders onderschreven.</p>

2C. Coöperatieve verenigingen

Naam	Coöperatief Beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG)									
Vestigingsplaats	Schipluiden									
Rechtsvorm	Coöperatieve vereniging U.A.									
Financieel belang gemeente	Het exacte financiële belang is niet in deze begroting aan te geven. Afspraak tussen gemeenten en provincie is dat de bijdragen die voor het Recreatieschap Midden-Delfland beschikbaar waren tot 2025 beschikbaar blijven voor de coöperatieve vereniging. Voor de gemeente Midden-Delfland zijn dat de inwonersbijdrage € 37.732 en de pachtbepalingen vanuit de overdracht van gronden van het Recreatieschap Midden-Delfland. In het kader van de harmonisatie van bijdragen wordt door de bestuurlijk trekker een voorstel in coöperatieverband uitgewerkt. Naar verwachting is op termijn sprake van een forse stijging van onze bijdrage.									
Vermogenspositie	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th></th> <th style="text-align: right;"><u>31-12-2022</u></th> <th style="text-align: right;"><u>31-12-2021</u></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen:</td> <td style="text-align: right;">€ 4.687.378</td> <td style="text-align: right;">€ 4.725.569</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td> <td style="text-align: right;">€ 3.807.082</td> <td style="text-align: right;">€ 4.408.431</td> </tr> </tbody> </table>		<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>	Eigen vermogen:	€ 4.687.378	€ 4.725.569	Vreemd vermogen	€ 3.807.082	€ 4.408.431
	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>								
Eigen vermogen:	€ 4.687.378	€ 4.725.569								
Vreemd vermogen	€ 3.807.082	€ 4.408.431								
Bestuurlijk belang gemeente	Primaire doelstelling van deelname aan de coöperatieve vereniging is het creëren van een efficiënte en beleidsarme organisatie voor het beheer van gronden die bij de opheffing van het Recreatieschap Midden-Delfland in beheer of erfpacht aan de deelnemende gemeenten zijn overgedragen. Secundaire doelstelling is te komen tot een meer integraal beheer van alle groene gebieden binnen het gebied Midden-Delfland.									
Eventuele risico's	Een financieel risico is de mogelijke forse stijging van onze gemeentelijke bijdrage als gevolg van de harmonisatie van de deelnemersbijdragen. Beheersmatig risico is de versnippering van eigendom en onderhoud van gronden bij de diverse partijen en overheden. Deze versnippering staat een doelmatig en efficiënt beheer in de weg. Binnen de CBG wordt gewerkt aan een systeem waarbij gronden op een gelijke manier worden									

Naam	Coöperatief Beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG)
	onderhouden en het herverdelen van eigendommen, waardoor gronden meer aaneengesloten per eigenaar onderhouden worden.
Overige informatie	<p><u>Wat willen we met deelname bereiken?</u> Deelname aan de coöperatieve vereniging heeft als doel om in samenwerking met andere overheden en gebiedsorganisaties te zorgen voor een doelmatige en rechtmatige uitvoering van beheer- en onderhoudstaken van de groengebieden in het landschap van Midden-Delfland. De samenwerking in de coöperatieve vereniging richt zich hierbij op de volgende gemeentelijke kernpunten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Integrale samenwerking op het gebied van beheer en onderhoud van het landschap van Midden-Delfland, waaronder vallen de recreatieve-, agrarische - en natuurgebieden; - Bijdragen aan het behouden en versterken van de landschappelijke kwaliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland; - Een beleidsarme beheersorganisatie voor het gebied dat in eigendom is van overheden met korte bestuurlijke en ambtelijke lijnen; - Een efficiënte en rechtmatige besteding van publieke middelen; - Inschakelen van lokale partijen bij beheer en onderhoud, waarbij de deelnemers aan de coöperatieve vereniging binnen de regelgeving voor aanbesteding keuzevrijheid hebben.

3A. Stichtingen

Naam	Stichting Groenfonds Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Midden-Delfland
Rechtsvorm	Stichting

Naam	Stichting Groenfonds Midden-Delfland									
Financieel belang gemeente	Bij de oprichting heeft de gemeente een startbedrag aan de stichting beschikbaar gesteld. Daarnaast heeft de gemeente voor elke opgeleverde nieuwe woning in Look-West en Look-West Noord € 1.361 bijgedragen aan het vermogen van de stichting. Voor de uitvoering heeft de stichting een contractrelatie voor periodes van 6 jaar met de Agrarische Natuurvereniging Vockestaert. De nieuwe periode gaat per 2024 voor de volgende 6 jaar in.									
Vermogenspositie	<table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;"><u>31-12-2022*</u></td> <td style="text-align: center;"><u>31-12-2021</u></td> </tr> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td style="text-align: right;">€ xxxxxxxx</td> <td style="text-align: right;">€ 13.354.000</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td> <td style="text-align: right;">€ xxxxxxxx</td> <td style="text-align: right;">€ 26.786</td> </tr> </table> <p>* Jaarrekening 2022 is nog niet beschikbaar/vastgesteld.</p>		<u>31-12-2022*</u>	<u>31-12-2021</u>	Eigen vermogen	€ xxxxxxxx	€ 13.354.000	Vreemd vermogen	€ xxxxxxxx	€ 26.786
	<u>31-12-2022*</u>	<u>31-12-2021</u>								
Eigen vermogen	€ xxxxxxxx	€ 13.354.000								
Vreemd vermogen	€ xxxxxxxx	€ 26.786								
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente Midden-Delfland levert de voorzitter van het bestuur van de stichting. Huidige voorzitter is de portefeuillehouder Midden-Delfland en groen.									
Eventuele risico's	Er is op dit moment geen risico bekend.									
Overige informatie	<p><u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> De doelstellingen van de Stichting Groenfonds Midden-Delfland sluiten aan op de gemeentelijke missie, zoals ook vastgelegd in Midden-Delfland®2025. De melkveehouderij als belangrijke pijler van het open groene agrarische cultuurlandschap staat onder druk. Door ondersteuning van deze sector wordt gewerkt aan de doelen van de stichting en gemeente, te weten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - instandhouding van het open agrarisch cultuurlandschap - verbetering van de relatie stad en platteland. <p><u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u> Zorgen voor continuering van de activiteiten zoals de stichting deze ontwikkelt. Dit houdt in: beloning van groene diensten op het gebied van natuur en landschap (doelstelling 1) en educatie en recreatie</p>									

Naam	Stichting Groenfonds Midden-Delfland
	(doelstelling 2). Samen met de stichting wordt gewerkt aan de concretisering van de doelstellingen waarbij ook gewerkt wordt aan de verwaarding van de producten van het agrarisch cultuurlandschap: hoe kan de meerwaarde van deze producten op het gebied van natuur en landschap in de stad vermarkt worden en daarmee de stad-land relatie verstevigen. De aandachtspunten uit de evaluatie, welke in 2023 is uitgevoerd, worden meegenomen in de plannen en begroting van 2024 en volgende jaren. Bovengenoemde evaluatie vindt gedurende de contractperiode van zes jaar eenmalig plaats.

Naam	Stichting Businesspark Haaglanden									
Vestigingsplaats	Den Haag									
Rechtsvorm	Stichting									
Financieel belang gemeente	De jaarlijkse gemeentelijke bijdrage kan oplopen tot € 10.000.									
Vermogenspositie	<table> <thead> <tr> <th></th> <th><u>31-12-2021</u></th> <th><u>31-12-2020</u></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td>€ 71.499</td> <td>€ 31.705</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td> <td>€ 3.716</td> <td>€ 24.880</td> </tr> </tbody> </table>		<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>	Eigen vermogen	€ 71.499	€ 31.705	Vreemd vermogen	€ 3.716	€ 24.880
	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>								
Eigen vermogen	€ 71.499	€ 31.705								
Vreemd vermogen	€ 3.716	€ 24.880								
Bestuurlijk belang gemeente	De stichting betreft regionale samenwerking tussen de gemeenten Den Haag, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp en Midden-Delfland op het gebied van bedrijventerreinen. Regionale samenwerking en afstemming vergroten de slagkracht bij de ontwikkeling van bedrijventerreinen en gaat onderlinge regionale concurrentie tegen. Vanuit Midden-Delfland zijn wij zeer geïnteresseerd in het faciliteren van arbeidsintensieve bedrijven en duurzaamheid. Het businesspark probeert vanuit de gebundelde kracht en omvang van de deelnemende gemeenten meer te kunnen bereiken op deze thema's.									

Naam	Stichting Businesspark Haaglanden
Eventuele risico's	Er zijn op dit moment geen risico's bekend.
Overige informatie	<p><u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u> Het businesspark Haaglanden is een samenwerkingsverband op het gebied van de ontwikkeling en uitgifte van nieuwe bedrijfsterreinen. De huidige deelnemers zijn de gemeenten Den Haag, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp, Midden-Delfland Delft, Zoetermeer en Leidschendam-Voorburg. De laatste drie genoemde gemeenten zijn in 2021 toegetreden tot de Stichting. De gemeenten en bedrijven zijn en blijven ieder individueel beleidsmatig, financieel en juridisch verantwoordelijk voor de bedrijventerreinen die onder de vlag van het Businesspark Haaglanden worden uitgegeven en ontwikkeld. Op basis van een herijking van ambities en doelstellingen wordt met de deelnemers bezien welke koers ingezet wordt en welke accenten kansrijk zijn voor 2024 en verder.</p> <p><u>Wat willen we met deelname bereiken?</u> Het creëren en behouden van werkgelegenheid en het bieden van aantrekkelijke vestigingslocaties en de optimale benutting van de huidige beschikbare bedrijfsterreinen in de regio staan centraal. Dit komt ten gunste van alle deelnemende gemeenten.</p> <p>Doel van de samenwerking is de gronduitgifte voor de klant zo soepel mogelijk te laten verlopen. De samenwerking tussen de ambtelijke accountmanagers en beleidsmedewerkers van gemeenten en bedrijven is binnen het businesspark georganiseerd. Samen hebben zij meer kennis, meer mogelijkheden en een groter netwerk.</p>

Naam	Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland
Vestigingsplaats	Midden-Delfland
Rechtsvorm	Stichting
Financieel belang gemeente	Aan deelname is geen gemeentelijk bijdrage gekoppeld. De stichting heeft geen winstoogmerk. De bestuurders ontvangen geen financiële vergoeding voor hun werkzaamheden. De gemeente Midden-Delfland vervult de ambtelijke en financiële ondersteuning van de Stichting.
Vermogenspositie	De Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland is eind 2017 opgericht. De jaren 2018 en 2019 zijn bedoeld om de ANBI-status van de stichting te realiseren. Medio 2019 is deze status definitief verkregen.
Bestuurlijk belang gemeente	<p>De stichting is opgericht door de gemeenten Maassluis, Midden-Delfland en Pijnacker-Nootdorp en was gelieerd aan de opgeheven Landschapstafel Hof van Delfland. Besluitvorming van het bestuur is gekoppeld aan een instemmend advies, zoals bij het toekennen van subsidie aan projecten.</p> <p>Primaire doelstelling van deelname aan de stichting is het creëren van een efficiënte organisatie voor de financiële ondersteuning van de doelstelling behoud en versterken van het groenblauwe regionale landschap.</p> <p>Secundaire doelstelling op termijn is het vergroten van de kansen op externe fondsen of andere externe financiële middelen voor ontwikkeling en beheer van groene landschappen. Het gaat hierbij om bijdragen van particuliere organisaties en bedrijven. Tevens kunnen financiële middelen voor landschappen vanuit overheidsprojecten tijdelijk geoormerkt gereserveerd worden bij de Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland. Daarbij gaat het onder meer om compensatie van ruimtelijke-economische projecten.</p>

Naam	Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland
	<p>De Stichting voert een reactief beleid. Dit houdt in dat vanuit de Landschapstafel Hof van Delfland, de Gebiedstafels, samenwerkende en individuele gemeenten, organisaties en bedrijven projecten geïnitieerd dienen te worden. De Stichting kan dan vanuit haar doelstelling en binnen de statuten ingezet worden als ondersteuning bij de financiering. De stichting heeft geen eigen financiële middelen. Dit heeft als consequentie dat de initiërende partij zorg dient te dragen voor financiële middelen die vanuit de Stichting via doorsluizen beschikbaar kunnen worden gesteld of dat vanuit andere partijen generieke subsidies of bijdragen voor de groene landschappen beschikbaar komen, zoals groensubsidies of compenserende middelen bij ruimtelijke projecten.</p>
<p>Bestuurlijk belang gemeente</p> <p>Eventuele risico's</p>	<p>Er zijn op dit moment geen risico's bekend. Het bestuur van de Stichting kan slechts middelen aan projecten toekennen, voor zover de Stichting daar ook daadwerkelijk de beschikking over heeft.</p>
<p>Overige informatie</p>	<p><u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> Deelname aan de stichting heeft als doel om in samenwerking met andere overheden en gebiedsorganisaties de financiële ondersteuning van het beleid tot behoud, versterking en verdere ontwikkeling van de groene landschappen efficiënt te reguleren.</p> <p><u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u> De rechtsvorm van de stichting wordt hierbij gebruikt om middelen te werven en ondersteuning te bieden aan projecten die:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. De kwaliteiten van de open groene landschappen behouden en versterken; b. De gebruiks- en belevingswaarden van natuur, recreatie, (cultuur)historie en agrarisch cultuurgebruik of een combinatie van deze gebruiksbestemmingen behouden en versterken; <p>De gebruiks- en belevingswaarden voor de</p>

Naam	Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland
	inwoners van het omliggend stedelijk gebied vergroten door meer inhoud te geven aan de relatie stad en land.

Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen

	2024	2025	2026	2027
Bijdrage aan:				
Stichting Businesspark Haaglanden	€ 8.700	€ 9.000	€ 9.200	€ 9.400
Subtotaal	€ 8.700	9.000	€ 9.200	€ 9.400
Gemeenschappelijke regelingen (GR):				
Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH)	€ 57.200	€ 58.600	€ 60.000	€ 61.400
Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)	€ 1.255.101	€ 1.255.101	€ 1.255.101	€ 1.255.101
Gemeentelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD)	€ 210.987	€ 214.152	€ 217.364	€ 220.624
Service bureau jeugdhulp Haaglanden (SbjH)	€ 89.402	€ 89.416	€ 91.500	€ 93.600
Coöperatief Beheer Groengebied (CBG)	€ 93.000	€ 95.300	€ 97.600	€ 99.800
GR Archiefbeheer MD	€ 75.216	€ 37.600	€ 38.500	€ 39.400

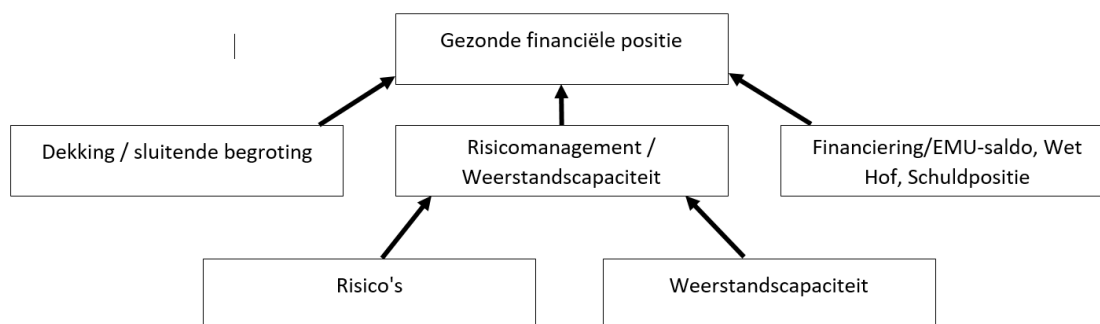
	2024	2025	2026	2027
GR Archeologie MD	€ 34.700	€ 35.600	€ 36.500	€ 37.300
Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)	€ 637.896	€ 650.500	€ 666.100	€ 681.400
Regionaal reinigingsbedrijf Avalex	<u>€ 2.071.862</u>	<u>€ 2.184.862</u>	<u>€ 2.297.862</u>	<u>€ 2.482.862</u>
Subtotaal GR	€ 4.525.364	€ 4.621.131	€ 4.760.527	€ 4.971.487
Totaal	€ 4.534.064	€ 4.630.131	€ 4.769.727	€ 4.980.887

Weerstandvermogen en risicobeheersing

Wij voeren actief beleid op de beheersing van de risico's die wij lopen. Gekeken wordt naar de maatregelen die worden getroffen om de risico's af te dekken. Voor de risico's waarvoor geen maatregelen getroffen kunnen worden (bijv. verzekeren te duur) wordt ingeschat welke buffer noodzakelijk is. Dit is het weerstandsvermogen.

Het weerstandsvermogen is te definiëren als 'het vermogen van de gemeente om niet-structurele risico's op te kunnen vangen om haar taken te kunnen voortzetten'. Door een goed systeem van risicomanagement kunnen bestuurders en managers voor risico's, die het behalen van de doelstellingen bedreigen, passende beheersmaatregelen nemen.

Uit deze paragraaf blijkt dat het weerstandsvermogen ruim voldoende is. Daarnaast verhouden de wettelijk voorgeschreven indicatoren zich tot de normen die de VNG hiervoor heeft ontwikkeld.

Interne regelgeving en beleidsafspraken:

Financiële verordening, Controleverordening, Nota Reserves en voorzieningen, Treasurystatuut, Nota risicomanagement, Herziening nota grondbeleid en het Collegeprogramma.

Risicomanagement

Wie denkt aan risicomanagement en risico's in algemene zin, denkt vaak aan vervelende, negatieve gebeurtenissen. Vaak wordt gedacht dat risicomanagement innovatie en vernieuwing tegenhoudt.

Dat dit niet waar is zien we terug in de definitie van de term risico, namelijk:

"Het effect van onzekerheid op het bereiken van waarde. Met andere woorden, risicomanagement is het beheersen van risico's en het nemen van beslissingen die gericht zijn op het voorkomen of minimaliseren van nadelige effecten. Goed risicomanagement zorgt voor procesoptimalisatie, een betere inrichting en borging van resultaten. Een essentieel instrument voor het bereiken van resultaat, innovatie en de Cittaslow filosofie".

Risicomanagement heeft een prominente plek binnen de Planning- en Control cyclus (P&C cyclus). Het is een continu proces. Bij alle P&C producten wordt hierover gerapporteerd. Risicomanagement is een manier van denken. Het dient als hulpmiddel bij het nemen van besluiten door zowel Raad als college. Op 25 juni 2019 is de 'Nota Risicomanagement Midden-Delfland' vastgesteld door de Raad. Met deze

nota en nog belangrijker een actueel risicoregister wordt het mogelijk een betrouwbaar oordeel over het benodigde weerstandsvermogen te geven. Dat leidt er uiteindelijk toe dat risico's zo weinig mogelijk effect hebben op de uitvoering van het lopende beleid en in stand houden van bestaande voorzieningen voor de lokale samenleving. De continuïteit van de bedrijfsvoering en de uitvoering van beleid wordt hiermee beter gewaarborgd.

In het risicoregister gaat het niet alleen om risico's met financiële gevolgen, maar ook om het inzicht in de niet financiële gevolgen (bijvoorbeeld op politiek-, imago-, milieu-, juridisch- privacy of informatie en veiligheidsvlak).

Een actueel risicoregister biedt de volgende voordelen:

- Een scherper beeld van het meest waarschijnlijke scenario voor de afwikkeling van risico's
- Verhoogd risicobewustzijn binnen alle lagen van de organisatie (verankering)
- Effectievere en efficiëntere bedrijfsvoering (prioriteit leggen bij de belangrijkste onderwerpen)
- Beter koppeling tussen beleid en bedrijfsvoering.

Het risicoregister wordt niet als bijlage gepubliceerd bij de programmabegroting en –rekening. Dit in verband met de vertrouwelijkheid van sommige risico's. De belangrijke openbare risico's worden in deze paragraaf benoemd. Als zich buiten de P&C-cyclusmomenten om, ontwikkelingen voordoen (denk bijvoorbeeld aan risico's betreffende de grondexploitatie) dan geldt uiteraard een actieve informatieplicht.

Belangrijkste risico's

Door actieve risicobeheersing heeft de gemeente in beeld wat de risico's zijn en is het mogelijk om het weerstandsvermogen te bepalen. Alle risico's worden tweemaal per jaar herijkt en er wordt continu geanticipeerd op nieuwe risico's. Het getoonde risicoprofiel is bepaald vanuit de herijking/ inventarisatie zoals uitgevoerd t/m juli 2022. In het volgende overzicht worden de belangrijkste (geconsolideerde) risico's gepresenteerd die de grootste invloed hebben bij de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit. Bij ieder risico worden kort de beheersmaatregelen weergegeven.

- Grondexploitatie

Door de grote omvang van de grondexploitatie vormt dit een risico voor de gemeente. Jaarlijks worden de grondexploitaties en de bijbehorende risicoanalyse geactualiseerd. De resultaten van de grondexploitatie brengen wij ten gunste of ten laste van de reserve grondexploitaties. De laatste actualisatie geeft aan dat het resultaat van de reserve grondexploitaties op termijn een batig saldo laat zien.

- Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in 16 verbonden partijen. Veelal is dat een deelname of samenwerking met meerdere gemeenten. De afgelopen jaren is enkele malen gebleken dat hier behoorlijke financiële gevolgen uit voort kunnen vloeien (bijvoorbeeld GGD en Avalex). Stringente bewaking is noodzakelijk om problemen in de toekomst te voorkomen. Voor het dividend van JUVA wordt uitgegaan van een structureel lagere uitkering, gegeven het meerjarenplan van JUVA, de noodzakelijke investeringen en de ontwikkeling van de solvabiliteit. Gegeven de zeer volatiele situatie op de energiemarkt, de

prijswontwikkeling en de lagere omzet is voor 2024 (gegeven de te verwachten resultaten in 2023) een dividenduitkering onzeker.

- Sociale Domein

Vanaf januari 2015 is een groot aantal nieuwe taken overgekomen naar gemeenten. Het betrof aanvankelijk de Participatiewet, de nieuwe Wmo 2015 en taken uit de Jeugdwet. Al vanaf het begin van de decentralisatie hebben gemeenten en VNG aangegeven dat de meegekomen rijksmiddelen bij deze decentralisaties onvoldoende zijn. Ontwikkelingen als de invoering van het abonnementstarief in de Wmo, en het open einde karakter van een aantal regelingen, hebben de financiële druk opgevoerd. Vanaf medio 2018 heeft dit ook in Midden-Delfland geleid tot tekorten, met name op het terrein jeugd. Binnen de gemeentelijke uitvoeringsorganisatie zijn en worden uiteenlopende maatregelen genomen tot kostenbeheersing, waarbij genoemd kunnen worden: het pva kostenbeheersing (2019/2020), de daaruit voortvloeiende doorontwikkeling van het maatschappelijk team en de acties gericht op optimalisering van de bedrijfsvoering. Daarnaast wordt veel inzet gepleegd op de implementatie van (regionale) instrumenten ter beheersing van de kosten. Inmiddels is van rijkswege erkend dat er sprake is van structureel tekortschietende financiering in de jeugdzorg, wat heeft geleid tot enkele (incidentele) extra bedragen voor gemeenten. Per saldo blijft het risico op overschrijdingen, gezien het open einde karakter van de regelingen, de tekortschietende financiering en de beperkte beïnvloedingsmogelijkheden substantieel.

Risico's waardoor de dienstverlening en kwaliteit van de zorg, ondersteuning en financiële dienstverlening in gevaar komen:

- Sociaal domein breed: langere termijneffecten van corona en corona maatregelen op vraag naar ondersteuning op gebied van zorg, inkomen, welzijn en schuldenproblematiek.
- Sociaal domein breed: uitvoeringskosten voor nieuwe wettelijke regelingen zoals de inburgering (vanaf 2022), vroeg signalering (vanaf 2021) in de schuldhulp en toekomstige gemeentelijke taken (beschermd wonen) mogelijk nieuwe volgende regelingen
- Nieuwe gemeentelijke taken ter compensatie van effecten maatschappelijke ontwikkelingen zoals de energiecrisis, de toename van vluchtelingen, en de toeslagenaffaire.
- Jeugdtaken: risico van een toenemende vraag aan geïndiceerde zorg, mede via de vrije verwijzers, wanneer preventief aanbod niet beschikbaar is.
- Tarieven jeugdzorg: Jurisprudentie over tarieven jeugdhulp beperkt gemeentelijke ruimte om tot reële tarieven te komen.
- Wmo: toename van zorgbehoefte als gevolg van vergrijzing, gefaseerde afbouw van bijdrage MRDH aan doelgroepenvervoer
- Abonnementstarief Wmo: invoering abonnementstarief leidt tot afname inkomsten uit eigen bijdragen,
- Loonstijgingen via landelijke cao-ontwikkelingen
- Participatiewet: blijvend hoge instroom van mensen in de bijstand, versterkt vanwege economische gevolgen coronamaatregelen (werkgelegenheid neemt af, waardoor instroom in de uitkering stijgt, en uitstroommogelijkheden worden beperkt). Mismatch op de arbeidsmarkt tussen beschikbare banen en de inzetbaarheid van veel bijstandsgerechtigden.

- Garantstellingen

Woningcorporaties trekken leningen aan om het bouwen en onderhouden van sociale huurwoningen te financieren. Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) staat hiervoor borg.

Als een corporatie niet meer kan voldoen aan haar betalingsverplichtingen, neemt het WSW de leningen over. Het WSW heeft verschillende buffers en vangnetten. Als deze niet toereikend zijn vraagt WSW renteloze leningen op bij Rijk en gemeenten. Gemeenten nemen voor deze leningen een achtervangpositie in door middel van het sluiten van een achtervangovereenkomst met het WSW. Midden-Delfland heeft met het WSW altijd al een achtervangovereenkomst gehad.

De VNG, BZK en WSW hebben gewerkt aan een nieuwe achtervangovereenkomst. De wijzigingen komen erop neer dat de kans (nog) kleiner moet zijn dat de achtervangers (het rijk en de gemeenten) in de bres moeten springen om WSW overeind te houden. In plaats daarvan moeten de WSW en de corporatiesector zich vooral zelf zien te bedruipen als de borging van schulden in het geding komt.

Deze nieuwe overeenkomst geldt voor alle geborgde geldleningen die een deelnemer van het WSW aangaat vanaf 1 augustus 2021. Onze gemeente is deze nieuwe overeenkomst aangegaan met WSW. Daarmee is het ook in de toekomst mogelijk dat Stichting Wonen Midden-Delfland leningen kan aantrekken tegen een aantrekkelijk rentetarief, om te investeren in sociale huurwoningen.

De gemeente staat (mede) garant voor de leningen van HVC. De gemeente ontvangt hiervoor jaarlijks een garantstellingsprovisie van HVC (jaarlijks ca. € 37.000). De deelname aan HVC vloeit voort uit het feit dat Midden-Delfland deel uitmaakt van de verbonden partij Avalex.

Daarnaast zijn gemeentegaranties aan verenigingen en instellingen verstrekt, zodat zij goedkopere financiering aan hebben kunnen trekken. Goede monitoring en terughoudendheid bij toekomstige aanvragen is noodzakelijk om het risico voor de gemeente te beperken.

- Renteontwikkelingen

Binnen onze begroting wordt het zogenaamde renteomslag percentage gehanteerd voor de berekening van de (bespaarde) rente over de reserves/voorzieningen en de rentetoerekening over de boekwaarde van de vaste activa. Het renteomslag percentage is een gemiddelde van de betaalde en ontvangen rente. Als gevolg van diverse ontwikkelingen zoals het verplicht schatkist-bankieren, de nog steeds lage marktrente, BBV-voorschriften is het omslagpercentage 0%.

- Aantrekken geldleningen

Aangekochte gronden bedrijvenschap Harnaschpolder worden in erfpacht uitgegeven (zie raadsbesluiten 2015-23980 en 2016-32705). Voor de financiering van aankoop grond en de betaling van de overeengekomen afkoopsommen voor renteversillen worden leningen aangetrokken. Het aantal leningen en het totale vreemde vermogen neemt aanzienlijk toe. Gezien de afgesloten erfpachtovereenkomsten is het financieel risico beperkt.

- Uitgezette geldleningen

In 1988 heeft de voormalige gemeente Schipluiden een bedrag van € 7,7 mln. uitgeleend aan de ABN-AMRO. De lening is later overgegaan naar de Royal Bank of Scotland (RBS). De RBS is grotendeels in handen van de Britse overheid. De vooruitzichten van de bank zijn de laatste jaren verbeterd. De lening is voor 50 jaar fixe en heeft een rente van 8,15% (ACT/360). De lening aan de RBS levert nu jaarlijks € 637K exploitatie-inkomsten per jaar tot 2038 op. Het verstrekken van een lening brengt risico's met zich mee (kredietcrisis en de BREXIT). Bij de Nederlandse Waterschapsbank is voor € 1,4 mln. uitgezet met een rente van 7% (€ 95K exploitatie-inkomsten per jaar tot 2043).

- Omgevingswet

De Omgevingswet bundelt de wetgeving en de regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. De komst van de Omgevingswet maakt het omgevingsrecht inzichtelijker voor burgers, ondernemers en overheden. Er zijn minder regels en er is meer ruimte voor initiatieven. Dit is een grote opgave de komende jaren.

Naast deze risico's zijn er nog vele andere onzekerheden waarmee alle gemeenten te maken hebben. In dit verband noemen wij calamiteiten (vrijkomen gevaarlijke stoffen of saneringen), dubieuze debiteuren, fraude, leegstand van gebouwen, overige schadeclaims en ook aanslagen. Als de kosten die hiermee gemoeid zijn niet op derden verhaald kunnen worden of niet volledig worden gedekt door verzekeringen of voorzieningen moeten zij binnen de algemene middelen opgevangen worden. Schades die voortvloeien uit de dagelijkse activiteiten hebben andere oorzaken en uitingsvormen dan calamiteiten. Ze komen meestal frequenter voor en het schadebedrag per keer is kleiner. Deze structurele schades worden door de gemeente zelf beheerst door te investeren in de bedrijfsvoering. Dit kunnen preventieve maatregelen in de werkprocessen zijn, maar ook informatie en trainingen aan het personeel en bestuur om hun risicobewustwording te verhogen.

Weerstandvermogen

Het weerstandvermogen bestaat uit de middelen waarover de gemeente beschikt/kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en ook de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten. Het weerstandvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de gemeentelijke financiën. Voor structurele risico's wordt normaliter een voorziening gevormd.

Weerstandcapaciteit

Weerstandcapaciteit is de mate waarin de gemeente op dit moment financieel in staat is risico's af te dekken. Hieronder wordt ingegaan op enerzijds de benodigde weerstandcapaciteit ter afdekking van de hierboven beschreven risico's en anderzijds de werkelijk bij de gemeente aanwezige weerstands-capaciteit.

In de raadsvergadering van 25 juni 2019 is het voorstel voor de actualisatie van de reserves en voorzieningen behandeld. Naar aanleiding hiervan is besloten om een reserve Weerstandvermogen in te stellen. De omvang van deze reserve is vastgesteld op € 4 mln. Hierdoor ontstaat enerzijds een voldoende buffer om de mogelijke gevolgen van risico's op te vangen en anderzijds komt de Algemene reserve vrij voor andere bestemmingen.

Ratio weerstandvermogen

Doelstelling voor het hebben/aanhouden van weerstandvermogen is dat er een buffer aanwezig is om financiële tegenvallers op te vangen zodra risico's werkelijkheid worden. Een algemeen aanvaarde normstelling voor de hoogte van het weerstandvermogen is er niet. Het oordeel over de toereikendheid van de weerstandcapaciteit is afhankelijk van de financiële risico's. Een berekening van het 'ratio weerstandvermogen' zoals hieronder toegelicht, geeft een goed inzicht.

Het 'ratio weerstandvermogen' wordt als volgt berekend:

Ratio weerstandsvermogen =

Beschikbare weerstandscapaciteit (res. weerstandsverm.) / Benodigde weerstandscapaciteit (totaal risico's)

De gemeente streeft ernaar zo min mogelijk risico te lopen en -mits financieel verantwoord- zoveel mogelijk risico's af te dekken. Acceptabel is een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en 1,4.

Waardering weerstandsvermogen	Ratio	Aanduiding
Groter dan	2,0	Uitstekend
Tussen	1,4 en 2,0	Ruim voldoende
Tussen	1,0 en 1,4	Voldoende
Tussen	0,8 en 1,0	Matig
Tussen	0,6 en 0,8	Onvoldoende
Lager dan	0,6	Slecht

Beschikbare weerstandscapaciteit

De reserve weerstandsvermogen bedraagt € 4,0 mln. Dit geeft de gemeente meer dan voldoende weerstandscapaciteit om onvoorziene financiële tegenvallers op te vangen.

Risicoregister

Alle risico's zijn tegen het licht gehouden en aangepast/aangevuld in het risicoregister. Op basis van de huidige inzichten en de berekening blijkt dat een onderbouwde kans bestaat dat een bedrag van € 2,1 mln. noodzakelijk is om aan de zo reëel mogelijk ingeschatte financiële risico's weerstand te bieden.

Ratio weerstandvermogen:	2024	2025	2026	2027
Beschikbare weerstandscap. (= €	1,9	2,0	2,1	2,1

Ratio weerstandvermogen:	2024	2025	2026	2027
4,0 mln) / Totaal aan risico's (= € 2,1 mln) =				

Voor de berekening van dit ratio is alleen gebruik gemaakt van de reserve weerstandsvermogen. De algemene reserve, (niet bekleemde) bestemmingsreserves en de post onvoorzien zijn in de berekening niet meegenomen. Het ratio weerstandsvermogen zou dan nog hoger geweest zijn. Het streven van de gemeente naar een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en 1,4 wordt in 2024 en volgende jaren gehaald.

Financiële kengetallen

Kengetal	Rekening 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Netto schuldquote	124%	125%	115%	118%	116%	119%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	121%	122%	112%	115%	113%	116%
Solvabiliteitsratio	38%	38%	38%	38%	38%	38%
Grondexploitatie	10%	10%	9%	9%	9%	10%
Structurele exploitatieruimte	4%	0%	0%	1%	2%	-2%
Belastingcapaciteit	116%	107%	110%	108%	106%	105%

Toelichting kengetallen:

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast t.o.v. de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Analyse en conclusie

De netto schuldquote wordt gekwalificeerd als matig (90% > < 130%). Er zijn echter erfpachtgronden aangekocht. d.m.v. 'projectfinancieringen'. Zonder deze 'projectfinancieringen' is de netto schuldquote 2023 "voldoende" te noemen.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Omdat bij uitgezette leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt dit kengetal zowel berekend inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Zo wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Hoe lager deze percentages, hoe beter. In de uitgezette geldleningen vinden geen mutaties plaats.

Analyse en conclusie

De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen is een paar procentpunten lager ten opzichte van de netto schuldquote. Het uitstaande bedrag aan leningen is al meerdere jaren hetzelfde en laat ook voor de komende jaren eenzelfde beeld zien. De impact op de netto schuldquote is beperkt.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

Analyse en conclusie

De ratio solvabiliteit Midden-Delfland is "matig" volgens de streefwaarden van de VNG (tussen de 20 en 50%). De projectfinanciering voor erfpachtgronden is hiervoor de voornaamste oorzaak. Zonder de projectfinancieringen voor de aankoop van erfpachtgronden zou de solvabiliteitsratio 64% (ten opzichte van 38% nu) zijn geweest. ('Voldoende' conform de VNG-normen) De solvabiliteitsratio laat een redelijk 'stabiele' trend zien.

Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Analyse en conclusie

De ratio grondexploitaties laat zien dat deze nu en voor de komende jaren stabiel is. Volgens de streefwaarden van de VNG als 'Voldoende' aangeduid. In de paragraaf grondbeleid is uitvoerig toelichting gegeven op de ontwikkelingen.

Structurele exploitatieruimte

Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te dragen.

Analyse en conclusie

De ratio structurele exploitatieruimte Midden-Delfland geeft voor 2024 aan dat de structurele lasten afgedekt kunnen worden met structurele baten. Ditzelfde geldt ook voor het jaar 2025 en 2026, vanaf het jaar 2027 zijn de verwachtingen minder gunstig. Dit heeft voornamelijk te maken met de algemene

uitkering door het rijk. In 2026 is er een daling te zien vergeleken met 2025 onder meer door de aanpassing van de financieringssystematiek voor 2026 en verder en het schrappen van de oploop van de opschalingskorting.

Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

Het streven is om de woonlasten laag te houden. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de riool- en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage.

Analyse en conclusie

De totale woonlasten van de gemeente liggen boven het landelijke gemiddelde. Het streven van het college is de woonlasten laag te houden. De gemeente gaat voor de riool- en afvalstoffenheffing uit van 100% kostendekking. De gemiddelde WOZ-waarde van woningen is aan de hoge kant. Waar landelijk gezien de gemiddelde kosten voor met name de afvalinzameling en in mindere mate riolering fors gestegen zijn, is in Midden-Delfland in de jaren 2022 en 2023 gestreefd naar het minimaliseren van de gemeentelijke belastingen en woonlasten. Helaas moeten we, met het oog op het jaar 2024 en de daaropvolgende jaren, erkennen dat het handhaven van het huidige belastingniveau niet langer haalbaar is. Wij zijn daarom genoodzaakt om de kosten te verhogen voor de riool- en afvalstoffenheffing.

Wet open overheid

Per 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. De Woo regelt het recht van inwoners op informatie van de overheid en is een belangrijke stap naar een open overheid. De bedoeling is dat informatie makkelijk vindbaar is en dat inwoners een meer gelijke informatiepositie krijgen. Dit vraagt dat de gemeente transparant handelt en actief informatie geeft. Ook zorgen we ervoor dat de informatie goed vindbaar is en dat deze begrijpelijk is. Dat betekent dat we de komende jaren niet alleen werken aan technische en systeemoplossingen om dit mogelijk te maken, maar ook dat we aandacht besteden aan de cultuurverandering die de transitie naar de Woo ook is.

Meerjarige implementatie

De transitie naar de Woo is meerjarig. Voor de volledige implementatie van de Woo worden overgangstermijnen van 3 tot 8 jaar genoemd. In 2023 haalden we niet alle voorgenomen doelen. We beschikten over onvoldoende personele capaciteit hiervoor om dit op een projectmatige manier verder vorm te geven. Daarom zijn de doelen voor 2024 nagenoeg gelijk aan die voor 2023. Daarnaast zijn er nog steeds een aantal onduidelijkheden voor de implementatie van de Woo en ook zijn (landelijk) nog niet alle voorzieningen gereed.

Doelen voor 2024

We werken de komende jaren gefaseerd toe naar het actief openbaar maken van 11 informatie categorieën.

In 2024 richten we ons op de openbaarmaking van:

- bereikbaarheidsgegevens van het bestuursorgaan en wijze waarop een verzoek om informatie kan worden ingediend;
- vergaderstukken van vertegenwoordigende lichamen van decentrale overheden;
- convenanten;
- Woo-verzoeken, inclusief de schriftelijke beslissingen op die verzoeken en de daarbij verstrekte informatie.

Kosten implementatie van de Woo

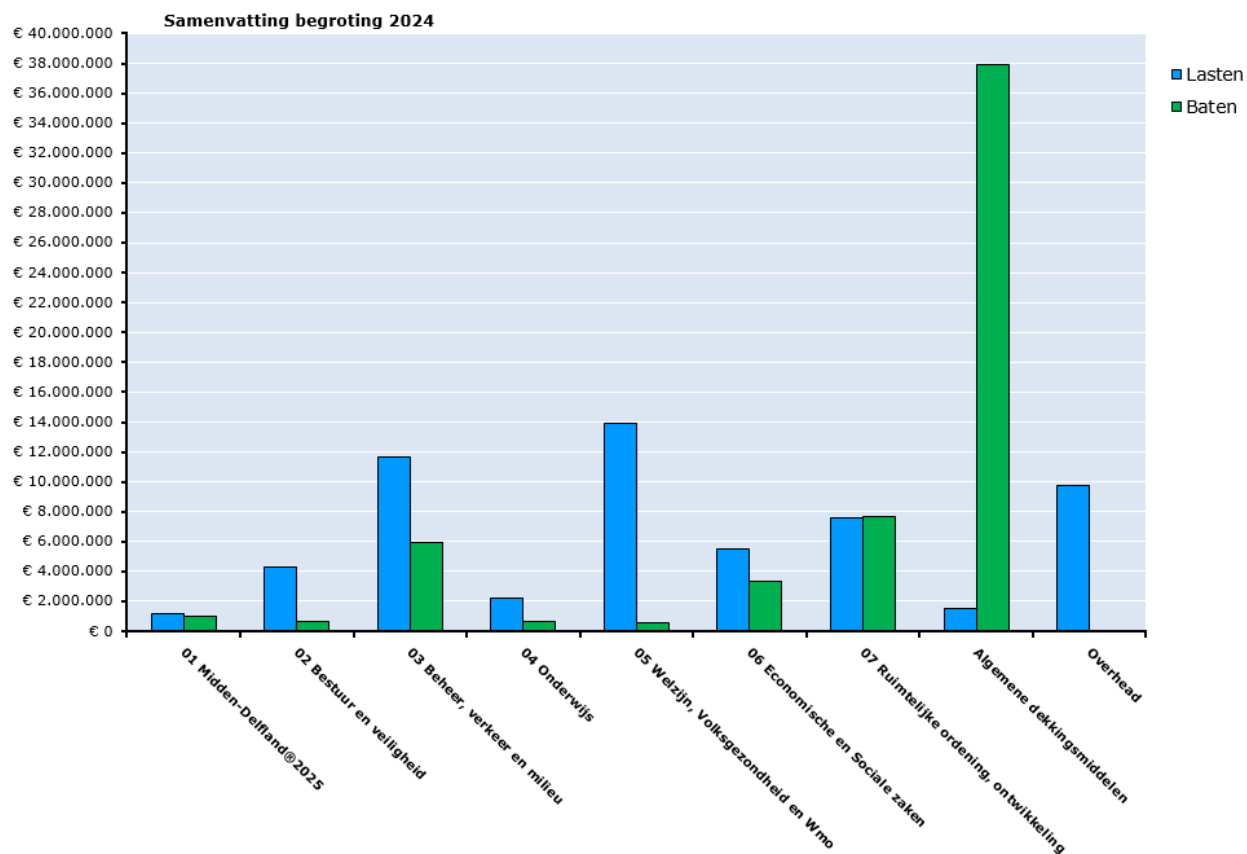
De implementatie van de WOO brengt kosten met zich mee. De exacte omvang is nog niet bekend, daarvoor is nog te veel onduidelijk. Naast personele kosten voor onder meer de Woo-coördinator zijn er kosten voor licenties, gebruik en onderhoud van systemen, zoals de verplichte aansluiting op PLOOI. Ook maken we incidentele kosten voor het inventariseren, aanpassen en inrichten van processen voor onder andere actieve openbaarmaking. Daarnaast zijn er kosten voor automatisering, waaronder bedrijfsapplicaties, metadata, documentsjablonen aanpassen en anonimiseringssoftware. Tot slot worden er kosten gemaakt voor opleiding, communicatie en het inhuren van expertise en menskracht. In het gemeentefonds zijn middelen beschikbaar gesteld specifiek voor de implementatie van de Woo.

Recapitulatie

Recapitulatie programma's

Samenvatting begroting 2024	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
Exploitatie	- € 225.660	€ 6.678.265	€ 1.391.708	€ 657.038	€ 2.482.721	€ 1.889.587
01 Midden-Delfland 2025	€ 316.766	€ 508.837	€ 431.846	€ 470.789	€ 473.589	€ 476.389
02 Bestuur en veiligheid	€ 3.201.001	€ 3.647.505	€ 3.846.316	€ 3.849.344	€ 3.839.811	€ 3.851.152
03 beheer, verkeer en milieu	€ 4.474.563	€ 6.388.200	€ 6.054.161	€ 6.317.840	€ 6.527.975	€ 6.648.504
04 Onderwijs	€ 1.676.822	€ 1.790.827	€ 1.573.692	€ 1.584.757	€ 1.586.305	€ 1.600.704
05 Welzijn, Volksgezondheid en WMO	€ 11.731.224	€ 13.416.109	€ 13.373.248	€ 13.386.240	€ 13.536.875	€ 13.550.090
06 Economische en Sociale zaken	€ 3.354.770	€ 3.170.188	€ 2.729.898	€ 2.601.842	€ 2.513.548	€ 2.526.936
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	€ 1.011.283	€ 536.520	€ 93.041	€ 776.183	€ 933.866	€ 882.901
Algemene dekkingsmiddelen	- € 34.832.954	- € 34.117.774	- € 36.371.733	- € 38.191.403	- € 36.985.870	- € 37.732.403
Overhead	€ 8.840.866	€ 11.337.853	€ 9.661.238	€ 9.861.445	€ 10.056.621	€ 10.085.314
Reserves	- € 573.730	- € 3.017.364	- € 1.602.393	- € 1.376.381	- € 1.217.826	- € 1.036.481
01 Midden-Delfland 2025	€ 5.000	- € 95.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Samenvatting begroting 2024	Rekening 2022	2023	2024	2025	2026	2027
02 Bestuur en veiligheid	- € 12.381	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
03 beheer, verkeer en milieu	- € 28.692	- € 703.626	- € 252.143	- € 195.655	- € 180.122	- € 159.735
04 Onderwijs	- € 128.779	- € 273.320	- € 252.374	- € 252.374	- € 252.374	- € 252.374
05 Welzijn, Volksgezondheid en WMO	- € 11.627	- € 46.343	- € 408.946	- € 332.202	- € 326.661	- € 161.988
06 Economische en Sociale zaken	- € 198.885	- € 182.260	- € 7.596	- € 115.817	€ 0	€ 0
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	€ 444.330	- € 768.254	€ 18.248	€ 18.522	€ 18.800	€ 19.082
Algemene dekkingsmiddelen	- € 542.978	- € 699.468	- € 529.749	- € 498.855	- € 477.468	- € 477.466
Overhead	- € 99.718	- € 249.093	- € 169.833	€ 0	€ 0	- € 4.000
	- € 799.390	€ 3.660.901	- € 210.684	- € 719.343	€ 1.264.895	€ 853.107

Financiële begroting

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) 2004 is de gemeente verplicht een overzicht van de financiële begroting (overzicht van baten en lasten) samen te stellen. De uiteenzetting van de financiële positie en het overzicht van baten en lasten vormen samen de financiële begroting. Verder wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de Financiële structuur. Aansluitend is een toelichting op het resultaat van de primitieve begroting opgenomen.

De uiteenzetting van de financiële positie bevat:

- de baten en lasten van bestaand beleid
- de investeringen, gesplitst in investeringen met een economisch of een maatschappelijk nut
- de financiering
- de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen.

Deze gegevens zijn bijna allemaal al in een ander onderdeel van de begroting opgenomen, maar worden hier in verband met de voorschriften van het BBV nogmaals weergegeven.

Uitgangspunten begroting

Zoals vermeld in het Coalitieakkoord op hoofdlijnen 2022-2026, streven wij naar een financieel duurzaam beleid met een begroting die op lange termijn in evenwicht is. We zorgen ervoor dat structurele uitgaven worden gedekt door structurele inkomsten. Hierbij staat het principe centraal dat de gemeente het geld beheert namens de samenleving. Daarom streven we ernaar om de belastingdruk voor onze inwoners, verenigingen en bedrijven beperkt te houden. Middelen die het weerstandsvermogen en de budgetbehoefte overstijgen kunnen ingezet worden voor de samenleving. We behouden daarbij het streven naar een weerstandsvermogen met een ratio dat zich minimaal tussen de 1,0 en 1,4 (dit kwalificeert als 'voldoende') bevindt.

Dit financiële beleid vormde ook de basis voor de Kadernota 2024-2027. In Bijlage I bij die kadernota stonden de wijzigingen die uiteindelijk zijn verwerkt in deze begroting. Overeenkomstig onze uitgangspunten waren deze wijzigingen grotendeels onvermijdelijk (noodzakelijk, onontkoombaar en niet te beïnvloeden) en er was nagenoeg geen sprake van nieuw beleid.

De Begroting 2024-2027 kent enkele financiële aanpassingen ten opzichte van de kadernota (zie onder Samenvattend financieel overzicht begroting 2024-2027). De financiële contouren voor 2024-2027 zijn hierdoor echter nagenoeg onveranderd. Dit houdt in dat we een begroting presenteren die in evenwicht is voor 2024 en 2025, maar dat er aanzienlijke tekorten zijn voor 2026 en 2027. Hoewel dit in lijn is met het begrotingsadvies van de VNG van 14 juli 2023 (zie hieronder), beperkt het wel onze mogelijkheden voor structurele beleidsintensivering of nieuw beleid. Dit zou de negatieve saldi voor 2026 en 2027 namelijk verder verslechteren. Voor incidentele uitgaven is er nog wel ruimte vanuit de begrotingsaldi van 2024 en 2025 en of vanuit reserves.

Begrotingsadvies 2024-2027 VNG

Op de Algemene Ledenvergadering van de VNG van 14 juni jl. is de resolutie 'Naar een rechtvaardig, duurzaam en solide meerjarig financieel perspectief' met grote meerderheid aangenomen. In deze resolutie is aangekondigd dat de VNG een begrotingsadvies uitwerkt voor het opstellen van uw

programmabegroting 2024-2027. Dit begrotingsadvies hebben wij ontvangen op 14 juli en bestaat uit twee onderdelen:

- Presenteer voor 2024 en 2025 van de meerjarenraming 2025-2027 een sluitende begroting.
- Breng de lasten in de meerjarenramingen voor 2026 en 2027 in beeld, in de vorm van een realistische begroting. Baseer deze op het huidige takenpakket, de noodzakelijke investeringen, de inflatie, de stijgende rente, de ambities uit uw coalitieakkoord en geschatte mee- en tegenvallers. Naar verwachting zullen de meerjarenramingen 2026 en 2027 dan duidelijk tekorten aangeven.

Hoewel het opvolgen van dit advies voor ons geen doel was, ontkomen we er niet aan dat dit voor ons de uitkomst is. Gelukkig deelt de VNG in de brief onze opvatting dat we door een sluitende begroting 2024 in aanmerking komen voor repressief toezicht.

De VNG schreef verder dat zij het kabinet hebben gevraagd om erkenning van de financiële opgave waar gemeenten zich, ook na de Voorjaarsnota van het Rijk, nog steeds voor gesteld zien. Gemeenten verwachten hierop een concreet en duidelijk antwoord van het kabinet, voordat de Miljoenennota verschijnt. Zodra het Rijk hierover communiceert, informeren we de gemeenteraad hier separaat over.

Financiële kaders

Voor de Begroting 2024-2027 hanteren wij de volgende kaders:

- a) De Begroting 2024 is materieel in evenwicht (ofwel: reëel sluitend); structurele lasten worden gedekt door structurele baten.
- b) We zien af van het structureel inzetten van reserves voor een sluitende begroting.
- c) Incidentele lasten kunnen gedekt worden door incidentele baten (veelal door onttrekking aan de algemene reserve).
- d) Wij baseren ons in de Begroting 2024-2027 op de indices uit de meicirculaire.
- e) De Begroting 2024-2027 bevat geen taakstellingen of stelposten.
- f) De Begroting 2024-2027 bevat in beginsel voortzetting van bestaand beleid en projecten en werkzaamheden opgenomen in het collegewerkprogramma.
- g) Voor de OZB handhaven we een structurele opbrengststijging van 3% per jaar.
- h) Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing stijgen de tarieven niet meer dan voor kostendekkendheid noodzakelijk.

Verder hebben wij in de Begroting 2024-2027 de volgende algemene uitgangspunten gehanteerd:

Inwoner- en woningprognose:

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Bevolkingsprognose	19.414	19.484	19.472	19.499	19.592	19.684	19.775
Aantal woningen	7.996	8.052	8.058	8.092	8.168	8.242	8.317
Gem. bezetting	2,43	2,42	2,42	2,41	2,40	2,39	2,38
Toename woningen		56	6	34	76	74	75

Loonindexering personeelskosten

De huidige cao voor gemeenteambtenaren loopt tot en met 1 januari 2024. Vanaf 2 januari 2024 moet een nieuwe afgesloten worden. In de Begroting 2023-2026 zijn we, in afwijking van de Meicirculaire 2023, uitgegaan van een structurele jaarlijkse stijging van 2,5%. In de 2e Begrotingswijziging 2023-2026 (vastgesteld op 20 december 2022) heeft u ingestemd met ons voorstel dit percentage voor de jaren 2023 en 2024 te verhogen tot 4,5. Dit betrof een aanneme gebaseerd op de onderhandelingsresultaten tussen VNG en vakbonden op dat moment.

Op basis van de vastgestelde cao 2023 bedraagt de gemiddelde loonstijging 9,1%. Dit is fors meer dan vorig jaar voorzien en daardoor is een bijraming van het salarisbudget noodzakelijk geweest. Die is opgenomen in de Kadernota 2024-2027.

Vooralsnog voorzien wij dat deze bijraming boven op de geraamde indexering (4,5% in 2024 en 2,5% vanaf 2025) volstaat.

Prijsontwikkeling

Voor de prijsontwikkeling hanteren wij, indien van toepassing, de Nationale consumentenprijsindex (CPI). In de Meicirculaire 2023 is de CPI geraamd op 3,1% voor 2024. Voor 2025, 2026 en 2027 is het respectievelijk 2,5%, 2,4% en 2,3%. Deze percentages passen wij (in basis) toe in de Begroting 2024-2027. Hierop zijn twee uitzonderingen: als op basis van individuele afspraken een andere (of geen) index wordt afgesproken, wordt die gevolgd. Daarnaast kan het zijn dat voor specifieke taakvelden door de aanhoudende inflatie hogere indexeringen verwacht worden. In dat geval zijn de ramingen daarop gebaseerd. Op deze manier proberen we zuinig, maar reële ramingen op te nemen.

Algemene uitkering

In de Kadernota 2024-2027 en de raadsinformatiebrief Meicirculaire gemeentefonds 2023 hebben we een uitvoerige toelichting gegeven op de Meicirculaire 2023 en de gevolgen daarvan voor onze gemeente. De voornaamste onderwerpen uit die stukken herhalen we voor een juist en volledig beeld.

Algemeen

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van het accres. In deze circulaire is een nieuwe accresraming opgenomen voor het jaar 2023 en verder. Op basis van de keuzes uit het coalitieakkoord van het Rijk en aanvullende afspraken met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is het accres voor de jaren tot en met 2025 gesplitst in een vaststaand volumedeel en een loon- en prijsdeel dat per circulaire bijgesteld wordt op basis van de laatste inzichten van het Centraal Planbureau (CPB) over de loon- en prijsontwikkeling. In deze meicirculaire wordt de loon- en prijstranche van 2023 vastgezet.

In het coalitieakkoord is besloten om het accres vanaf 2026 niet langer te koppelen aan de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Daarbij gold voor de groei van het gemeentefonds de methodiek dat wanneer de rijksuitgaven stegen, het gemeentefonds evenredig meegroeide ('trap op'). Bij een daling gold dezelfde systematiek: daalden de rijksuitgaven als gevolg van bezuinigingen, dan daalde het gemeentefonds evenredig mee ('trap af'). Voor 2026 en verder is het accres gesplitst in een vaststaand volumedeel en een loon- en prijsdeel dat per circulaire wordt geactualiseerd op basis van de laatste inzichten van het CPB over de loon- en prijsontwikkeling.

Financieringssystematiek medeoverheden

In het coalitieakkoord heeft het kabinet een nieuwe financieringssystematiek voor medeoverheden aangekondigd met als doel een stabiele(re) financiering en meer autonomie voor medeoverheden. Bij Miljoenennota 2023 heeft het kabinet aanvullend eenmalig € 1 miljard voor gemeenten beschikbaar gesteld voor 2026, vooruitlopend op de nieuwe financieringssystematiek. Dit bedrag komt vanaf 2027 structureel beschikbaar. Daarnaast worden de fondsen vanaf 2027 geïndexeerd op basis van de ontwikkeling van het bbp. Hiermee wordt een stabiele, solide en duurzame financiële basis geboden. Voorlopig is hiervoor aanvullend budget gereserveerd van € 150 miljoen in 2027 en € 300 miljoen in 2028 voor gemeenten.

Bij het uitwerken van een nieuwe financieringssystematiek betreft het kabinet de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied. Op gemeentelijk niveau wordt in samenspraak met de VNG gezien welke mogelijkheden er zijn qua modernisering en uitbreiding van het belastinggebied, waarbij op basis van de uitkomsten een eventueel wetgevingstraject in gang wordt gezet.

Richtlijnen voor verwerking van de extra middelen jeugdzorg

Rijk en VNG werken al enige tijd aan de Hervormingagenda jeugdzorg. Onderhandelingen hierover zijn afgerond. Vooruitlopend op de uitkomsten van deze onderhandelingen zijn in de Meicirculaire 2023 voor de jaren 2022, 2023, 2024 en 2025 aanvullende, incidentele middelen toegevoegd aan het gemeentefonds, in lijn met de financiële reeks van de uitspraak van de Commissie van Wijzen (CvW). Naast de besparingsopgave die volgt uit de uitspraak van de CvW heeft het kabinet besloten tot het realiseren van een aanvullende besparing van structureel € 511 miljoen, welke een Rijksverantwoordelijkheid is gemaakt. Concreet betekent dit dat het aan de Rijksoverheid is om de besparing in te vullen met (wettelijke) maatregelen. Het gaat daarbij om maatregelen waardoor gemeenten minder middelen nodig hebben of waarbij alternatieve inkomsten gegenereerd kunnen worden. Ook draagt het Rijk het budgettaire risico ingeval (een deel van) deze maatregelen geen of niet tijdig doorgang vinden.

De provincies als financieel toezichthouder erkennen de noodzaak om op deze ontwikkelingen te anticiperen en hebben beoordeeld in hoeverre het ramen van de financiële reeks van de CvW na 2025 als reëel kan worden beoordeeld (artikel 203 lid 1 Gemeentewet). Zij hebben daarom gezamenlijk de volgende richtlijn uitgebracht:

- Gemeenten mogen in de jaarschijven 2026 en 2027 de middelen zoals die in de Hervormingsagenda zijn afgesproken als structurele en reële raming meenemen in hun meerjarenraming. Concreet gaat het om respectievelijk € 284 miljoen en € 211 miljoen.
- Daarnaast mogen gemeenten in hun begroting rekening houden met een besparing op de uitgaven van €500 miljoen in 2025, € 500 miljoen in 2026 en vanaf 2027 € 511 miljoen (structureel) als gevolg van maatregelen die het Rijk zal uitwerken.

Richtlijnen voor verwerking van de extra middelen klimaat- en energiemiddelen

Gemeenten spelen een belangrijke rol in de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid. Daarom is het essentieel dat zij over de benodigde kennis, expertise én uitvoeringscapaciteit beschikken. Het kabinet trekt voor de jaren 2023 tot en met 2025 geld uit om gemeenten hierbij te ondersteunen. Met dit geld kunnen zij extra personeel aantrekken, kennis vergroten en externe expertise in huis halen. Om langjarige verplichtingen aan te kunnen gaan, hebben gemeenten echter ook langjarige zekerheid nodig van deze middelen. Voor het jaar 2023 verdeelt het Rijk ca. € 341 miljoen aan gemeenten. De verdeling van deze middelen over de gemeenten is zeker voor het jaar 2023.

Voor de jaren 2024 en 2025 is meer geld beschikbaar dan wat gemeenten in totaal in 2023 zullen ontvangen. Over de verdeling van dit extra geld (bovenop de ca. € 341 miljoen) is nog onzekerheid. Voor de verdeling van dit extra geld (via planfinanciering) komt namelijk nog een aanvullende regeling. Over het vervolg na 2026 zijn bestuurlijke afspraken gemaakt dat deze regeling wordt vastgelegd in een wet. Hoe dit verder vorm wordt gegeven is op dit moment nog niet duidelijk. Rijk, provincies en gemeenten overleggen over hoe vorm wordt gegeven aan de langjarige zekerheid na 2025. In de brief van minister Jetten (Klimaat en Energie) van 25 oktober 2022 aan gemeenten en provincies is de voorlopige verdeling aangegeven. Daarbij is aangekondigd dat de middelen na 2025 zullen worden gecontinueerd.

De provincies hebben in dit kader gezamenlijk de volgende richtlijn uitgebracht:

- Gemeenten kunnen gezien het bovenstaande erop rekenen dat ze voor de jaren na 2023 in ieder geval hetzelfde bedrag ontvangen als in 2023. Gemeenten mogen het bedrag wat zij in 2023 ontvangen voor de klimaat- en energiegelden opnemen als structurele baat in de begroting 2024 voor de jaren 2024 tot en met 2027. De provincies gaan er daarbij wel vanuit dat gemeenten een gelijk bedrag aan extra lasten opnemen voor de klimaat- en energietaken.

Reserves en voorzieningen

De provinciaal toezichthouder hanteert strikte regels ten aanzien van de inzet reserves. Dit om te voorkomen dat gemeenten in (te) hoge mate afhankelijk zijn van structurele bijdragen vanuit hun reserves om structureel en reëel evenwicht te realiseren. Conform de regels die hiervoor gelden, dekken wij in principe alleen incidentele lasten vanuit reserves. In dit kader dekken wij onderhoudslasten alleen vanuit een reserve voor zover deze incidenteel van aard zijn. Voor de dekking van enkele investeringskredieten dekken wij de kapitaallasten vanuit een zogenaamde dekkingsreserve. Dit is toegestaan zolang de volledige boekwaarde in de dekkingsreserve aanwezig is. Aan deze voorwaarde voldoen wij. Het egaliseren van tarieven is alleen mogelijk via voorzieningen. Voor de afvalstoffen- en rioolheffing volgen wij daarom deze lijn.

De baten en lasten van bestaand beleid

In de volgende tabel zijn de geraamde baten en lasten in 2024 aangegeven per programma. Voorts is een bedrag aangegeven dat de gemeente hiervoor aan algemene dekkingsmiddelen raamt. De algemene dekkingsmiddelen zijn gemeentelijke middelen die vrij aan te wenden zijn en worden verantwoord in een apart hoofdstuk Algemene dekkingsmiddelen. De algemene dekkingsmiddelen zijn voor de vergelijkbaarheid in de tabel afzonderlijk opgenomen.

Lasten begroting 2024

Lasten begroting 2024	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Algemene dekkingsmiddelen	€ 1.374.601	€ 1.569.557	€ 1.534.007	€ 1.524.316	€ 1.519.017	€ 1.515.451
Algemene baten en lasten	€ 0	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000
Algemene uitkering	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
OZB niet woning	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
OZB woning	€ 413.524	€ 462.572	€ 416.756	€ 421.417	€ 426.057	€ 430.555
Treasury	€ 961.077	€ 1.100.985	€ 1.111.251	€ 1.096.899	€ 1.086.960	€ 1.078.896
Uitk. Deelfonds sociaal domein	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overhead	€ 9.068.300	€ 11.503.111	€ 9.745.788	€ 9.948.095	€ 10.145.371	€ 10.175.964
Overhead ambtelijke organisatie	€ 5.873.155	€ 7.691.399	€ 5.075.789	€ 5.204.002	€ 5.272.524	€ 5.307.319
Overhead bestuursorgaan	€ 878.914	€ 941.272	€ 1.190.868	€ 1.192.782	€ 1.193.982	€ 1.199.182
Overhead D,C en I	€ 2.339.566	€ 2.729.018	€ 3.317.806	€ 3.399.802	€ 3.525.055	€ 3.513.353
Overhead openbare werken	- € 23.336	€ 141.422	€ 161.324	€ 151.510	€ 153.810	€ 156.110
Programma 1	€ 706.099	€ 1.326.550	€ 1.124.898	€ 1.128.198	€ 1.131.398	€ 1.134.598
Midden-Delfland en Vitale dorpen	€ 706.099	€ 1.326.550	€ 1.124.898	€ 1.128.198	€ 1.131.398	€ 1.134.598
Toerisme en recreatie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Lasten begroting 2024	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Programma 2	€ 3.532.446	€ 3.888.830	€ 4.263.006	€ 4.286.667	€ 4.333.847	€ 4.370.788
Bestuurlijke samenwerking	€ 131.673	€ 100.650	€ 112.224	€ 114.517	€ 116.817	€ 119.117
Bestuursondersteuning raad	€ 210.413	€ 225.170	€ 235.097	€ 237.797	€ 240.397	€ 242.897
Bestuursorganen	€ 444.841	€ 564.698	€ 581.794	€ 586.088	€ 590.496	€ 595.039
Burgerzaken	€ 824.862	€ 768.230	€ 933.813	€ 941.887	€ 973.459	€ 994.857
Raad en raadcommissie	€ 346.341	€ 328.150	€ 333.206	€ 335.106	€ 337.006	€ 338.906
Brandweer en rampenbestrijding	€ 1.214.266	€ 1.320.149	€ 1.329.028	€ 1.329.828	€ 1.330.628	€ 1.331.428
Overige openbare orde	€ 360.050	€ 581.783	€ 737.844	€ 741.444	€ 745.044	€ 748.544
Programma 3	€ 9.642.979	€ 11.816.813	€ 11.632.136	€ 12.054.405	€ 12.391.161	€ 12.776.793
Binnenhavens en waterwegen	€ 317.770	€ 540.244	€ 498.973	€ 536.007	€ 566.440	€ 573.440
Waterkering, afwatering en landaanwinning	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Wegen	€ 2.681.711	€ 3.828.380	€ 3.438.659	€ 3.680.414	€ 3.807.561	€ 3.806.269
Begraafplaatsen	€ 204.667	€ 244.094	€ 253.306	€ 254.571	€ 254.469	€ 255.594
Openbaar groen	€ 1.230.567	€ 1.367.875	€ 1.434.411	€ 1.449.373	€ 1.462.595	€ 1.471.951
Afvalverzameling en -verwerking	€ 2.370.256	€ 2.217.513	€ 2.289.421	€ 2.378.267	€ 2.490.137	€ 2.675.342
Milieubeheer	€ 965.521	€ 1.383.403	€ 1.299.338	€ 1.318.477	€ 1.335.137	€ 1.496.053
Riolering	€ 1.431.270	€ 1.709.698	€ 1.764.152	€ 1.791.707	€ 1.829.358	€ 1.848.740

Lasten begroting 2024	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Speelvoorzieningen	€ 183.325	€ 116.264	€ 224.899	€ 213.510	€ 210.761	€ 211.773
Parkeren	€ 9.372	€ 28.678	€ 12.782	€ 13.014	€ 13.196	€ 13.396
Verkeer en vervoer	€ 248.521	€ 380.663	€ 416.197	€ 419.065	€ 421.505	€ 424.235
Programma 4	€ 2.198.705	€ 2.222.185	€ 1.904.487	€ 1.915.952	€ 1.917.900	€ 1.932.699
Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs	€ 1.074.609	€ 1.043.327	€ 997.637	€ 1.006.475	€ 1.014.995	€ 1.022.894
Huisvesting onderwijs	€ 1.124.096	€ 1.178.858	€ 906.850	€ 909.477	€ 902.905	€ 909.805
Programma 5	€ 12.338.057	€ 13.515.035	€ 13.563.325	€ 13.579.265	€ 13.733.107	€ 13.749.278
Kunst	€ 106.163	€ 115.617	€ 121.907	€ 123.028	€ 123.890	€ 124.830
Openbaar bibliotheekwerk	€ 397.454	€ 414.908	€ 399.800	€ 409.800	€ 419.600	€ 429.200
Oudheidkunde/monumenten	€ 176.115	€ 212.702	€ 211.589	€ 213.428	€ 224.728	€ 227.328
Sport	€ 917.414	€ 886.897	€ 842.740	€ 842.950	€ 857.016	€ 795.407
Volksfeesten	€ 19.154	€ 24.820	€ 26.330	€ 26.788	€ 27.098	€ 27.508
Jeugd	€ 4.412.022	€ 4.846.789	€ 4.938.921	€ 4.844.009	€ 4.848.707	€ 4.853.376
Jeugdgezondheidszorg (uniform)	€ 635.181	€ 702.932	€ 722.008	€ 724.618	€ 741.718	€ 758.518
Kinderopvang	€ 119.419	€ 155.493	€ 198.136	€ 199.636	€ 201.136	€ 202.536
Maatschappelijk team	€ 769.130	€ 1.003.887	€ 799.125	€ 804.605	€ 812.305	€ 819.905
Openbare gezondheidszorg	€ 326.576	€ 298.058	€ 375.234	€ 379.099	€ 383.011	€ 386.971
Overig sociaal-cultureel werk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
WMO	€ 3.953.780	€ 4.167.177	€ 4.209.222	€ 4.277.307	€ 4.344.402	€ 4.410.202
WMO en jeugd	€ 505.650	€ 685.755	€ 718.313	€ 733.997	€ 749.497	€ 713.497

Lasten begroting 2024	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Programma 6	€ 6.149.976	€ 6.419.182	€ 5.897.849	€ 5.832.258	€ 5.854.875	€ 5.878.163
Vreemdelingen	€ 129.544	€ 479.161	€ 338.710	€ 339.362	€ 340.062	€ 340.762
Economie	€ 673.053	€ 685.618	€ 799.195	€ 738.075	€ 746.114	€ 754.714
Toerisme en recreatie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bijstand	€ 4.069.884	€ 3.660.239	€ 3.348.302	€ 3.358.940	€ 3.366.860	€ 3.374.359
Minimabele id	€ 711.279	€ 866.791	€ 821.917	€ 805.446	€ 810.704	€ 815.962
Participatief onds	€ 356.967	€ 440.092	€ 344.300	€ 344.810	€ 345.310	€ 346.341
Sociale werkvoorziening	€ 177.180	€ 245.281	€ 245.425	€ 245.625	€ 245.825	€ 246.025
Vreemdelingen	€ 32.070	€ 42.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 7	€ 7.009.608	€ 5.720.043	€ 7.620.938	€ 4.832.445	€ 4.192.406	€ 4.142.341
Grondexploitatie	€ 4.251.100	€ 1.852.943	€ 4.295.120	€ 1.673.511	€ 1.558.692	€ 1.557.411
Bouw- en woningtoezicht	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Ruimtelijke ordening	€ 1.493.593	€ 2.279.575	€ 1.508.443	€ 1.502.143	€ 1.143.043	€ 1.145.143
Bouw- en woningtoezicht	€ 1.264.915	€ 1.587.525	€ 1.817.375	€ 1.656.791	€ 1.490.671	€ 1.439.787
	€ 52.020.772	€ 57.981.306	€ 57.286.435	€ 55.101.602	€ 55.219.082	€ 55.676.075

Baten begroting 2024

Baten begroting 2024	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Algemene dekkingsmiddelen	- € 36.207.555	- € 35.687.331	- € 37.905.740	- € 39.715.719	- € 38.504.887	- € 39.247.854
Algemene baten en lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Baten begroting 2024	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Algemene uitkering	- € 26.450.552	- € 26.436.251	- € 28.344.569	- € 29.918.531	- € 28.493.133	- € 29.239.804
OZB niet woning	- € 2.201.785	- € 2.231.020	- € 2.298.833	- € 2.372.174	- € 2.447.908	- € 2.447.908
OZB woning	- € 3.836.755	- € 4.033.346	- € 4.264.545	- € 4.390.682	- € 4.533.007	- € 4.533.007
Treasury	- € 3.718.463	- € 2.986.714	- € 2.997.793	- € 3.034.332	- € 3.030.839	- € 3.027.135
Uitk. Deelfonds sociaal domein	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overhead	- € 227.435	- € 165.258	- € 84.550	- € 86.650	- € 88.750	- € 90.650
Overhead ambtelijke organisatie	- € 197.259	- € 163.008	- € 82.300	- € 84.400	- € 86.500	- € 88.400
Overhead bestuursorgaan	- € 2.250	- € 2.250	- € 2.250	- € 2.250	- € 2.250	- € 2.250
Overhead D,C en I	- € 13.854	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overhead openbare werken	- € 14.071	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 1	- € 389.333	- € 817.713	- € 693.052	- € 657.409	- € 657.809	- € 658.209
Midden-Delfland en Vitale dorpen	- € 389.333	- € 717.713	- € 593.052	- € 557.409	- € 557.809	- € 558.209
Toerisme en recreatie	€ 0	- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000
Programma 2	- € 331.445	- € 241.325	- € 416.690	- € 437.323	- € 494.036	- € 519.636
Bestuurlijke samenwerking	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bestuursondersteuning raad	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bestuursorganen	- € 21.600	- € 19.400	- € 19.400	- € 19.400	- € 19.400	- € 19.400
Burgerzaken	- € 297.514	- € 200.225	- € 375.090	- € 395.123	- € 451.236	- € 476.236

Baten begroting 2024	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Raad en raadcommissie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Brandweer en rampenbestrijding	- € 12.546	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overige openbare orde	€ 215	- € 21.700	- € 22.200	- € 22.800	- € 23.400	- € 24.000
Programma 3	- € 5.168.416	- € 5.428.613	- € 5.577.975	- € 5.736.565	- € 5.863.186	- € 6.128.289
Binnenhavens en waterwegen	- € 4.724	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
Waterkering, afwatering en landaanwinning	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Wegen	- € 86.162	- € 152.352	- € 77.000	- € 148.600	- € 80.800	- € 82.600
Begraafplaatsen	- € 209.828	- € 144.304	- € 147.800	- € 151.500	- € 155.100	- € 158.700
Openbaar groen	- € 160.937	- € 23.126	- € 23.200	- € 23.300	- € 23.400	- € 23.500
Afvalverzameling en -verwerking	- € 2.855.719	- € 2.694.051	- € 2.799.422	- € 2.906.748	- € 3.042.348	- € 3.266.403
Milieubeheer	- € 5.567	- € 358.067	- € 361.315	- € 364.564	- € 364.564	- € 364.564
Riolering	- € 1.769.131	- € 2.009.983	- € 2.121.638	- € 2.093.353	- € 2.147.574	- € 2.182.222
Speelvoorzieningen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Parkeren	- € 13.630	- € 10.859	- € 11.000	- € 11.100	- € 11.200	- € 11.300
Verkeer en vervoer	- € 62.717	- € 30.871	- € 31.600	- € 32.400	- € 33.200	- € 34.000
Programma 4	- € 521.883	- € 431.358	- € 330.795	- € 331.195	- € 331.595	- € 331.995
Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs	- € 327.326	- € 244.961	- € 144.068	- € 144.168	- € 144.268	- € 144.368

Baten begroting 2024	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Huisvesting onderwijs	- € 194.557	- € 186.397	- € 186.727	- € 187.027	- € 187.327	- € 187.627
Programma 5	- € 705.381	- € 377.971	- € 328.671	- € 332.271	- € 336.178	- € 339.834
Kunst	- € 19.338	- € 20.664	- € 21.200	- € 21.700	- € 22.200	- € 22.700
Openbaar bibliotheek werk	€ 0	- € 18.271	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Oudheidkunde/monumenten	- € 3.937	- € 1.357	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400
Sport	- € 304.931	- € 189.699	- € 192.346	- € 195.146	- € 198.253	- € 201.109
Volksfeesten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Jeugd	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Jeugdgezondheidszorg (uniform)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Kinderopvang	- € 8.040	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Maatschappelijk team	- € 21.852	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Openbare gezondheidszorg	- € 11.224	- € 34.500	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overig sociaal-cultureel werk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
WMO	- € 336.060	- € 113.480	- € 113.725	- € 114.025	- € 114.325	- € 114.625
WMO en jeugd	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 6	- € 2.696.658	- € 2.969.949	- € 3.029.357	- € 3.091.170	- € 3.201.381	- € 3.210.581
Vreemdelingen	- € 30.996	- € 200.116	- € 200.116	- € 200.116	- € 200.116	- € 200.116
Economie	- € 474.007	- € 318.583	- € 325.816	- € 334.929	- € 342.440	- € 349.040
Toerisme en recreatie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bijstand	- € 2.089.408	- € 2.333.250	- € 2.427.425	- € 2.480.125	- € 2.582.825	- € 2.585.425
Minimabeleid	- € 35.609	- € 76.000	- € 76.000	- € 76.000	- € 76.000	- € 76.000

Baten begroting 2024	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Participatief onds	- € 17.348	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Sociale werkvoorziening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Vreemdelingen	- € 49.290	- € 42.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 7	- € 5.998.325	- € 5.183.523	- € 7.527.897	- € 4.056.261	- € 3.258.539	- € 3.259.439
Grondexploitatie	- € 5.049.071	- € 3.060.236	- € 5.647.684	- € 3.058.852	- € 2.965.802	- € 2.965.802
Bouw- en woningtoezicht	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Ruimtelijke ordening	- € 282.844	- € 653.701	- € 422.251	- € 421.934	- € 133.074	- € 133.174
Bouw- en woningtoezicht	- € 666.410	- € 1.469.586	- € 1.457.962	- € 575.475	- € 159.663	- € 160.463
	- € 52.246.431	- € 51.303.041	- € 55.894.727	- € 54.444.563	- € 52.736.361	- € 53.786.487

Lasten reserves begroting 2024

Lasten reserves begroting 2024	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Algemene dekkingsmiddelen	€ 990.915	€ 149	€ 151	€ 154	€ 156	€ 158
Overhead	€ 326.153	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 1	€ 50.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 2	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 3	€ 2.367.575	€ 29.584	€ 29.955	€ 30.332	€ 25.864	€ 26.252
Programma 4	€ 57.326	€ 52.500	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 5	€ 419.905	€ 593.777	€ 12.088	€ 8.144	€ 4.965	€ 1.870

Lasten reserves begroting 2024	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Programma 6	€ 3.023	€ 345.000	€ 345.000	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 7	€ 936.305	€ 19.013	€ 18.248	€ 18.522	€ 18.800	€ 19.082
	€ 5.151.202	€ 1.040.023	€ 405.443	€ 57.151	€ 49.786	€ 47.363

Baten reserves begroting 2024

Inkomsten reserves begroting 2024	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Algemene dekkingsmiddelen	- € 1.533.893	- € 699.617	- € 529.900	- € 499.009	- € 477.624	- € 477.624
Overhead	- € 425.871	- € 249.093	- € 169.833	€ 0	€ 0	- € 4.000
Programma 1	- € 45.000	- € 95.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 2	- € 12.381	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 3	- € 2.396.267	- € 733.211	- € 282.099	- € 225.987	- € 205.987	- € 185.987
Programma 4	- € 186.105	- € 325.820	- € 252.374	- € 252.374	- € 252.374	- € 252.374
Programma 5	- € 431.532	- € 640.119	- € 421.033	- € 340.345	- € 331.626	- € 163.858
Programma 6	- € 201.908	- € 527.260	- € 352.596	- € 115.817	€ 0	€ 0
Programma 7	- € 491.975	- € 787.267	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	- € 5.724.932	- € 4.057.387	- € 2.007.835	- € 1.433.532	- € 1.267.611	- € 1.083.843

Begrotingsresultaat 2024

Samenvatting begroting 2024	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Exploitatie	- € 225.660	€ 6.678.265	€ 1.391.708	€ 657.038	€ 2.482.721	€ 1.889.587

Samenvatting begroting 2024	2022	2023	2024	2025	2026	2027
01 Midden-Delfland 2025	€ 316.766	€ 508.837	€ 431.846	€ 470.789	€ 473.589	€ 476.389
02 Bestuur en veiligheid	€ 3.201.001	€ 3.647.505	€ 3.846.316	€ 3.849.344	€ 3.839.811	€ 3.851.152
03 beheer, verkeer en milieu	€ 4.474.563	€ 6.388.200	€ 6.054.161	€ 6.317.840	€ 6.527.975	€ 6.648.504
04 Onderwijs	€ 1.676.822	€ 1.790.827	€ 1.573.692	€ 1.584.757	€ 1.586.305	€ 1.600.704
05 Welzijn, Volksgezondheid en WMO	€ 11.731.224	€ 13.416.109	€ 13.373.248	€ 13.386.240	€ 13.536.875	€ 13.550.090
06 Economische en Sociale zaken	€ 3.354.770	€ 3.170.188	€ 2.729.898	€ 2.601.842	€ 2.513.548	€ 2.526.936
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	€ 1.011.283	€ 536.520	€ 93.041	€ 776.183	€ 933.866	€ 882.901
Algemene dekkingsmiddelen	- € 34.832.954	- € 34.117.774	- € 36.371.733	- € 38.191.403	- € 36.985.870	- € 37.732.403
Overhead	€ 8.840.866	€ 11.337.853	€ 9.661.238	€ 9.861.445	€ 10.056.621	€ 10.085.314
Reserves	- € 573.730	- € 3.017.364	- € 1.602.393	- € 1.376.381	- € 1.217.826	- € 1.036.481
01 Midden-Delfland 2025	€ 5.000	- € 95.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
02 Bestuur en veiligheid	- € 12.381	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
03 beheer, verkeer en milieu	- € 28.692	- € 703.626	- € 252.143	- € 195.655	- € 180.122	- € 159.735
04 Onderwijs	- € 128.779	- € 273.320	- € 252.374	- € 252.374	- € 252.374	- € 252.374

Samenvatting begroting 2024	2022	2023	2024	2025	2026	2027
05 Welzijn, Volksgezondheid en WMO	- € 11.627	- € 46.343	- € 408.946	- € 332.202	- € 326.661	- € 161.988
06 Economische en Sociale zaken	- € 198.885	- € 182.260	- € 7.596	- € 115.817	€ 0	€ 0
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	€ 444.330	- € 768.254	€ 18.248	€ 18.522	€ 18.800	€ 19.082
Algemene dekkingsmiddelen	- € 542.978	- € 699.468	- € 529.749	- € 498.855	- € 477.468	- € 477.466
Overhead	- € 99.718	- € 249.093	- € 169.833	€ 0	€ 0	- € 4.000
	- € 799.390	€ 3.660.901	- € 210.684	- € 719.343	€ 1.264.895	€ 853.107

Onderstaand zijn de belangrijkste wijzigingen tussen de begroting 2023 en 2024 op programmaniveau toegelicht. Binnen de programma's (hoofdstuk 2) staat een nadere verklaring. Wijzigingen groter dan € 50.000 worden toegelicht.

Programma 1: Midden-Delfland 2025 per saldo € -76.991

Afname:

Betreft voornamelijk de naar 2023 doorgeschoven budgetten voor uitvoering beleidsevaluatie gebiedsmarketing (€ -45.000) en het infrastructuurproject 'Verbreding A4' (€ -65.000).

Programma 2: Bestuur en veiligheid per saldo € 198.811

Toename:

De toename op dit taakveld komt hoofdzakelijk vanwege een verschuiving van werkgeverslasten (€ 152.025). Het restant is verspreid over verschillende posten.

Programma 3: Beheer, verkeer en milieu per saldo € -303.621**Afname:**

De afname op dit programma heeft meerdere oorzaken: zo zijn er incidentele budgetten in 2023 voor wegmeubilair (€ -150.000), bebording (€ -300.000), belijning en markering (€ -67.000), onderhoud asfaltverhardingen (€ -150.000), baggerwerkzaamheden (€ -67.000), ziekten bomen (€ -50.000) en de energietransitie (€ -102.564).

Toename:

De toename zit voornamelijk in hogere kapitaallasten (€ 305.812) en eveneens hoger budget inlopen achterstanden MJOP's (€ 170.000). Het restant is toe te wijzen aan een verschuiving van werkgeverslasten (€ 67.000).

Programma 4: Onderwijs per saldo € -217.135**Afname:**

De afname op dit programma heeft meerdere oorzaken, maar zit voornamelijk in een lager budget voor de tijdelijke huur gebouwen (€ -81.235) en tevens lagere bijdrage aan de VVE MFA (€ -102.466). Het restant zit verspreid over enkele in 2023 toegekende budgetten (€ -67.836) en lagere kapitaallasten.

Toename:

Vanwege een verschuiving van werkgeverslasten (€ 82.711)

Programma 6: Economische en sociale zaken per saldo € -470.708**Afname:**

Vanwege incidenteel in 2023 begroot of vanuit 2022 doorgeschoven budget voor BUIG (€ -225.000), inburgering (€ -70.209), huisvesting statushouders (€ -50.000) en minimabeleid (€ -100.000). Het restant zit in verschillende posten.

Toename:

Een toename vanwege met name een hoger budget bouwkundig onderhoud (€ 103.504).

Programma 7: R.O., ontwikkeling en volkshuisvesting per saldo € -443.479**Afname:**

De afname op dit programma heeft meerdere oorzaken, maar zit voornamelijk in naar 2023 doorgeschoven budgetten voor bestemmingsplannen (€ -50.000), Omgevingswet (€ -297.119) Hoornbloem (€ -45.000) en herinrichting centrumplan Schipluiden (€ -88.300). Daarnaast is er in 2023 incidenteel budget opgenomen voor Euterpe Maasland (€ -254.320). Het saldo grondexploitaties is goed voor een totaal van € -145.271.

Programma 7: R.O., ontwikkeling en volkshuisvesting per saldo € -443.479**Toename:**

De toename zit voornamelijk in een verschuiving werkgeverslasten (€ 418.772).

Algemene dekkingsmiddelen per saldo € 2.253.959**Toename:**

Algemene uitkering & OZB: De toename op de algemene dekkingsmiddelen heeft een tweetal oorzaken. Voornamelijk een stijging na actualisatie van de algemene uitkering (€ 1.9 miljoen) en daarnaast een hogere OZB-opbrengst (€ 299.012) door gewijzigde tarieven en areaaluitbreiding.

Overhead per saldo € -1.676.615**Afname:**

Werkgeverslasten: Op alle onderdelen van de overhead vinden verschuivingen plaats van de werkgeverslasten. Dit is het gevolg van een nadere toewijzing van werkgeverslasten aan verschillende taakvelden (€ -1.6 miljoen).

Overige: De kapitaallasten voor het programma overhead nemen af (€ -105.000). Hiernaast is in 2023 budget opgenomen voor Nieuwe visies 2025 (€ -125.000) en Office 365 (€ -265.000).

Toename:

Stijging van de kosten samenwerking Westland (€ 135.000) en voorlichting (€ 48.987). Daarnaast vervalt de inkomst na het stop zetten van Werken in Haaglanden (€ 74.151).

Incidentele baten en lasten

Om een goed inzicht te kunnen geven in het structurele evenwicht tussen baten en lasten is het noodzakelijk te weten in hoeverre incidentele dekkingsmiddelen tegenover incidentele lasten staan. De uitgaven die binnen de grondexploitaties worden gedaan, zijn veelal eenmalig van aard. Deze kosten hebben geen invloed op het exploitatieresultaat. Ook wordt een aantal uitgaven ten laste van voorzieningen of bestemmingsreserves gebracht. In de tabel hieronder zijn alle posten groter dan € 50.000 opgenomen.

Incidentele baten/lasten	lasten (x € 1.000) 2024	lasten (x € 1.000) 2025	lasten (x € 1.000) 2026	lasten (x € 1.000) 2027	Baten (x € 1.000) 2024	Baten (x € 1.000) 2025	Baten (x € 1.000) 2026	Baten (x € 1.000) 2027
<u>Programma 3</u> Riolering	50	50	50		50	50	50	
Compensatie verenigingen oud papier	25							
<u>Programma 5</u> Uitvoeringslasten schuldhelpverlening	55							
<u>Programma 6</u> Onderhoud gebouwen	60							
<u>Mutaties reserves</u> Reserve BUIG	345				345	116		
Reserve onderhoud gebouwen					60			
Algemene reserve					25			
Reserve Sociaal domein					55			
Totaal	535	50	50	0	535	166	50	0
Saldo	0	-116	0	0				

Toelichting op de staat van incidentele lasten en baten;

Programma 3

Riolering € 50.000 2024 t/m 2026

In 2021 is het Gemeentelijk RioleringsPlan (vGRP) geactualiseerd. Van belang bij deze actualisatie zijn de hogere energiekosten en inspectiekosten, maar ook de klimaatadaptieve maatregelen zijn voor de komende jaren opgenomen. Conform opgave van RoyalHaskoningDHV betreft het éénmalige extra uitgaven voor de periode 2022 t/m 2026 van € 50.000 p/jaar. Deze lasten op het taakveld riolering worden verevend via de voorziening riolering. Vandaar dat er eenzelfde bedrag als baat tegenover staat.

Lasten en baten: Onderhoud gebouwen 2024 € 60.000

Conform begroting 2021-2024 is er ten laste van de algemene reserve besloten een onderhoudsreserve te vormen van € 650.000. Dit om de uitvoering van onderhoud aan gemeentelijke gebouwen een kwaliteitsimpuls te bieden en zodoende de NEN 2767 conditiescore een boost te geven. Dit maakt onderdeel uit van een groter plan waar ook optimalisatie van het gemeentelijk gebouwenbestand en actualisatie MJOP's onderdeel van uitmaken.

Lasten en baten: Compensatie verenigingen oud papier 2024: € 25.000

Vanaf 1-1-2022 is de invoering zijbelading een feit. Deze nieuwe manier van afvalinzameling (uitvoering Avalex) levert jaarlijks een forse besparing op. Het voordeel ontstaat omdat er minder personeel op deze wagen nodig is. Hiernaast is er de opbrengst van het papier. Deze opbrengst gaat op dit moment naar de verenigingen die het papier met vrijwilligers inzamelen. Om de verenigingen te compenseren voor het verlies aan inkomsten, is er vanaf 2021 t/m 2024 een compensatie opgenomen. Dit bedrag wordt gefinancierd vanuit de algemene reserve.

Programma 5

Lasten: Uitvoeringslasten schuldhulpverlening: de uitvoeringscapaciteit staat niet meer in verhouding tot toegenomen verplichte taken (vroegsignalering, toeslagengeduceerden) en toegenomen maatschappelijke vraag. Mede voortvloeiend uit corona effecten op financiële posities gezinnen en ondernemers. Daarom is de capaciteit voor 2022 t/m 2024 uitgebreid. Een deel van de kosten kan gedekt worden binnen de huidige budgetten en het overige (€ 55.000 per jaar voor 3 jaar) kan gedekt worden door onttrekking aan de reserve Sociaal domein.

Programma 6

Baten: In de systematiek waarmee kleinere gemeenten worden gefinancierd voor de bijstandslasten (BUIG), geldt een t-2 financiering. Dit betekent dat de rijksbijdrage aan gemeenten in een kalenderjaar, gebaseerd is op de feitelijke uitkeringslasten van twee jaar eerder. Effect van deze systematiek is dat ten tijde van fluctuaties in de werkloosheid, de kosten en baten voor gemeenten uit de pas lopen: bij een groeiend aantal uitkeringen, komen gemeenten tekort. Bij een dalend aantal uitkeringen houden gemeenten over. Voor tekorten in een jaar kunnen gemeenten een aanvraag doen voor de zogenaamde vangnetregeling: onder bepaalde voorwaarden kunnen gemeenten hieruit een bijdrage ontvangen in het tekort. In de jaren 2023, 2024 en 2025 verwachten we budget te kort te komen vanuit de BUIG vandaar de onttrekking uit de reserve BUIG uit die jaren.

Structurele reservemutaties Omschrijving	Lasten (x € 1.000) 2024	Lasten (x € 1.000) 2025	Lasten (x € 1.000) 2026	Lasten (x € 1.000) 2027	Baten (x € 1.000) 2024	Baten (x € 1.000) 2025	Baten (x € 1.000) 2026	Baten (x € 1.000) 2027
<u>Programma 2</u>	51	21						

Structurele reservemutaties Omschrijving	Lasten (x € 1.000) 2024	Lasten (x € 1.000) 2025	Lasten (x € 1.000) 2026	Lasten (x € 1.000) 2027	Baten (x € 1.000) 2024	Baten (x € 1.000) 2025	Baten (x € 1.000) 2026	Baten (x € 1.000) 2027
Bestuurskosten Harnaschpolder								
<u>Programma 3</u> Kapitaallasten	66	66	66	66				
<u>Programma 4</u> Kapitaallasten	252	252	252	252				
<u>Programma 5</u> Kapitaallasten	120	120	120	120				
<u>Overhead</u> Kapitaallasten	478	478	478	478				
<u>Mutaties reserves</u> Reserve Ontwikkeling Harnaschpolder					51	21		
Dekkingsreserve kapitaallasten					916	916	916	916
Totaal	967	937	916	916	967	937	916	916

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen. Onder de tabel worden de onderdelen toegelicht.

Tabel Algemene dekkingsmiddelen (in €)	2024	2023
OZB	6.563.378	6.214.366
Algemene uitkering	28.344.569	26.148.345
Dividenden	1.353.500	1.560.500
Rente uitzettingen > 1 jaar	735.640	735.640
Opbrengsten grondverkoop	15.000	15.000
Vennootschapsbelasting	0	0
Onvoorzien	6.000	6.000
Overige eigen middelen	0	0
Subtotaal	37.018.087	34.679.851
Saldo financieringsfunctie	-1.111.251	-950.985
Totaal algemene dekkingsmiddelen	35.906.836	33.728.866

De gemeentelijke heffingen, ook wel lokale heffingen genoemd, vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. De lokale heffing die bij de algemene dekkingsmiddelen hoort, is de OZB. Daarnaast zijn er nog heffingen die niet tot de algemene dekkingsmiddelen worden gerekend. Deze zijn opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.

Onroerendezaakbelasting

De raad heeft in juni 2015 besloten om voor de jaren 2016 tot en met 2020 OZB te heffen tegen een vast tarief. De opbrengst voor 2017 tot en met 2021 is begroot op basis van het tarief voor 2016 en de verwachte marktontwikkeling voor woningen en niet-woningen. Hiermee was de opbrengst van de OZB afhankelijk van de ontwikkeling van de verkoopprijzen van de onroerende zaken in Midden-Delfland. Door de (forse) waardestijging betekende dit een meer dan gemiddelde toename van de OZB-opbrengsten. Dit kwam volledig voor rekening van de belastingbetaler, waardoor de lokale lastendruk relatief gezien meer toegenomen is. In haar vergadering van juni 2021 heeft de gemeenteraad ingestemd met de heroverweging van dit besluit. Dit betekent dat vanaf 2022 de gemeenteraad jaarlijks de tarieven van de OZB vaststelt. Uitgangspunt nu is een verhoging van de OZB-opbrengsten met 3%. Zo ontstaat naast een evenwichtige ontwikkeling van de opbrengst, ook een evenwichtige lokale

lastendruk. De WOZ-waarde wordt bepaald aan de hand van gerealiseerde verkoopcijfers. De waardeontwikkeling wordt pas in de loop van een jaar duidelijk. Gebruik van landelijke cijfers is niet gewenst, omdat deze afwijken van de situatie in Midden-Delfland. Voorlopig wordt voor de woningen voor 2023 de verwachte marktontwikkeling van 10% aangehouden. Alhoewel er nog steeds sprake is van stijgende prijzen op de woningmarkt is onduidelijk hoe en of deze ontwikkeling zich voort zal zetten.

In de volgende tabel staan de OZB-tarieven.

OZB - tarieven*	2024	2025	2026	2027
Tarief eigenaren woningen	0,1099%	0,1132%	0,1166%	0,1201%
Tarief eigenaren niet-woningen	0,2364%	0,2435%	0,2508%	0,2583%
Tarief gebruikers niet-woningen	0,1697%	0,1748%	0,1801%	0,1855%

* Jaarlijks worden de tarieven vastgesteld, waarbij rekening wordt gehouden met de waardeontwikkeling van het vastgoed en uitgaande van een opbrengststijging van 3% per jaar. De tariefstijging in deze tabel is 3% per jaar (bij een fictieve waardeontwikkeling van 0%). Wanneer de waardeontwikkeling > 0% per jaar is, worden de tarieven naar beneden bijgesteld en vice versa.

Er bestaat een relatie tussen de OZB en de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De algemene uitkering wordt over de gemeenten verdeeld met behulp van verdeelmaatstaven die verschillen in kosten weerspiegelen, maar ook verschillen in belastingcapaciteit. De belastingcapaciteit is een afgeleide van de waarde van de onroerende zaken. Gemeenten die binnen de grenzen hoog gewaardeerd onroerend goed hebben, ontvangen een lagere algemene uitkering dan soortgelijke gemeenten met minder waardevol onroerend goed. Van de waarde van de woningen wordt 80% meegerekend. Van de waarde van niet-woningen 70%. Op de uitkomsten daarvan wordt het zogenaamde rekestarief toegepast. Dit rekestarief is afgeleid van het landelijke gemiddelde OZB-tarief. Het resulterende bedrag wordt als 'eigen inkomstenmaatstaf' afgetrokken van de algemene uitkering van de betreffende gemeente. Een hogere totale WOZ-waarde leidt hiermee dus ook tot een hogere korting op de algemene uitkering. Het OZB-tarief dat de gemeente hanteert, heeft overigens geen effect op deze aftrekpost.

Algemene uitkering

De raming van de algemene uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2023. De berekeningen van de algemene uitkering voor de begroting 2024-2027 zijn met behulp van de meicirculaire 2023 gemaakt. In onderstaande tabel ziet u het verschil met de ramingen zoals gemaakt voor de begroting 2023-2026.

Raming algemene uitkering	2024	2025	2026	2027
Begroting 2024 - 2027	28.344.569	29.918.531	28.493.133	29.239.804
Begroting 2023 - 2026	27.028.667	28.583.763	27.829.256	-
Verschil	1.315.902	1.334.768	663.877	NVT*

(*) 2027 was niet begroot. Daar kan geen verschil voor worden berekend.

Dividenden

De gemeente ontvangt jaarlijks dividenduitkeringen uit hoofde van haar aandelenbezit bij de Bank Nederlandse Gemeenten, Waterbedrijf Evides en Westland Infra.

	2024	2023
Bank Nederlandse Gemeenten	121.500	121.500
Juva N.V.	1.088.000	1.088.000
Waterbedrijf Evides	144.000	138.000
Totaal	1.353.500	1.347.500

Rente uitzettingen > 1 jaar

Het betreft hier de rente die verkregen wordt van het langdurig uitgezette deel van de Nutsreserve (€ 735.640). Daarnaast wordt rendement gemaakt door de uitgifte van grond in erfpacht, welk (deels) wordt gefinancierd uit eigen overtollige financiële middelen.

Overige eigen middelen

Er zijn geen overige eigen middelen.

Onvoorzien

De raming van de post onvoorzien is bedoeld voor de dekking van niet voorzienbare uitgaven. Bij gemeenten die een sluitende begroting hebben, is de post onvoorzien meestal het positieve begrotingsaldo dat door de raad als dekkingsmiddel kan worden ingezet. In Midden-Delfland is dat zoals bekend niet het geval. In onze begroting is een bedrag voor onvoorzien uitgaven opgenomen van € 6.000 voor 2024.

Financiële positie

De raming voor het begrotingsjaar 2024 en volgende jaren ziet er als volgt uit.

	2024	2025	2026	2027
Saldi meerjarenraming 2024 - 2027 (incl. raadsbesluiten 2023)*	-1.391.708	-657.038	-2.482.721	-1.889.587
Mutaties reserves begroting	1.602.392	1.376.381	1.217.825	1.036.48
Resultaat begr. 2024 - 2027	210.684	719.343	-1.264.896	-853.107

Een positief bedrag betekent een voordelig resultaat.

* Inclusief structurele doorwerking mutaties eerste en tweede periodieke begrotingswijziging 2023.

Immateriële vaste activa

In het kader van het BBV is het zeer beperkt mogelijk deze activa te activeren. De gemeente Midden-Delfland heeft er daarom voor gekozen deze activa niet meer in de kapitaallasten op te nemen, maar deel te laten uitmaken van het jaar van 'investering'.

Investerings met een economisch en maatschappelijk nut

De investeringen zijn gesplitst in investeringen met een economisch nut en met een maatschappelijk nut. In de kapitaallasten van de activa wordt vanaf 2017 niet langer rekening gehouden met rente.

Voor een specificatie zie bijlage Investerings 2024-2027.

Nieuwe investeringen

Overzicht nieuwe investeringen begroting 2024-2027

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ec.n ut
Vervangen lichtmasten 2026	€ 0	€ 0	€ 0	€ 123.667	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2026	€ 0	€ 0	€ 0	€ 61.833	M

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ec.nut
Vervangen beschoeiingen /damwanden 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 350.000	M
Herinrichting openbaar groen 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 50.000	M
Vervangen pompunits drukriolering (GRP) 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 205.000	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 88.000	E
Vervangen vrijvervalriolering 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 460.000	E
Vervangen persleidingen 2024	€ 403.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2025	€ 0	€ 403.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2026	€ 0	€ 0	€ 403.000	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 403.000	E
Speelvoorzieningen 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 110.000	M
	€ 403.000	€ 403.000	€ 403.000	€ 1.851.500	

De Financiering

Langlopende geldleningen

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2024	Rente 2024 Valutair	Aflossing 2024	Restantbedrag geldleningen 31-12-2024
Onderhandse leningen N.V. Bank							

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2024	Rente 2024 Valutair	Aflossing 2024	Restantbedrag geldleningen 31-12-2024
<u>Nederlandse Gemeenten:</u>							
BNG 40.89594	€ 907.560	1-3-2024	4,670%	€ 36.302	€ 274	€ 36.302	€ 0,-
BNG 40.91485.01	€ 408.402	26-10-2025	3,470%	€ 54.453	€ 1.719	€ 27.227	€ 27.227
BNG 40.92017	€ 680.670	14-2-2026	5,500%	€ 81.680	€ 3.180	€ 27.227	€ 54.454
BNG 40.115448	€ 5.000.000	15-2-2032	0,835%	€ 4.500.000	€ 33.926	€ 500.000	€ 4.000.000
Totaal				€ 4.672.436	€ 39.098	€ 590.756	€ 4.081.680
<u>Projectfinancieringen</u>							
<u>N.V. Bank Nederlandse Gemeenten:</u>							
BNG 40.111437	€ 7.429.045	2-7-2029	1,245%	€ 7.429.045	€ 92.492	€ 0,-	€ 7.429.045
BNG 40.111438	€ 1.566.123	1-7-2029	0,800%	€ 954.607	€ 7.007	€ 155.949	€ 798.658
BNG 40.112090	€ 0,00	1-7-2052	1,770%	€ 6.751.680	€ 119.505	€ 0,-	€ 6.751.680
BNG 40.112091	€ 0,00	1-7-2052	1,570%	€ 2.153.466	€ 33.341	€ 59.203	€ 2.094.264
BNG 40.112379	€ 15.983.210	1-7-2044	1,760%	€ 15.983.210	€ 281.305	€ 0,-	€ 15.983.210
BNG 40.112494	€ 1.621.575	3-1-2039	1,598%	€ 1.621.575	€ 25.913	€ 0,-	€ 1.621.575

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2024	Rente 2024 Valutair	Aflossing 2024	Restantbedrag geldleningen 31-12-2024
BNG 40.112836	€ ,00	1-7-2053	1,360	€ 13.293.280	€ 180.789	€ 0,-	€ 13.293.280
BNG 40.112837	€ 0,00	1-7-2053	1,140%	€ 6.133.495	€ 68.930	€ 172.630	€ 5.960.865
BNG 40.113745	€ 10.000.000	1-4-2070	0,500%	€ 10.000.000	€ 50.000	€ 0,-	€ 10.000.000
BNG 40.114899	€ 3.274.113	25-6-2026	-0,190%	€ 3.274.113	€ 6.221	€ 0,-	€ 3.274.113
Totaal				€ 67.594.471	€ 853.060	€ 387.781	€ 67.206.690
Totaal vaste schulden:				€ 72.266.908	€ 892.158	€ 978.537	€ 71.288.370

Saldo financieringsfunctie

De gemeente heeft ter financiering van haar activiteiten in totaal € 72.266.908 aan langlopende geldleningen aangetrokken (saldo 1-1-2024). Het saldo van de totale werkelijk betaalde rentelasten is hoger dan het saldo van de verdeelde rentelasten over de boekwaarde van de investeringen op basis van een rente omslagpercentage van 0%. Dit levert een last van € 892.158 (werkelijke rente) op in de begroting van 2024. Daar komt een toevoeging van rentes aan de reserves bij van € 56.643. Per saldo komt de financieringsfunctie uit op een nadelig resultaat van € 948.801.

Financieringsoverschot/tekort

Totaal geïnvesteerd bedrag per 1 januari 2024 (volgens staat C)

Algemene dienst (excl. leningen) € 158.936.775

Eigen financieringsmiddelen volgens staat D

Onderdeel A: Algemene reserve € 8.076.815

Onderdeel B: bestemmingsreserves € 57.520.833

Onderdeel C: voorzieningen + € 15.651.482

Subtotaal € 81.249.129

Waarvan extern belegd:
 Langdurig - € 9.075.605
 Subtotaal € 72.173.524

Saldo nog niet afgeloste geldlening o/g + € 72.266.908

Financieringsstekort is € 158.936.775 - € 144.440.432 (is € 72.173.524 + € 72.266.908) = € 14.496.343

EMU-saldo

Op grond van het BBV is hieronder de berekening van het Economische en Monetaire Unie (EMU)-saldo opgenomen.

	Omschrijving	2023 x € 1.000	2024 x € 1.000	2025 x € 1.000
		Volgens realisatie tot en met sept. 2023, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2024	Volgens meerjarenraming in begroting 2024
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-3.450	-2.064	-584
2.	Mutaties (im)materiële vaste activa	-2.000	-2.000	-2.000
3.	Mutatie voorzieningen	-248	-535	-590
4.	Mutaties voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	0	0	0
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij	0	0	0

	Omschrijving	2023 x € 1.000	2024 x € 1.000	2025 x € 1.000
	verkoop (im)materiële vaste activa			
	Berekend EMU- saldo	-1.698	-599	826

Geprognosticeerde balans

Geprognosticeerde balans	T-2 31-12-2022	T-1 31-12-2023	T 31-12-2024	T+1 31-12-2025	T+2 31-12-2026	T+3 31-12-2027
Activa						
(im) Materiële vaste activa	138.695	136.695	134.695	132.695	130.695	128.695
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	1.497	1.497	1.497	1.497	1.497	1.497
Financiële vaste activa: Leningen	9.632	9.632	9.632	9.632	9.632	9.632
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0	0	0
Totaal Vaste Activa	149.824	147.824	145.824	143.824	141.824	139.824
Vorraden: Onderhanden werk & overige grond- en hulpstoffen	5.113	5.113	5.113	5.113	5.113	5.113
Vorraden: Gereed product en handelsgoederen & voortuitbetalingen	0	0	0	0	0	0

Geprognosticeerde balans	T-2 31-12-2022	T-1 31-12-2023	T 31-12-2024	T+1 31-12-2025	T+2 31-12-2026	T+3 31-12-2027
Uitzettingen < 1 jaar	12.657	12.657	12.657	12.657	12.657	12.657
Liquide middelen	317	317	317	317	317	317
Overlopende activa	<u>13.101</u>	<u>11.101</u>	<u>10.101</u>	<u>9.101</u>	<u>8.101</u>	<u>7.101</u>
Totaal Vlottende Activa	31.188	29.188	28.188	27.188	26.188	25.188
Totaal Activa	181.012	177.012	174.012	171.012	168.012	165.012
Passiva						
Eigen vermogen	68.613	67.601	66.089	64.652	63.520	62.408
Voorzieningen	11.811	11.563	11.028	10.438	9.767	8.880
Vaste schuld	<u>73.261</u>	<u>72.231</u>	<u>71.288</u>	<u>70.342</u>	<u>69.145</u>	<u>68.244</u>
Totaal Vaste Passiva	153.685	151.395	148.405	145.432	142.432	139.532
Vlottende schuld	7.247	5.537	5.527	5.500	5.500	5.400
Overlopende passiva	<u>20.080</u>	<u>20.080</u>	<u>20.080</u>	<u>20.080</u>	<u>20.080</u>	<u>20.080</u>
Totaal Vlottende Passiva	27.327	25.617	25.607	25.580	25.580	25.480
Totaal Passiva	181.012	177.012	174.012	171.012	168.012	165.012

De stand en het verloop van de reserves en voorzieningen

Reserves:

Algemene reserve:

Beginstand € 8.076.815

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Correctie op begrotingswijziging 5	€ 4.850	
Instandhouding skateroutenetwerk (10 jr t/m 2024)		€ 10.665
Compensatieregeling verenigingen		€ 25.000
Archiefbewaarpplaats		€ 20.000
Nieuw informatiebeleidsplan		€ 20.000
Toegevoegde rente		€ 803
Regionale aanpak ouderenzorg		€ 14.890
Implementatiekosten e-HRM		€ 13.000
Projectleiding implementatie e-HRM		€ 12.000
Impuls verbetering dienstverlening		€ 20.000
Impuls "juridische basiskennis"		€ 7.500
Extra bijdrage WOS		€ 21.000
Digitale media en traditionele middelen "Nieuwe burgemeester 2024"		€ 15.000
Totaal stortingen en onttrekkingen	€ 4.850	€ 179.858

Eindstand € 7.901.807

Reserve weerstandsvermogen:

Beginstand € 4.000.000

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2024 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 4.000.000

Nutsreserve:

Beginstand € 8.871.855

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2024 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 8.871.855

Reserve ontwikkeling Harnaschpolder:

Beginstand € 72.858

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Aandeel gemeentelijke bestuurskosten		€ 51.473
Totaal stortingen en onttrekkingen		€ 51.473

Eindstand € 21.385

Reserve BUIG:

Beginstand € 115.817

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2024 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 115.817

Investeringsreserve:Beginstand € 2.404.621

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Toegevoegde rente	€ 36.069	
Totaal stortingen en onttrekkingen	€ 36.069	

Eindstand € 2.440.690**Reserve monumenten:**Beginstand € 155.406

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Toegevoegde rente	€ 2.331	
Subsidie monumenten		€ 20.025
Totaal stortingen en onttrekkingen	€ 2.331	€ 20.025

Eindstand € 137.712**Reserve sociaal domein:**Beginstand € 650.443

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Toegevoegde rente	€ 9.757	
Onttrekking volgens begroting		€ 255.000
Totaal stortingen en onttrekkingen	€ 9.757	€ 255.000

Eindstand € 405.200

Reserve beheer openbare ruimte:Beginstand € 0

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2024 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 0**Reserve grondexploitatie:**Beginstand € 2.653.000

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2024 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 2.653.000**Reserve compensatie dividenden en huuropbrengst:**Beginstand € 17.850.587

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2024 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 17.850.587**Reserve investeringsprogramma:**Beginstand € 2.017.835

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2024 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 2.017.835

Reserve opstartkosten begeleiding particuliere bouwinitiatieven:Beginstand € 17.827

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Toegevoegde rente	€ 267	
Totaal stortingen en onttrekkingen	€ 267	

Eindstand € 18.095**Reserve Noodhulp-vangnet:**Beginstand € 0

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2024 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 0**Fonds sociale woningbouw:**Beginstand € 403.749

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Toegevoegde rente	€ 6.056	
Totaal stortingen en onttrekkingen	€ 6.056	

Eindstand € 409.805**Reserve afwikkeling complexen:**Beginstand € 74.144

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Toegevoegde rente	€ 1.112	

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Totaal stortingen en omtrekkingen	€ 1.112	

Eindstand € 75.256

Risicoreserve erfpachtgronden:

Beginstand € 700.000

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2024 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 700.000

Reserve herwaardering deelnemingen:

Beginstand € 1.122.093

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2024 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 1.122.093

Reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen:

Beginstand € 437.210

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Onderhoudsbudget Lijkbezorging		€ 447
Onderhoudsbudget Notenschip		€ 3.835
Onderhoudsbudget Oudheid en monumenten		€ 4.133
Onderhoudsbudget Musea		€ 2.830

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Onderhoudsbudget Overige eigendommen		€ 2.942
Onderhoudsbudget Brandweerkazerne		€ 4.580
Onderhoudsbudget Brug. Gentsingel		€ 74
Onderhoudsbudget Huisvesting Schipluiden		€ 29.231
Onderhoudsbudget KP Buitendienst Maasland		€ 12.102
Totaal stortingen en onttrekkingen		€ 60.174

Eindstand € 377.036

Reserve onderhoud kapitaalgoederen:

Beginstand € 1.545.625

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Kapitaalgoederen kwaliteitsimpuls		€ 180.000
Totaal stortingen en onttrekkingen		€ 180.000

Eindstand € 1.365.625

Dekkingsreserve gemeentehuis:

Beginstand € 7.434.070

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Dekking kapitaallasten		€ 477.624

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Totaal stortingen en onttrekkingen		€ 477.624

Eindstand € 6.956.446

Dekkingsreserve:

Beginstand € 6.993.694

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Dekking kapitaallasten		€ 438.681
Totaal stortingen en onttrekkingen		€ 438.681

Eindstand € 6.555.012

Voorzienen:

Voorziening dubieuze debiteuren Soza:

Beginstand € 196.400

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Er vindt in 2024 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 196.400

Voorziening dubieuze debiteuren:

Beginstand € 36.825

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Er vindt in 2024 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 36.825

Voorziening pensioenen voormalig wethouders:

Beginstand € 2.293.753

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Toevoeging conform actuariële waarde berekening	€ 139.602	
Storting APPA pensioen via salaris	€ 18.570	
Betaalde pensioenen		€ 89.798
Totaal stortingen en onttrekkingen	€ 158.172	€ 89.798

Eindstand € 2.362.127

Voorziening wachtgelden voormalig wethouders:

Beginstand € 158.064

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Betaalde wachtgelden		€ 89.798
Totaal stortingen en onttrekkingen		€ 89.798

Eindstand € 64.350

Voorziening bijdrage tekort Bedrijvenschap:

Beginstand € 1.717.500

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Er vindt in 2024 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 1.717.500

Voorziening afvalstoffenheffing:

Beginstand € 95.283

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Storting in de voorziening	€ 7.943	
Totaal stortingen en onttrekkingen	€ 7.943	

Eindstand € 103.226

Voorziening rioolheffing:

Beginstand € 7.298.656

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Onttrekking aan de voorziening		€ 224.663
Totaal stortingen en onttrekkingen		€ 224.663

Eindstand € 7.073.993

Voorziening grondexploitaties:

Beginstand € 3.855.000

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Er vindt in 2024 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 3.855.000

Samenvattend financieel overzicht begroting 2024-2027

De Kadernota 2024-2027 en de raadsinformatiebrief Meicirculaire gemeentefonds 2023 vormen het financiële uitgangspunt voor de Begroting 2024-2027. De Kadernota 2024-2027 bevatte de mutaties op basis van besluiten met financiële consequenties die verwerkt moesten worden, alsmede te verwachten exogene (niet-beïnvloedbare) mutaties (zoals de structurele doorwerkingen van mutaties uit de jaarrekening 2022). Deze mutaties zijn opgenomen in bijlage I bij de Kadernota 2024-2027.

	(bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
I)	Beginstand begroting 2024-2027	1.252	1.788	26	123
II)	Mutaties Begroting 2024-2027	-2.181	-2.110	-1.901	-1.967
III)	Stand Kadernota Begroting 2024-2027	-929	-322	-1.876	-1.844
IV)	Saldo Meicirculaire 2023	1.316	1.335	664	1.411
V)	Financieel perspectief na Meicirculaire 2023	387	1.013	-1.212	-433

*Voor 2027 was er nog geen raming voor de algemene uitkering. De raming voor 2027 vanuit de meicirculaire is daarom vergeleken met de raming voor 2026 uit de voorlaatste circulaire.

De Begroting 2024-2027 bevat enkele mutaties (zie hierna onder I. Mutaties begroting) ten opzichte van de begrotingsaldi uit bovenstaand overzicht. In onderstaand overzicht staat per begrotingsjaar het saldo van deze mutaties en het begrotingsresultaat.

(Bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Financieel perspectief na Meicirculaire 2023	387	1.013	-1.212	-433
Mutaties Begroting	-176	-294	-53	-420
Resultaat Begroting 2024-2027	211	719	-1.265	-853

Om in aanmerking te komen voor repressief toezicht door de provincie moet de Begroting 2024 structureel en reëel in evenwicht zijn. Als dit niet het geval is, dient in de meerjarenbegroting (2025-2027) aannemelijk te worden gemaakt dat dit evenwicht alsnog tot stand wordt gebracht. Na verwerking van de mutaties resulteren positieve begrotingssaldi voor 2024 en 2025. Hiermee voldoen we aan de begrotingsvoorwaarden van de provincie. In 2026 en 2027 sluit de begroting echter fors negatief.

I. Mutaties begroting

De 'Mutaties begroting' betreffen de mutaties ten opzichte van de Kadernota 2024-2027 en raadsinformatiebrief Meicirculaire gemeentefonds 2023. De voornaamste oorzaken van de 'Mutaties begroting' zijn:

	Mutatie (bedragen * € 1.000)	2024	2025	2026	2027
1	Kosten bijstand	261	261	261	261
2	Veiligheidsregio Haaglanden	38	38	38	38
3	Indexatie groenonderhoud	35	35	35	35
4	Dekking kosten inzet Scharnier	-68			
5	Kapitaallasten	-32	68	65	-11

Een positief bedrag is negatief voor het saldo en vice versa.

In de Financiële begroting is een nadere toelichting op de oorzaken van het saldo van de primitieve begroting 2024 opgenomen. De afzonderlijke mutaties zijn hieronder kort omschreven en worden nader toegelicht in de verschillende programma's.

1. Dit betreft een structurele doorwerking vanuit de 2e Periodieke Begrotingswijziging 2023. Als gevolg van de stijging van het wettelijk minimumloon en de toename van het aantal uitkeringen in 2022 stijgt de uitkeringslast.
2. De VRH heeft de jaarrekening 2022 en de ontwerp-meerjarenbegroting 2024-2027 (incl. herziene begroting 2023) aan de raden van de deelnemende gemeenten gestuurd. Hieruit blijkt dat de bijdrage van onze gemeente vanaf het jaar 2024 jaarlijks zal stijgen van € 1.217.000 naar € 1.255.000. Dit is een jaarlijkse stijging van € 38.000.
3. Voor het groenonderhoud is de indexatie die de aannemers doorberekenen hoger dan de in de begroting verwerkte indexatie.
4. De ambtelijke inzet voor 2024 voor het project De Scharnier kwam in eerste instantie ten onrechte ten laste van de gemeentelijke exploitatiebegroting. Dit is gecorrigeerd door deze kosten ten laste van het project te brengen.
5. De mutatie op de kapitaallasten betreft voornamelijk de structurele doorwerking van het doorschuiven, af-/bijramen en afsluiten van investeringskredieten vanuit de Jaarrekening 2022 en de 2e Periodieke Begrotingswijziging 2023 (beiden vastgesteld op 4 juli 2023).

Algemene reserve

Met ingang van de Begroting 2023-2026 presenteren we, conform het voorstel van de Commissie BBV, in de begroting de werkelijke begrotingssaldi. Dus de werkelijke saldi van lasten en baten. Deze saldi worden niet meer, zoals voor die tijd te doen gebruikelijk, geëgaliseerd naar € 0 door een storting in of onttrekking aan de algemene reserve.

De mutaties op de algemene reserve blijven in deze begroting daarom beperkt tot incidentele uitgaven. Uitgaven die nieuw in deze begroting zijn opgenomen en incidentele uitgaven waartoe de gemeenteraad eerder heeft besloten. De uitgaven die nieuw zijn opgenomen in de begroting betreffen onder meer de kosten voor projectleiding en implementatie van e-HRM (€ 25.000) en een impuls voor de verbetering van de dienstverlening (€ 20.000). Binnen het betreffende programma worden deze nieuwe incidentele uitgaven nader toegelicht.

Het geraamde saldo van de algemene reserve op 31-12-2024 bedraagt € 7,9 miljoen. Hierbij dient te worden aangetekend dat:

- Zoals hierboven benoemd, wordt het begrotingssaldo 2023 niet tussentijds onttrokken/ toegevoegd aan de algemene reserve. Dit gebeurt pas in de Jaarrekening 2023. Het begrotingssaldo 2023 bedraagt na vaststelling van de 3e Periodieke Begrotingswijziging 2023 € - 3,5 miljoen.
- De onzekerheden ten aanzien van de structurele dekking van kosten voor onder meer jeugdzorg en de omgevingswet vangen wij nog altijd (grotendeels) zelf op in deze begroting. Dit betekent dat wij de lasten zo reëel mogelijk ramen en slechts de baten opnemen voor zover dit is toegestaan (zie ook onder III. Financieel perspectief tot en met 2032).
- De algemene reserve laten wij buiten beschouwing bij het bepalen van de ratio weerstandsvermogen (zie Paragraaf Weerstandsvermogen). Daarvoor zetten wij de reserve Weerstandsvermogen (saldo € 4 mln.) in. Fluctuaties in de algemene reserve hebben zodoende geen invloed op de ratio, die nog altijd de aanduiding 'uitstekend' heeft (ratio > 2,0).

II. Financieel perspectief tot en met 2031

Deze meerjarenbegroting beslaat de periode tot en met 2027. Naarmate we verder verwijderd zijn van het eerste jaar van de begroting, neemt de betrouwbaarheid van de schattingen af. Het verminderen van het aantal variabele kostenposten beperkt de mate van onzekerheid. Deze onzekerheidsbeperking is gebaseerd op de volgende factoren:

- een goede financiële structuur, zie de Financiële begroting;
- verwerking van het verloop van de afschrijvingen;
- verwerking van de verwachte ontwikkeling van de OZB-inkomsten.

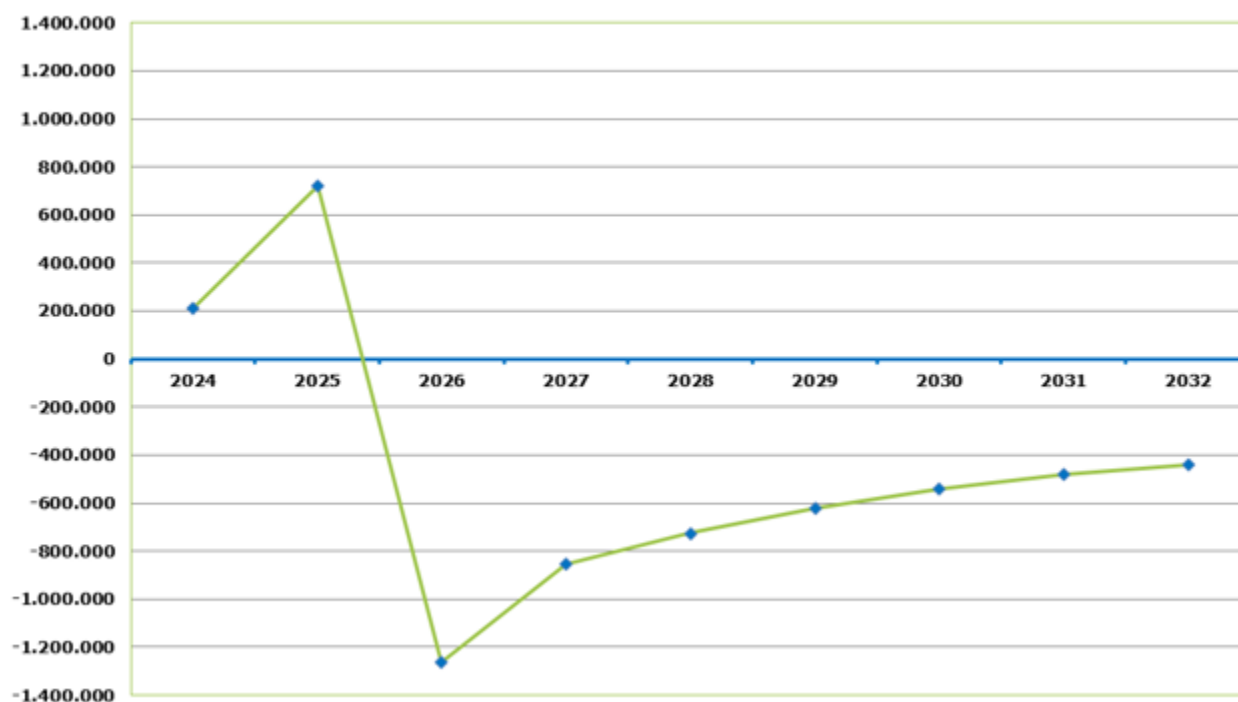
De informatie over het Gemeentefonds is beschikbaar tot 2027 en is gebaseerd op de meicirculaire van 2023 en de meest recente berekeningsgrondslagen. Voor de periode tot 2032 gaan we ervan uit dat de jaarlijkse correcties voor prijsstijgingen en salarissen gecompenseerd zullen worden door een verhoging van de uitkering uit het Gemeentefonds. Het blijft echter onzeker of het Rijk de daling in de algemene uitkering vanaf 2026 in het Gemeentefonds zal compenseren.

Wat betreft de kosten met betrekking tot jeugdzorg en de omgevingswet, hanteren we in de meerjarige prognose vanaf 2028 een voortzetting van het niveau van 2027.

Op de lange termijn is er ook sprake van het wegvallen van overige inkomsten, met name de opbrengsten uit langlopende leningen tegen relatief hoge rentetarieven. Bovendien zal op een gegeven moment de reserve ter dekking van de kapitaallasten van het gemeentehuis uitgeput raken, wat de noodzaak voor nieuwe manieren van dekking van kapitaallasten met zich meebrengt. Ook bestaat er onzekerheid over de ontwikkeling van de dividendopbrengsten, waarbij momenteel al rekening is gehouden met een afname bij Juva.

Gebaseerd op deze uitgangspunten en zonder rekening te houden met mogelijke beleidsuitbreidingen of nieuw beleid, ziet het financiële vooruitzicht (het begrotingsresultaat voor de komende jaren) er als volgt uit tot en met 2032:

Financieel perspectief

Het perspectief vanaf 2026, zoals dat blijkt uit bovenstaande grafiek, is grotendeels te verklaren door de verlaging van de algemene uitkering. Onze grootste inkomstenbron en daarmee voor een groot deel bepalend voor het meerjarig perspectief.

Hoewel de gemeente een stevige financiële buffer in de vorm van reserves heeft, is de inzet ervan punt van aandacht. Deze financiële buffer kan namelijk niet worden ingezet voor het realiseren van een structureel sluitende exploitatie. Overeenkomstig de uitgangspunten is aanwending van algemene reserve slechts mogelijk voor de dekking van incidentele uitgaven. Dit is voor 2024-2027 toegepast.

Overzicht structureel/ incidenteel begrotingssaldo	2024	2025	2026	2027
Saldo baten en lasten	-1.391.708	-657.038	-2.482.721	-1.889.587
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	1.602.392	1.376.381	1.217.825	1.036.480
Geraamd resultaat	210.684	719.343	-1.264.896	-853.107

Overzicht structureel/ incidenteel begrotingssaldo	2024	2025	2026	2027
Saldo incidentele baten en lasten	0	-116.000	0	0
Structureel begrotingssaldo	210.684	603.343	-1.264.896	-853.107

Overzicht begrotingsresultaat	2024	2025	2026	2027
<u>Saldo lasten -/- baten per programma</u>				
Programma 1	431.846	470.789	473.589	476.389
Programma 2	3.846.316	3.849.344	3.839.811	3.851.152
Programma 3	6.084.579	6.326.187	6.536.280	6.656.767
Programma 4	1.573.692	1.584.757	1.586.305	1.600.704
Programma 5	13.373.248	13.386.240	13.536.875	13.550.090
Programma 6	2.699.480	2.593.495	2.505.243	2.518.673
Programma 7	93.041	776.183	933.866	882.901
Totaal van de programma's	28.102.203	28.986.996	29.411.970	29.536.677
Algemene dekkingsmiddelen	-36.371.733	-38.191.403	-36.985.870	-37.732.403
Overzicht overhead	9.661.238	9.861.445	10.056.621	10.085.314
Bedrag heffing Vpb	0	0	0	0

Overzicht begrotingsresultaat	2024	2025	2026	2027
Bedrag voor onvoorzien	0	0	0	0
Subtotaal programma's (Incl. algemene dekkingsmiddelen, Overhead, Vpb en onvoorzien)	1.391.708	657.038	2.482.721	1.889.587
<u>Reservemutaties:</u>				
Onttrekking	2.007.835	1.433.532	1.267.611	1.083.843
Stortingen	405.443	57.151	49.786	47.363
Saldo reservemutaties	-1.602.392	-1.376.381	-1.217.825	-1.036.480
Begrotingsresultaat	-210.684	-719.343	1.264.896	853.107

Conclusie

In juni 2022 stuurden we u de Prognosebrief Begroting 2023-2026 toe. Hierin gaven we aan dat de Begroting 2023-2026 langs drie scenario's kon ontwikkelen:

1. De Begroting 2023-2026 is een voortzetting van de (meerjaren)Begroting 2022-2025 met weinig financiële afwijking. Er is daarbij geen sprake van grote financiële tekorten en er is weinig financiële ruimte voor nieuw - of intensivering van beleid.
2. We stevenen af op een fors (structureel) financieel tekort, waarbij aanvullende bezuinigingen noodzakelijk zijn. Dit scenario geeft aanleiding voor een raadsbespreking voorafgaand aan de begrotingsbehandeling.
3. De Begroting 2023-2026 en verdere jaren laat een stevige 'plus' zien, met name in het laatste begrotingsjaar. Hierbij ontstaat ruimte voor nieuwe voorstellen. Hierbij kan de gemeenteraad tijdens de begrotingsbehandeling voorstellen doen voor inzet van deze 'plus'.

Op basis van de begrotingsaldi is voor deze Begroting 2024-2027 sprake van scenario 1 voor de jaren 2024 en 2025 en scenario 2 voor 2026 en 2027. Omdat de Begroting 2024 structureel en reëel in evenwicht is, komen wij voor dat jaar in aanmerking voor repressief toezicht door de provincie. Het meerjarenperspectief is echter minder rooskleurig. De begrotingsjaren 2026 en 2027 sluiten met stevige tekorten. Zoals wij schreven in Kadernota 2024-2027 streven wij weliswaar naar een structureel sluitende meerjarenbegroting, maar hebben daar nu niet krampachtig op ingezet. Dit om te voorkomen

dat we voor de jaren 2026 en verder bezuinigen op bestaande voorzieningen, terwijl dat niet nodig bleek wanneer het Rijk over de brug is gekomen voor een structurele oplossing. De VNG heeft in de ledenbrief 'Begrotingsadvies 2024-2027' van 14 juli jl. deze lijn ook voorgesteld.

Overigens heeft het Rijk van een structurele oplossing vanaf 2026 nog altijd geen blijk gegeven. Om het structurele tekort vanaf 2026 niet nog verder op te laten lopen, bevat deze begroting geen ruimte voor nieuw of intensivering van beleid. Slechts voor incidentele uitgaven is er nog ruimte vanuit de begrotingsaldi van 2024 en 2025 en of vanuit reserves.

De Begroting 2024-2027 is gebaseerd op en bevat daarmee alle lasten en baten die onontkoombaar zijn en/ of redelijkerwijs te verwachten. Dit betekent dat de begroting reëel en volledig is. We werken daarbij niet met stelposten. Dit neemt niet weg dat we adequaat kunnen en zullen reageren als dat nodig is. Een beroep op bijvoorbeeld bijstand of kwijtschelding is niet gebonden aan een budgettair plafond, het zijn zogenaamde openeinderegelingen. Zij die hier recht op hebben, kunnen hier hoe dan ook een beroep op doen. Ook zetten wij er actief op in om vroegtijdig passend hulp te verlenen door middel van vroegsignalering en schuldpreventie.

Aan de inkomstenkant begroten we niet op basis van aannames, maar van reële verwachtingen.

Al met al betekent deze Begroting 2024-2027:

- Positieve saldi voor 2024 en 2025;
- Stevige begrotingstekorten vanaf 2026;
- Een beperkte opbrengststijging voor de OZB met 3%;
- Tariefstijgingen van 8% respectievelijk 7,5% voor afvalstoffenheffing en rioolheffing;
- Voldoende middelen om de voorzieningen in deze gemeente in stand te houden en te investeren in onze organisatie en het onderhoud van onze kapitaalgoederen;
- Geen ruimte voor structureel nieuw of intensivering van beleid, wel incidenteel;
- Een solide financiële positie met onze solvabiliteit en ons weerstandsvermogen.

Hoewel onze begroting in lijn is met het begrotingsadvies van de VNG zijn de begrotingsjaren vanaf 2026 zorgwekkend. Dit is een beeld dat door veel gemeenten gedeeld wordt. Mede daarom vertrouwen we erop dat het Rijk vatbaar is voor het signaal van de VNG dat de gemeentelijke financiën momenteel onvoldoende zijn voor het uitvoeren van het huidige takenpakket. Vooruitlopend op een reactie van Rijk onderzoeken wij desondanks de mogelijkheden voor een verbetering van ons financieel perspectief van 2026.

Bijlagen

Missie

Dit is Midden-Delfland

Op steenworp afstand van Den Haag en Rotterdam ligt een gemeenschap waar landschap en natuur de boventoon voeren. Waar kwaliteit van leven, rust en ruimte de norm zijn. Waar mensen elkaar kennen en helpen. Dat is Midden-Delfland.

Inwoners en ondernemers pakken er het initiatief en geven de dorpen Den Hoorn, Maasland en Schipluiden hun identiteit. Scholen bieden kinderen eigentijds onderwijs. Duurzame land- en tuinbouw en recreërende bezoekers brengen de gemeenschap economische kracht.

Waar mogelijk versterkt en versnelt de gemeente Midden-Delfland initiatieven uit de gemeenschap. Ook staat zij mensen bij die niet op eigen benen kunnen staan. Buiten de gemeentegrenzen stimuleert ze samenwerking met bedrijven, kennisinstellingen en overheden. Zo verbindt de gemeente het authentieke platteland met het verlangen naar natuur, cultuur en ontspanning vanuit de steden.

In 2008 verwierf Midden-Delfland als eerste gemeente in Nederland het Cittaslow-lidmaatschap. Dit wereldwijde keurmerk wordt toegekend aan gastvrije gemeenten die een duurzame samenleving nastreven waarvan natuur, agrarische productie, toerisme en sociale verbondenheid de kern zijn.

Missie gemeente

De gemeente Midden-Delfland verbindt het groene landschap met de stedelijke omgeving. Met de gemeenschap werkt zij aan een betere kwaliteit van leven.

Speerpunten gemeente

Gemeenten krijgen een steeds grotere rol in het contact met inwoners. Met hun betrokkenheid inspireerden inwoners en organisaties de gemeente om de visies Midden-Delfland 2025 en Behoud door ontwikkeling op te stellen. Deze visies bepalen de koers van de gemeente. Midden-Delfland richt zich op de volgende vijf speerpunten:

1. landschap
2. samenleving
3. economie
4. dienstverlening
5. bestuur en organisatie

In het hoofdstuk 'Beleidsmatig meerjarenperspectief' volgt per speerpunt een algemene omschrijving en de concrete invulling uit de begroting

Staat van reserves en voorzieningen

Staat van reserves en voorzieningen

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo einde boekjaar
Reserves	€ 65.597.649	€ 55.592	€ 349.850	€ 2.007.835	€ 63.995.256
A. Algemene reserve	€ 8.076.815	€ 0	€ 4.850	€ 179.858	€ 7.901.807
Algemene reserve	€ 8.076.815	€ 0	€ 4.850	€ 179.858	€ 7.901.807
Begin- en eindsaldo	€ 8.076.815	€ 0	€ 0	€ 0	€ 7.901.807
Correctie op begr.wijz. 5	€ 0	€ 0	€ 4.850	€ 0	€ 0
Instandhouding skateroutenetwerk (10 jr t/m 2024)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 10.665	€ 0
Compensatiegeling verenigingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 25.000	€ 0
Archiefbewaarplaats	€ 0	€ 0	€ 0	€ 20.000	€ 0
Nieuw informatiebeleidplan	€ 0	€ 0	€ 0	€ 20.000	€ 0
Toegevoegde rente	€ 0	€ 0	€ 0	€ 803	€ 0
Regionale aanpak ouderenzorg	€ 0	€ 0	€ 0	€ 14.890	€ 0
Implementatiekosten e-HRM	€ 0	€ 0	€ 0	€ 13.000	€ 0
Projectleiding implementatie e-HRM	€ 0	€ 0	€ 0	€ 12.000	€ 0
Impuls verbetering dienstverlening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 20.000	€ 0
Impuls "juridische basiskennis"	€ 0	€ 0	€ 0	€ 7.500	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo einde boekjaar
Extra bijdrage WOS	€ 0	€ 0	€ 0	€ 21.000	€ 0
Digitale media en traditionele middelen "Nieuwe burgemeester 2024"	€ 0	€ 0	€ 0	€ 15.000	€ 0
B.	€ 43.093.070	€ 55.592	€ 345.000	€ 911.672	€ 42.581.991
Bestemmingreserves					
Fonds sociale woningbouw	€ 403.749	€ 6.056	€ 0	€ 0	€ 409.805
Begin- en eindsaldo	€ 403.749	€ 0	€ 0	€ 0	€ 409.805
Toegevoegde rente	€ 0	€ 6.056	€ 0	€ 0	€ 0
Investeringsreserve	€ 2.404.621	€ 36.069	€ 0	€ 0	€ 2.440.690
Begin- en eindsaldo	€ 2.404.621	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.440.690
Toegevoegde rente	€ 0	€ 36.069	€ 0	€ 0	€ 0
Nutsreserve	€ 8.871.855	€ 0	€ 0	€ 0	€ 8.871.855
Begin- en eindsaldo	€ 8.871.855	€ 0	€ 0	€ 0	€ 8.871.855
Reserve afwikkeling complexen	€ 74.144	€ 1.112	€ 0	€ 0	€ 75.256
Begin- en eindsaldo	€ 74.144	€ 0	€ 0	€ 0	€ 75.256
Toegevoegde rente	€ 0	€ 1.112	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve beheer openbare ruimte	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Begin- en eindsaldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve BUIG	€ 115.817	€ 0	€ 345.000	€ 345.000	€ 115.817
Begin- en eindsaldo	€ 115.817	€ 0	€ 0	€ 0	€ 115.817
Toevoeging aan de reserve	€ 0	€ 0	€ 345.000	€ 0	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo einde boekjaar
volgens begroting					
Onttrekking aan de reserve volgens begroting	€ 0	€ 0	€ 0	€ 345.000	€ 0
Reserve compensatie dividenden en huuropbrengst	€ 17.850.587	€ 0	€ 0	€ 0	€ 17.850.587
Begin- en eindsaldo	€ 17.850.587	€ 0	€ 0	€ 0	€ 17.850.587
Reserve grondexploitatie	€ 2.653.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.653.000
Begin- en eindsaldo	€ 2.653.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.653.000
Reserve Herwaardering deelnemingen	€ 1.122.093	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.122.093
Begin- en eindsaldo	€ 1.122.093	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.122.093
Reserve investeringsprogramma	€ 2.017.835	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.017.835
Begin- en eindsaldo	€ 2.017.835	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.017.835
Reserve monumenten	€ 155.406	€ 2.331	€ 0	€ 20.025	€ 137.712
Begin- en eindsaldo	€ 155.406	€ 0	€ 0	€ 0	€ 137.712
Toegevoegde rente	€ 0	€ 2.331	€ 0	€ 0	€ 0
Subsidie monumenten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 20.025	€ 0
Reserve Noodhulpvangnet	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Begin- en eindsaldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen	€ 437.210	€ 0	€ 0	€ 60.174	€ 377.036

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo einde boekjaar
Begin- en eindsaldo	€ 437.210	€ 0	€ 0	€ 0	€ 377.036
Onderhoudsbudget Lijkbezorging	€ 0	€ 0	€ 0	€ 447	€ 0
Onderhoudsbudget Notenschip	€ 0	€ 0	€ 0	€ 3.835	€ 0
Onderhoudsbudget Oudheden en monumenten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 4.133	€ 0
Onderhoudsbudget Musea	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.830	€ 0
Onderhoudsbudget Overige eigendommen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.942	€ 0
Onderhoudsbudget Brandweerkazerne	€ 0	€ 0	€ 0	€ 4.580	€ 0
Onderhoudsbudget Brug. Gentsingel	€ 0	€ 0	€ 0	€ 74	€ 0
Onderhoudsbudget Huisvesting Schipluiden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 29.231	€ 0
Onderhoudsbudget KP Buitendienst Maasland	€ 0	€ 0	€ 0	€ 12.102	€ 0
Reserve onderhoud kapitaalgoederen	€ 1.545.625	€ 0	€ 0	€ 180.000	€ 1.365.625
Begin- en eindsaldo	€ 1.545.625	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.365.625
Kapitaalgoederen kwaliteitsimpuls	€ 0	€ 0	€ 0	€ 180.000	€ 0
Reserve ontwikkeling	€ 72.858	€ 0	€ 0	€ 51.473	€ 21.385

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo einde boekjaar
Harnaschpolde r					
Begin- en eindsaldo	€ 72.858	€ 0	€ 0	€ 0	€ 21.385
Aandeel gemeentelijke bestuurskosten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 51.473	€ 0
Reserve opstartkosten begeleiding particuliere bouwinitiatieven	€ 17.827	€ 267	€ 0	€ 0	€ 18.095
Begin- en eindsaldo	€ 17.827	€ 0	€ 0	€ 0	€ 18.095
Toegevoegde rente	€ 0	€ 267	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve sociaal domein	€ 650.443	€ 9.757	€ 0	€ 255.000	€ 405.200
Begin- en eindsaldo	€ 650.443	€ 0	€ 0	€ 0	€ 405.200
Toegevoegde rente	€ 0	€ 9.757	€ 0	€ 0	€ 0
Onttrekking aan de reserve volgens begroting	€ 0	€ 0	€ 0	€ 255.000	€ 0
Reserve Weerstandsvormogen	€ 4.000.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 4.000.000
Begin- en eindsaldo	€ 4.000.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 4.000.000
Risicoreserve Erfpachtgronden	€ 700.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 700.000
Begin- en eindsaldo	€ 700.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 700.000
C. Dekkingsreserve	€ 14.427.764	€ 0	€ 0	€ 916.305	€ 13.511.458
Dekkingsreserve	€ 6.993.694	€ 0	€ 0	€ 438.681	€ 6.555.012

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo einde boekjaar
Begin- en eindsaldo	€ 6.993.694	€ 0	€ 0	€ 0	€ 6.555.012
Ottrekking kapitaallasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 438.681	€ 0
	€ 7.434.070	€ 0	€ 0	€ 477.624	€ 6.956.446
Dekkingsreserve gemeentehuis					
Begin- en eindsaldo	€ 7.434.070	€ 0	€ 0	€ 0	€ 6.956.446
Ottrekking kapitaallasten gemeentehuis	€ 0	€ 0	€ 0	€ 477.624	€ 0
Voorzieningen	€ 15.651.481	€ 0	€ 166.115	€ 408.175	€ 15.409.421
D. Voorzieningen	€ 15.651.481	€ 0	€ 166.115	€ 408.175	€ 15.409.421
Voorziening afvalstoffenheffing	€ 95.283	€ 0	€ 7.943	€ 0	€ 103.226
Begin- en eindsaldo	€ 95.283	€ 0	€ 0	€ 0	€ 103.226
Storting voorziening	€ 0	€ 0	€ 7.943	€ 0	€ 0
Voorziening bijdrage tekort Bedrijvenschap	€ 1.717.500	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.717.500
Begin- en eindsaldo	€ 1.717.500	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.717.500
Voorziening dubieuze debiteuren	€ 36.825	€ 0	€ 0	€ 0	€ 36.825
Begin- en eindsaldo	€ 36.825	€ 0	€ 0	€ 0	€ 36.825
Voorziening dubieuze debiteuren Soza	€ 196.400	€ 0	€ 0	€ 0	€ 196.400
Begin- en eindsaldo	€ 196.400	€ 0	€ 0	€ 0	€ 196.400
Voorziening grondexploitatie	€ 3.855.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 3.855.000
Begin- en eindsaldo	€ 3.855.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 3.855.000

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo einde boekjaar
Voorziening pensioenen voormalig wethouders	€ 2.293.753	€ 0	€ 158.172	€ 89.798	€ 2.362.127
Begin- en eindsaldo	€ 2.293.753	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.362.127
Storting conform actuariale waardeberekening	€ 0	€ 0	€ 139.602	€ 0	€ 0
Storting APPA pensioen via salaris	€ 0	€ 0	€ 18.570	€ 0	€ 0
Betaalde pensioenen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 89.798	€ 0
Voorziening rioolheffing	€ 7.298.656	€ 0	€ 0	€ 224.663	€ 7.073.993
Begin- en eindsaldo	€ 7.298.656	€ 0	€ 0	€ 0	€ 7.073.993
Onttrekking voorziening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 224.663	€ 0
Voorziening wachtgelden voormalig wethouders	€ 158.064	€ 0	€ 0	€ 93.714	€ 64.350
Begin- en eindsaldo	€ 158.064	€ 0	€ 0	€ 0	€ 64.350
Betaald wachtgelden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 93.714	€ 0
	€ 81.249.130	€ 55.592	€ 515.965	€ 2.416.010	€ 79.404.677

Prognose verloop reserves en voorzieningen

Prognose verloop reserves en voorzieningen

Reserve / voorziening	Beginstand 2024	Saldo mutaties	Eindstand 2024	Saldo mutaties	Eindstand 2025	Saldo mutaties	Eindstand 2026	Saldo mutaties	Eindstand 2027
A. algemene reserve	€ 8.076.815	- € 175.08	€ 7.901.807	€ 4.850	€ 7.906.657	€ 0	€ 7.906.657	- € 4.000	€ 7.902.657
Algemene reserve	€ 8.076.815	- € 175.08	€ 7.901.807	€ 4.850	€ 7.906.657	€ 0	€ 7.906.657	- € 4.000	€ 7.902.657
B. bestemmingsreserves	€ 43.093.070	- € 511.080	€ 42.581.990	- € 464.926	€ 42.117.064	- € 301.521	€ 41.815.543	- € 116.175	€ 41.699.368
Reserve Weerstandsvermogen	€ 4.000.000	€ 0	€ 4.000.000	€ 0	€ 4.000.000	€ 0	€ 4.000.000	€ 0	€ 4.000.000
Nutsreserve	€ 8.871.855	€ 0	€ 8.871.855	€ 0	€ 8.871.855	€ 0	€ 8.871.855	€ 0	€ 8.871.855
Reserve ontwikkeling Harnaschpolder	€ 72.858	- € 51.473	€ 21.385	- € 21.385	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve BUIG	€ 115.817	€ 0	€ 115.817	- € 115.817	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Investeringsreserve	€ 2.404.621	€ 36.069	€ 2.440.690	€ 36.610	€ 2.477.300	€ 37.160	€ 2.514.460	€ 37.717	€ 2.552.177
Reserve monumenten	€ 155.406	- € 17.694	€ 137.712	- € 17.959	€ 119.753	- € 18.229	€ 101.524	- € 18.502	€ 83.022
Reserve sociaal domein	€ 650.443	- € 245.243	€ 405.200	- € 193.922	€ 211.278	- € 188.112	€ 23.166	- € 23.166	€ 0
Reserve beheer	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Reserve / voorziening	Beginstand 2024	Saldo mutaties	Eindstand 2024	Saldo mutaties	Eindstand 2025	Saldo mutaties	Eindstand 2026	Saldo mutaties	Eindstand 2027
openbare ruimte									
Reserve grondexploitatie	€ 2.653.000	€ 0	€ 2.653.000	€ 0	€ 2.653.000	€ 0	€ 2.653.000	€ 0	€ 2.653.000
Compensatie dividenden en huuropbrengst	€ 17.850.587	€ 0	€ 17.850.587	€ 0	€ 17.850.587	€ 0	€ 17.850.587	€ 0	€ 17.850.587
Reserve investeringsprogramma	€ 2.017.835	€ 0	€ 2.017.835	€ 0	€ 2.017.835	€ 0	€ 2.017.835	€ 0	€ 2.017.835
Reserve opstartkosten begeleiding particulieren bouwinitiatieven	€ 17.827	€ 267	€ 18.094	€ 271	€ 18.365	€ 275	€ 18.640	€ 280	€ 18.920
Reserve Noodhulpvangnet	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Fonds sociale woningbouw	€ 403.749	€ 6.056	€ 409.805	€ 6.147	€ 415.952	€ 6.239	€ 422.191	€ 6.333	€ 428.524
Reserve afwikkeling complexen	€ 74.144	€ 1.112	€ 75.256	€ 1.129	€ 76.385	€ 1.146	€ 77.531	€ 1.163	€ 78.694

Reserve / voorziening	Beginstand 2024	Saldo mutaties	Eindstand 2024	Saldo mutaties	Eindstand 2025	Saldo mutaties	Eindstand 2026	Saldo mutaties	Eindstand 2027
Risicoreserve erfpachtinggronden	€ 700.000	€ 0	€ 700.000	€ 0	€ 700.000	€ 0	€ 700.000	€ 0	€ 700.000
Reserve herwaardering deelneemingen	€ 1.122.093	€ 0	€ 1.122.093	€ 0	€ 1.122.093	€ 0	€ 1.122.093	€ 0	€ 1.122.093
Reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen	€ 437.210	- € 60.174	€ 377.036	€ 0	€ 377.036	€ 0	€ 377.036	€ 0	€ 377.036
Reserve onderhoud kapitaalgoederen	€ 1.545.625	- € 180.000	€ 1.365.625	- € 160.000	€ 1.205.625	- € 140.000	€ 1.065.625	- € 120.000	€ 945.625
C. Dekkingreserve	€ 14.427.764	- € 916.305	€ 13.511.459	- € 916.305	€ 12.595.154	- € 916.305	€ 11.678.849	- € 916.305	€ 10.762.544
Dekkingreserve gemeentehuis	€ 7.434.070	- € 477.624	€ 6.956.446	- € 477.624	€ 6.478.822	- € 477.624	€ 6.001.198	- € 477.624	€ 5.523.574
Dekkingreserve	€ 6.993.694	- € 438.681	€ 6.555.013	- € 438.681	€ 6.116.332	- € 438.681	€ 5.677.651	- € 438.681	€ 5.238.970
D. Voorzieningen	€ 15.651.481	- € 242.060	€ 15.409.421	- € 246.563	€ 15.162.858	- € 326.797	€ 14.836.061	- € 540.201	€ 14.295.860
Voorziening dubieuze debiteu	€ 196.400	€ 0	€ 196.400	€ 0	€ 196.400	€ 0	€ 196.400	€ 0	€ 196.400

Reserve / voorziening	Beginstand 2024	Saldo mutaties	Eindstand 2024	Saldo mutaties	Eindstand 2025	Saldo mutaties	Eindstand 2026	Saldo mutaties	Eindstand 2027
ren Soza									
Voorziening dubieuze debiteuren	€ 36.825	€ 0	€ 36.825	€ 0	€ 36.825	€ 0	€ 36.825	€ 0	€ 36.825
Voorziening pensioenen voormalig wethouders	€ 2.293.753	€ 68.374	€ 2.362.127	€ 70.425	€ 2.432.552	€ 72.538	€ 2.505.090	€ 74.714	€ 2.579.804
Voorziening wachtgeldden voormalig wethouders	€ 158.064	- € 93.714	€ 64.350	- € 64.350	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Voorziening bijdrage tekort Bedrijfschap	€ 1.717.500	€ 0	€ 1.717.500	€ 0	€ 1.717.500	€ 0	€ 1.717.500	€ 0	€ 1.717.500
Voorziening afvalstoffenheffing	€ 95.283	€ 7.943	€ 103.226	- € 73.242	€ 29.984	- € 182.701	- € 152.717	- € 380.616	- € 533.333
Voorziening rioolheffing	€ 7.298.656	- € 224.663	€ 7.073.993	- € 179.396	€ 6.894.597	- € 216.634	€ 6.677.963	- € 234.299	€ 6.443.664
Voorziening gronde	€ 3.855.000	€ 0	€ 3.855.000	€ 0	€ 3.855.000	€ 0	€ 3.855.000	€ 0	€ 3.855.000

Reserve / voorziening	Beginstand 2024	Saldo mutaties	Eindstand 2024	Saldo mutaties	Eindstand 2025	Saldo mutaties	Eindstand 2026	Saldo mutaties	Eindstand 2027
exploitatie									
	€	- €	€	- €	€	- €	€	- €	€
	81.249.	1.844.4	79.404.	1.622.9	77.781.	1.544.6	76.237.	1.576.6	74.660.
	130	53	677	44	733	23	110	81	429

Meerjarig investeringsoverzicht

Meerjarig investeringsoverzicht

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ec.nut
Vervanging installaties gemeentehuis 2024	€ 25.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Schilderwerk gemeentehuis	€ 0	€ 140.000	€ 0	€ 0	E
Informatiebeleidsplan 2024	€ 25.000	€ 25.000	€ 0	€ 0	E
IPv6 migratie (2021)	€ 25.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Basisregistraties BAG, BGT, WOZ en BRT	€ 10.000	€ 50.000	€ 0	€ 0	E
Oracle migratie 2024	€ 50.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervanging hardware MTCs en randapparatuur	€ 0	€ 300.000	€ 0	€ 0	E
Vervanging mobiele telefoons	€ 0	€ 80.000	€ 0	€ 0	E
Upgrade office 365 2025	€ 0	€ 20.000	€ 0	€ 0	E
Vervanging Centric applicaties naar SaaS	€ 90.000	€ 90.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen VW Crafter Pick-up V-590-DH	€ 54.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Reconstructie wegen Woudselaan & Lookwatering Den Hoorn	€ 262.500	€ 0	€ 0	€ 0	M
Reconstructie en dijkverzwaring	€ 670.000	€ 0	€ 0	€ 0	M

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ec.nut
Dijkshoornsekade					
Vervangen brug S019 Zouteveenseweg	€ 277.100	€ 0	€ 0	€ 0	M
Renoveren Hodenpijlbrug S0028	€ 182.300	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug Zuidkade-Zouteveenseweg (S022)	€ 192.100	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug S020 Zouteveenseweg	€ 202.300	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug S021 Zouteveenseweg	€ 267.700	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug Hoornseweg DH 003	€ 1.521.800	€ 0	€ 0	€ 0	M
Reconstructie verharding deel Westlander, Schouw, Aak en Praam	€ 970.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Reconstructie Hoornseweg (metropolitane fietsroute)	€ 550.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Woudselaan	€ 350.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten 2024	€ 121.333	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2024	€ 60.667	€ 0	€ 0	€ 0	M

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ec.nut
Vervangen lichtmasten 2025	€ 0	€ 123.667	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2025	€ 0	€ 61.833	€ 0	€ 0	M
Vervangen burg DH019 Woudseweg thv Lookwatering	€ 0	€ 241.740	€ 0	€ 0	M
Vervangen burg DH010 Noordelijke brug Looksingel	€ 0	€ 93.024	€ 0	€ 0	M
Vervangen burg DH009 Zuidelijke brug Looksingel	€ 0	€ 103.224	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten 2026	€ 0	€ 0	€ 123.667	€ 0	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2026	€ 0	€ 0	€ 61.833	€ 0	M
Onderhoud Kerktoren	€ 0	€ 43.000	€ 0	€ 0	E
Onderhoud Tavenu	€ 25.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervanging duiker Baanderheer (M030) (2021)	€ 160.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Herinrichting openbaar groen 2024	€ 50.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Herinrichting openbaar groen 2025	€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 0	M
Vervangen beschoeiingen	€ 350.000	€ 0	€ 0	€ 0	M

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ec.nut
/damwanden 2024					
Vervangen beschoeiingen /damwanden 2025	€ 0	€ 350.000	€ 0	€ 0	M
Speelvoorzieningen 2024	€ 110.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Speelvoorzieningen 2025	€ 0	€ 130.000	€ 0	€ 0	M
Vervangen beschoeiingen /damwanden 2026	€ 0	€ 0	€ 350.000	€ 0	M
Speelvoorzieningen 2026	€ 0	€ 0	€ 100.000	€ 0	M
Herinrichting openbaar groen 2026	€ 0	€ 0	€ 50.000	€ 0	M
Vervangen pompunits drukriolering (GRP) 2024	€ 205.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompunits drukriolering (GRP) 2025	€ 0	€ 205.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2024	€ 200.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen vrijvervalriolering 2024	€ 400.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2025	€ 0	€ 124.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen vrijvervalriolering 2025	€ 0	€ 400.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2026	€ 0	€ 0	€ 124.000	€ 0	E

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ec.nut
Vervangen vrijvervalriolering 2026	€ 0	€ 0	€ 460.000	€ 0	E
Vervangen pompunits drukriolering (GRP) 2026	€ 0	€ 0	€ 205.000	€ 0	E
Herinrichting openbaar groen 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 50.000	M
Vervangen lichtmasten 2026	€ 0	€ 0	€ 0	€ 123.667	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2026	€ 0	€ 0	€ 0	€ 61.833	M
Vervangen beschoeiingen /damwanden 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 350.000	M
Speelvoorzieningen 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 110.000	M
Vervangen pompunits drukriolering (GRP) 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 205.000	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 88.000	E
Vervangen vrijvervalriolering 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 460.000	E
Vervangen persleidingen 2024	€ 403.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2025	€ 0	€ 403.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2026	€ 0	€ 0	€ 403.000	€ 0	E

Omschrijving investering	2024	2025	2026	2027	Maatsch./Ec.nut
Vervangen persleidingen 2027	€ 0	€ 0	€ 0	€ 403.000	E
	€ 7.809.800	€ 3.033.488	€ 1.877.500	€ 1.851.500	

Begroting 2024 - 2027 op taakveld

Programma 1

Vitale dorpen in Midden-Delfland	2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 706.099	€ 1.326.550	€ 1.124.898	€ 1.128.198	€ 1.131.398	€ 1.134.598
3.4 Economische promotie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	€ 706.099	€ 1.326.550	€ 1.124.898	€ 1.128.198	€ 1.131.398	€ 1.134.598
I	- € 389.333	- € 817.713	- € 693.052	- € 657.409	- € 657.809	- € 658.209
3.4 Economische promotie	€ 0	- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000	- € 100.000
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- € 389.333	- € 717.713	- € 593.052	- € 557.409	- € 557.809	- € 558.209
	€ 316.766	€ 508.837	€ 431.846	€ 470.789	€ 473.589	€ 476.389

Programma 2

Bestuur en veiligheid	2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 3.532.446	€ 3.888.830	€ 4.263.006	€ 4.286.667	€ 4.333.847	€ 4.370.788
0.1 Bestuur	€ 1.133.268	€ 1.218.667	€ 1.262.321	€ 1.273.508	€ 1.284.716	€ 1.295.959
0.2 Burgerzaken	€ 824.862	€ 768.230	€ 933.813	€ 941.887	€ 973.459	€ 994.857
1.1 Provinciale Staten	€ 1.214.266	€ 1.320.149	€ 1.329.028	€ 1.329.828	€ 1.330.628	€ 1.331.428
1.2 Openbare orde en veiligheid	€ 360.050	€ 581.783	€ 737.844	€ 741.444	€ 745.044	€ 748.544

Bestuur en veiligheid	2022	2023	2024	2025	2026	2027
I	- € 331.445	- € 241.325	- € 416.690	- € 437.323	- € 494.036	- € 519.636
0.1 Bestuur	- € 21.600	- € 19.400	- € 19.400	- € 19.400	- € 19.400	- € 19.400
0.2 Burgerzaken	- € 297.514	- € 200.225	- € 375.090	- € 395.123	- € 451.236	- € 476.236
1.1 Provinciale Staten	- € 12.546	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
1.2 Openbare orde en veiligheid	€ 215	- € 21.700	- € 22.200	- € 22.800	- € 23.400	- € 24.000
	€ 3.201.001	€ 3.647.505	€ 3.846.316	€ 3.849.344	€ 3.839.811	€ 3.851.152

Programma 3

Beheer, verkeer en milieu	2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 9.642.979	€ 11.816.813	€ 11.632.136	€ 12.054.405	€ 12.391.161	€ 12.776.793
2.1 Verkeer en vervoer	€ 2.930.232	€ 4.209.044	€ 3.854.856	€ 4.099.478	€ 4.229.066	€ 4.230.503
2.2 Parkeren	€ 9.372	€ 28.678	€ 12.782	€ 13.014	€ 13.196	€ 13.396
2.4 Economische havens en waterwegen	€ 317.770	€ 540.244	€ 498.973	€ 536.007	€ 566.440	€ 573.440
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	€ 1.413.892	€ 1.484.139	€ 1.659.310	€ 1.662.884	€ 1.673.356	€ 1.683.724
7.2 Riolering	€ 1.431.270	€ 1.709.698	€ 1.764.152	€ 1.791.707	€ 1.829.358	€ 1.848.740
7.3 Afval	€ 2.370.256	€ 2.217.513	€ 2.289.421	€ 2.378.267	€ 2.490.137	€ 2.675.342
7.4 Milieubeheer	€ 965.521	€ 1.383.403	€ 1.299.338	€ 1.318.477	€ 1.335.137	€ 1.496.053
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	€ 204.667	€ 244.094	€ 253.306	€ 254.571	€ 254.469	€ 255.594

Beheer, verkeer en milieu	2022	2023	2024	2025	2026	2027
I	- € 5.168.416	- € 5.428.613	- € 5.577.975	- € 5.736.565	- € 5.863.186	- € 6.128.289
2.1 Verkeer en vervoer	- € 148.880	- € 183.223	- € 108.600	- € 181.000	- € 114.000	- € 116.600
2.2 Parkeren	- € 13.630	- € 10.859	- € 11.000	- € 11.100	- € 11.200	- € 11.300
2.4 Economische havens en waterwegen	- € 4.724	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.000
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- € 160.937	- € 23.126	- € 23.200	- € 23.300	- € 23.400	- € 23.500
7.2 Riolering	- € 1.769.131	- € 2.009.983	- € 2.121.638	- € 2.093.353	- € 2.147.574	- € 2.182.222
7.3 Afval	- € 2.855.719	- € 2.694.051	- € 2.799.422	- € 2.906.748	- € 3.042.348	- € 3.266.403
7.4 Milieubeheer	- € 5.567	- € 358.067	- € 361.315	- € 364.564	- € 364.564	- € 364.564
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	- € 209.828	- € 144.304	- € 147.800	- € 151.500	- € 155.100	- € 158.700
	€ 4.474.563	€ 6.388.200	€ 6.054.161	€ 6.317.840	€ 6.527.975	€ 6.648.504

programma 4

Onderwijs	2022	2023	2024	2025	2026	2027
I	- € 521.883	- € 431.358	- € 330.795	- € 331.195	- € 331.595	- € 331.995
4.1 Openbaar basisonderwijs	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
4.2 Onderwijsinvesting	- € 194.557	- € 186.397	- € 186.727	- € 187.027	- € 187.327	- € 187.627
4.3 Onderwijsbeleid en	- € 327.326	- € 244.961	- € 144.068	- € 144.168	- € 144.268	- € 144.368

Onderwijs	2022	2023	2024	2025	2026	2027
leerlingen- za- ken						
U	€ 2.198.705	€ 2.222.185	€ 1.904.487	€ 1.915.952	€ 1.917.900	€ 1.932.699
4.1 Openbaar basisonder- wijs	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
4.2 Onderwijs- uisvesting	€ 1.124.096	€ 1.178.858	€ 906.850	€ 909.477	€ 902.905	€ 909.805
4.3 Onderwijs- beleid en leerlingen- za- ken	€ 1.074.609	€ 1.043.327	€ 997.637	€ 1.006.475	€ 1.014.995	€ 1.022.894
	€ 1.676.822	€ 1.790.827	€ 1.573.692	€ 1.584.757	€ 1.586.305	€ 1.600.704

Programma 5

Sociaal domein en welzijn	2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 12.467.601	€ 13.994.196	€ 13.902.035	€ 13.918.627	€ 14.073.169	€ 14.090.040
4.3 Onderwijs- beleid en leerlingen- za- ken	€ 45.763	€ 60.043	€ 54.560	€ 54.660	€ 54.760	€ 54.860
5.1 Sportbeleid en activering	€ 241.619	€ 171.786	€ 182.850	€ 183.950	€ 185.050	€ 109.941
5.2 Sportaccom- modaties	€ 675.796	€ 715.111	€ 659.890	€ 659.000	€ 671.966	€ 685.466
5.3 Cultuurpres- entatie, cultuurprod- uctie en cultuurparti- cipatie	€ 125.317	€ 140.437	€ 148.237	€ 149.816	€ 150.988	€ 152.338
5.4 Musea	€ 93.953	€ 97.186	€ 98.811	€ 102.596	€ 112.796	€ 114.296

Sociaal domein en welzijn	2022	2023	2024	2025	2026	2027
5.5 Cultureel erfgoed	€ 82.162	€ 115.516	€ 112.778	€ 110.832	€ 111.932	€ 113.032
5.6 Media	€ 397.454	€ 414.908	€ 399.800	€ 409.800	€ 419.600	€ 429.200
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	€ 708.850	€ 1.260.366	€ 1.200.599	€ 1.218.335	€ 1.235.935	€ 1.201.935
6.2 Toegangen en eerstelijnsvoorzieningen	€ 777.855	€ 1.046.284	€ 842.343	€ 848.723	€ 857.223	€ 865.623
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	€ 710.839	€ 817.166	€ 839.090	€ 849.060	€ 859.060	€ 868.960
6.71 Maatwerkdiensverlening 18+	€ 2.997.498	€ 2.894.199	€ 3.072.095	€ 3.129.410	€ 3.185.805	€ 3.241.005
6.72 Maatwerkdiensverlening 18-	€ 3.875.522	€ 2.667.225	€ 2.759.360	€ 2.715.874	€ 2.718.158	€ 2.720.458
6.73a Pleegzorg	€ 0	€ 233.569	€ 232.493	€ 226.343	€ 226.343	€ 226.343
6.73b Gezinsgericht	€ 0	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	€ 0	€ 405.613	€ 403.744	€ 393.064	€ 393.064	€ 393.064
6.74a Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	€ 0	€ 821.099	€ 817.316	€ 795.696	€ 795.696	€ 795.696
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	€ 0	€ 365.734	€ 364.050	€ 354.420	€ 354.420	€ 354.420

Sociaal domein en welzijn	2022	2023	2024	2025	2026	2027
6.74c Gesloten plaatsing	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.81 Geescaleerde zorg 18+	€ 395.469	€ 455.812	€ 298.037	€ 298.837	€ 299.537	€ 300.237
6.82 Geescaleerde zorg 18-	€ 386.474	€ 328.549	€ 336.958	€ 333.612	€ 336.026	€ 338.395
7.1 Volksgezondheid	€ 953.032	€ 958.593	€ 1.054.024	€ 1.059.599	€ 1.079.811	€ 1.099.771
I	- € 736.377	- € 578.087	- € 528.787	- € 532.387	- € 536.294	- € 539.950
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
5.1 Sportbeleid en activering	- € 29.313	- € 37.071	- € 38.000	- € 38.900	- € 39.800	- € 40.700
5.2 Sportaccommodaties	- € 275.618	- € 152.628	- € 154.346	- € 156.246	- € 158.453	- € 160.409
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	- € 19.338	- € 20.664	- € 21.200	- € 21.700	- € 22.200	- € 22.700
5.4 Musea	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
5.5 Cultureel erfgoed	- € 3.937	- € 1.357	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400	- € 1.400
5.6 Media	€ 0	- € 18.271	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- € 39.036	- € 200.116	- € 200.116	- € 200.116	- € 200.116	- € 200.116
6.2 Toegangen	- € 21.852	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Sociaal domein en welzijn	2022	2023	2024	2025	2026	2027
eerstelijnsvoorzieningen						
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	- € 10.775	- € 10.955	- € 11.200	- € 11.500	- € 11.800	- € 12.100
6.71 Maatwerkdiensverlening 18+	- € 170.868	- € 87.325	- € 87.325	- € 87.325	- € 87.325	- € 87.325
6.72 Maatwerkdiensverlening 18-	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.73a Pleegzorg	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.73b Gezinsgericht	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.74a Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.74c Gesloten plaatsing	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.81 Geescaleerde zorg 18+	- € 154.417	- € 15.200	- € 15.200	- € 15.200	- € 15.200	- € 15.200
6.82 Geescaleerde zorg 18-	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Sociaal domein en welzijn	2022	2023	2024	2025	2026	2027
7.1 Volksgezondheid	- € 11.224	- € 34.500	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	€ 11.731.224	€ 13.416.109	€ 13.373.248	€ 13.386.240	€ 13.536.875	€ 13.550.090

programma 6

Economische en sociale zaken	2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 6.020.432	€ 5.940.021	€ 5.559.139	€ 5.492.896	€ 5.514.813	€ 5.537.401
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	€ 283.201	€ 260.784	€ 420.487	€ 376.642	€ 385.542	€ 394.242
3.1 Economische ontwikkeling	€ 0	€ 17.300	€ 76.852	€ 77.348	€ 77.748	€ 78.148
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	€ 59.803	€ 90.828	€ 82.264	€ 76.693	€ 75.232	€ 74.532
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	€ 9.690	€ 5.736	€ 73.450	€ 73.450	€ 73.450	€ 73.450
3.4 Economische promotie	€ 320.358	€ 310.970	€ 146.142	€ 133.942	€ 134.142	€ 134.342
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	€ 32.070	€ 42.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.3 Inkomensregelingen	€ 4.781.163	€ 4.527.030	€ 4.170.219	€ 4.164.386	€ 4.177.564	€ 4.190.321
6.4 WSW en beschut werk	€ 177.180	€ 245.281	€ 245.425	€ 245.625	€ 245.825	€ 246.025

Economische en sociale zaken	2022	2023	2024	2025	2026	2027
6.5 Arbeidsparticipatie	€ 356.967	€ 440.092	€ 344.300	€ 344.810	€ 345.310	€ 346.341
I	- € 2.665.662	- € 2.769.833	- € 2.829.241	- € 2.891.054	- € 3.001.265	- € 3.010.465
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- € 52.251	- € 16.012	- € 16.400	- € 16.800	- € 17.200	- € 17.600
3.1 Economische ontwikkeling	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- € 256.795	- € 248.639	- € 254.600	- € 260.900	- € 267.200	- € 273.300
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	€ 0	- € 736	- € 800	- € 800	- € 800	- € 800
3.4 Economische promotie	- € 164.961	- € 53.196	- € 54.016	- € 56.429	- € 57.240	- € 57.340
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- € 49.290	- € 42.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.3 Inkomensregelingen	- € 2.125.018	- € 2.409.250	- € 2.503.425	- € 2.556.125	- € 2.658.825	- € 2.661.425
6.4 WSW en beschut werk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.5 Arbeidsparticipatie	- € 17.348	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	€ 3.354.770	€ 3.170.188	€ 2.729.898	€ 2.601.842	€ 2.513.548	€ 2.526.936

Programma 7

Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en volkshuisvesting	2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 7.009.608	€ 5.720.043	€ 7.620.938	€ 4.832.445	€ 4.192.406	€ 4.142.341
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	€ 1.268.247	€ 1.263.849	€ 1.253.944	€ 1.249.775	€ 1.258.247	€ 1.256.966
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	€ 1.178.640	€ 77.301	€ 1.750.022	€ 32.522	€ 32.522	€ 32.522
8.1 Ruimte en leefomgeving	€ 1.493.593	€ 2.279.575	€ 1.508.443	€ 1.502.143	€ 1.143.043	€ 1.145.143
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	€ 1.804.213	€ 511.793	€ 1.291.154	€ 391.214	€ 267.923	€ 267.923
8.3 Wonen en bouwen	€ 1.264.915	€ 1.587.525	€ 1.817.375	€ 1.656.791	€ 1.490.671	€ 1.439.787
I	- € 5.998.325	- € 5.183.523	- € 7.527.897	- € 4.056.261	- € 3.258.539	- € 3.259.439
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- € 2.522.124	- € 2.579.521	- € 2.606.508	- € 2.635.116	- € 2.665.357	- € 2.665.357
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- € 1.707.735	- € 6.066	- € 1.750.022	- € 32.522	- € 32.522	- € 32.522
8.1 Ruimte en leefomgeving	- € 282.844	- € 653.701	- € 422.251	- € 421.934	- € 133.074	- € 133.174
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	- € 819.213	- € 474.649	- € 1.291.154	- € 391.214	- € 267.923	- € 267.923
8.3 Wonen en bouwen	- € 666.410	- € 1.469.586	- € 1.457.962	- € 575.475	- € 159.663	- € 160.463
	€ 1.011.283	€ 536.520	€ 93.041	€ 776.183	€ 933.866	€ 882.901

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen	2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 6.525.802	€ 2.609.580	€ 1.939.450	€ 1.581.467	€ 1.568.803	€ 1.562.814
0.5 Treasury	€ 961.077	€ 1.100.985	€ 1.111.251	€ 1.096.899	€ 1.086.960	€ 1.078.896
0.61 OZB woningen	€ 413.524	€ 462.572	€ 416.756	€ 421.417	€ 426.057	€ 430.555
0.62 OZB niet-woningen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
0.8 Overige baten en lasten	€ 0	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000
0.9 Vennootschapsbelasting	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
0.10 Mutaties reserves	€ 5.151.201	€ 1.040.023	€ 405.443	€ 57.151	€ 49.786	€ 47.363
I	- € 41.932.487	- € 39.744.718	- € 39.913.576	- € 41.149.251	- € 39.772.498	- € 40.331.697
0.5 Treasury	- € 3.718.463	- € 2.986.714	- € 2.997.793	- € 3.034.332	- € 3.030.839	- € 3.027.135
0.61 OZB woningen	- € 3.836.755	- € 4.033.346	- € 4.264.545	- € 4.390.682	- € 4.533.007	- € 4.533.007
0.62 OZB niet-woningen	- € 2.201.785	- € 2.231.020	- € 2.298.833	- € 2.372.174	- € 2.447.908	- € 2.447.908
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	- € 26.450.552	- € 26.436.251	- € 28.344.569	- € 29.918.531	- € 28.493.133	- € 29.239.804

Algemene dekkingsmiddelen	2022	2023	2024	2025	2026	2027
0.8 Overige baten en lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
0.9 Vennootschapsbelasting	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
0.10 Mutaties reserves	- € 5.724.932	- € 4.057.387	- € 2.007.836	- € 1.433.532	- € 1.267.611	- € 1.083.843
	- € 35.406.685	- € 37.135.138	- € 37.974.126	- € 39.567.784	- € 38.203.695	- € 38.768.883

Overhead

Overhead	2022	2023	2024	2025	2026	2027
U	€ 9.068.300	€ 11.503.111	€ 9.745.788	€ 9.948.095	€ 10.145.371	€ 10.175.964
0.4 Overhead	€ 9.068.300	€ 11.503.111	€ 9.745.788	€ 9.948.095	€ 10.145.371	€ 10.175.964
I	- € 227.435	- € 165.258	- € 84.550	- € 86.650	- € 88.750	- € 90.650
0.4 Overhead	- € 227.435	- € 165.258	- € 84.550	- € 86.650	- € 88.750	- € 90.650
	€ 8.840.866	€ 11.337.853	€ 9.661.238	€ 9.861.445	€ 10.056.621	€ 10.085.314

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026	begroting 2027
formatie (fte per 1.000 inwoners)	8,19	8,42	8,93	8,93	8,93	8,93
bezetting (fte per 1.000 inwoners)	7,16	7,56	7,92	7,92	7,92	7,92
Apparaatkosten (kosten per inwoner)	1.079	1.086	1.232	1.238	1.254	1.254
Externe inhuur (kosten inhuur externen als % van totale loonsom + totalekosten inhuur externen)	14%	4%	2%	1%	2%	2%
Overhead (% van totale lasten)	17%	18%	17%	18%	18%	18%

Beleidsindicatoren

Deze bijlagen kunt u vinden op de website.

Bestandsnaam

6. Waar staat je gemeente (BBV) - Midden-Delfland.pdf
7. Beleidsindicatoren.PNG